DUKE
UNIVERSITY
LIBRARY

Treasure Room

SYMBOLORV
&
EMBLEMATVM EX
RE HERBARIA
DESVMTORVM
CENTVRIA VNA
COLLECTA
IOACHIMO CAMERARIO
MEDICO NORINBERG
In quib' rariores stirpium proprieta-
tes historiæ ac sententiæ memorabiles non
paucæ breuiter exponuntur.
FRANCOFVRTI
Impensis Iohannis Ammonij
MDCLIV.

Th. R.
7.62
C182B
Db

SERENISSIMO ET POTENTISSIMO
PRINCIPI, Domino Domino

CAROLO LUDOVICO

S.R.I. ELECTORI ET ARCHITHESAURARIO, COMITI PALATINO RHENI, Duci Bavariæ &c. Domino meo Clementissimo

Perennantem à Deo felicitatem.

PLUMAS ad Delphici Apollinis templum deferre videbor, Serenissime & Potentissime Elector, quod tuo Augusto nomini has Centurias inscribam, sed tenuitatem rei compensabit devota mentis intentio. Rem exiguam voco Serenitatis tuæ contemplatione, quid enim tam magnum est, quod tua Judicij sublimitate non obscuretur. Autor tuæ Serenitati se ostendit nec mea Commendatione indiget. Quanquam

* duos

427184

duos omnino, patrem & filium, illum autorem, hunc continuatorem operis labor iſte occupaverit. Utrumque ex antiqua Camerariorum gente, in quam conſtantis in Sereniſſimam domum Palatinam fidei & devoti obſequij decus hic poſterior intulit. Et certum habeo, quod cineres defuncti gaudium ſentirent, ſi opus, quod ab ejusdem filio in me translatum eſt, recuſum tuæ Serenitatis tutelam impetraſſe ſcirent. Delectatus fuit præcipuus ille operis autor (vir, cujus vitã hoc quidam compendio tradidit, quod prodeſſe ſtuduerit cunctis, nocere nemini) ſingulari iſto ſcriptionis genere, & conquiſitis variarum linguarum felicioribus Emblematum, præcipuè Heroicorum, ſcriptoribus & exemplis, judicio ſuo & ingenio uſus hæc nobis utilia dulcibus, laudato temperamento, permixta dedit. Quem alter, ut dixi, ſequutus eſt. Et quidem illa quæ vides, Sereniſſime Princeps, ſupra cõmune quid ſapiunt, exactam raritatis peritiam redolentia, pauca in fronte, multa in receſſu gerunt. Antiqui acutæ literaturæ ſectatores operoſam emblematum explicationem ſuſceperunt & id ab antiquitate ad noſtros derivatum videmus, teſtante Trajani columna, in qua varia expreſſa hieroglyphica trutinanda nova ætas excepit.

Rara

Rara emblematum difficultas cõmunem mortalium appetitum excitat, & vulgaria Obsonia moderni respuunt. Accipe igitur, Sereniſſime Princeps, opus hoc, quod proprio motu ad tuam Serenitatẽ properat & à tua clementi protectione indubitatam ſibi ſecuritatem promittit, eò libentius tuum irrepit ſacrarium, quod à tuo ingenii acumine pro ſua dignitate ſatis illuſtrari valeat. Peccaret etiam, ſi neglecto domeſtico genio, cujus virtuti omnes fortunas debemus, peregrinas aras diverteret, hoc eſſet in hoſpitalitatis legem, & territorij ſublimitatem impingere, tibj deſtinavi hanc meæ ſubjectionis teſſeram, quam inevitabilis Obſequii neceſſitas apud te deponit, ut purpuram tuam adoret. Vale Elector Potentiſſime, & ſerva

in numero tuorum
clientum,

tuum humilimum ſubditum

Ioan Ammon.

427184

Digitized by the Internet Archive
in 2013

http://archive.org/details/symbolorumetembl131came

I.

COLLIS *ex omni parte variis arborum selectissimarum generibus plenus, atq; multiplici herbarum ac florum diversitate conspicuus, in hoc amœniss. decore, & pulcherrimo statu diu consistere nequit, sed brevi omnia decrescunt atque flaccescunt, nisi superne tempestiveque radiis solaribus foveatur ac in suo vigore subinde reficiatur. Ad eundem modum nullæ humanæ cogitationes atque actiones, quantumvis alioquin speciosæ atq; laudabiles appareant, nec ulla virtus, doctrina aut scientia per se consistere, aut aliquid boni producere potest, nisi divinitus à Deo unico fonte omnis boni gubernentur, illustrentur, ac splendore divinæ gratiæ ad optatum finem perducantur. Quod ut passim plurima præclare dicta tam in sacris quam philosophicis libris abunde probant, ita inprimis paucis sed sanctiss. verbis S. Ioannes, I. cap. suæ historiæ Evangelicæ de Christo asserit, ubi inquit,* ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, *hoc est. Erat lux illa vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum, idemq; S. Iacobus in sua Epistola ostendit, cum ait,* πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, *Omne munus bonum, & omne donum perfectum descendit desuper à Patre luminum. Atq; in eandem sententiam D. Nazianzenus in oratione de Athanasio Episcopo hæc scripsit: Quod Sol est sensibus, id intelligentibus est DEVS: ille enim mundum illuminat visibilem, hic invisibilem, & ille quidem visum corporis illustrat, hic vero naturas intellectu præditas reddit splendidas.*

I.

SI SERENUS ILLUXERIT.

Mons omni hoc, nisi Sol fo-veat, viduatur honore:
Quicquid ages, cassum disperit, absq; DEO.

II.

PER *Mercurium, ut notum eſt, mythologicè intelligitur vis ingenij, eloquentiæ ac doctrinæ. Is fingitur irrigare Laurum, arborem Apollini ſacram, qua ipſa quoque poetæ & viri docti ornabantur. Hoc igitur Emblemate utens Rev. & Ill. Dn. Alexander Edouardus Fuggerus, &c. Præpoſitus Friſingenſis, cum privatæ cuidam Academiæ Ticini in Inſubria nomen daret, ſignificare voluit, plurimum referre, quo magiſtro & duce adoleſcentes imbuantur honeſtis artibus. Quod ſane prudentiſſimus Macedonum Rex Philippus opt. intellexit, qui nato ſibi filio Alexandro ſtatim id nunciavit Ariſtoteli, diisque gratias egit, non tam quod natus ipſi filius eſſet, quam quod Ariſtotelis tempore eum naſci contigiſſet, ut Gellius iſta refert. Sed illud inprimis certum eſt, etiam ſalutis noſtræ cardinem in eo verſari, quis nos riget τῷ ὕδατι τοῦ λόγου: qualis fuit Alexandrinus ille Apollos, quem S. Paulus laudat I. ad Corinth. III. quem ipſe quidem ait rigaſſe τὸ τοῦ λόγου φυτεύματα, verbi plantaria: eidemq; in Act. XVIII. tribuitur, quod fuerit κατὰ λόγον δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς, καὶ ζέων πνεύματι.*

NEM-

II.

NEMPE ARBOS UNDE RIGETUR.

Intererit multum quis noſtros irriget hortos,
Ac mens noſtra DEI *qua foveatur ope.*

III.

ARBORI *undique detruncatæ inseruntur recentiores alij surculi bonam de se spem germinum præclarorum promittentes, modo cœlitus foveantur ac conserventur, alioqui levi de caussa exarescunt & pereunt. Quare non secundum communem & depravatam hominum consuetudinem, omnia ad favorem fortunæ nescio cujus, (nisi hanc allegoricè quoque voluntatem Dei intelligere velimus) sed ad unius Dei benedictionem, quæ sola, secundum sacras literas, ditat, merito referre debemus: ea tamen conditione, ut nos quoque suo loco sedulo nostrum faciamus officium, neq; turpi ocio aut ignaviæ nos tradamus. Vnde Menander,* θεοῦ θέλοντος κἂν ἐπὶ ῥιπὶ πλέοις, *Id est, Deo favente naviges vel vimine. At multo adhuc præclarius D. Gregorius Nazianzenus.*

Θεοῦ θέλοντος οὐδὲν ἰσχύει φθόνος,
Καὶ μὴ θέλοντος οὐδὲν ἰσχύει κόπος.
Deo benigne dante, nil livor valet,
Non dante vero, nihil labor vanus potest.

Hoc symbolo usus est in ætate juvenili, cum Germanico dicto, Wann Gott will/DEO VOLENTE, *Iulius Iovius Episcopus Noceræ, fratris Pauli Iovii filius. Talis est & veterum religiosa formula:* CUM DIS VOLENTIBUS: θεῶν βουλομένων, *ut Heliodor. in Aethiop. Græcè dixit. Et, quod Deos solemniter orabant:* VT FAVERENT. *De quibus & similibus Barn. Brissonius lib. 1. de formulis.*

PRO-

PROSPICIEN-
TE DEO.

Si faveat cælum, benè ſurculus arbore creſcet:
Si fa-veat numen, tu quoq; magnus eris.

IV.

MVLTAS *ineſſe peculiares vires ac occultas prõprietates pluribus ſtirpibus & plantis, idq; per ſingularem ſuperiorum ac cœleſtium corporum influxum, ac efficacitatem nemini eſſe dubium poteſt, quarum cauſſas tum alij inveſtigare conati ſunt, tum inprimis Theophraſtus Peripateticus eruditè & doctè inquirere ſtuduit, quemadmodum eius accuratiſſ. libri de cauſſis plantarum ſatis abunde teſtantur. Inter quas quidem Aſpalathus inprimis occurrit, qui frutex vt autor eſt Plinius lib. XXV. cap. XIII. (quamvis ibidem Aſpalathum orientalem & Rhodium, forſitan ſine cauſſa, frutices diverſos faciat) pluribus in locis reperitur, ſed non ubiq; odoratus eſt. Quam peculiarem vim tradit in ſe recipere cœleſti arcu (vt eius verbis utar) in eum innixo. Sic etiam omnis doctrina, prudentia, ac univerſa virtutis laudabilia dicta & facta tum demum fiunt illuſtriora, præſtantiora, omnibusq; ut dicitur numeris abſolutiora & gratiora, ſi cœleſtis bonitatis ac divinæ gratiæ ſuaviſſ. aura aſpiret. Quod etiam Seneca Ethnicus quidem ille ſcriptor, ſed admodum ἠθικὸς, tradit breviter in hunc modum ſcribens ad Lucilium ſuum Epiſtol. X. Nullam ſine DEO mentem eſſe bonam. Graviter Greg. Nazianzenus in Antonij Meliſſa: ἀρετὴν ἐπαινῶν, θεὸν ἐπαινέσομαι, παρ' ἧς τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἀρετή, id eſt, ſi virtutem laudo, Deum laudavero, à quo datur hominibus virtus. Sed de hoc plura in primo ſymbolo dicta ſunt, & in aliis quoque poſthac aliquid dicetur.*

VIR-

IV.

VIRTVS HINC MAIOR.

Iridis Aſpalathus vi ſuavior, ipſaque virtus
Gratior eſt ſuperûm quam pia cura fovet.

MONTES *ubiq; non ſolum in ſacris litteris, ſed etiam paſſim apud Poetas veteres ſumi pro aliquo loco munito ac ſtabili, in quo quiſpiam tuto conſiſtere, & ab aliorum incurſionibus opt. ſe tueri poſſit, omnibus conſtat. Vnde inventor huius ſymboli apud Hieronymum Ruſcellum, ſuper montem quendam altum, ad quem niſi per aſperam & anguſtam ſemitam non pateat acceſſus, Laurum ſimul & Palmam ſtatuit, ſignificare hoc modo volens, ad veram doctrinam, ſolidamq; prudentiam, & quæ ad hæc ſequitur, perennem ac ſtabilem gloriam, quæ omnia hiſce duabus arboribus veteres voluiſſe exprimere in alijs ſymbolis à nobis eſt explicatum, neminem pervenire poſſe, niſi per multos labores ac ſudores. Quod etiam Cebetis philoſophi moralis tabula, quæ ut in omnium manibus habetur, ita utinam etiam in animis verſaretur, ſatis ſuperq; oſtendit, ac Pythagoras in ſua litera Y. à Virgilio, vel quicunque autor eſt illius Epigrammatis, verſibus celebrata, docte expoſuit, nec non Heſiodus in iſtis præclaris verſibus, quos tantopere Cicero ad Leptam commendat, & qui alibi ſunt indicati, nobis ante oculos quaſi propoſuit. Eſt autem integer verſus, unde hoc dictum eſt deſumtum, apud Silium Italicum:*

Ardua virtutem profert via, ſcandite primi.

Cum quo duo verſiculi Ovidiani belle conveniunt:

Ardua per præceps gloria vadit iter. *Itemq;*
Difficile eſt fateor, ſed tendit ad ardua virtus.

Et Caſſius Parmenſis in Orpheo:

Non levis aſcenſus, ſi quis petit ardua: ſudor
Plurimus hunc tollit.

ARDVA VIRTVTEM.

Qui laurum & palmam victricem carpere gaudes,
Montis, ſi neſcis, ardua ſcande prius.

VI.

THEOPHRASTUS *lib. III. c. XI. de causis plantarum, & alibi etiam litteris prodidit, Oleam ramis vetustioribus ac inutilioribus amputatis, propter ipsius innatam pinguedinem & succum uberiorem, lætius novos surculos protrudere, ac hoc pacto arborem multo fœcundiorem & pulchriorem effici. Nobis itaq; etiam annitendum est, ut inutilia ac minimè fructuosa, id est, vitia universa ex animis nostris studiosè aboleamus atq; extirpemus, ut illis excisis fructus virtutis multò præstantiores ac pleniores provenire queant. Quod etiam subijcit D. Chrysostomus Homiliâ VI. (quamvis eo in loco potius de vite loquatur) & Clem. Alexandrin. στρωμάτ. II. Sed omnium aptissimè referetur ad Christianam Ecclesiam, cuius membra nunquam magis succreverunt, quam cum amputarentur: qua similitudine pulcherrimè etiam usus est Theodoretus θεραπευτ. serm. IX. Potest quoq; accommodari ad jacturam fortunarum, quæ multis etiam non solùm non damnosa, sed insuper lucrosa sæpe numero fuit, secundum versus D. Nazianzeni.*

Καὶ ζημιοῦν τι, τοῦτο κέρδος πολλάκις
Ὥσπερ καθαίρειν φυτὸν εἰς εὐκαρπίαν.
Εἰ δ' οὐ καλῶς τι προστιθεῖς οἷς νῦν ἔχεις,
Ὕλη φέρεις πῦρ, ἢ νόσον τῷ σώματι.

Perferre damni quippiam, lucrum puta,
Vt fructuosam si repurges arborem.
At si quis addat amplius partis male,
Sylvæ addat ignem, corpori morbum afferat.

TAN-

TANTO UBERIVS.

Tu quoque ſic reſeces vitiis marcentia multis,
Virtutum ut ſoboles pullulet uberior.

Dioſco-

VII.

DIOSCORIDES *& alij rerum ſimplicium ſcriptores, tradunt Cupreſſum non ſolum blattas & tineas, ob ſuam agrimoniam non ferre, ſed eas repellere, atq; etiam diſſectas ligni particulas alius rebus appoſitas eiuſmodi animalcula inde arcere. Atq; ideo apud veteres ſimulachra potiſſ. ex hac arbore fiebant, ob materiæ perpetuitatem, cum cariem non ſentire dicatur. Vnde ſimulachrũ Iouis Romæ in arce ex Cupreſſo ab V. C. ſexcenteſimo ſexageſimo primo anno dicatum, ſuo adhuc tempore duraſſe Plinius teſtatur, annis circiter ducentis. Admonentur hoc Symbolo principes & magni viri, ut ſuam grauitatem & recte adminiſtrandi ſtudium in omnibus ſuis rebus ſemper obſervent, ac inprimis adulatores, gnathones & eiuſmodi farinæ homines, Reipub. peſtes, ſingulari ſeueritate à ſe repellant, nec eorum conſuetudine ſeſe oblectent, multo minus aures faciles ipſis præbeant. Sic interrogatus Demoſthenes, quodnam animal peſſime morderet, reſpondit,* τῶν μὲν ἀγρίων, συκοφάντας, τῶν δὲ ἡμέρων κόλακας, *Ferorum quidem calumniatores, Cicurum autem aſſentatores. Et Clemens Alexandrinus paucis plurima complectens, inquit,* τὴν κολακείαν τῆς φιλίας εἶναι νόσον, *Adulationem eſſe morbum amicitiæ. Aut enim laudat vituperanda, aut contra ſæpe vituperat omni laude digna. Seneca etiam adulatores ſuorum dominorum non tam arriſores quam arroſores appoſite nominat. De quibus integrum commentariolum doctiſſimum compoſuit Plutarchus,* Πῶς ἄν τις ἓ φίλου τὸν κόλακα διακρίνῃ, *Quo pacto ab amico aſſentatorem quiſpiam poſſit diſcernere.*

VII.

NIL MIHI VO-BISCUM EST.

Ite leves procul hinc aliorum in prædia blattæ,
Noster adulantes nescit amare decor.

INTER *alias multas singulares proprietates, quas scriptores rerum naturalium Palmæ attribuunt, ista non postrema est, quod hæc arbor non facile crescat, nisi radiis solaribus opt. foveatur, nec non humore aliquo conveniente irrigetur, unde ad fluviorum ripas feliciter provenit. Cuius præclare meminit I. Psalmus Davidicus, eiusq; αὐτόθεσις in CXXVIII. observatione apud omnes pios dignissima habetur. Nam sicut justus palmæ ad aquas floreſcenti ac suos fructus tempore suo producenti comparatur, ita contra injustus fœno tectorum radice destituto, terra & aqua carenti, quod paulo post nimio solis ardore comburitur, ut neq; hominibus quicquam prosit, nec benedictio Dei super eo expectetur, similis esse dicitur. Id quod elegantibus carminibus exposuit M. Antonius Flaminius in paraphrasi ejusdem psalmi. Insignis etiam est locus Seleucienſis Basilij* λόγ. γ. ὁ γὰρ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκὶ, καὶ ψυχὴν τρέφειν παθεῖ. ψυχῆς ἡ τροφὴ, θείων λόγων ἔφασις. σαρξ μὲν γὰρ σωματικαῖς ἐφιάσεσι τρέφεται, λέγω φθαρτῶν ἡ φθαρτὴ δεχομένη τὴν αὔξησιν ψυχῆς ἡ τροφὴ, τῆς ἀληθείας ἡ γνῶσις, ἡ δὲ ποίησις καὶ ἀνάπαυσις, τὸ τῶν θείων ἐμφορεῖσθαι διηγημάτων, *h.e. Qui namq; dat escam omni carni, animam quoq; alere desiderat. Animæ autem alimentum, divini verbi cibatus. Caro enim epulis nutritur corporalibus, ipsa sc. corruptioni obnoxia per eiusdem modi recipiens incrementum. At animæ cibus, veritatis est cognitio, meditatio creatoris, repletio sermonum divinorum, &c.*

HAUD ALITER.

Palma velut riguos nunquam palleſcit ad amnes.
Sic viret ad Verbi flumina ſacra pius.

IX.

VERNO tempore ficus arbor ſpecioſis floribus aut fructuũ præcocium abundantia minime ſeſe oſtentat, nullamq́ inanem hominibus de ſe ſpem injcit: in antumno autem fructus ſuaviſſ. ac quidem in illis reconditos quaſi flores quoſdam, (unde in Italia adhuc vulgari lingua in quibuſdam locis Fiorini appellantur) proferre ſolet. Et legitur in laudem hujus cum arboris, tum fructuum illius elegantiſſima Iuliani epiſtola, Serapioni inſcripta. Salix vero, ut alibi diximus, elegantes & admodum præcoces flores exhibet, ſine tamen ullo fructu paulo poſt evaneſcentes. Ad eundem modum magnæ levitatis eſſe cenſetur, multis & inanibus promiſſis aliorum benevolentiam captare, ac minime laudabile præceptum Ovidianum, quod nullo modo imitandum, velle ſequi:

Promittas facile: quid enim promittere lædit?
Pollicitis dives quilibet eſſe poteſt.

Et tales fuere Charetis pollicitationes, quæ proverbio locum fecerunt, ut ex Suida diſcimus: Quibus & Plauti illud congruit: Benè promittis multa ex multis, omnia in caſſum cadunt.

Sed verè & graviter Horatius inquit:

Multa fidem promiſſa levant.

Inſigniter etiam Pythagoras: πέμπε μεγάλα, μὴ ὑπαχνέμενος μεγάλα h.e. Ageres præclaras, nihil magnifici interim promittens.

Ceterum in univerſa vita commendatur promiſſorum obſervatio, & ſine omni fuco ac ſimulatione in omnes prompta beneficentia. Et Cicero quoq́ 1. lib. de Officiis præclare ſcribit, Fundamentum juſtitiæ eſſe fidem, id eſt, dictorum conventorumq́ conſtantiam ac veritatem. De Emblemate verò Petri Coſtalij legitur Epigramma elegans admodum in illius Pegmate: & nõnulla in Ficu Io. Paſſeratij, in Kal. Ianuariis.

MIT-

MITTE NON PROMITTE.

Gratior eſt fructu ficus quam flore ſalicta,
Miſſa ego promiſſis anteferenda reor.

HOMERUS *Odyss. K. Salicem arborem nominat* ἰτέην καρπόν, *id est, frugis perdam, idemq; de ea Theophrastus quoq; Plinius q; tradunt. Nam semen celeriter amittit, & quidem ante maturitatem, quamvis in Creta id producere nonnulli asserant. Quemadmodum itaq; Salici humor ille inter calamos arundinaceos collectus præbet nutrimentum commodum, facitq; ut egregie crescat at luxuriet, attamen inde nihil fructus aut seminis saltem percipi potest: non aliter sæpe numero etiam parentes & amici in suos liberos, & alios adolescentes sibi commissos multum sumtuum faciunt, ac sæpe impensas plus quam necessarias, qui tamen hoc parum bene collocant suo officio male fungentes, nec commoda sua tempestive perpendentes, inutiliter omnia decoquunt, de futuro minime, ut par erat, soliciti, atq; ita unà cum ætatis flore ac pretiosiss. temporis jactura semina virtutis perdunt, ac ita postea nullius usus neq; sibi nec aliis esse solent, immemores egregij præcepti Tibulliani:*

At tu dum primi floret tibi temporis ætas,
Vtere, non tardo labitur illa pede.

Quod idem Propertius quoq; cecinit.

Vidi jam juvenem, premeret cum serior ætas
Mœrentem stultos præteriisse dies.

Pertinent etiam huc quæ de Adonidis hortis dicuntur: & proverbium: ψιλῶν πλεῖα ἀπεραφάξις, *h.e. Mendax atraphaxis. Cito enim hæc in altum surgit: adfinis betarum generi, quæ & ipsæ subito grandescunt, alioqui fatuæ.*

X.

NEGLECTA JUVENTUS.

Perdere virtutum fructus cum flore juventæ,
Frugis perda salix ne vocitere cave.

MYRRHAM *arborem proceram ac ſpinoſam in Arabia felici naſci veteres perhibent, de cujus tamen integra deſcriptione nihil certi adhuc conſtare hiſce temporibus, quibus omnes tamen ubique locorum ac gentium anguli diligentiſſ. inquiruntur, ſane mirum eſt. Hanc ſcribunt ablaqueationibus ac inciſionibus gaudere, ac præterea ventis vehementer ſpirantibus, gummi iſtud tam precioſum, (quod tamen raro plane legitimum & omnibus notis à veteribus deſcriptis abſolutum ad nos deferri ſolet) effluere copioſius, quo inprimis à putredine ac corruptione corpora defunctorum integra conſervari ſcimus. Ita animus rectus & conſtans in propoſito laudabili ſemper immotus permanens, invidiæ ac obtrectationum furijs, tanquam turbulentiſſ. ventis, minime terretur, ſed potius ad hunc modum exercitus & agitatus eo alacrius fructus virtutis profert, & magis conſpicuũ ſeſe omnibus exhibet. Quo pertinet Horatij Ode:*

Iuſtum & tenacem propoſiti virum, &c.

Itemq; Claudiani egregia ſententia:

Explorant adverſa viros, perque aſpera duro
Nititur ad laudem virtus interrita clivo.

Itemq; Ovidij illa in Triſt.

Quæ latet, inque bonis ceſſat non cognita rebus,
Apparet virtus, arguiturq; malis. *Et:*
Scilicet adverſis probitas exercita rebus,
Triſti materiam tempore laudis habet.

XI.

CONCUSSA UBERIOR.

Maior in ad-verſis virtutis gloria vera eſt:
Vberior ventis Myrrha agitata fluit.

XII.

VANQVAM *viſcum in pluribus arborum truncis vetuſtioribus enatum reperiatur, tamen in quercu præſtantiſſimum inveniri certum eſt, quod præ aliis ad morborum ac inprimis Epilepſiæ remedia expetitur : quem alij morbum ſacrum & herculeum vocant, non quod Hercules eo laborarit, (ut monet Becanus in Gallicis) ſed quod à ſolo Hercule queat curari. Quemadmodum vero per hunc morbum graviſſimus humani generis lapſus ſignificatur, ita per viſcum quercinum ſingulare hujus antidotum (eodem autore) verus noſter Hercules & liberator unicus* CHRISTUS *denotabitur. Symboli vero occaſionem dederunt, ut ego ſuſpitor, Plinij verba de viſco, libro XVI. cap. XLIV. Et Aeneæ etiam ramum aureum viſco comparat Virgilius. Apud Platonem ſimile proverbium legitur in Euthydemo,* πὸ σπάνιον πίμιον : *Rarum honore dignum. Inſcriptio autem:* RARA IVVANT, *ex Martiale ſumpta eſt. Facit enim profecto faſtidium copia, ut Livius inquit, & frigidius amamus ſemper ea, quibus ubi libeat, potiri fas eſt. An non hodieq; multa ex remotiſſimis etiam Indiis petimus, tantum quia rara ſunt, ſaturi ſcilicet rerum quotidianarum, & novarum inſana cupiditate ebrij?*

XII.

RARA JUVANT.

Robore ab annoso viscum sanare caducos
Quod valet, est Christi viva figura Dei.

XIII.

VAS elegantissimas similitudines legimus apud Senecam, quæ hoc symbolum rectiss. explicant. Prima est in Epistola XXXIX. ad Lucilium: Magni animi est magna contemnere ac mediocria malle quam nimia. Illa enim utilia sunt: at hæc eo quod superfluunt, nocent: sic segetem nimia sternit ubertas, sic rami onere franguntur, sic ad maturitatem non pervenit nimia fœcunditas. Alter locus est lib. de vitæ tranquillitate: Vt fertilibus agris, inquit, non est imperandum: cito enim exhauriet illos nunquam intermissa fœcunditas: ita animorum impetus assiduus labor quoq; frangit, ita quoq; præclaris ingeniis ac alioquin bene natis nihil est nocentius, neq; perniciosius, quam immodica commoditatum ac voluptatum affluentia. De quo Claudianus quoq; lib. I. ad Ruffinum.

Et luxus populator opum, cui semper adhærens,
Infelix humili gressu comitatur egestas.

Ac noti sunt versus Ovidiani:

Luxuriant animi rebus plerunq; secundis,
Nec facile est æqua commoda mente pati.

Pulcrè Euripides in Menalippe: Ὦ τέκνον, ἀνθρώποισιν ἐστὶν οἷς βίος ὁ μικρὸς εὔκρατος, ἐγένετο δ' ὄγκος κακόν, *hoc est, O fili, vita & opulentia hominibus quibusdam exigua ac mediocris convenit. Nimia vero moles perniciosa est.*

Paradinus addit: MIHI PONDERA LUXUS.

Et alibi, TIMENDA NIMIA FOECUNDITAS. *Est autem hoc hemistichium, Copia me perdit, desumtum ex carmine falsò Virgilio ascripto, Priapeja appellato. Perhibent autem nonnulli hoc symbolum fuisse Leopoldi Archiducis Austriaci.*

XIII.

ME COPIA PERDIT.

Rumpitur innumeris arbos uberrima pomis,
Et ſubito nimiæ præcipitantur opes.

XIV.

LEA *arbor Palladi dicata, pacisq; symbolum (unde & pacis arborem Sidonius eam nominat, deq; eius origine belliſſima eſt Serv ij ad I. Georg. narratio) ſemper viret, nec ſua folia amittit, idq; (ut ſcriptores plantarum tradunt) ob peculiarem quandam ſibiq; innatam pinguedinem; fructus quoq; produxit ad multos hominum uſus admodum commodos & neceſſarios: quare ob utilitatem ſingularem neq; incidi nec evelli ullo modo par eſt. Non aliter cavendum ſummopere omnibus, qui pacis ac concordiæ, publicæq; utilitatis ſtudioſi eſſe volunt, (ut univerſi eſſe debemus) ne ulla invidia aut malevolentia improborum ac male feriatorum hominum à tã neceſſario ac laudabili propoſito, ſe impediri aut avocari ulla ratione patiantur. Sunt autem, ſecundum Petrarcham, quatuor hoſtes pacis, quæ in exilium pellantur, nimirum, avaritia, invidia, ira ac ſuperbia. Sed nemo ferme pacis encomium brevius ac ſanctius D. Auguſtino nobis propoſuit, ubi ait: Pax eſt ſerenitas mentis, tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, vinculum amoris, conſortium charitatis. Hæc eſt quæ ſimultates tollit, bella compeſcit, iras comprimit, ſuperbos calcat, humiles amat, diſcordes ſedat, inimicos concordat, cunctis eſt placida, neſcit extolli, neſcit inflari. Hanc qui accepit, teneat, qui amiſit exquirat, qui perdidit repetat. Pulcrè etiam Baſilius:* ὅσον ἐστὶ τὸ τῆς εἰρήνης καλὸν, τίς ἡ λέγειν πρὸς ἄνδρας υἱοὺς τῆς εἰρήνης· οὐδὲν γὰρ οὕτως ἴδιον χριστιανῶν, ὡς τὸ εἰρηνοποιεῖν. *h. e. Quantum ſit bonum pacis, quid dicere opus ad viros pacis filios? Nihil etenim ita Chriſtianorum proprium, atq; pacem conciliare.*

NEC

XIV.

NEC INCIDI NEC EVELLI.

Dure faceſſe Ligo, validæ procul eſte bipennes,
Frondeat æternos pacis alumna dies.

XV.

MORVS, *græce* μῶρος, *id est stultus, per* ἀντίφρασιν *ita dicitur, ut plerique volunt, cum habeatur arborum sapientissima. Nam hæc sola nihil properat, sed cæteris præcurrere permissis, ipsa etiam tandem prodit, & grato se virore vestit, fructibusq; tempestivis prædita est. Longissimam quoq; vitam consequitur hac sua cunctatione, & materiam præstat ad multos annos duraturam. De qua eadem Plinius quoq; scribit lib. XVI. cap. XXV. & Alciatus attingit in Emblem. Omnium autem elegantissimè heroico carmine, vt & alia non vulgaria de moro cõplexus est Io. Passeratius in Kalendis Ianuariis ad Memmium. Sic vir prudens & in suis rebus circumspectus consulto ac mature universas actiones suas, ac sine omni præcipitantia, instituit, nec ante tempus sese effert. nam secundum græcum senariũ* πολλοῖς ἐστὶν αἰτία κακῶν: *Multis malorum caussa est præcipitantia. Sed in omnes occasiones rei bene gerendæ citra periculum, instar Fabij Maximi peritiss. Ducis, qui cunctando Romanis restituit rem, est intentus. Quò pertinet etiam consilium Scribæ Ephesini Actorum XIX. quod civibus suis dat:* δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράττειν: *Oportet vos esse sedatos & nihil præcipitanter agere. Idem etiam sine ostentatione progreditur nec præter modum se effert, quodq; mature præstandũ est, suo tempore, neq; nimio impetu, nec socordia utens diligenter & præmeditate exequitur. Vnde alij huic symbolo dictum addunt,* TEMPORE SUO: *ad alterum proverbium, quod monet* τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, *id est, præsentia recte administrare: vel, Nosce tempus, respicientes.*

CUN-

XV.

CUNCTANDO PROFICIT.

Festinare nocet, nocet & cunctatio sæpe:
Tempore quæque suo qui facit, ille sapit.

XVI.

RANDIS & annosa quercus ob ramorum pondus gravius in duas partes divulsa, à lenta ac humili salice rursum ita constringitur, ac vincitur, ut nõ amplius disrumpi facilè queat Non aliter nimia asperitas & superba severitas in hominibus elatis ac duris, ne gravius exorbitent, vel etiam sese in manifesta pericula ob nimium rigorem sum & animi vehementiam præcipitent, nullo alio aptiore vinculo contineri atq; ad quandam animi comitatem ac æquabilitatem flecti ac reduci possunt, quàm humilitate & moderatione, cum nullum violentum sit diuturnum. Et secundum Horatium,

Vis consilii expers mole ruit sua, &c.

In quam sententiam Claudianus quoq; inquit:

Tu licet extremos late dominare per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent,
Si metuis, si prava cupis, si duceris ira,
Servitij patiere jugum, tolerabis iniquas
Interius leges: tunc omnia jure tenebis,
Cum poteris Rex esse tui.

Hucq; pertinet brevis quoq; sententia sed multa comprehendens Philonis, τὰ μὴ σὺν λόγῳ, παντὰ αἰσχρά, ὥσπερ τὰ σὺν λόγῳ, κόσμια: *Quæ absq; ratione fiunt, omnia sunt turpia, quæ vero cum ratione, omnia decora. Nestor etiam apud Homerum docet, omnia consilio melius explicari, quam viribus: Quam sententiam tum alij, tum inprimis Oppianus, gravissimus poëta, sæpius inculcant.*

XVI.

NE RUMPE-
R E R.

Consilio moderato animos frænato furentes,
Vt rigidas quercus vimina lenta solent.

XVII.

ENECA *in lib. de providentia: Id, inquit, in quo & solidissimum est quod exercuit. Non est arbor solida nec fortis, nisi in quam ventus frequens incursat. Ipsa enim vexatione constringitur & radices certius figit. Fragiles sunt, quæ in aprica valle creverunt. Pro ipsis ergo bonis viris est, ut esse interriti possint, multum inter formidolosa versari, & æquo animo ferre quæ non sunt mala, nisi male sustinenti. Hæc ille. In hanc vero sententiã adhuc multo nervosius D. Chrys. Homilia LXXIII. in Genesin, breviter hæc commentus est: Vt arbores, quæ radices altius miserint, quamvis summum ventorum excipiant impetum, non frangi aut evelli possunt: sic orationes, quas animus pius* DEO *suo reddiderit, perquam tuto affixæ, efferunt sese in excelsum, nullo & pervertuntur aggressu cogitationum. In alijs additur,* INCURSIONIBUS SOLIDATUR. *Animus n. recte institutus multis & ærumnis ac adversitatibus exercitus, eo fortius in malis resistit & radices cõstãtiæ firmiores agit.* Κίνησις γὰρ κεφαλωΐει, ἀργία δὲ τήκει, *ait divinus Hippocrates: Motus confirmat, ignava quies resolvit. Quo spectat apud Thucydidem Periclis egregium dictum,* ὡς οἵτινες πρὸς τὰς ξυμφορὰς γνώμῃ μὲν ἧκιστα λυπεῦνται, ἔργῳ δὲ μάλιστα ἀνέχονται, εἴτε καὶ πόλεως καὶ ἰδιωτῶν κρείσσοί εἰσι: *Nam qui in calamitatibus animo quidem minime tristantur, re autem & operibus maximè obsistunt, hi optimi sunt, sive privati homines sive civitates fuerint.* Ἀνδρῶν γὰρ ἐσθλῶν στέρνον οὐ μαλάσσεται, *Virorum fortium pectus non languescit, ait Sophocles.*

VEN-

XVII.

VENTIS IMMOTA SUPERBIT.

Ventorum adversis solidatur flatibus arbor:
A cruce & à precibus mens pia robur habet.

XVIII.

NAGYRIS, *prima à Dioscoride, ac Plinio descripta, plurimum crescit in agro Romano ac Neapolitano, Plauto, (ut quidam existimant) Nautea dicta, fœtidus admodum est frutex, potiss. si comprimatur ac digitis atteratur. Vnde ortum proverbium,* ἀναγυρὸν κινεῖς, *Commoves Anagyrin, cuius meminit quoq; Aristophanes in Lysistrata. Eodem tamen nomine locus etiam quidam in Attica, autore Stephano de urbibus, ubi hic frutex copiosè provenit, appellabatur. Monet autem hoc symbolum sive proverbium, res eas, quas satius est ut quiescere sinamus, temere in nostram perniciem non esse concitandas, quod potissimùm de hominibus maledicis ac in aliorum detrimentum intentis, quorum quæstus est maximè obtrectari melioribus, dici poterit. Quemadmodum etiam alterum huic simile proverbiũ habetur,* τὸ κακὸν δὲ κείμενον ὑ κινητέον, *id est, Malum probe quiescens, non est movendum. Et illud:* μὴ κίνει καμάρινον, ἀκίνητον γὰρ ἀμείνων. *Ne moveas Camarinam, etenim non tangere præstat. Quod utinam hisce nostris temporibus quoque diligenter observaretur, esset q; procul dubio in rebus tam sacris quàm profanis minus contentionum ac disputationem inutilium pertimescendum, quæ res profecto plus quàm cogitari aut dici potest, Reipub. tranquillitati ac incolumitati obesse solet. Proponamus itaq; nobis semper ante oculos Pindari aureum dictum in Pythijs, oda VIII.* φιλόφρον ἡσυχία, *id est, Quies & tranquillitas nihil nisi humanitatem & amicitiam cogitat.*

XVIII.

NE MOVEAS.

Ad tua cur taceam dicteria fœda requiris?
Non anagyrin ego, ſpurce, movere volo.

De Pla-

XIX.

DE *Platano, quæ arbor à foliorum latitudine apud Græcos nomen accepisse videtur, Plinius lib. XII. cap. I. scribit umbræ gratia tantum, ex alieno petitam orbe. Et Aelianus II. Var. hist. XIV. ubi ridet Xerxen, qui in Lydia multis pretiosis donarijs platanum quandam adfecerat, egregiè eam arborem ab umbræ amplitudine commendat. Virgilius autem in Georgic. vocat steriles platanos: & in IV. eiusdem operis inquit:*

Iamq; ministrantem platanum potantibus umbram.

Quod in illos dici potest, qui semper magna de se pollicentes, omniaq; sua ad ostentationem tantum parantes, quò opinionem singularis doctrinæ ac prudentiæ vel falsò apud alios conquirant, vel etiam si quæ possideant bona ingenij, neutiquam cum alijs communicent, nullum unquam specimen suæ industriæ præclaris monumentis vel actionibus posteritati præbere consueverunt. Quorum alterum est vanitatis ridiculæ, alterum invidiæ detestandæ indicium. Deq; priore vitio Menandri unicus versus multa complexus est, ubi ait:

Κενῆς δὲ δόξης οὐδὲν ἀθλιώτερον.

Miserabilius est gloria vana nihil.

De altero vero Phocylides nos rectè monet, hoc dicto:

Μὴ φθονέης ἀγαθῶν ἑταίροισι μηδὲ μῶμον ἀνάψῃς.

Ne invideas bona sociis, ne affigas vituperationem.

Rectius Homerus, qui, ut canit Flaccus,

Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat.

UMBRA

XIX.

UMBRA TANTVM.

Vmbram, non fructum Platanus dat: Sic quoq; multis
Vana alios ſpecie ludere ſæpè placet.

XX.

SVNT nonnullæ plantæ, quarum flores noctu tantum, ut Hesperidis, aliæ ad auroram, ut Genistæ Hispanicæ vel Italicæ dictæ arborescentis, gratum odorem spirant, quarum flos deinceps sole superveniente, potiss. fervidiore, plane redditur inodorus. Cujus rei caussam Theoph. & alij referunt in humidi ac sicci tenuitatem ac paucitatem, quæ ambo aere diuturno calidiore superveniente facile dissipentur. Admonemur hoc symbolo, labore ac industria in laudabilibus rebus universis vel addiscendis vel gerendis opus esse, non desidia ac procrastinatione. Inprimis vero indicatur, horas matutinas (cum diluculum etiam in sacris litteris accuratum studium & rem maturè procuratam significet) & tempestivas, ad studia liberalia ac Musas excolendas esse convenientissimas. De quo hæc Hendecasyllaba doctiss. Ioannis Sambuci plura erudite admodum subijciunt.

Quod tempus studiis severiores
Certatim tribuunt, feruntque amicum?
Est aurora parans viam diei,
Nondum cum radiis sequens coruscus
Sol, pastos revehit suos jugales.
Tum nulli impediunt graves calores,
Vexant frigora nec molestiora,
Ergo qui sitiunt sacros liquores,
Auroram studiis colant amicam.

Notus est omnibus Hesiodi versus:

Ἠὼς γάρ τ' ἔργοιο τρίτην ἀπομείρεται αἶσαν.

Aurora enim operis tertiam sortitur partem.

II. oper. ubi & alia plura huc pertinentia leguntur.

Huc pertinet, quod noctem Græci εὐφρόνην appellarunt, teste Plutarcho περὶ πολυπραγμοσύνης, & Clemente Alexandrino in protreptico. Alibi legitur, TOLLE MORAS, *ex Lucani versu.*

MVSIS

XX.

MVSIS AVRORA BENIGNA.

Noctis odorata est magis isthæc tempore planta:
Tu quoq; noctem adde his, si qua placere voles.

XXI.

IN *omnibus rebus bene agẽdis ac rectè administrandis nimia vehementia, & austeritas summopere improbatur, at contrà facilitas quoque modum omnem excedens non parum nocet, mediocritas vero, sicut aliys in rebus universis, hîc quoq; locum habet & plurimũ commendatur, æquanimitas scilicet quædam ac benevolentia conveniens, nam & ramus paulatim flectendo obsequitur, vi autem attractus rumpitur. Præclarè Terentius in Adelphis:*

Et errat longè mea quidem sententia,
Qui imperium credat gravius esse aut stabilius
Vi quod fit, quàm illud quod amicitia adiungitur.

Sapienter etiam nutrix ad Octaviam de Nerone apud Senecam Trag. Vince, inquit, obsequendo potius immitem virum. Apud Ciceronem sane plura in eandem sententiam passim occurrunt. Et noti sunt Ovidii huc pertinentes versus:

Flectitur obsequio curvatus ab arbore ramus:
Frangas, si vires experiare tuas.

Pulcerrimè Chrysostom. Οὐδὲν ἐπιεικείας δυνατώτερον. καὶ τοῦτο δηλῶν τις ἔλεγεν, ὅτι λόγῳ μαλακὸς σωκλαύει ὀστᾶ, καίτοι τί ὀστοῦ σκληρότερον; ἀλλ' ὅμως κἂν οὕτω τις σκληρὸς ἦ καὶ ἀκαμπὴς ὁ μετ' ἐπιεικείας αὐτῷ χρώμενος διορθοῖ. *Nihil lenitate potentius. Et hoc significare voluit, qui dixit, quod sermo mitis confringat ossa. Quid vero osse durius? Et tamen quanquam adeo quis sit durus & inflexibilis, illum facile emendabit, qui placidè & leniter tractaverit.*

OBSE-

XXI.

OBSEQUIO, NON VI.

Frangere vi ma-vis, quàm lentè flectere ramum?
Est tractare homines molliter artis opus.

XXI.

PAVLVS Iovius in Dialogo ſuo Italico de ſymbolis, hiſtoriam exponit memorabilem & obſervatione per quam dignam, de quodam Comite Nicolao Compobaſſio ſub Carole Duce Burgundiæ militante. Cum enim in quadam gravi deliberatione de bello gerendo, Dux ſupra modum alioqui etiam iracundus, libertate loquendi ipſius offenſus alapam illi inflixiſſet, Comes nunquam memoriam poſtea hujus injuriæ potuit deponere, ſed tacitus ſemper apud ſe quæſivit aliquam occaſionem ſeſe ulciſcendi. Quæ ſane optata poſt longum temporis intervallum tandem in prælio ad Nanceium commiſſo ipſi ſeſe obtulit, quo voti ſui compos factus eſt. Nam Renatum Ducem Lotharingiæ clam certiorem reddidit, quo ſine mora cum Helvetiis Carolum Ducem eo tempore cum omnibus viribus aggrederetur; nam ſe velle cum ſuis militibus ad ipſius tum partes tranſire, & ocioſum prælij exitum ſpectare. Quod cum illi ex animi ſententia ſucceſſiſſet, hoc modo cauſſa extitit ut Dux Carolus ab hoſte ſuperatus & deniq; occiſus fuerit. Quo facto idem Comes cum ſuis omnibus ad Ludovicum undecimum Regem Galliæ ſe contulit. Vnde in ſuo vexillo poſtea geſtavit Caprificum, marmoreum quoddam antiquum monumentum ſua vi innata per medium findentem, de quo Martialis lib. X. Marmora Meſſalæ findit Caprificus &c. *non veritus ex hac tam inſigni perfidia à nimia cupiditate vindictæ profecta, cum exigua quidem ſua laude famam nominis ſui conquirere. Quod exemplum non contemnendum merito principes ac magni viri conſiderare debent, ne ex nimia ira in ſuos miniſtros aliquid præter rationem ſtatuant, ac in ipſos plus æquo duriores poſtea omnis injuria redundet.*

INGEN-

XXII.

INGENTIA MARMORA FINDIT.

Quamvis dura, tamen caprificus marmora findit.
Contemnas hostem, si sapis, ipse cave.

XXIII.

RAMORUM *hîc decussatim se mutuo complectentium, unus est palmæ, qua arbore, ut notum est, in victorijs usi sunt veteres, quod plures nummi, statuæ & picturæ antiquæ satis abunde ostendunt; ejusq; rei reddit rationem Plutarchus in VIII. Symposiac. quam anteipsum Aristoteles quoq; probavit, nimirum arboris istius esse proprietatẽ, ut urgentibus prementibusq; ponderibus præ aliis nõ facile cedat. Alter vero ramus est Cupressi, quæ funeribus fuit destinata, secundum Lucanum,*

Et non plebeios luctus testata Cupressus.

Vnde Thucydides lib. II. perhibet arcas ex Cupresso tanquam ligno longo tempore durante, nec cariem aut corruptionem sentiente, fuisse efformatas eorum, qui pro patria in bello Peloponnesiaco contra Spartanos mortem oppetere non dubitassent. Quo symbolo rectissime ostenditur, virum fortem & patriæ inprimis amantem nihil aliud sibi proponere in bello justo gerendo, quam aut præclarè pugnando vincere, aut laudabiliter succumbendo mortem oppetere. Quapropter hoc symbolo uti voluit admodum appositè & ingeniosè, in suis signis sive vexillis militaribus, animosus heros Marcus Antonius Columna, nepos illius celebris ac magni Ducis Prosperi Columnæ, eo tempore, quo Ravennam contra impetum horrendum & max. vim. Domini de Fois Polemarchi Gallici fortiter defendit. De quo studiosi historiarum plura legere poterunt tum apud alios, tum Iovium lib. X. suæ Historiæ.

XXIII.

ERIT ALTERA MERCES.

Vincere pro patria, vel pulcra occumbere morte
Fortis amat: ramus quod monet iſte duplex.

XXIV.

ACCEPIMUS *hoc ex doctissimi Adriani Iunij Emblemate IX. in quo refert, Plutarchum in libello, quem de silentibus Pythiæ oraculis conscripsit, perhibere in Oeco, (quod ædificium à Cypselo tyranno consecratum fuit) inter Templi istius anathemata extitisse palmam æneam, ad cujus radices insculptæ visebantur plurimæ ranæ, & natrices, quos hydros nominant. Quo typo existimat idem Iunius (quamvis Plutarchus aliter explicet) indicari eos, qui invidis linguis & exitiali maledicentiæ veneno armati, probos ac integros vitæ viros non obliqua, ut sæpè fieri solet, sed recta via ac ratione ad honores & dignitates tendentes, evertere & omnibus bonis exuere tentant, attamen frustra. Nam innocentia ac virtute sua freti ac muniti invidorum morsus & caluminatorum obtrectationes facile spernunt ac retundunt, & tantundem curant, quantum Luna latratum canis, ut est in proverbio. Palma enim ardua primæque nobilitatis arbor, frondibus nunquam vidua, homines ad magna tendentes aptissime exprimit, ad cujus radices ranæ plurimæ odiosa sua coaxatione omnibus molestæ, calumniatorum mores optime exprimunt, & hydri nullis serpentibus veneno inferiores (si Plinio credimus) virulentos invidorum sibilos designant. De quo insuper ejusdem Iunij eruditos versiculos subjicere, breviter hæc explicantes, visum fuit.*

Palma caput tollit cœlo ardua, cujus ad ima
Rana loquax, stabulantur & hydri.
Oppugnant proceres, quorum via consona recto est.
Degeneres, atq; invida lingua.

XXIV.

INVIDIA INTEGRITATIS ASSECLA,

Quantum palmæ hydri possunt ranæq́; nocere,
Tantundem invidiæ virus obesse probis.

XXV.

ORATIVS lib. IIII. oda IIII. fortitudinem gentis Romanæ, ore etiam ipsius hostis Annibalis celebratam fuisse scribit, ut quæ bellica virtute illustris, post æquatam solo Trojam in Italiam vexerit natos virosq;, nec non deos penates: & postea addit.

Duris ut ilex tonsa bipennibus,
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna per cædes ab ipso
Ducit opes animumq; ferro.

Indicare hoc voluit poeta, Romanos per bella, clades ac cædes, contra suos hostes semper aliquid sumsisse virum, & inde ipsorum potentiam latius crevisse auctamq; esse: Quod & Latinus Rex II. Aen. de Romanis commemorat. Hoc itaq; symbolum admodum ingeniose sibi accommodavit Magnanimus iste & Illustris Heros Marcus Antonius Columna, & ipse genere ac origine Romanus, cujus invictus animus ex suorum adversariorum contra ipsum machinationibus susceptis, semper quoq; crevit, atque hoc modo ad majores dignitates subinde pervenit, quod inprimis testatur memorabilis illa victoria navalis Christianorum contra Turcas Anno M.D.LXXI. Non. Novembris prope Naupactum singulari Dei Opt. Max. auxilio obtenta, in qua ipsius virtus & opera singularis, tanquam summi Romanarum copiarum præfecti inter primos quoque claruit, qui & superioribus annis pro rege Hispaniæ in Sicilia imperium laudabiliter administrans, in ea dignitate cum publico omnium dolore ibidem diem suum extremum clausit.

XXV.

PER DAMNA, PER CÆDES.

Cladibus augescit virtus animosa: Bipenni
Sic ilex vires tonsa subinde capit.

XXVI.

PLINIVS *lib. XVI. cap. XXXIV. scribit Hederam, potiss. candidam, arbores alias necare, omnemque succum auferendo tanta crassitudine augeri, ut ipsa arbor tãdem fiat. Nã pluribus locis interciſam vivere tamen ac durare, ac totidem initia radicum habere quot brachia, quibus incolumis & ſolida arbores poſſit ſtrangulare. Vnde etiam Laberij carmen Gnomicum extat.*

Ut hedera ſerpens arborum vires necat,
Ita vetuſtas ambitu annorũm nocet.

Cujus rei ſignificatio ad varios uſus poteſt applicari.

In illos enim non male convenit, qui ſuis laboribus & vigiliis, etiam cum jactura valetudinis, de pluribus bene mereri cupiunt, & ut alij floreant ac vireant, ipſi etiam quaſi conſumi & exareſcere non dubitant. Alius vero ſenſus eſt, quando quiſpiam magnis ac principibus viris fideliter inſerviens, ipſorumq; ſola commoda reſpiciens, illis declarare cupit, ſe ad ſuorum dominorum cõmoda promovenda ac exequenda, nulla pericula, vel mortem deniq; ipſam ſubterfugere aut abhorrere. Nonnulli quoq; ad ſuos quosdam amores referunt. Apud Paradinum vero additur, IMPROBITAS SUBIGIT RECTUM. *Nam ſicuti ab Hederæ complexu nimis arcto arbor tandem ſuffocatur ac perit, ita ſæpe actio nimis callida ac improba etiam juſtæ cauſſæ nocere ac vim afferre ſolet. Illuſtris D. Franciſcus Hurtadus de Mendozza Comes Montis Acuti, Regis Hiſpaniarum Legatus ad Maximilianum II. Imperator. hoc ſymbolo cum Italico dicto uſus eſt,* COSI MORIR MI PIACE.

XXVI.

SIC PERIRE JVVAT.

Mens generosa aliis se totam impendere gestit:
Quid ni? Tali ipsam morte perire juvat.

Gallus

XXVII.

ALLVS gallinaceus, ales vigilantissima, secundum Lucretium

Auroram clarâ consuetus voce vocare,

ad Laurum dicitur libenter advolare, ibique consistere, quod ea arbor, (ut veteres crediderunt) à fulminis vi immunis esse existimetur, solemq; intuens liber & absq; solicitudine & insultu aliarum avium cantando sese eo in loco oblectare. Ad eundem modum pii continenter & ubiq; divinæ protectioni se commendantes, & in unicam Dei æterni providentiam & auxilium intenti, vigilanter & alacriter munere ac officio suo fungi, nec rerum adversarum impetus quantumvis horrendos extimescere debent, secundum Psalmi sententiam,

Qui Dominum metuunt, castris cœlestibus isti
Sunt tuti, & tegit hos Angelus ipse DEI.

Verissimè igitur Nazianzenus: ἔν ἐστιν ὃν τοῖς ἔστι τὸ μόνιμον, ἡ πρὸς θεὸν ἐλπὶς: τὰ δὲ ἄλλα πάντα, οὐχ ἑστῃ τῇ φύσει, ἀλλὰ νομίζεται: *Vnum est in rebus stabile ac firmum, spes videlicet in Deum: reliqua vero cuncta haud natura subsistunt, sed opinione. Confidunt igitur boni in divina providentia, atque ita mirabiliter proteguntur, at improbi contra juste puniuntur. De quibus innumera exempla & historiæ plurimæ ubique tam in sacris quàm profanis libris unicuique sese offerunt.*

VNDI-

XXVII.

UNDIQVE TUTVS.

Gallus amans lauri vigili ſolem ore ſalutat:
Sic à cœleſti mens pia pendet ope.

XXVIII.

VM in Hiſpaniam ad aulam Regis Philippi ſe conferre ſtatuiſſet primogenitus filius Alphonſi Marchionis Vaſtii, hæres nominis & ditionis magni illius ducis militaris Ferdinandi Marchionis Piſcariæ: in quo juvene patris ac patrui ac aliorum ſuorum majorum ſigna haud vulgaria gloriæ ac virtutis tum apparebant: Paulus Iovius ingeniose illi hoc ſymbolum excogitavit, laurum nimirum arborem, antiquum familiæ Davalorum inſigne, in qua aliquot rami majores videntur abſciſſi, inter reliquos vero florentes unus præ aliis eminet aliosque ſuperat. Hæc enim arbor dedicata victoriis ac triumphis eſt: unde eum admonere voluit, ab eo quoq; nihil niſi magnum ac memorabile more majorum ſuorum jam defunctorum expectari. De Laureto autem iſto, unde Triumphales lauros decerpere Romani conſueverunt, hæc apud veteres litteris produntur. Liviam olim poſt Auguſti ſtatim nuptias, Veientanum prædium ſuum reviſiſſe, ibique gallinam illi albam, quæ ramulum lauri roſtro tenebat, à prætervolante Aquila, quæ eam rapuerat, in gremium demiſſam; cumque nutriri alitem, pangique ramulum placuiſſet, tantam pullorum ſobolem proveniſſe, ut Suetonius initio Galbæ, ad ſua usque tempora villam eam ad Gallinas vocitatam teſtetur. Ejusmodi quoq; eo in loco lauretum crevit, ut triumphaturi Cæſares inde boni ominis cauſſa laureas ſemper decerperent. Hæc autem an vere ita acciderint, vel in gratiam Auguſti fuerint paulo ſplendidius quàm res ipſa ſe habuerit, excogitata, hoc loco diſputare non eſt neceſſe.

XXVIII.

TRIVMPHALI E STIPITE SVRGENS.

Hoc monet onnaſo lauri ortus ſtipite ramus:
Magnis natus avis nonniſi magna paret.

XXIX.

RBOR *Medica sive Citria tum florum suaviss. tum fructuum odoratiss. gratia celebris, quos contra venena magnam habere efficacitatem experientia testatur, non facile adolescit, nisi calore solis admodum valido foveatur ac sustentetur: quare in locis frigidioribus ac septentrionalibus non facile provenit. Vnde docemur unicuiq; regioni Deum Opt. Max. sua peculiaria dona concessisse, quibus, si saperet, posset forsitan esse contenta. Quare proverbij loco quoque dicitur, Si cœlum dissentiat, frustra fieri fundum; at Catullus recte ait,*

Firmat sol, educat imber.

Item Virgilius in Georg. lib. 1.

Hic segetes; illic veniunt felicius uvæ, &c.

Et II. Georg.

Nec verò terræ ferre omnes omnia possunt.

Quæ doctissimus Costæus in libro suo de universa stirpium Natura II. copiosius explicat hisce verbis. Est igitur aëris proprietas, (quæ potiss. à sole proficiscitur) quam Theophrastus inter caussas generationis plantarum refert, varia quædam cum subjectis rebus & cum terra proportio, ignota illa quidem nobis qualis sit, sed ex eventu frequentissimè observata. Quod etiam doctissimè annotavit Vitruvius lib. VIII. suæ Architecturæ, proprietates inquiens singularum terrarum in regionibus ad solis potestatem temperari. Quapropter illi quasi vim inferre Naturæ videntur, qui in loco aliquo boreali ac nimis frigido omnia sine discrimine, quæ in calidissimis locis solent sua sponte tantum provenire, arte quadam, quæ tamen sæpe fallit, tam coacervare quam conservare in longum tempus sese posse arbitrantur.

SOLVM

XXIX.

SOLUM A SOLE.

Quodq; ſuo locuples eſt munere, pluribus orbum,
(Tàm varium Solis vis facit alma) ſolum.

XXX.

*D*MIRATIONE *profecto non caret, quod in tam diligenti alioquin investigatione omnium rerum Naturalium, cum tot navigationibus ac peregrinationibus universi ferme anguli orbis terrarum excutiantur, nihil adhuc certi tamen nobis constet de arbore Thuris, quemadmodum quoq; Myrrhæ. Quod etiam Plinius affirmat lib. XII. cap. XIV. Quidam litteris prodiderunt in Arabia nasci, loco Saba dicto, unde Virgilius I. Georg.*

India mittit Ebur, molles sua Thura Sabæi,

Hujus vero arboris Gummi dicitur esse inodorum, nisi extillans à sole vel igne incalescat, quo modo etiam adhuc in acerra sive thuribulo suffiri solet. Ad eundem modum, nisi orationibus ac precibus, & reliquis universis pijs ac religiosis exercitationibus animum nostrum sine omni fuco ac simulatione (quæ inprimis Deo displicent) crebro incitemus ac inflammemus, odorem suavem & fragrantem bonorum ac laudabilium operum nunquam edere possumus. Sic Aromata ac potissimum Thura igni imposita, hieroglyphice (ut inquit Pierius libro XLVI.) orationem spiritualis doctrinæ significant. Et Goropius Becanus in suo Vertumno prolixe admodum declarat, apud priscos sacrorum antistites, Thus fuisse caritatis amorisq; tesseram. Hanc similitudinem quoq; exponit D. Augustinus in libello, cujus titulus Speculum peccatorum, hisce verbis. Vt Thus non redolet nisi ponatur in igne, nec virtus Sinapis sentitur, nisi conteratur in lapide; ita nulla scripturæ sacræ sententia vim suam declarat, nisi cocta in corde.

FRA-

XXX.

FRAGRAT ADVSTVM.

Thura inodora manent, niſi ſole vel igne caleſcant:
Sic bene quo fragret, cor prece adure pia.

Occaſio-

XXXI.

OCCASIONEM *huic symbolo præbuit fabula illa poetica de Amygdalo arbore, quam talem veteres mythologi finxerunt. Cum Phyllis hospitio recepisset Demophoontem exulem ac vagabundum, amore ipsius capta maritum sibi elegit. Hic paulo post coactus peregre abire ad expediendas sua quædam negotia, certo promisit intra unum mensem se rediturum esse, at cum insuper adhuc alios tres menses reversionem suam distulisset, Phyllis tam longæ moræ impatiens, (cum, secundum Ovidium, credula res amor sit) ac se delusam ab ipso suspicata, cum antea epistolam quandam ad ipsum conscripsisset, sibi ipsi mortem consivit, eamq; postea in Amygdalum aridam conversam fabulæ fingunt. Cumq; Demophoon tandem reversus, ac de tàm funesto casu certior redditus, subito ad arborem venisset illamq; complexus esset, ajunt in signum lætitiæ eam cœpisse virescere ac florere. Additus est Turtur in trunco sedens, qui & ipse castitis & constantis amoris typus habetur. Apparet autem hoc symbolum eo venustius, quod hemistichium appositum sit desumtum ex Epistola ipsius Demophoontis à Sabino poëta vel alio composita instar responsionis ad Phyllidis Ovidianam. Quo mythologicè voluerunt poëtæ commendare constantiam, amorem & prioris vitæ memoriam stabilem, in marito superstite erga conjugem defunctam, & contra. Hinc Nutrix apud Senecam :* Amor perennis conjugis castæ manet. *Alibi adjectum legitur eodem sensu,* OMNIA NON ANIMUM, *aut* PECTORE VEL IMO LATET.

NEC

XXXI.

NEC DUM CESSAT AMOR.

Omnia cum rapiat mors, non extinguit amorem,
Quo devincta sibi est usq; marita fides.

XXXII.

VITIS *avulsa ab ulmo, qua antea sustinebatur, & umbra frondium ipsius non parum recreabatur, humi jam prostrata sine adminiculo isto fructus maturos producere nequit. Notus enim est Iuvenalis versus:*

Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.

Et referuntur à Mario Victorino & Terentiano versus veteris poëtæ Sereni:

Si qua flagellà jugas ita juga,
Vitis & ulmus uti simul eant.

Hoc quidem Emblemate significatur in omnibus rebus semper unum indigere alterius ope ac auxilio. Quod quidem potissimum locum habet inter probos & pios homines, in quibus charitas omnia præstat & implet. Quod eleganti admodum similitudine D. Chrysostomus in Matthæum Homilia LXXIX. explicat, quando ait: Si in rebus secularibus nemo sibi vivit solus, sicuti opifex, miles, agricola, mercator, ad communem usum proximi omnia conferunt; multo magis in spiritualibus hoc faciendum, hæc enim maximè vita est, alijs prodesse. Nam qui sibi vivit, cæteros negligens, & vita ejus supervacua est, & ipse superfluus homo generis nostri. Ideo quoq; ratione & oratione nos ornavit DEVS, mentem & ingenium concessit, manus, pedes, vires corporis dedit, ut his omnibus & nos & proximum juvemus. Hæc ille. Quod unico versu D. Nazianzenus complexus est.

Ἀλλήλοισι χέρες τε καὶ ἕασι καὶ πόδες ἐσμέν.

Vnde etiam Platoni dicuntur homines ζῶα πολιτικὰ, id est, animalia civilia & ad societatem nata, quandoquidem sola vivere sine mutuo auxilio non possunt. Vnde etiam proverbium vulgare natum, UNUS HOMO, NULLUS HOMO.

OPIS

XXXII.

OPIS INDIGA.

Stratus humi absentem palmes sterilescit ob ulmum.
Indiget alterius quilibet auxilio.

XXXIII.

E vehementi ac continuo attritu lignorum ignem tandem excitantium ita scribit Plinius lib. XVI. cap. XL. Calidæ sunt & morus, laurus, hedera, ac omnes ex quibus igniaria fiunt. Exploratorum hoc usus in castris pastorumque recepit; quorum ad excudendum, vel, ut alii legunt, excutiendum ignem, non semper lapidis occasio est. Teritur ergo lignum ligno, ignemq; concipit attritu, excipiente materia aridi fomitis, fungi vel foliorum facilime concipientium. Sed nihil hedera præstantius quæ teratur, lauro quæ terat. Hæc ille; & rem similiter confirmat Seneca lib. II. Natural. c. XXII. Duos tamen bacillos lauri hoc etiam præstare experientia testatur, & qui de Indiis scripserunt, idem adhuc cum aliis lignis calidioribus ibidem fieri perhibent. Hoc vero inventum, ut alia multa, Mercurio tribuit hymnus græcus ad ipsum scriptus, qui Homeri esse putatur. Sic etiam arboribus sylvarum ventorum vi inter se collisis ignis elicitur, unde Lucretius lib. V.

Exprimitur validis extritus viribus ignis,
Et micat interdum flammai fervidus ardor,
Mutua dum inter se rami stirpesque teruntur.

Non aliter ex potentiorum dissensione & ira semper graviora quàm aliàs pericula oriri certum est, unde Guilhelmus Paradinus (ex quo hæc desumpsimus) proverbium alterum quoq; allegat, Dura duris non quadrare in opere sartorio. Alibi legitur, FLAMMA EST RECLVSA TERENDO. *Apud Paradinum vero habetur,* FLAMMESCIT UTERQUE.

XXXIII.

VIMEX VI.

Damna dat atq; facit vis vi colliſa potentum :
Ramorum attritu ut flamma reſultat edax.

XXXIV.

VLMUM *proceram arborem vitibus solere adjungi, & olim usitatum fuit, & nunc etiam ubique in Italia, præsertim in Campania felici circa Neapolim, fieri consuevit. Quamvis vero hæc senio jam arefacta, & vigore pristino destituta, nihilominus tamen vitem retinet, ac sustentat, non aliter ac antea crescens & virescens factitare solebat. Ita etiam amici nobis comparandi, qui nec rebus adversis, nec temporum diuturnitate, neque locorum distantia, vel ulla denique re à nobis temere desciscant, & nos amare desinant. Quod Phociou ille sapiens Græcus apud Stobæum nos facere jubet,* ζητεῖν, *inquit,* δεῖ καὶ ἄνδρα καὶ τέκνα καὶ φίλους τοὺς κατὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου παραμένοντας, *Id est, Quærendos esse virum & liberos & amicos, qui ad exitum vitæ usq; tales permaneant. Quæ omnia eruditissimus Alciatus in suis Emblematis ex græco Epigrammate convertens ad hunc modum exposuit.*

Arentem senio, nudam quoque frondibus ulmum
Complexa est viridi vitis opaca coma.
Agnoscitque vices naturæ, & grata parenti
Officii reddit mutua jura suo.
Exemploque monet, tales nos quærere amicos
Quos neque disjungat fœdere summa dies.

Quo spectare quoq; videntur Catulliani versus nuptiales.

Ut vidua in nudo vitis quæ nascitur arvo,
Nunquam se extollit, nunquam mitem educat uvam.
Hanc nulli agricolæ, nulli accoluere juvenci.
At si forte eadem est ulmo conjuncta marito,
Multi illam agricolæ, multi accoluere juvenci.

In alijs additur eodem sensu, ET ARIDA TECUM.

AMI-

XXXIV.

AMICVS POST MORTEM.

Quamlibet arenti vitis tamen hæret in ulmo:
Sic quoque post mortem verus amicus amat.

XXXV.

AURUM *custodiæ quoque ac incolumitatis esse symbolum ex Proclo tradit Pierius, unde apud veteres tutelæ causſa ſata prope ædes vel illis affixa fuit, quod etiam Ovidius teſtatur, cum dicit,*

Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos.

Eamq́ inſuper non lædi à fulmine, Plinio etiam aſtipulante, vetuſtas credidit. Vnde Tiberius Imperator Romanus tempeſtates & coruſcationes nimium expaveſcens, cœlo turbido lauream ſibi ſolitus eſt imponere, non aliter ac Auguſtus ante ipſum neſcio qua ſuperſtitione, ex vituli marini pelle in eundem finem cingulum geſtare conſuevit. Herodianus quoq́ ſcribit libr. I. in maxima peſte, conſulentibus Medicis, Commodum Imperatorem ob copiam arborum iſtarum in locum, cui nomen Lauretum, ſeceſſiſſe, quod beneficio harum arborum ſe à contagio immunem fore ſperaret. Sed & hæc & multa alia non cuivis nota de Lauru admodum poeticè diſſerit Paſſeratius in Kal. Ian. Ad eundem modum, virtus, cujus omnis laus in actione poſita eſt, (ſecundum Ciceronem) per ſe munita ab omnibus non ſolum vitiis, ſed aliis rebus adverſis, ſemper illæſa ac integra durare ſolet, aliiſq́ univerſis commoditatibus eſt præferenda. Vnde Horatius carm. libr. III. ode II.

Virtus repulſæ neſcia ſordidæ
Intaminatis fulget honoribus,
Nec ſumit, aut ponit ſecures,
Arbitrio popularis auræ, &c.

INTA-

XXXV.

INTACTA VIRTVS.

Sic illæsa malis conſtat pulcherrima virtus:
Laurus ut eſt diris integra fulminibus.

XXXVI.

EXCELLENTISS. *ac peritissimus Medicus D. Prosper Alpinus, qui octo annis in Aegypto Medicinam feliciter exercuit, & nunc magna cum laude Venetiis artem eandem facitat, veram Balsami descriptionem & locum natalem in suo præclaro libro de plantis Aegypti, & peculiari dialogo de Balsamo edito, unà cum ejus icone, primus ut puto his ce temporibus nobis cum magna utilitate exhibuit, manifesteq; ostendit, hunc fruticem in Arabia felici proprie nunc etiam nasci, ac inde in Aegyptum ac Iudæam semper translatum esse, ac ita qui velint, legitimum nancisci & habere æquo precio posse. Ex hoc frutice liquor iste nobilis. (cujus portiunculam quoq; ad nos mittere dignatus est) vulnerato vel scarificato cortice in æstate destillat, & hodie etiam in Aegypto illius magnus usus est ad omnia vulnera ac ulcera difficilia ac sordida, aliosque plures ejusmodi affectus. Docemur autem hoc Emblemate de mutua inter homines præstanda benevolentia ac promta opera, etiamsi interdum aliquid propterea laborum & molestiarum sit suscipiendum. Nihil enim (ut Cicero lib. I. de Natura Deorum tradit) bonitate ac beneficentia est melius ac præstantius. Quod quidem S. Paulus multo efficacius ac verius in Epistola ad Colosss. cap. III. monet,* ἐνδύσασθε inquiens σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, μακροθυμίαν, πραότητα, *id est, induite viscera commiserationis, benignitatem, animi humilitatem, lenitatem, clementiam. Et multo ante per Prophetam Zachariam mandavit DEVS:* ἔλεον καὶ οἰκτιρμοὺς ποιεῖτε ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

XXXVI.

VULNERE VULNERA SANO.

Dic age cùm proprio tua vulnere vulnera ſanem,
Stipite cur hominum durior hoſtis homo es?

XXXVII.

ITIS *lauro fulta, rectius fructus suos ad maturitatem hoc modo producere potest, quam vis laurus ipsa quoque non parum utilitatis hominibus præbeat, atque ita utraque stirps non sibi sed alijs hanc quasi operam mutuam tradat. Quapropter nos quoque quibus proprie humanitatis virtus competit, cuncta nostra consilia, ac universas actiones eò semper dirigere debemus, ut non solum nobis sed alijs quoq; prodesse possimus. Nihil enim melius neque præstantius bonitate ac beneficentia, ut in priore symbolo quoque ex Cicerone retulimus. Ex quo etiam apud eundem autorem altera præclara sententia, desumta ex epistol: Platonis ad Archytam, lib. I. de Officiis legitur: Non nobis solum nati sumus, ortusque nostri partem patria, partem parentes, partem amici vendicant. Et quæ sequuntur. Similiaque apud eundem reperias etiam in lib. de amicitia & alibi. Præclarè itidem Vlpianus IC. scripsit, non tantum parenti suo quemque nasci, cujus esse dicitur, verum etiam Reipubl. Hæc igitur ad varia officia mortalium sibi mutuo inservientium referri possunt: pertinentq; huc omnia, quæ de* CHARITATE *ac amore tam sacræ quam profanæ nobis litteræ proponunt.*

SIC

XXXVII.

SIC VOS NON VOBIS.

Pingitur in lauri vitis cur ſtipite nixa?
Sæpe etiam docti munere dives eget.

XXXVIII.

EXPRIMITUR *hac pictura Pinus in Oleam inserta, circa quam duo serpentes circumvoluntur, non aliter ac in Caduceo Mercurii depingi solent. Olea ita q. consecrata Minervæ sive Palladi Iovis filiæ, (ut poëtæ allegoricè fabulantur,) tanquam sapientiæ præside dicitur. Mercurius vero ipse quoque Iovis filius, actionibus ingeniosis ac laudabilibus præesse perhibetur. Voluit autem doctissimus Ioannes Baptista Pigna, (quemadmodum Hieronymus Ruscellus in suis Italicis symbolis refert) hac inventione ingeniosa uti, postaquam summa cum laude diu in Academia Ferrariensi publice bonas Artes docuisset, ac tandem totum sese tradidisset Duci Ferrariæ, cum quo à pueris fuerat educatus, ac deinceps principi isti in max. ac graviss. negotijs semper fidelem navasset operam. Hinc per Iovem voluit intelligere Deum Opt. Max. à cujus divino auxilio ac providentia sese totum pendere, illiq. omnia accepta referre ingenue fatetur. Per terrestrem verò Iovem ipsum Ducem Ferrariensem herum suum designare studuit, atq. ita hac duplici ope sperabat se ad utrumq. genus vitæ, theoricum nimirum, ut vulgo vocant, ac practicum aspirare posse, in quorum conjunctione legitima non dubitabat certò consistere, non solum secundum Peripateticos, sed etiam sacratiss. litteras, veram & absolutam hominis felicitatem. Inscriptio,* MODO IUPITER ADSIT, *Anchisis vox est apud Virgil. III. Aen.*

MODO

XXXVIII.

MODO JUPITER ASSIT.

Ut sapias rectè & facias, Deus efficit: Ejus Auxilio plena lance beatus eris.

Inter

XXXIX.

INTER *plura genera vitium, refert Plinius lib. XIIII. cap. III. quoddam etiam peculiare reperiri, nullo plane indigens fulcro alterius arboris aut palis, sed quod ipsum sese sustinet, unde etiam à Græcis* ὀρθάμπελος, *id est, vitis recta nominatur. Strabo vero de mira vitis talis crassitie lib. II. & lib. XVII. ea scribit, quæ prope fidem communem superant. Hæc profecto imago est accommodata veræ* αὐταρκείας, *id est illius qui contentus est suis rebus suiq; ingenij dotibus, neque ab aliis temere pendet. Quas maximas divitias certissimasq; nominat Cicero in Paradoxis. Et Lucretius inquit:*

Divitiæ grandes homini sunt vivere parcè
Æquo animo, &c.

Quod multo rectius ac plenius D. Paulus paucis docet. ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας, *inquit,* ἡ εὐσέβεια μετ' αὐταρκείας, *id est, Quæstus autem magnus est pietas cum animo sua sorte contento. Et Syracides cap. XL.* ζωὴ αὐτάρκους ἐργάτου γλυκανθήσεται, *hoc est, Vita operarii, cui quantum satis est suppetit, dulcis erit. Tam magni autem veterum nonnulli hanc* αὐτάρκειαν *fecere, ut teste Theodoreto in libro contra Græcos infideles sermone XI. in quo tractat de fine & judicio, in ea ultimum hominis quidam philosophi, autore Hecatæo, bonum statuerint. Quò pertinet etiam præclara sententia in Olympijs Pindarica hæc:* Γίγνεται δ' εἰ πὶς ὄλβον ἄρδει, ἐξαρκέων κτεάτεσσι, καὶ εὐλογίαν προσπολεῖς, μὴ μαθεῖν θεὸς γενέσθαι, *id est, Sanam autem si quis opulentiam irriget, contentus iis quæ conquisivit, laudemq; adjungens, ne quærat Deus fieri, vel ultra humanam sortem sese extollere.*

XXXIX.

SE SUSTINET IPSA.

Vitis recta ſuo per ſe fulcimine nixa
Pingit eum, ſua ſors cui ſatis eſt, animum.

XL.

QVERCUS *glandibus fœcunda indicat primum ſæculum frugale, & ſimplex, quod, ut Ovidius cecinit,*

-------vindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem, rectumq; colebat:

Quod inde aureum fuit nuncupatum. Adjungitur huic arbori palma ſua ſponte quoque uberes adeo fructus ad uſum hominum præbens. Ac ſicuti hic duplex fructus illis felicibus temporibus abſq; ullo labore quæſitus gratiſſ. paſſim mortalibus fuit cibus, ita etiam virtus ipſa ac honeſtas, quæ tum pleno, ut dicitur, gradu in terris florebat, animis eorum fuit alimentum ſuaviſſ. Deſcriptionem vero quatuor ætatum admodum luculentam, qui volet, legere poterit apud Ovidium lib. I. Metamorphoſ. Itemq; apud Heſiodum libr. I. ἔργων καὶ ἡμερῶν. *Quemadmodum verò omnes probi ac virtutis amantes tale ſæculum quidem ſummopere exoptant, ita ſperare vel expectare in poſterum haud licet: de quo multorum etiam querelæ extant, & apud Senecam in Tragœdia Thyeſte Chorus exclamat.*

-------in nos ætas
Ultima venit, ô nos dura
Sorte creatos! --------

Quod noſtro huic calamitoſiſſ. tempori multo rectius convenit.

Alij ſacratiorem inde ſenſum eliciunt, quod nimirum poſt originalem juſtitiam lapſu primorum parentum amiſſam, in hoc mundo non liceat amplius ſperare perfectionem abſolutam & aureum ſeculum, ſed iſtud nobis partum à CHRISTO *unico noſtro ſalvatore ac redemptore in altera vita æterna eſſe quærendum ac certo expectandum, ita tamen ut in hoc quoq; mundo, divina adjuvante gratia, aliquem illius guſtum ac ſenſum habere incipiamus.*

SPE-

XL.

SPERARE NEFAS.

Aurea in hoc frustra speramus sæcula mundo,
Alterius sæcli quæ dabit ille Pater.

XLI.

MANUS *hominis ſpinoſiſſimum fruticem Rhamnum temere contrectans, ac inde ſeipſam vulnerans, indicat curioſitatem ſive* πολυπραγμοσύνην *(quam Plutarchus in tractatu de illa ſcripto definit* φιλομάθειαν ἀλλοτρίων κακῶν, *id eſt, ſtudium cognoſcendi aliena mala) non ſolum inutilem ſed etiam ſæpenumero detrimentoſam eſſe, cum homines in aliena ſemper inquirere, & quæ non ſui ſunt officii cum magno ſuo damno peragere volunt. Vnde etiam rectè Plautus in Stichо dixit, neminem eſſe curioſum, quin ſit malevolus: & Menandri præclara eſt ſententia,*

Τὸ πολλὰ πράττειν καὶ λύπας πολλὰς ἔχει,

Multa facere & moleſtias multas continet.

Plato etiam in duobus verſari juſtitiam adſerit, τὰ αὑτοῦ πράττειν, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν, *& ipſe Apoſtolus ad Theſſ. hoc confirmat, dumquemq; vult* ἡσυχάζειν καὶ τὰ ἴδια πράττειν.

Poteſt idem quoq; referri ad alias res periculorum & moleſtiarum plenas, quibus ſi frui cupiamus, multa nobis diſcrimina ſint ſubeunda. Aliud Epicteti eſt generalius dictum, qui reliqua philoſophorum dogmata, quæ ad humanæ vitæ inſtitutionem pertinent, duobus verbis complecti voluit, ἀνέχου καὶ ἀπέχου, *id eſt, Suſtine & abſtine. De quo vide plura apud Gellium Atticarum noctium lib. XVII. cap. XIX.*

Ac D. Chryſoſtomus Homilia XLV. in S. Matthæum ad voluptates hujus ſæculi hoc ſymbolum accommodat. Quemadmodum, inquit, acuti vepres undecunque tanguntur ac conſtringuntur, manus cruentant, eodem modo delitiæ, pedibus, manibus, capiti, oculis, omnibus ſimiliter membris officiunt, &c. Scitè etiam Salomon proverb. XXVI. Spina condita in manu ebrii, ſententia eſt in ore ſtulti.

SVSTI-

XLI.

SUSTINE VEL ABSTINE.

Carpere parce meas frondes, qui ſingula carpis,
Vulneret audaces ne tibi ſpina manus.

LII.

OSÆ frutex hyberno tempore, quasi aridus spinisq; solummodo horridus, carens foliis ac floribus negligitur prorsus, vel etiam pedibus conculcatur. Primo tamen veris tempore vix depulso frigore hyberno, beneficio mitioris ac temperatioris aëris rursum revirescere & rosas protrudere, antea ab omnibus neglectus, incipit. Non aliter sæpe virtuti primum sese exerenti ac primum emergenti, quæ quidem crebrius quàm matura ac omnibus numeris absoluta invidiæ stimulis est exposita, insidias struere, ac quasi adhuc in herba versantem suffocare homines mali ac invidi conantur. Vnde sæpenumero quidam in primis suæ ætatis annis vivacitatem ingenii & laudabilem industriam ad omnia honesta præ se ferentes invidia ac malevolentia aliorum, quasi frigore hyberno non parum retardantur ac impediuntur, ne scilicet plenam de se spem conceptam tempestive adimplere possint. Non raro tamen rursum divino inprimis adjuti auxilio, tanquam aura clementiore conservati ac excitati rursum repullulant, & ad frugem optatam tandem perveniunt. Quod egregium exemplum merito omnes ingenui adolescentes, ad præclaras virtutis actiones cupide aspirantes, ante oculos continuo habere, nec ullo modo à recto tramite abduci, sed potius fructus laudabiles suorum laborum suo tempore proferre debent. Alibi additur, NON SEMPER NEGLECTA.

XLII.

NEGLECTA VIRESCVNT.

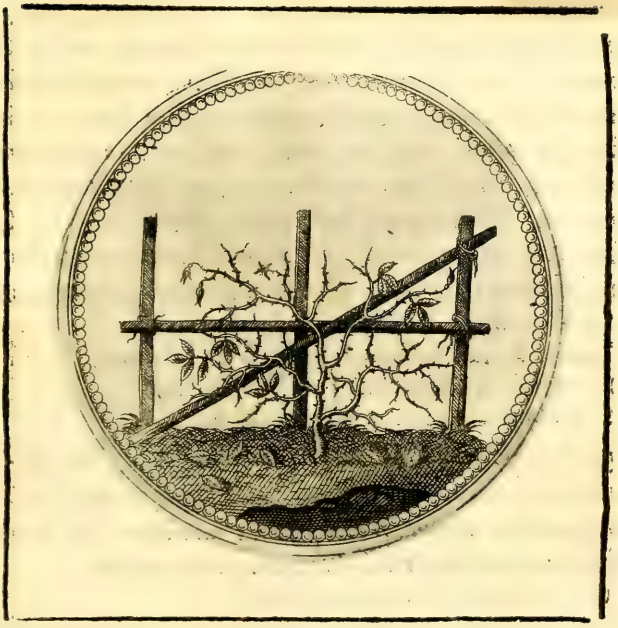

Emergens virtus nova ſpernitur, ut roſa brumâ:
Expecta: Flores ſota calore feret.

Deſumptum

XLIII.

DESUMTUM *est hoc symbolum ex eruditiss. Emblematis Adriani Iunii, cujus hæc est interpretatio. Nux pinea, quæ olim Cybelæ fuit sacrata, colliculis quibusdam inæqualis ac aspera, miræque duritiæ est, quæ vix ignis vi reserari potest: intus vero nuclei dulces latitant, non parum ad alimentum ac diversos hominum morbos utiles. Sic ad virtutem & honestatem ac laudabiles actiones non nisi per labores ac varias difficultates perveniri potest, at postea sequuntur suaviss. fructus. Quæ omnia Hesiodus paucis versibus ita eleganter complexus est, ut & Socrates eos commendet apud Xenophontem lib. II.* ἀπομνημον. *& Ciceroni quoq; vehementer placuerint, ideoq; lib. VI. Epistolarum familiarium ad Leptam, monuerit amicum suum, ut filium ipsius jubeat Hesiodea ista edisce re, semperq; habere in ore:*

Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι. μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν,
Καὶ τρηχύς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
Ῥηϊδίη δήπειτα πέλει, χαλεπήπερ ἔασα.

Quos Erasmus satis eleganter vertit in latinam linguam, in Adag.

Simonides etiam apud Clementem Alexandrinum lib. IV. Stromatum, habitare virtutem δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις, *id est, in rupibus difficilimis, dixit. Ac Ovidii est præclarus versus.*

Gloria difficili parta labore venit.

Pertinet autem huc omnino proverbialis Plauti sententia: Qui è nuce nucleum esse vult, frangat nucem. *Poterit cum Hieronymo forsan & sic accipi; Qui quærit animi pabulum in arcanis litteris, scrutetur sub allegoria in volucro conditum mysterium.*

NISI

XLIII.

NISI FREGERIS, HAUD LICET ESSE.

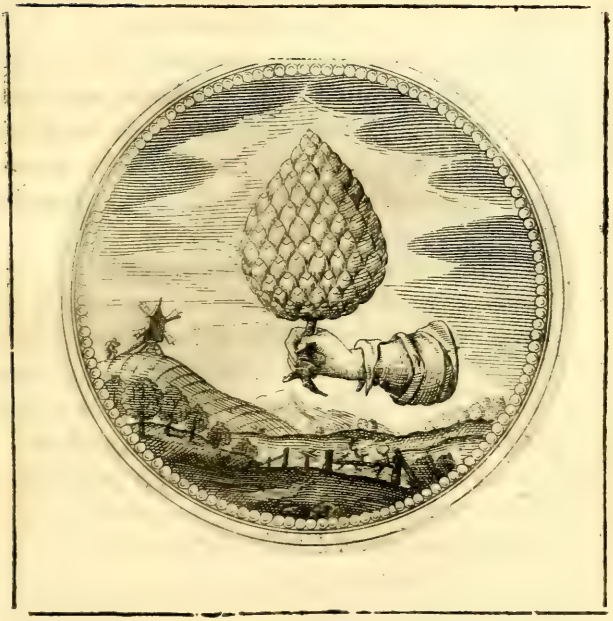

Ardua vallatur duris ſapientia ſcrupis:
Dulcibus aſt eadem fructibus illa ſcatet.

XLIV.

FRuctus *arboris Perseæ formam cordis repræsentare, folium autem cum lingua similitudinem habere, Plutarchus quoque in libello de Iside & Osiride notavit, cum in Aegypto Harpocrati hæc arbor fuerit dicata, cujus veteres mentionem fecerint; & inter recentiores Carolus Clusius in suis observationibus Hispanicis diligenter descripsit ac delineavit. Plinius tamen cum Persico arbore (cujus forsitan nonnihil congener est, specie autem differt) videtur quodammodo confundere. Docemur hoc symbolo, veritatis orationem debere esse simplicissimam, ac undiq; sibi constare: unde Germanis proverbium quoq; adhuc frequens est, volentibus Cor & linguam oportere unum idemq; esse. Quod utinam hodie, quoniam*

Candor in hoc ævo res intermortua pæne est,

plures diligentius observarent, cum profecto, secundum B. Nazianzeni dictum graviss. πᾶν ὅπροσποιητὸν οὐδὲ μόνιμόν ἐςι, *id est, nihil simulatum possit esse diuturnum. Videmus autem & quotidie experimur, potius jam nimis vere in multos convenire istud Ciceronis, in quadam Epistola ad Quintum fratrem, dictum, ubi ait: Multis simulationum involucris tegitur & quasi velis quibusdam obtenditur uniuscujusq; natura: frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur: lingua autem sæpiss. Definit vero idem Cicero Veritatem libr. II: de inventione, per quam immutata ea quæ sunt, aut ante fuerunt, aut futura sunt, dicuntur. Ad veritatem autem amplectendam Sophoclis est egregia cohortatio.*

Θάρσει, λέγων τἀληθὲς, οὐ σφάλλῃ ποτε.

Bono sis animo, vera dicendo nunquam erraveris.

CON-

XLIV.

CONCORDIA
CORDIS ET ORIS.

Perſea fert cordis fructus, folia æmula linguæ:
O utinam in cunctis hæc bene juncta forent!

XLV.

LCIATI hoc est symbolum, quod Petrus Crinitus de honesta disciplina lib. II. cap. XIV. longe ante ipsum in hunc mundum exposuit. Sata est olim Cucurbita juxta Pinum arborem procerissimam. Cum vero multis pluvijs ac cœli temperamento hæc plurimum crevisset, lascivire cœpit & ramulos audacius porrigere, jamq; in pinum serpebat & in suos ramos audebat frondes involvere, prægrandia sua poma ac virescentia ostentans. Tanto itaq; fastu ac insolentia intumuit, ut pinum ipsam ausa sit hoc pacto aggredi. Et vides ait, ut te jam supero, utq; foliys ac virore præsto. Tum pinus, quæ senili prudentia præstabat, nihil mirata est cucurbitæ insolentis audaciam, sed respondit: Ego vero hic multos calores & hyemes, variasq; temporis adversitates pertuli, adhuc tamen integra consisto; tu vero ad primos rigores minus habebis audaciæ: nam frondes concident, & virescere desines. Hunc apologum integrum placuit huc afferre, quãdoquidem opt. in omnis generis ardeliones & agyrtas, & avaros audacesq; Empiricos nostrorum temporum convenit, qui si quando nescio quam momentaneam gloriam ac felicitatem suis fraudibus ac ostentationibus conquisiverint, quibus etiam probis & doctis viris audacter insultare non erubescunt, paulò post tamen ubi seriò aliquid tractare coguntur, & ad rem ipsam perventum est, concidunt ac tanquam fumivenditores ipso fumo pereunt. In illos Plauti illud in Pseudolo congruit:

Quasi solstitialis herba paulisper fui,
Repente exortus sum, repente occidi.

Alibi apponitur, BREVIS HÆC EST GLORIA, *vel ex Martiale,* IMMODICIS BREVIS EST ÆTAS.

CITO

XLV.

CITO NATA CITO PEREUNT.

Quid certat tardæ citò nata cucurbita pino?
Interitu celeri, quæ citò nata, cadunt.

XLVI.

ANTHARI *ac Scarabei & hujus generis insecta plurima ita fœtoribus ac sordibus, ex quibus originem duxerunt, delectantur, ac illis sustentantur, ut contrà odorum suavitate planè exanimentur ac pereant. Ideoque Rosis insidentes scarabei vel cantharides torpescere, vel tandem emori dicuntur. Ad hunc modum molles ac effœminatos in suis voluptatibus ac deliciis, quæ non solum corpori, sed menti quoque obsunt, plurimumq; nocent, paulatim contabescere ac tandem illicito luxui interitu suo meritas pœnas luere constat. Quod Claudianus lib. II. ad Stiliconem egregie explicavit, versibus, qui sunt omnibus notissimi:*

Luxuries prædulce malum, qui dedita semper &c.

Silius quoque Italicus breviter hæc exposuit.

Adspice latè
Florentes quondam luxus quas verterit urbes,
Quippe nec ira Deûm tantum, nec tela, nec hostis,
Quantum sola nocet animis illapsa voluptas.

Pierius in suis Hieroglyphicis refert, Hannibali alioqui duro, sed ob Capuanas delicias tandem effœminato, non abs re scutum debuisse offerri, in cujus medio Scarabeus fuisset depictus, quem undiq; rosarum serta ambirent, significatione eadem, quam hoc symbolo exprimere voluimus. Hinc prudenter Musonius elegit potius νοσῆσαι, ἢ τεθνῆναι. τὸ μὲν γὰρ, *ait*, νοσεῖν μόνον βλάπτει τὸ σῶμα. τὸ δὲ τεθνᾶναι ἄμφω διαφθείρει, ψυχήν τε καὶ σῶμα: *Morbus corpori solum nocet: ac luxuria utrumq; corrumpit, & animam & corpus.*

TURPI-

XLVI.

TURPIBUS EXITIUM.

Cantharidum rosa mors. Sic luxus deliciæq;
Enervant animos eripiuntque virûm.

Desumptum

XLVII.

ESUMTUM *est hoc symbolum ex Horatij versibus,*

Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines,
Quos ultra citraq; nequit consistere rectum.

Monemur autem hîc inprimis, vino esse sobriè ac σπουδαμένως. *(ut loquitur Theognis) utendum, ad virium debilitatarum recreationem & lætitiam quidem, sed non ad ebrietatem, quod etiam ubique in sacris literis serio nobis proponitur ac explicatur. Vnde D. Basilius in sua luculenta quadam de Ebrietate oratione, hanc non immerito vocat* ἀκρόπολιν, *id est, arcem omnium flagitiorum. & Athenæus libr. X.* μητρόπολιν πάντων τῶν δεινῶν. *Quod ut ubique hominibus inculcatur: ita certe deplorandum est, nihilominus hoc vitium maximè detestandum adhuc esse non solum nimis commune, sed apud multos ferme haberi virtutis loco, cui etiam præmia proponantur, ut olim ab Alexandro M. & Mithridate factum accepimus, iis qui plurimum biberint. Explicat autem adhuc melius hoc symbolum carmen quoddam in Microcosmo, libello elegantissimo nuper impresso Antuerpiæ, hisce versibus:*

Tres vitis profert uvas, tria pocula mensæ,
Si circumspicias, apposita esse vides.
Muta tribus vicibus docet hæc pictura bibendum:
Scilicet ut sedent pocula prima sitim,
Altera rancorem crudo de pectore pellant,
Firma valetudo quo tua membra beet;
Tertia sed misce tibi pocula propter amicos,
Inter quos maneant gordia vincla decet.

Eubuli autem Græci Comici in eandem fere sententiam versus latinè vertit Henr. Stephanus.

SIT

XLVII.

SIT MODUS IN REBUS.

Sit tibi, ne noceat, vini moderatior usus:
Prima sitim, curas altera pocla levent.

XLVIII.

CIPIO *reversus ex Africa, & primus triumphaturus de Hannibale, jussit ut milites octavæ legionis, qui primi etiam castra Carthaginensium oppugnaverant, ac Ducis eorum insignia abstulerant, non solum die triumphali manu gestarent fasciculum rosarum, sed inposterum quoque in clypeis similiter depictas rosas usurparent. Posteriorquoque Scipio post expugnationem & destructionem ultimam potentissimæ urbis Carthaginis, voluit milites undecimæ legionis, qui etiam ipsi ante alios omnes muros conscendissent, easdem Rosas in suis armis & scutis gestare, atq; hoc modo cum ipsius Scipionis curru triumphali undique rosis similiter exornato urbem ingredi. Sic apud Homerum legitur Achillis scutum rosis fuisse insignitum, nec non cassides Hectoris atque Aeneæ. Rosæ itaque hoc loco nondum plane maturæ ac apertæ indicant allegoricè juvenilis animi, heroica virtute præditi in principe expectationem singularem, qui ratione ætatis sua consilia ac facta nondum omnibus potest probare nec cunctis innotescere. Additur autem supra rosarum fruticem in regione cœlesti signum Arietis, quod veris tempus amœnum nobis solet adducere, & illi quasi præesse, quo tempore Rosæ maximè florent, & ob suaviss. odorem inprimis expetuntur. Non igitur sine ratione hoc symbolo uti in sua juventute Virginius Vrsinus filius Pauli Iordani, eoque innuere voluit, magnam spem se collocare in benevolentia ac gratia sui avunculi Cosmi Medicis Magni Ducis Hetruriæ, cui Arietis signum, ut etiam Augusto Cæsari, fuit in horoscopo.*

BENE-

XLVIII.

BENEVOLUS ATQVE BENIGNVS.

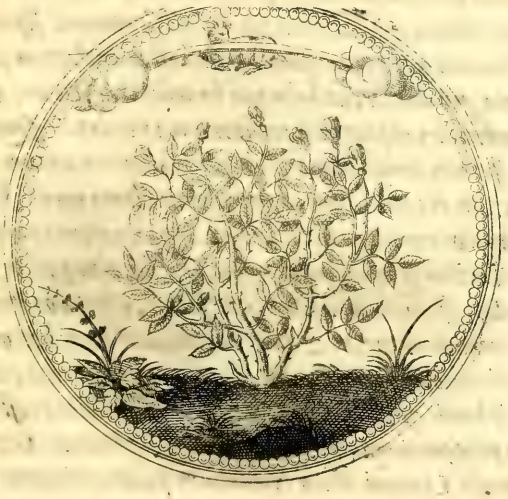

Qui ſemiclauſo connivent germine flores,
Dilatati, aries quando favebit, erunt.

XLIX.

EST egregia quædam planta admiratione sane digna, ante paucos annos inter exoticas ad nos quoque allata, quæ ubique jam in hortis colitur, quam Chrysanthemum Peruvianum à loco natali, à forma plantam maximam, Florem solis vero propter effectum & similitudinem, nominant: quidam Bellionem Plinij esse opinantur, incerta tamen (meo judicio) conjectura. Hæc intra sex vel ad summum septem mensium spacium, ex quo terræ semen ipsius est mandatum, eo pervenire solet magnitudinis, ut humani brachii crassitiem, & altitudinem duodecim vel plurium cubitorum excedat. Quemadmodum verò florum densitate ac multiplici foliorum numero Pæoniæ nonnihil cedit, ita seminum copia, quibus altera caret, hanc longe superat, nam eorum ultra mille in uno cippo numeravimus. Cum itaq; hic flos etiam solem semper respiciat, adq; ejus radios sese plurimum pandat, & superiora semper respiciat, decet nos etiam multo magis ad verum datorem & largitorem omnium bonorum ἐπιστρέφειν continuè oculos mentis attollere, nec terrenis, caducis ac voluptariis bonis quasi humi jacentes semper inhiare: ostendentes, secundum Platonem quoque nos esse cœlestes plantas. Genuæ in palatio Francisci Leccani aliud symbolum pulcherrimum huic non dissimile legitur, E COELIS LUX, EO INTUERE. *Sic Boeth: de consolatione.*

Quem, quia respicit omnia solus,
Verum possis dicere solem.

NON

XLIX.

NON INFERIORA SECUTUS.

Solis ut hunc florem radiantia lumina verſant;
Dirige ſic mentem Chriſte benigne meam.

L.

SERTUM *vel corolla ex triplici genere ramusculorum, nimirum ex Lauro, Quercu & Olea contexta, ac cuidam sacræ Aræ imposita consecrataq́, allegoricè nos monet ut harũ arborum naturam ac proprietatem imitemur, & secundum mysticum earum sensum vitam nostram universam integritati ac pietati consecremus. Per Laurum enim Apollini dicatam, studium prudentiæ & rerum causas investigandi intelligimus, unde Dionyus* μαντικὸν φυτὸν, *id est, arborem vaticinatricem vocat, in quem finem Lauro propter singularem doctrinam poëtæ coronabantur: nam à fulmine id est temeritate & ignorantia immunis esse putabatur. Quercus vero Iovi sacra fuit tanquam prima arborum, ac propter incorruptam ipsius materiã, & diu durabilem, fortitudinem ac constantiam animi exprimit, quibus contra sensuum aberrationes ac illecebrarum fortuitarum insidias nos munire debemus. Oleam deniq́ Palladi attributam, pacis esse symbolum non solum Græcorum* μυθολογίαι *& nummi antiquorum plurimi testantur, sed etiam sacræ litteræ passim indicant. Post diluvium enim a Noë Columba emissa ex Arca, ac celeriter reversa surculum Oleæ attulit, quo indicio Noë lætatus sensit diluvii tempestatem jam sedatam, & terram rursum esse ab eluvie aquarum liberam. Inscriptio est ex Horatii illo:*

----------Rex eris, ajunt,
Si rectè facies. *Quo & Ausonius alluſit:*
Qui rectè faciet, non qui dominatur, erit Rex.

L.

SI RECTE FACIES.

E Lauro, Quercu atq; Olea duce digna corona,
Prudentem, fortem, pacificumque decet.

LI.

OSA inter alios omnes flores, grata ac odorata, brevi quidem admodum tempore durat, sed rursum languescens ac exarescens perit. Similis planè ratio est hujus vitæ nostræ caducæ, fluxæ ac incertæ. Vnde ex recentioribus quidam rectè cecinit,

Ut rosa mane viget, tamen & mox vespere languet,
Sic modo qui fuimus, cras levis umbra sumus.

Quæ quidem ad cœlestem pulchritudinem illam nunquam pereuntem, animum nostrum merito debent excitare, ac ad perpetuam illius contemplationem nos assuefacere. Cum ibidem, (secundum S. Paulum I. Corinth. II.) ea præparaverit DEVS diligentibus se, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, & in cor hominis non ascenderunt. Atq; hæc cupidissime expetenda, cæteris vero, si ita acciderit, moderate tarendum esse indicant quoq; Gregorii Nazianzeni suavissimi versiculi.

Θεὸν μόνον θείοντε ἀπλήτως ἔχειν,
Ὃς τοῖς λαβοῦσι καὶ πλέον χαλίζεται
Διψῶν τὸ δίψασθαι, ἀφθόνως ἀεί ῥέων.
Ἐν τοῖς δὲ λοιποῖς καὶ φέρειν μαστώμενον.
Solum Deum & divina concupiscito,
Sumentibus qui & plura largiri solet,
Sitiens sitiri, semper affluens bonis.
In cæteris voto excidens modum obtine.

Hoc de omnibus floribus eleganter exposuit D. Chrysostomus Homilia in Genesin XLIII. hisce verbis. Quemadmodum floridum quoddam pratum varios & omnis generis flores exhibet; ita divina scriptura justorum virtutes nobis demonstrat, non ut illorum florum flagrantia brevi tempore fruamur, sed ut perpetuam inde utilitatem recipiamus, & eas in sinu mentis reponamus, ut per omne tempus, si volumus, eorum suaveolentia frui possimus.

ALITER

LI.

ALITER CŒLESTIA DURANT.

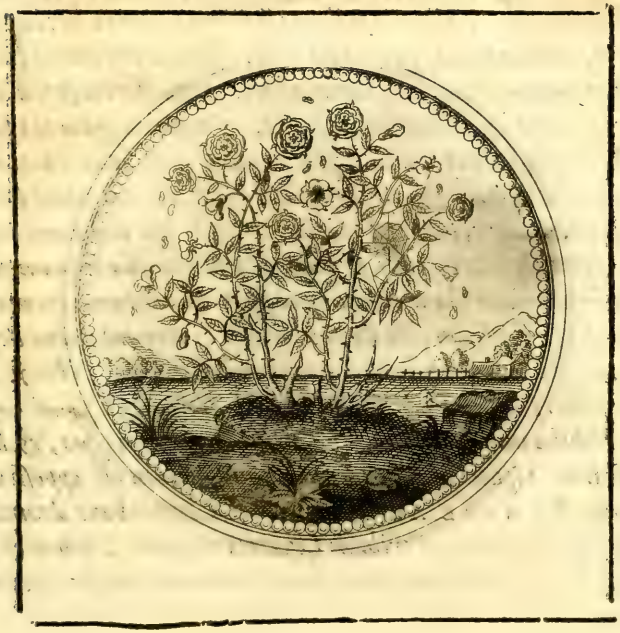

Ah quàm forma rosas cito deficit inclyta pulchras!
Non ita cœlestis quas Paradisus habet.

LII.

IRGA Aaronis, ut habetur Numer. cap. XVII. inter omnes alias virgas Principum Israël sola cœpit germinare ac virescere, ac flores amygdali protulit, indicans Leviticæ tribus electionem ad Sacerdotii dignitatem peculiarem, quoniam nulla alia tribus Israëlitica cum ea hac in parte conferri potuit, ut quæ præ alijs ad hanc dignitatem electa fuerit, quæve tanquam amygdalus inter arbores prima florem & fructum proferret, cæterisq; arboribus anteiret. Quam virgam ita floridam Iudaicus postea populus in suis nummis quos siclos vocarunt, designari curavit. Quod symbolum usurpare Adrianus sextus Pontifex Romanus, patria Trajectensis in Belgio oriundus ex familia Florentia non obscura, & hoc pacto ad familiæ cognomen alludere seque præter suam aliorumque spem ad tantum repente fastigium fuisse evectum, illo docere voluit. Nemini igitur desperandum, sed potius spei bonæ semper incumbendum. ἔδεν γάρ, *ait Chrysostom.* ἕτως τρέφει ψυχὴν, ὡς ἐλπὶς ἀγαθὴ, καὶ τὸ χρηστὸν προσδοκᾶν, *Nihil namque adeo animum pascit, atque bona spes, & boni exspectatio. Apud Gu. Paradinum aliud dictum est appositum, nimirum,* SEMINE AB ÆTHEREO, *Comprobans divinitus electam ac conservatam tribum Leviticam contra Dathan & Abiron factiosos, ac Aaronis sacerdotii divinique ministerii perturbatores.*

INSPE-

LII.

INSPERATA FLORUIT.

Floruit Aaroni vi numinis arida virga:
Me quoq; florentem ſpes animoſa facit.

LIII.

PLUTARCHUS *in libello, quem inscripsit,* πῶς ἄν τις ὑπὸ ἐχθρῶν ὠφελεῖτο, *id est, de capienda ex inimicis utilitate, hoc symbolum docte admodum & eleganter his verbis interpretatur. Sicuti periti agricolæ rosas ac violas existimant se odoratiores ac meliores reddere, si allia ac cæpas juxta eas plantent, quod in ea excernatur, quicquid alioqui alimenti acerbi aut fœtidi illis inest: ita inimicus quoque excipiens invidiæ & malignitatis alterius ictus, benevolentiorem aliquem amicis secunda utentibus fortuna reddet atq; commodiorem. Hucusque Plutarchus. Hæc quoque explicat doctissimus Costæus in II. libro de Natura plantarum cap. XLIII. quo in loco inquit: Sed & satione fœtidarum rerum prope flores, odore evadent suaviore, ut si allium prope rosam collocaveris. Cum enim simili omnia nutriantur, & ab allio, si quid terræ fœtidi inest, in suum trahatur alimentum, quod reliquum est purius remanet, idque in rosæ cedens nutrimentum, suavioris in ea & succi & odoris est caussa. Vt illud addam, calescere vi allii terram, proptereaque & calidius & elaboratius esse quicquid in rosam perfertur. Rectè igitur Periandri illud huc referemus:* ὅσῳ γὰρ ἄν φθονῇς, τοσούτῳ μείζονων γίνῃ πρόξενος ἀγαθῶν τῷ φθονουμένῳ, *Quo magis utiq; invidebis, tanto majorum fies caussa bonorum illi cui invides.*

PER

LIII.

PER OPPOSITA.

Liuor iners ſtimulos generoſis mentibus addit;
Sic per fœda roſis allia creſcit odor.

LIV.

EDERA *vincire quasi quibusdam brachiis quicquid apprehenderit, arctissimeque continere solet. Vicissim ergo etiam murorum rudera eaita sustentantur, ne corruant, ac pariter quoque ab illis conservatur ac erigitur, ut hac ratione neutrum sine altero possit consistere. Qui profectò typus est veræ constantisque amicitiæ, de qua inprimis Cicero aureolum libellum illum conscripsit. In quo inter alia plurima præclara dicta, etiam hæc commemorat: In amicitia & absentes adsunt, & egentes abundant, & imbecilli valent, & quod difficilius dictu est, mortui vivunt. Ac paulò pòst subjungit: Est enim amicus quidem tanquam alter idem. Lælius quoq; in fine ejusdem libelli commendans amicitiam, quæ fuit inter Scipionem & ipsum arctissima, tandem hæc addit: Mihi quidem Scipio, quanquam est subito ereptus, vivit tamen, semperq; vivet. At Seneca in Epistola LXVII. scribit: Nihil æque ægrum reficit sicuti amicorum affectus. Non video me mori cum illos superstites reliquero. puto, inquam, me victurum non cum illis sed per illos. Pulcrè Chrysost.* ἡδὲν γὰρ, ἡδὲν τῆς ἀγάπης γλυκύτερον γένοιτο ἄν. τί γὰρ οὐκ ἄν ἐργάσαιτο φίλος γνήσιος; πόσην μὲν οὐκ ἄν ἐμποιήσειεν ἡδονὴν; πόσην δ' ὠφέλειαν; πόσην δὲ ἀσφάλειαν; κἂν μυρίας ἡσαυρὰς εἴπῃς, ἡδὲν ἀντάξιον γνησίου φίλου: *Nihil enim, nihil dilectione queat existere jucundius: Quid enim non effecerit amicus verus? quam non voluptatem? quantam vero utilitatem? quantam securitatem? tametsi mille thesauros recenseas, nihil hoc ad verum amicum.*

LIV.

SI VIVET VIVAM.

Muri hederam, hæc illos, alterno munere, firmant.
Hic typus expreßus mutuæ amicitiæ eſt.

LV.

NVBECULÆ *mites & irriguæ pluviam suavem ac utilem super prata virescentia ac flosculorum variorum amœnitate undique referta leniter effundentes, vivifico illo ac suavi humore intra terræ viscera attracto, plurimum reficere & lætiora reddere solent: absq; illis vero, siccitate & squalore plane exarescunt. Vnde Propheta Ieremias cap. LI. Dante eo vocem, multiplicantur aquæ in cœlo. Et Epistola ad Hebræos cap. VI. Nam terra quæ imbrem sæpius in se venientem combiberit, & progenuerit herbam accommodam eis per quos colitur, recipit benedictionem à Deo. At quæ profert spinas ac tribulos, reproba est & maledictioni affinis, cujus exitus tendit ad exustionem. Similiter quoque viri docti & prudentes, multarum rerum peritia excellentes, dona sua à Deo ipsis concessa non invide occultant, sed divino inprimis auxilio adjuti de omnibus bene mereri, ac liberaliter scriptis dictisq; suis egregiis universis prodesse studeant, diligenter operam dantes, ne secundum sanctum vatem Davidem, sint tanquam γῆ ἄνυδρος, id est, terra sine aqua, aut, quemadmodum S. Iudas Apostolus loquitur, nubes sine aquis, sibi tantum viventes, sine ulla aliorum utilitate. Sic vir Dei S. Moses (ut est in ipsius Cantico Deuteronomii XXXII.) optat ut concrescat in pluviam doctrina sua, ac fluat ut ros eloquium ipsius, quasi imber super herbam, & tanquam stillæ super gramina.*

COELI

LV.

COELI BENEDICTIO DITAT.

Verna rigant pluviis languentes nubila flores,
Nos Pater, ætherii Flaminis imbre fove.

LVI.

In agris latioribus præq; ubertate nimia luxuriantibus, seges interdum tanta fertilitate crescunt & augentur, ut nisi suo tempore nonnihil demetantur, & nimia copia illis detrahatur, seipsas suffocare, ablatis vero superfluis, multo quàm prius crescere uberius soleant. Non aliter quædam nimis ambitiosa ac felicia ingenia, plus quàm oportet sibi tribuentia, ac ideo omnia audacter ac præcipitanter agentia, sæpè seipsa evertunt ac consumunt: at si interdum falce moderationis ac humilitatis reprimantur ac castigentur, tum demum fructus maturiores ac præstantiores producere consueverunt; contrà præcocia & nimium luxuriantia ingenia sæpè in ipsa quasi herba suffocantur. Nam juxta Senecam, ad maturitatem non pervenit nimia fœcunditas. Quò pertinet D. Augustini dictum in Epistola I. ad Maced. Quædam acutiss. & excellentiss. ingenia tanto in majori errant, quanto confidentius tanquam suis viribus cucurrerint, nec suppliciter ac veraciter DEVM, ut viam sibi ostenderet, petiverint. Sed hæc de ingeniorum luxurie, quæ modum jam excessit, intelligimus. Cæteroquin vera est Ciceronis II. de Orat. sententia: Volo se efferat in adolescente fœcunditas: Nam facilius, sicut in vitibus revocantur ea, quæ se nimium profuderunt, quam si nihil valet materies, nova sarmenta cultura excitentur: Ita volo esse in adolescente, unde aliquid amputem. Non enim potest in eo succus esse diuturnus, quod nimis celeriter est maturitatem assecutum.

SUR-

LVI.

SURGET UBERIOR.

Luxuriem ſegetis caſtigat falce colonus,
Ingenium præcox reprime: ſic ſapies.

LVII.

SPICÆ *jam maturæ inter duas manus nisi continuè fricentur ac valide exprimantur, grana frumenti in illis conclusa inde non possunt excuti vel rectè colligi, quibus ita expressis convenientissimum illa alimentum generi humano præbent. Ita etiam quantumvis præclaræ cogitationes ac meditationes de rebus tam sacris quam profanis, nisi ad actum, ut dici solet, traducantur, parum utiles esse solent. Vnde etiam Cicero I. de Officiis ait, Virtutem omnem in actione positam esse, quod sumsit ex luculenta de hac re disputatione Aristotelis in X. Ethicorum Nicomach. Sane autem succinctum est Plutarchi illud:* Ανδριάντα μὲν τὸ χῆμα: ἄνδρα δὲ ἡ πρᾶξις κοσμεῖ; *Statuam figura, at virum decet actio. Nec minus illud Cyrilli:* οὐκ ἐν ὀλίγῳ χρήματι λαμβάνειν τὰς ἀρετὰς, σμικροῖς γὰρ τὰ μέγιστα πῶς ἄν τις ἕλοι ταπόνοις; *Non ita subito datur virtutem apisci. Quo pacto nam quis maxima exiguo capiat labore? Nic. Reusnerus, in II. parte suorum Imperat. symbolorum, ex D. Chrysostomo desumtum attribuit F L. Valerio Constantio Imp. Rom. ejusmodi symbolum,* VIRTUS DUM PATITUR VINCIT. *Quod inprimis de Christiana pietate ac virtute intelligendum, quemadmodum præclare dicitur in Epistola ad Hebræos cap. XII.* πᾶσα παιδεία πρὸς μὲν παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης. ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς ἐγγεγυμνασμένοις ἀποδίδωσιν δικαιοσύνης: *Omnis castigatio in præsens quidem non videtur esse gaudii, sed molestiæ. At postea fructum tranquillum justitiæ reddit iis, qui per illam fuerint exercitati.*

SIC

LVII.

SIC VITAM INVENIES.

Spica attrita manu ſua grana effundit ad uſus:
Sic oſtende actu, quæ meditata tenes.

LVIII.

ACANTHUS *ea herba esse putatur, quam vulgo à similitudine foliorum cum pedibus ursinis, Brancam ursinam Italicam vocant, & apud nos quoq; hoc tempore excolitur. De qua Vitruvius libr. IV. cap. I. historiam refert ejusmodi: Virgo civis Corinthia jam matura nuptiis, implicata morbo discessit. Post ejus sepulturam, quibus ea viva delectabatur poculis, nutrix collecta & composita in calatho pertulit ad monumentum, & in summo collocavit, atque uti ea permanerent diutius sub divo, tegula texit. Is calathus fortuito super acanthi radicem fuerat collocatus. Interim pondere pressa radix acanthi media folia & cauliculos circa vernum tempus profudit, cujus cauliculi secundum latera crescentes, & ab angulis tegulæ ponderis necessitate expressi, flexiones in extremas partes volutarum facere sunt conati. Tunc Callimachus Statuarius præteriens hoc monumentum, animadvertit eum calathum, & circa foliorum nascentem teneritatem, delectatusq; genere & formæ novitate, ad id exemplar columnas apud Corinthios fecit. Hactenus Vitruvius. Vt igitur hæc herba melius crescit ac elegantius, si nonnihil premitur: sic etiam animus fortis & sua virtute invictus contra omnes insultus fortunæ, in adversis semper sese magis exerit, ac multo clarius omnibus conspiciendum præbet. Vnde Lucanus.*

--------serpens sitis, ardor arenæ,
Dulcia virtuti, gaudet patientia duris.
Lætius est quoties magno sibi constat honestum.

Camillus de Camillis in Italicis symbolis addidit, PRESSA TOLLITUR HUMO.

DEPRES-

LVIII.

DEPRESSA RESURGIT.

Fortis ab aduersis animus præclarior extat:
Pondere sic pressus surgit acanthus humo.

LIX.

ILLIO quandam peculiarem vim naturalem ineſſe conſtat, non ſolum longo tempore (propter ſuam ſiccitatem potiſſimum) ſeipſum, ſed alia multa, quæ in illius acervis reconduntur, conſervandi à corruptione ac putredine, qualia ſunt Rhabarbarum, Camphora & ſimilia non pauca. Typus certè valde appoſitus matronæ pudiciſſimæ, quæ ſemper caſtitatem, honeſtatem & omnem virtutem huic ſexui convenientem & neceſſariam præ oculis habere, & non ſolum ſedulo curare debet, quo pacto ſeipſam, ſed etiam omnes quæ illius fidei ſunt commiſſæ ab omni labe & turpitudine integras ac inculpatas ſemper conſervet, in quam vere illud Senecæ in Octavia competit,

Probitas, fidesque, conjugis mores, pudor,
Placeant marito.

Ac ſecundum Ariſtotelem in Oeconomicis, non tantum nitor veſtimentorum, nec excellentia formæ, nec auri multitudo ad laudem mulieris valet, quantum valet modeſtia in rebus, ac ſtudium honeſte decoreq; vivendi; ſimiliaque de mulieris vero ornatu ſcripſit Phintys Callicratis filia Pythagorea, ut apud Stobæum legimus. Hoc igitur ſymbolum eam ob cauſſam ſibi elegit uſurpandum illuſtriſsima Marchionis Vaſtii conjunx Maria de Arragonia, ſpecimen & imago certiſſima omnis honeſtatis, caſtitatis ac prudentiæ, quæ in hunc ſexum poteſt cadere: de cujus laudibus plura, qui volet, legere poterit apud Paulum Iovium & alios ſcriptores Italicos paſſim in eorum ſcriptis. Alibi non minus elegans & vetus dictum additur, SERVATA VALEBUNT.

SER-

LIX.

SERVARI ET SERVARE MEUM EST.

Seq; aliaq; pudens matrona à crimine ſervat:
Putrorem milium ceu procul eſſe facit.

LX.

ON caret admiratione, parvulam hanc, at elegantem plantam plerunque ſabuloſis ac udis locis, interdum etiam umbroſis ſylvis provenientem, & quæ cum capillaribus herbis magnam habet affinitatem, veteribus forſitan ignotam, ad multos morbos tamen efficacem, quantumvis etiam æſtate ardentiſſimis ſolis radiis ſit expoſita; nunquam tamen folia ipſius, cava inſtar puſilli cochlearis, roſcido quodam humore deſtitui, eorumque lanuginem admodum teneram guttulis quibusdam pellucidis ſemper madere, unde etiam nomen ſorita eſt, ut Rorem Solis ac Rorariam recentiores nuncuparint, de qua Chymici neſcio quæ arcana prædicant, ut Iſaacus Hollandus proprio ſcripto teſtatur. Illuſtris profectò hæc imago eſt, nos etiam in ſummis caloribus ac æſtibus calamitatum & afflictionum nunquam flacceſſere aut ſuccumbere, ſi ex ſacratiſſ. verbi divini fontibus vividum ſemper ac roſcidum ſuccum, qui nos ſubinde recreet, alat ac ſuſtentet, hauriamus. Qui alioquin nimiùm rerum humanarum ac caducarum cupiditate diſſipatus ac conſumtus, perpetuum marcorem, & tandem interitum pernicioſum producit. Vnde Chryſoſtomus in Epiſtolam S. Pauli ad Corinth. ſerm. XXVI. Τότε γὰρ καὶ ἡ ψυχὴ καθαίρεται, ὅτε μὴ τὸν θεὸν θλίβεται, *id eſt, Tunc enim anima purgatur, quando Deo volente affligitur. Quo in loco plura admodum utilia idem ſanctus & diſertus pater exponit, quæ hîc recenſere nimis longum foret.*

IN.

LX.

INVICTA MANEO.

Syrius ut flagret, viret ac perfusa liquore est:
Candida sic durent pectora firma fide.

LXI.

DIOSCORIDES *Helichrysum nominat quoque Amarantum*, ἀπὸ τῆς μὴ μαραίνεσθαι, *id est, quod nunquam marcescat. Sed Plinius diversam ab eo plantam, purpureo flore præditam ita vocare videtur, quam Itali* fior vellu*to appellant, puellis ob colorem vividum & perennem ad coronas texendas gratiss. præsertim hyberno tempore, ubi vividum suum colorem adhuc retinet. Fasciculum ex hisce floribus spicatis colligatum, in signo sive vexillo suo militari depictum gestavit pro symbolo egregius copiarum equestrium ductor Fabricius Gesvaldus Neapolitanus, quo voluit innuere, se in omnibus rebus, quæ spectent ad sui regis autoritatem & utilitatem conservandam, semper impigrum præstiturum, nullosque labores aut pericula unquam subterfugiturum, sed sine intermissione animo præsenti ac intrepido provinciam sibi demandatam pro virili administraturum esse, secundum Virgilianum istud,*

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.

Annotat vero Pierius quoque in suis Hieroglyphicis veteres illorum capitibus, qui valetudine integerrima viribusque ad extremum senectutis vegeti vixissent, solitos fuisse Amarantinam corollam imponere, propter eandem, quam jam attulimus, rationem.

NUN-

LXI.

NUNQUAM LANGVESCIMUS.

Impavidum invictumq; animum signas amarante:
Et vegetis senibus grata corona tua est.

LXII.

THEOPHRASTUS *scribit esse genus quoddam rosarum circa Philippos in Græcia, centum folia continens, cujusmodi Plinius ex Pangæo in Campaniam transplantatas perhibet, quales nunc rosæ apud nos quoque, quamvis rarius, inveniuntur. Sed nullum, meo judicio, florem pleniorem, elegantiorem & pluribus foliis refertum vidit hæc nostra ætas (harum rerum ad curiositatem usq; studiosa) quàm Pæoniæ ex Hispania, ut ajunt, primum allatæ, & jam ubique in hortis instructioribus frequentatæ, cujus in unico flore ultra quingenta folia me aliquando numerare nemini. At superveniente pluvia, vel nimio sole ardente, subitò folia decidunt, & decor omnis abit. Quod in tota vita nostra caduca, fluxa ac incerta (τὸ γὰρ ἀνθρώπινον ὄντως πᾶσι βέβαιον: Humana enim non sunt omnino firma, inquit Plato in Epistolis) unusquisque observare, atque ideo fallacibus voluptatibus, quas brevissimas interdum longissima comitantur incommoda, minime indulgere debet.*

Festinat enim (*secundum Iuvenalem*) decurrere velox
Flosculus, angustæ miseræque brevissima vitæ
Portio, dum bibimus, dum serta, unguenta, puellas
Poscimus, obrepit non intellecta senectus.

Idem etiam Ovidius monet hisce versibus.

Forma bonum fragile est, quantumque accedit ad annos,
Fit minor, ac spacio carpitur ipsa suo.

Alii addiderunt. MULTIPLEX, MOX NULLA, *indicantes simul & vanitatem & brevitatem mortalis hujus ac momentaneæ nostræ vitæ.*

CADV-

LXII.

CADVCA VOLUPTAS.

Hæc rosa centuplici ceu flore decora, caduca est:
Sic formæ & vitæ mox perit omne decus.

Quanquam

LXIII.

VANQUAM *Hedera sit ex numero istarum plantarum, quæ nunquam folia amittunt, sicuti quoque Olea, Myrtus, Palma, Pinus, Cupressus, &c. nihilominus tamen levi momento vel propter ipsius temporis incommoditatem, vel soli imperfectionem, aut alia de caussa decrescit & interdum plane exsiccatur. Vnde Cardinalis Lotharingus Pyramidem hederæ vestitam, in cujus apice Luna est apposita, quæ Regis Galliæ Henrici II. fuit symbolum, usurpavit, eo designare volens, tam diu Hederam, id est, ipsummet in virore ac felicitate perstiturum, quousque Rex Henricus herus illius floreret, illumq; instar Pyramidis sustentaret. Idq; unusquisq; alius fideliter ac pro viribus superiori alicui Domino inserviens, ac vicissim illius benevolentiam ac favorem experiens sibi accommodare poterit. Sed multo adhuc rectius ad verum Dei cultum & honorem transferre hæc licebit, Nam sicuti videmus hederam, vitem, lupulum salictarium, & alias hujus generis plantas, propter imbecillitatem, innixu ad arborem, palum, vel murum egere, ita persuasum esse nobis debet, nos non posse alia ratione ulla assurgere, crescere vel florere, quàm accessu ad Deum Opt. Max. & gloria ejus pro viribus tuenda. Et in hoc quidem fallemur nunquam: in illo fortassis sæpius. Oraculum enim est Psalmographi:* μὴ πεποιθατε ἐπ' ἄρχοντας, ἐπὶ υἱὸς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία. *Academici occulti Brixienses habent columnam, circa quam Smilax planta involvendo ascendit, cum tali dicto,* UT ERIGAR.

TE

LXIII.

TE STANTE VI-REBO.

Pyramidis ſurgentem hederam munimine cernis?
Talis ſtat pietas fulta favore DEI.

LXIV.

CORALIUM, (*inquit Dioscorides lib. V. cap. XCVII.*) *marinum esse fruticem constat, qui alto extractus, duratur statim atque emergit, tanquam offuso aëre protinus concrescat, atque ideo Lithodendron vocatur. Vnde Ovidius in libro IV. Metamorphos. in fabula de Andromeda ac Perseo ejus proprietatem ita describit.*

Nunc quoque Coraliis eadem natura remansit,
Duritiem tacto capiant ut ab aëre, quodque
Vimen in æquore erat, fiat super æquora saxum.

Ac libro XV. ejusdem operis inquit.

Sic & Coralium, quo primum contigit auras
Tempore, durescit, mollis fuit herba sub undis.

Ad eundem modum etiam illi, qui patria ac propriis laribus relictis, ubi molliter ac delicate vivere eis licuisset, sine tamen aliquo fructu ac utilitate, instar Vlyssis sibi proposuerunt explorare mores multorum & urbes, atque laboribus & peregrinationibus fructuosis prudentiam, ac rerum laudabilium copiam ac experientiam sibi comparare, instar Coralii aëre indurati judicium confirmatum & stabile ad quosvis casus ac eventus ferendos tandem consequuntur, & secundum Horatium,

est animus illis
Rerumque prudens, & secundis
Temporibus dubiisque rectus.

Huc pertinet præceptum Isocratis, μὴ κατόκνει μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελλομένους. *Ne graveris longam viã ingredi ad utilis alicujus doctrinæ professores. Quidque Plato, & alii plurimi utiliss. suis peregrinationibus consecuti sint, nemini est ignotum.*

MOLLIS

LXIV.

MOLLIS FVIT HERBA SUB UNDIS.

Qui ſapit, ille animum peregrino obdurat in orbe;
Coralium extra undas ſic abit in lapidem.

LXV.

CVM Propheta Ionas ex urbe Ninive redijsset, ac defatigatus, frustraque expectans finem suæ prædictionis, quievisset sub pergula hederæ sibi constructæ, (ut habet antiqua versio: alij enim cucurbitam interpretati sunt:) somnumq́ cepisset: vermis quidam circa radicem erosit stipitem, ut paulò pòst hedera plane aresceret ac periret. Quare Propheta radijs solis graviter percussus, atque è somno excitatus, à tàm vili vermiculo tam optatam sibi commoditatem fuisse ablatam gravissimè lamentabatur. At Dominus DEVS hoc pacto illi voluit demonstrare, quantopere erraret, molestè ferens prædicationem suam de Ninivitis ratam non haberi, nec perpendens, cùm tantopere ipse doleret jacturam illius Hederæ eum à calore solis defendentis, quanto magis displicere Deo deberet, tam magnam urbem, præsertim veram pœnitentiam agentem, perire. Hoc exemplo quidam magnus vir (ut scribit Camillus de Camillis in suis Italicis symbolis,) seipsum voluit consolari ac ad patientiam constantiamq́ admonere, propter obitum filii sui magnæ expectationis, per hederam indicans præclaram spem de eo jam conceptam, per vermem autem ipsius mortem. Præclarè autem Philippides:

τὸν ἀναγκαίως ἔχει
Βίον θερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν.
Καὶ τὸν μὲν εἶναι, τὸν δὲ μὴ.

Sed necessarium est
Vitam demeti, velut gravidas spicas:
Et alium vivere, alium non.

NATU-

LXV.

NATURÆ MATURAVIT OPVS.

Quod natura brevi maturum tempore perdet,
Cur adeò, huic fatum vim properare, doles?

LXVI.

CYTISUM *fruticem (qui jam de sententia D. Marantæ & Matthioli aliorumq; existimatur nobis esse notus) scribit Plinius libr. XIII. cap. XXIV. inventum esse in Cythno insula, ac inde in omnes insulas Cycladas, mox in urbes Græcas magno proventu caſei translatum, miraturq; ideo Italiæ esse rarum. Eodem loco addit, Cytisum non æstuum, non frigorum, non grandinum aut nivis injuriam expavescere, & ut Hyginus adjecit, ne hostium quidem, propter nullam gratiam ligni. Qua occasione à Rota, ut scribit Scipio Amiratus in Italico suo libro de symbolis, Comiti Polentiæ Neapolitano, strenuo ductori militum, contra hostes cum multis fortiss. viris pro suo Rege expeditionem suscepturo, & nullum laborem aut periculum ipsius caussa detrectaturo, hoc symbolum non sine ratione assignatum fuit. Idq; Seneca etiam, de Ira librum tertium & ultimum claudens, gravi admodum Epiphonemate explicat hisce verbis: Dum inter homines sumus, colamus humanitatem: non timori cuiquam, non periculo simus: detrimenta, injurias, convicia, vellicationes contemnamus, & magno animo brevia feramus incommoda: dum respicimus (quod ajunt) versamusq; nos, immortalitas aderit.*

Ac Livius Decad. I. lib. IV. breviter graviterque dicit: Labor & periculum impenditur, unde honor & emolumentum speratur. Sic Virgilianus Aeneas:

O socii, neque enim ignari sumus ante malorum,
O passi graviora, dabit Deus his quoque finem:
Durate & vosmet rebus servate secundis.

LXVI.

LÆTAMUR GRAVIORA PASSI.

Non æſtu cytiſus, non frigore, non niue læſus:
Spernere magnanimos omnia dura docet.

Quemadmodum

LXVII.

VEMADMODUM *apes ad omnes quidem flores advolant, quanquam interdum amari aliquid vel acris in se contineant humoris, quales sunt ranunculi & alii plurimi similes; nihilominus tamen succum quendam utilem inde exugunt, ex quo non sine admiratione, postea miro artificio mel parant: Sic etiam sedulo magnoque studio ac judicio viris bonis ac doctis annitendum, ut non solum ex optimis ac selectissimis autoribus, sed aliis etiam non adeo commendabilibus scriptis, si quid boni illis insit, omnia ad unicam utilitatem publicam colligant, & posteritati commendent, ut hac ratione prodesse plurimis, nemini autem, si fieri queat, nocere possint. Qua quidem similitudine eleganter suam* παράινεσιν *concludit ad Demonic. Isocrates. Et rem ipsam etiam Lucretius lib. III. hisce versibus eleganter expressit.*

Floriferis ut apes in saltibus omnia libant,
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
Aurea, perpetua semper dignissima vita.

Huc pertinet quoq; libellus D. Basilii, Quomodo sint legendi Ethnici scriptores. Et non pauca hujus generis apud Clementem Alexandrinum habentur, quæ ad excolendum ac confirmandum hac in parte judicium plurimum conducere possunt. Estq; Aeschyli sententia hæc quoque observatione digna,

Ὁ χρήσιμ' εἰδὼς, ἢ ὁ πολλὰ εἰδὼς, σοφός.
Qui utilia, non qui multa novit, is sapit.

LXVII.

UT PROSIT.

Felix qui potuit ſolerti mente, vel hoſte
In ſua converſo commoda ritè frui.

LXVIII.

RTICA ob subtiles adeo acutosq; foliorum aculeos, si manibus leniter contrectetur, magnum post se pruritum & acrimoniam satis molestam relinquit: contrà vero si plena manu fortiter comprimatur, parum nocere potest. Quo exemplo indicatur, exigua pericula quandoq;, si negligantur, nec illis in tempore præsenti animo obviam eatur, non contemnendas vires sumere, & hominibus tandem plurimum exhibere negotii. Vnde etiam veteri proverbio Germanico admonemur, parvum hostem, & exiguum vulnus non temere esse contemnendum, cum utrumque principio neglectum levi aliqua occasione vires sumere, & nonnunquam plurimum damni inferre consueverit. Quare, ut poëta monet,

Principiis obsta: serò medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.

Et ut Phocylides: ἀρχόμενον τὸ κακὸν κόπτειν, *&c. Similiter Persius Sat. III.*

Elleborum frustra, cum jam cutis ægra tumebit,
Poscentes videas, venienti occurrite morbo.

De hoc symbolo quidam eruditum hoc carmen composuit.

Molliter urticam si quis tractaverit, uret,
Et timidas lædit tacta borago manus.
His tamen intrepido franguntur spicula pressu,
Hacque omnis subitò pellitur arte dolor.
Res age, non magnis nec neglige viribus hostem,
Sed leve, quo poteris robore, tolle malum.

LXVIII.

LEVITER SI TANGIS, ADURIT.

Læditur is meritò parvum qui negligit hoſtem:
Fortiter urticas qui premit, ille ſapit.

LXIX.

ELOS *Adonidis apud poëtas, ac præsertim Ovidium Anemone vocari videtur, cujus plures sunt species; flores elegantes sed caducos, profert phœniceos, purpureos, luteos & albos quoq́. Alij florem Adonidis vocant quandam plantam, quam Herbarii Chamæmelum rubrum quoque appellant. Flos itaq́ Anemones ut est pulcherrimus, sic levi ventorum impetu, aut solis calore languescit & decidit, ejusq́ semen pariter facile in pappos abit. Desumtum autem est symbolum ex Ovidii X. lib. Metamorphos. ubi hi versus leguntur:*

Nec plena longior hora
Facta mora est, cum flos de sanguine concolor ortus,
Qualem quæ lento celant sub cortice gramen
Punica ferre solent, brevis est tamen usus in illo.
Namque male hærentem & nimia levitate caducum
Excutiunt iidem qui perflant omnia venti.

Estq́ hic typus quoq́ vitæ humanæ brevis ac fragilis, sicuti in multis alijs symbolis à nobis dictum est. Quidam referunt ad pulchritudinem sexus muliebris, qua sæpè nimium superbire seseq́ efferre solent fœminæ: cum secundum Senecam in Tragœdia Octavia, Florem decoris singuli carpant dies. *Rectè etiam Isocrates:* κάλλος μὲν γὰρ ἢ χρόνος ἀνάλωσεν, ἢ νόσος ἐμάρανε: *Pulchritudinem aut tempus abolet, aut morbus corrumpit.*

Alij habent: GLORIA VENTO DISCUTITUR. *Nam Anemone nunquam se aperit, secundum Plinium libr. XXV. cap. XXIII. nisi vento spirante, unde & nomen accipit, & facile rursum eodem vento flores & semina discutiuntur. Quod gloriæ vanæ & instabili, quæ non virtute solida nititur ac confirmatur, rectè possumus accommodare.*

BRE-

LXIX.

BREVIS EST USUS.

Vita fugax, quàm cauſſa leuis tua ſtamina rumpit?
Pulſa levi flatu ſic Anemona cadit.

LXX.

DE Loto multa scripserunt veteres, Theophrastus, Dioscorides & Plinius, ac tradiderunt sole occidente comprimi occludiq;, ad ortum autem aperiri ; qui seorsim Nymphæam quoque descripserunt. Sed Excellentiss. D. Medicus Venetus Prosper Alpinus in suo accuratissimo libro de AEgypti plantis nuper publicato, probare studet, omnino unam eandemque plantam esse Lotum ac Nymphæam, cum multis annis, quos in Aegypto medicando transegit, hanc plantam diligenter inquisiverit: sed fatetur se plane omnes proprietates in Nymphæa observasse, quas Loto olim autores tribuerunt, nec aliã Lotum in tota ista regione inveniri: quanquam, ut verum fatear, in radice aliqua sit diversitas. At dubitari possit, num in Euphrate Loti crescentis, cujus potiss. meminere Theophrastus ac Plinius, aliqua sit differentia necne cum Aegyptia. De caussa vero hujus proprietatis, sive jam Nymphæa & Lotus idem sint, seu non, disputat Theophrastus lib. II. de caussis plantarum cap. XXV. à quo tamen nonnihil dissentire videtur Iulius Cæsar Scaliger in suis commentariis ad eundem librum, de quibus nimis longum esset hic disserere, quare ad ipsos autores remittimus studiosum lectorem. Est autem significatio hujus symboli cum aliis non paucis à nobis propositis communis, nimirum omnes nostras cogitationes & actiones dependere à radiis æterni solis, Dei Opt. Max. qui sua divina bonitate & gratia omnia vivificat, conservat, & in lucem profert. Alii addunt: SIC ALMA LVX MIHI. *& ut quidam in more habent positum, ad ἐρωτικὰ accommodant.*

DUM

LXX.

DUM RESPICIS ERIGOR.

O Sol juſtitiæ, ſine te non fluctibus atris
Curarum potero tollere Chriſte caput.

Vidit

LXXI.

IDIT *inter alias rariores ſtirpes hanc etiam novam plantam noſtra ætas, quam vocant Turcico vocabulo Tuſai: nam Conſtantinopoli allata eſt: alii Lilium Perſicum, à natali loco, vulgo ob ſimilitudinem Coronam imperialem ſive regiam appellant, quam peritiſſimus rerũ ſimplicium Carolus Cluſius, ſummus meus amicus, ad Hemerocallidem veterum non malè referri poſſe exiſtimat. Hujus flos maturus expanditur ac in ſuis proprijs pediculis plane deorſum flectitur, at quamprimum flaccescere incipit; ſuccedunt illi ſatis magna capita, (ut quandoq; in lilio rubro fieri ſolet,) quæ excuſſo flore ſtatim ſurſum eriguntur, ne ſcilicet, ſi deorſum dehiſcerent diutius, ſemina nondum matura putreſcant ac excidant. Sic juvenes, quantumvis ingenij, vel corporis atque fortunæ bonis ornati, ſingulari modeſtia ſeſe ſubmittere, nec ante tempus, (quod ſæpe fieri videmus) exultare, ſuperbire, & inſolentiæ criſtas erigere debent, cum ſecundum Saluſtium in bello Iugurt. contemtor animus & ſuperbia, commune nobilitatis malum ſit. Contra vero ſenes jam prudentia & uſu rerum confirmati, autoritatem ſuam tueri, ac bene monendo præcipiendoq; alijs præire jure ac merito poſſunt. Vnde etiam Cicero in lib: de ſenect. ait, Apicem ſenectutis eſſe autoritatem. Et Euripides jubet expeti ſenum conſuetudinem.*

Ὁμιλίας δὲ τῶν γεραιτέρων φίλει: *Converſationes autem ſeniles ama. Notandum vero quod negligentia ſculptoris, ſemina ante flores male ſint poſita.*

MO-

LXXI.

MODESTA JUVENTVS, HONESTA SENECTUS.

Disce puer virtutem ex me, nec flore superbi:
Matura tollat fruge senecta caput.

LXXII.

THEOPHRASTUS *celebris Philosophus apud veteres, tum alibi tum libr. II. de caussis plantarum, reddit rationem, quare flores nonnulli ad radios solis sese aperiant, & multi ex illis cum ijsdem planè convertantur. Clauduntur, inquit, hi imbecilliores nocturno frigore, solis verò tepore foventur ac aperiuntur, qui revocat calorem naturalem & à centro ad ambitum effundit, simulque humorem superfluum educit. Quod tamen in nonnullis tantum noctu sese aperientibus, interdiu vero claudentibus locum non habet, de quo hic disputandi locus non est conveniens, cum brevitati potiss. studeamus. Id vero quod priore loco diximus, inprimis observatur in duobus Heliotropiis majore & minore, quæ etiam inde denominationem acceperunt, atque ideo minus præsertim Italice adhuc Girasole, & Hispanice Tornesole dicitur. Hujus autem symboli interpretationem ex Lactantio libr. VI. cap. VIII. assumere rectè possumus, ubi inquit: Itaque si oculos in cœlum semper intendis, & solem, qua oritur, observas, eumq; habeas vitæ quasi navigii ducem, sua sponte in viam pedes dirigentur, & illud cœleste lumen, quod sanis mentibus multo clarius sole est, hîc quem carne mortali videmus, sic reget, sic gubernabit, ut ad summum sapientiæ virtutisque portum sine ullo errore perducat. Digna profectò sententia, quæ in animis omnium infigatur, semperq; in recenti memoria retineatur. Alij adjiciunt,* SOLI ET SEMPER, *eadem ferme significatione. Dominichus autem:* VERTITUR AD SOLEM.

LXXII.

SEMPER AD ORTUM.

Chriſte tuos vultus ſemper venerabor adorans,
Vt Clytie ad ſolem germina pulcra rotat.

LXXIII.

IOLÆ primi gratissimi flosculi vernales, hinc inde humi serpentes & in locis humilibus ad radices montium libenter crescentes, odore suavi ac bene olenti ab omnibus expetuntur, contrà montes etiam altissimi sæpè ob asperitatem & altitudinem plane remanent steriles, parvumq; usum præbent hominibus. Vnde S. Petrus in sua I. Epistola cap. ultimo. Humilitatem animi vobis infixam habete; propterea quod DEVS superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Et D. Chrysostomus in Epistolam S. Pauli I. ad Corinth. I. eleganter & breviter monet, οὐδὲν οὕτω θαυμαστὸν ποιεῖ τὸν χριστιανὸν, ὡς ταπεινοφρομιώη: nihil ita Christianum admirabilem efficit, ac humilitas. Quod etiam Chilon Lacedæmonius vidit, qui interrogatus quid in cœlo ageret Deus, Alta, inquit, deprimit, & humilia extollit. Vel, ut Herodotus loquitur, ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα κολούει. Quod insuper poëta Lyricus cecinit, ex Hesiodo & Xenophonte VI. ἐλληνικῶν translatum:

Valet ima summis
Mutare, & insignem attenuat DEUS,
Obscura promens.

Et alibi

Vim temperatam Dii quoque provehunt
In majus; iidem odêre vires
Omne nefas animo moventes.

Hesiodi vero locus insignis est initio statim lib. I. ἔργων καὶ ἡμερ.

Ῥεῖα μὲν γὰρ βελτέα, ῥέα δὲ βελτίονα χαλέπτει,
Ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύθει, καὶ ἄδηλον ἀέξει.
Facile enim extollit, facile vero elatum deprimit,
Facile insignem minuit & obscurum auget.

HUMI

LXXIII.

HUMILIBUS DAT GRATIAM.

Alta cadunt vitiis, virtutibus infima surgunt:
Hoc te mons sterilis, vallis amœna monet.

LXXIV.

TRIFOLIA *contra ſerpentum ac ſcorpionum ictus valere, ſi ſeminis grana viginti ex vino vel poſca aſſumantur, vel folia ac univerſa herba decocta uſurpentur, ac præterea ſerpentem nunquam in trifoliis conſpici, autores ſunt Dioſcorides & Plinius. Quod quidem inprimis de illo, quod Aſphaltites vel Bituminoſum vocatur, & à Scribonio Largo, qui illud plurimum commendat, ac ſcribit in Sicilia ac portu Lunæ ſe copioſe reperiſſe, Trifolium acutum appellatur, (forſitan à foliorum figura) intelligi procul dubio debet. Non diſſimili ratione homines profani, rebuſq; fluxis luxuique potiſſ. dediti, ab honeſtis ac laudabilibus præceptis abhorrent, ac imperitum vulgus pravis opinionibus imbutum, vitijſq; variis obnoxiũ utiliſſima monita virtutis ac honeſtatis reſpuit, illaq; fugit. Vnde Horatius non exiguus morum magiſter pulcherrimam quandam Oden, multis utiliſſimis ſubjectionibus refertam, ita incipit:*

Odi profanum vulgus & arceo:
Favete linguis.

Eſtq; etiam Orphei verſiculus hac in parte merito obſervandus.

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστι, θύρας δ' ἔπιθεσθε βεβήλοις.

Iis fabor quos ſancta decent, procul eſte profani.

Ac Plato inquit: ὃ καθαρῷ μὴ καθαρὸν ἐφάπτεσθαι μὴ ὅ θεμιτόν ἐστι, *id eſt, Nefas eſt, ab eo purum contrectari, qui purus ipſe minime ſit.*

LXXIV.

PROCUL ESTE PROFANI.

Sic tua majestas Deus une & trine profanos,
Vt reprobos angues alma triphylla fugant.

LXXV.

THEOPHRASTUS *docet, & cultores rei herbariæ hoc teſtantur, Croci plantam priusquam in florem ſeſe exerat, conculcatam nonnihil ac pedibus leviter attritam, poſtea pulchrius renaſci feliciusque germinare. Sic viri fortes & animoſi, adq; magna & egregia facta ſuſcipienda ac expedienda nati & parati, tantum abeſt ut rebus difficilibus ac adverſis frangantur, vel deterreantur, ut multo etiam inde reddantur alacriores & aptiores ad quævis virtutis opera præclara ſubeunda atq; exequenda. Rectè itaq; Seneca dixit: Marcet ſine adverſario virtus. Tunc apparet, quanta ſit, quantum valeat, polleatq;, cum quid poſſit, patientia oſtendit. Nec minus præclarè Thucyd.* Ὡς οἵτινες ϖϱὸς τὰς ξυμφοϱὰς, γνώμῃ μὲν ἥκιστα λυπῶνται, ἔϱγῳ δὲ μάλιστα ἀντέχουσιν, ἔστι καὶ πόλεων καὶ ἰδιωτῶν κϱάτιστοί εἰσι. *Nam qui in calamitatibus animo quidem minime triſtantur: re autem & operibus max. obſiſtunt, optimi ſunt, ſive civitates, ſive privati homines fuerint.*

Vnde Dux Venetus præclariſſimus ac de ſua patria opt. meritus Petrus Lauredanus, difficilimis temporibus ſuæ Reipubl. fidelem ac promptam admodum operam præſtans hoc ſymbolo inprimis uti voluit. Alibi additum legimus, CONCULCATUM UBERIUS. *Quod ſi hoc ſymbolum, quamvis ab aliis multis poſitum, non adeo eſt omnibus numeris perfectum, ut cætera quoq; nonnulla, ad Emblematum vel ſimilitudinum claſſem poterit ablegari.*

PUL-

LXXV.

PULCHRIOR ATTRITA RESURGO.

Pulcrior ut creſcat, teritur Crocus: ô furor ingens,
Lætior ut poſſis ſurgere, nolle premi!

LXXVI.

VALERIUS *Maximus lib. VII. cap. IV. ex Livio & alijs historicis refert, (nam & Herodotus de Thrasybulo similem narrationem habet) Sextum Tarquinium filium, cùm diuturna obsidione expugnari ipsorum urbs non posset, tandem ad Gabios confugisse, tanquam sævitiam & verbera detestantem, & sic fictis blanditiis cõsecutum fuisse, ut apud omnes sua autoritate plurimum posset, & urbem in sua quasi manu haberet. Quo facto familiarem quendam suum ad patrem clam misit quæsitum, quidnam deinceps fieri vellet. Iuvenili calliditati senilis respondit astutia: Nihil enim penitus respondit: sed seducto Legato in hortum, maxima & altissima papaverum capita ipso videnti & præsente baculo decussit. Cognito adolescens patris simul silentio & hoc ejus facto, non ignoravit, præcipi sibi ut excellentissimum quemque Gabinorum aut exilio mulctaret aut morte consumeret. Ergo spoliatam bonis propugnatoribus hoc modo civitatem patri tandem tradidit; Animadvertens, (ut inquit Paradinus) principem ad pacandam ac sedandam patriam etiam subditorum potentissimos quosque illi obtemperantes ac devinctos reddere debere. Quod tamen si tam manifesta vi, quàm occulta fraude cum aliorũ pernicie à principibus fiat, facilè in crimen affectatæ tyrannidis incurrere poterunt, quæ secundum Euripidem est ἀδικίας μήτηρ, id est, mater injustitiæ, quando violento unius ac injusto imperio præter mores & leges pro arbitrio omnia administrantur. Quod Claudianus pulchre describit, hisce versibus lib. IV. ad Honorium.*

Qui terret, plus iste timet, sors ista Tyrannis
Convenit; invideant claris, fortesque trucident,
Muniti gladiis vivant, septique venenis
Ancipites habeant arces, trepidique minentur.

LXXVI.

ÆQVARI PAVET ALTA MINOR.

Quid sibi Tarquinius? Cur summa papavera frangit?
Sors quia sic plebem terret iniqua Patrum.

LXXVII.

ETONICAM *herbam vulgaris quidem notitiæ, sed multæ utilitatis Antonius Musa Augusti Imperatoris Medicus celeberrimus peculiari scripto celebrare non dubitavit. Radix tamen terræ abscondita si copiosior sumatur, vomitum concitat, & aliquid veneni in se continere existimatur. Sic Reges ac principes clementiam ac benignitatem suam omnibus notam ac testatam reddere, severitatem autem occultare debent. Quod verbosius explicat Seneca in principio lib. I. de Clementia, quo in loco quædam principibus quasi monstrare ac dictare voluit, quæ singulis momentis secum meditari ac examinare merito deberent. Sic itaq; inter alia multa utilissima præcepta eo in loco sub persona ipsorum loquitur, absq; dubio Neronem discipulum suum ad meliora cupiens præcepta assuefacere: In hac tanta facultate rerum, non ira me ad iniqua supplicia compulit, non juvenilis impetus, non temeritas hominum & contumelia, quæ sæpè tranquillissimis quoq; pectoribus patientiam extorsit, non ipsa ostentandæ per terrores potentiæ dira, sed frequens magnis imperiis gloria. Conditum immo constrictum apud me ferrum est, summa parsimonia etiam vilissimi sanguinis. Nemo non cui aliena desint, hominis nomine apud me gratiosus est. Severitatem abditam, clementiam in promtu habeo. Sic me custodio, tanquam legibus quas ex abdito & tenebris in lucem evocavi, rationem redditurus sim. Hæc ille. Quo pertinet quoq; istud Ovidianum,*

Est piger ad pœnas Princeps, ad præmia velox,
Cuique dolet quoties cogitur esse ferox.

Quamvis interdum etiam, secundum Cicero. in Epistola ad Brutum libr. XI. salutaris severitas vincat inanem speciem clementiæ.

SEVE-

LXXVII.

SEVERITAS ABDITA, CLEMENTIA IN PROMTU.

Quanta exto tellure juvo; nocet abdita radix.
Gratia sit celebris, non gravis ira ducum.

LXXVIII.

NIHIL *optatius accidere potest unicuiq́, quàm suorum laborum ac operum videre & percipere tandem fructum aliquem & utilitatem convenientem, atque contrà molestiß. est (quod sæpe usu venire solet) si alii in nostram messem, ut in proverbio est, suam falcem immittere partisque aliorum frui conantur. Sic Agricolæ quoque per totum annum terram colunt, ac semina magna cura illi mandant, ut suo tempore messem optatam faciant, nec facilè patiuntur ab aliis pigris ac inertibus proprios fructus sibi eripi. Docemur ideo ocium esse fugiendum, & semper honestis laboribus incumbendum, quod sacræ litteræ quoq́ ab initio & passim monent: inprimis vero crebræ sententiæ in proverbiis Salomonis & Syracidæ hoc nobis abunde subÿciunt: quas hîc exponere nimis longum esset. Convenit autem huic symbolo dictum S. Basilii valde elegans:* τίς ἐν καιρῷ σπορᾶς οἴκοι καθήμενος ἐνάντος δ θερισμοῦ τὸν κόλπον ἐπλήρωτε τῶν δραγμάτων, *Quis semētis tempore domi sedens, instante æstate sinum suum manipulis implevit? Et S. Nazianzeni eadem verba leguntur in oratione II. contra Iulianum,* ὃ δ ἀμήσαντος ὁ σῖτος, ἀλλὰ δ σπείραντος. *Horatius quoque I. Sermonum Satyra IX. hæc suo more breviter ac nervose protulit:*

Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus.

Quod ex Epicharmo illum desumsisse credibile est, ubi ait, πρὸ πόνων πόνων πολλῶν πάντα τἀγαθὰ θεοί. *Convenientibus laboribus divi cuncta vendunt bona.*

NON

LXXVIII.

NON METENTIS SED SERENTIS.

Pigra faceſſe manus, plenam ne collige meſſem:
Commoda frumenti qui petit, ille ſerat.

LXXIX.

HODODENDRON *sive Rhododaphne, quod Nerion quoq; vocatur, planta elegantiß. & per totam æstatem amœniſſimos flores proferens, teſte Dioſcoride lib. IV. cap. LXXII. mulis, canibus, aſinis & aliis beſtiis, quo ad flores ac folia, venenum eſt; at ab hominibus adverſus ſerpentum morſus utiliter è vino bibitur, præſertim ruta addita, (quamvis Galenus lib. VIII. de facultatibus ſimplicium Medicamentorum hominibus quoq; perniciosum eſſe ſcribat.) Ita ſecundum D. Auguſtinum in commentariis Pſalmi XLVIII. omnia divina elogia ſalubria ſunt bene intelligentibus, periculoſa vero his, qui ea volunt ad ſui cordis perverſitatem torquere potius, quã cor ipſum ad eorum rectitudinem corrigere. Quod etiam S. Paulus I. ad Corinth. I. docet. Nam ſermo crucis, inquit, iis qui pereunt ſtultitia eſt, at nobis qui ſalutem conſequimur, potentia DEI eſt. Et pluribus etiam id confirmat II. ad Corinth. II. De hoc eleganter in ſuo pegmate Petrus Coſtalius ita ſcripſit.*

Nobilis aſpectu folioque virens Rhododaphne,
Dicitur ægrotis eſſe medela viris.
Tollit & humano conceptum in pectore virus,
Et læſis affert artubus antidotum.
Bruta tamen foliis animata extinguit eisdem,
Hæc ſunt ſcripturæ non aliena ſacræ.
Illa pios recta cœli deducit in axem,
Sed nigrum reprobis addere Theta ſolet.
Et licet hoc toto nil ſit præſtantius orbe,
In latum errorem noxia corda trahit.

Alibi aſcriptum legimus, SIC SACRÆ LITERÆ, *ſenſu nimis ſua niſeſto.*

LXXIX.

ET JUVAT AT-ATQUE NOCET.

Nerion antidotumq; viris, ſuibusque venenum eſt:
Pagina ſacra malis noxa, medela piis.

LXXX.

MOLY. *herbam describit Homerus Odyss. X. eamque inventam tradit à Mercurio, qui contra veneficia & magicas artes Vlyssi illam tradiderit, ut ea adversus fraudes & illecebras Circes, quæ ejus socios in varias belluarum species mutabat, sese muniret. Quæ omnia mythologicè accipi debent. Facultates enim animi quædam conspirantes cum affectibus, rationisque obedientiam excutientes, & deinceps facilè hinc inde exorbitantes, ad quævis vitia homines abripiunt, atq; secundum Horatium,* Affigunt humo divinæ particulam auræ, *unde propria forma exuti in diversas bestiarum figuras transmutari dicuntur. At contra Vlysses vir prudens, ac multarum rerum usu præditus, veræ rationis normam ante oculos habens, ac Moly sapientiæ, adversus monstra pravorum affectuum unicum amuletum præ se ferens, hæc facile omnia depellit, nec à statu suæ constantiæ se dimoveri ullis illecebris patitur. Quod & Ovidius tangit XIV. Metam. Plinius ex Theophrasto libr. XXV. cap. IV. ita describit. Laudatissima herbarum est Homero, quam à Diis vocari putat Moly, & inventionem ejus Mercurio assignat, contraque summa veneficia demonstrat. Nasci eam hodie circa Pheneum & Cyllenen Arcadiæ tradunt, specie illa Homerica, radice rotunda nigraq; magnitudine Cæpæ, folio Scyllæ, effodi autem difficulter. Alias hujus quoq; differentias præter hanc, recentiores Herbariorum libri depictas exhibent.*

LXXX.

HAC VENENA FUGANTUR.

Moly venena fugat, fraudem ſapientia pellit,
Hanc pete, cum tot ſint plurima monſtra locis.

LXXXI.

THEOPHRASTUS *lib. IX. cap. XVIII. de historia plantarum ait. Quod autem consuetudo plurimum valeat, multis sane rationibus constat. Nam & absynthium pecora hujus tractus pascere negant. Pontica autem nimirum pascunt, ut pinguiora ac pulchriora reddantur, ac, ut quidam volunt, sine felle. Ad eundem modum Plinius lib. XXIV. cap. IX. sues assuetos cibum capere in vasis sive alveis è ligno Tamarisci confectis, Liene carere dicit. Quod tamen Excellentissimus Medicus D. Prosper Alpinus, qui in Aegypto, ubi harum arborum maxima copia est, Artem Medicam aliquot annis cum singulari laude exercuit, in suis libris quos de Medicina Aegyptiorum & plantis in illa regione nascentibus nuper edidit, fabulosum esse arbitratur. Quanta vero vis sit consuetudinis tam in bonam quàm malam partem, pluribus sententiis veterum, atque etiam exemplis prope infinitis probari posset; sed non sunt hujus loci. Breviter sane multa complexus est Aristoteles in libello de memoria & reminiscentia, ubi ait,* ὥσπερ γὰρ φύσις ἤδη τὸ ἔθος, *id est, Consuetudo est veluti ipsa Natura. Et Ovidius (quam vis ad amatoria male ista applicaverit,) hisce versibus explicat.*

Nil assuetudine majus.
Quod malefers, assuesce; feres bene, multa vetustas
Lenit.

DUL-

LXXXI.

DULCESCIT AMARUM.

Felle carent Ponti pecudes absynthia pastæ:
Ferre mala assuetus non malè ferre solet.

LXXXII.

CRIPTORES *Reiruſticæ tradunt naturale odium inter filicem & arundinẽ intercedere, vt ſimul enatæ non ſolum una alteram enecent, ſed etiam vulnera alterutrius ſtirpe facta, contuſa & impoſita altera rurſum ſanentur. Quod etiam Cornelius Celſus hiſce verbis memoriæ prodidit; Peſſima ex ſurculis arundo eſt, quia aſpera, eademq; offenſa etiam in filice eſt, ſed uſu cognitum utramq; adverſus alteram medicamentum eſſe, ſi contrita ſuperimponatur. Plinius verò ita ſcribit libro XVIII. cap. VI. Filices ajunt non renaſci arundine ſectas, aut exaratas arundine vomeri impoſita: ſimiliter & arundinem exaratæ vomeri impoſita filice præcipiunt. Quod ratione alimenti fieri Doctiſſimus Coſtæus lib. II. de univerſa ſtirpium Natura, exiſtimat. Filix enim pinguia, inquit, ſponte amat loca, arundo verò macris facilius provenit, quamvis inſuper addat, peculiarem formarum adverſantem facultatem illis ineſſe. Admonemur hoc modo, eorum familiaritatem nobis eſſe fugiendam, qui ita ſint animati, ut cum illis quaſi innata contrarietate nobis nihil conveniat, quiq; in omnibus contentioſe adverſari aliis ſoleant. Cum (ſecundum Iulium Cæſarem) magna ex diſſenſionibus incommoda oriri ſoleant, & apud Ciceronem in libello de Amicitia rectè dicatur, Diſpares mores diſparia quoq; ſtudia ſequi. Inſcriptio deſumpta eſt ex Horat. lib. IV. Od. XI.*

DIS-

LXXXII.

DISPAREM VITES,

Triſte filix calamis, filici quoq́; triſtis arundo:
Qui ſocium cupies quærere, quære parem.

LXXXIII.

CYMUM, *vulgo Basilicum dictum, suaviss. est odoris si mollius attrectetur, sin vero prematur vel plane conteratur, ingratum spirat. De qua re extat lepida historia apud Aug. Iustinianum Genuensem historiographum lib. VI. Franciscus Marchio, inquit, jurisconsultus egregius missus à Republ. Genuensi Orator ad Ducem Mediolanensem, cum is eum nollet dimittere, nec pactis conventis cum Genuensibus stare, captata occasione, obtulit eidem Duci manipulum herbæ Ocymi. Qui admirabundus quid sibi hoc donum vellet, quæsivit quid rei esset. Cui ille respondit, ejusmodi proprietatem huic plantæ inesse, ut leviter ac suaviter contrectata præberet gratum odorem, nimis autem duriter compressa & attrita, non solum omnem suavitatem perderet, sed etiam tandem scorpios produceret; habere autem se ingenia Genuensium eodem plane modo. Dux hoc ingenioso admodum responso plurimum delectatus, & sententiam priorem mutavit, & legatum honorifice dimisit. Clementia itaq; & lenitate plura consequimur quàm nimia vehementia. Nam verè Claudianus:*

Peragit tranquilla potestas,
Quod violenta nequit, mandataque fortius urget
Imperiosa quies.

Et Terent. Adel. Reipsa repperi, nihil esse homini melius facilitate atque clementia.

LXXXIII.

QUO MOLLIUS EO SVAVIUS.

Officium ut faciat, nimis, ô Rex, ne preme plebem,
Suavius ut ſpirent, Ocyma ne terito,

LXXXIV.

REFERTI *sunt tam sacrorum quàm ethnicorum libri non solum dictis pluribus egregiis, sed etiam nonnulli integros libros conscripserunt, quibus docemur, magnam sæpè nos utilitatem capere ex rebus adversis, quas ipse DEVS ad nostri emendationem immittit. Sunt enim bonis & piis universa ista instar flagelli quo frugum fasciculos excutimus, frumentumq; ipsum à paleis inanibus secernimus. Significat autem in sacris litteris tritura laborum & calamitatum exercitationem, jubemurq; esse similes frumento, quod per trituram ac ventilationem fit mundius. Vnde D. Chrysostomus Homilia II. in III. caput S. Matthæi, Sicuti granum, inquit, inclusum in palea, foras non egreditur, nisi fuerit triturat um: sic & homo de impedimentis mundanis & rebus carnalibus, quasi in palea involutus, difficile egreditur, nisi fuerit aliqua tribulatione vexatus. Idem D. Cyprianus Serm. IV. de Mortalitate tradit. Quando area fruges terit, ventos grana valida ac robusta contemnunt, inanes paleæ flatu portante rapiuntur. Sic S. Paulus post naufragia, flagella, post carnis & corporis gravia tormenta non vexari, sed emendari se dicit in adversis. Huc pertinet usitatum proverbium,* παθήματα μαθήματα, *id est, quæ nocent docent. Insigniter etiam Augustin. super Ioan. Quod te Deus permisit pati flagellum, correntis est, non pœna damnantis. Ad hæreditatem æternam erudimur, & flagellari dedignamur?*

LXXXIV.

TRIBULATIO DITAT.

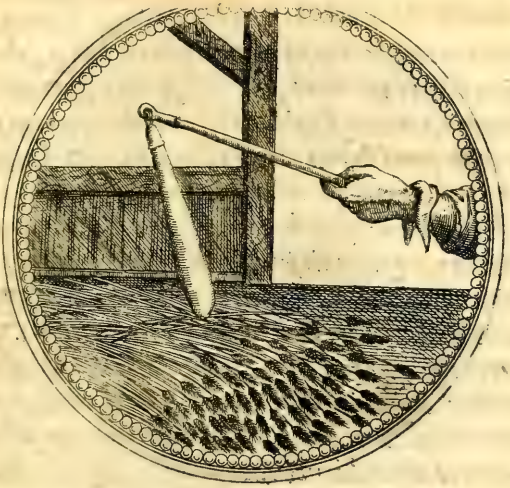

Si tritura abſit, paleis ſunt abdita grana:
Nos crux mundanis ſeparat à paleis.

LXXXV.

YOSCYAMUS *sive Apollinaris herba (Albercum quoq; veteribus dicta,) propter nimiam suam frigiditatem inter Narcoticas plantas, id est, stuporem inferentes, refertur, sumtaq; copiosior etiam propter quantam facultatem occultam amentiam parit. Vnde hodie etiam incolæ vallis Ananiæ, (ut Matthiolus refert) sua lingua propter hunc effectum Italice nominant Disturbio, id est, mentem turbans. Ad hyoscyamum quoque si aves advolent, & potiß. semine ipsius non adeò ingrato pascantur, tandem stupidæ in terram decidunt, ut facilè capi possint, exceptis tamẽ sturno ac coturnice, quæ aves illo impune vescuntur, idque ob certam quandam formam similem, ut vult Theophrastus. Ad hunc modum homines dulcedine divitiarum irretiti, sæpissimè à veræ rationis semita aberrant, atque tandem in pernicioßß. avaritiæ vitium, fontem omnium malorum, quasi mente capti detruduntur. Hoc Seneca in suis Epistolis & libello de Paupertate ex illis centonum instar collecto paucis verissime explicat. Divitiæ, inquit, inflant animos, superbum & arrogantem pariunt, invidiam contrahunt, & eousque mentem alienant, ut fama pecuniæ etiam nobis nocitura delectet. Quod infinitum studium accumulandarum divitiarum ubique in sacris etiam litteris plurimum reprehenditur, & Syracidæ præsertim cap. XXVII. & XXXI. tanquam loci communes quidam de eo consuli possunt. Pulcrè Sappho poëtria: ὁ πλοῦτος ἀνὴρ ἀρετὰς, οὐκ ἀσινὴς πάροικος; Divitiæ absque virtute non innoxiæ sunt hospitæ. Iuvenalis Sat. X.*

Sed plures nimia congesta pecunia cura
Strangulat, & cuncta exsuperans patrimonia census.

DIVI-

LXXXV.

DIVITIÆ HAUD ALITER.

Vt volucres dementat Hyoſcyami grauis herba,
Sic inſana ſtupent pectora diuitiis.

LXXXVI.

LACERTA *viridis dicitur cum serpentibus acerrime pugnare, & si quando ab illis læsa, aut alioqui nimium defatigata fuerit, aiunt remedium vulneris ac languoris nimij petere ab odorata Chamæmeli planta, totam in eam sese involvendo, atque hac ratione vires pristinas recuperando. Constat autem hanc odoratissimis floribus abundare, quos lassitudini mederi, ac venenis quoque resistere autor est Plinius. Sic etiam animus generosus semper sese gravibus ac infestis opponens fortunæ telis, contraque invidiæ venena occulta continuè pugnans, si quando sese hisce inferiorem & quasi defatigatum senserit, subinde ad cogitationes honestas & actionum heroicarum meditationem sese confert, & in illis quasi involutus seipsum recolligit, ac pristinam acquirit industriam ac alacritatem, qua adversus rabiem & insaniam adversariorum & malevolorum jam jam quasi triumphantium eò fortius pugnare, illisq; resistere, & subinde etiam aliquid novæ laudis atque autoritatis conquirere queat. Excellentissimus Medicus & suis accuratissimis scriptis optime meritus de posteritate, D. Petrus Forestus Hollandus, de Galega sive Ruta Capraria vulgo dicta, cujus contactu lacerta se contra viperam ita munierat, ut tandem superior evaderet, admodum luculentam historiam commemorat in suis commentarius de falsa urinarum prædictione. Vsurpavit autem hoc symbolum Illustriss. Dux Mantuanus Vincentius Gonzaga, de cujus laudabilibus gestis historiographi multa præclara litteris mandarunt.*

HINC

LXXXVI.

HINC REDIT AD VIRES.

Invidiæ ut virus vincas, imitare lacertam,
Vtq; chamæmelo hæc, pectore te abde bono.

LXXXVII.

ALOE, *quod vulgo ob perpetuam viriditatem in Italia Sempervivum quoque vocatur, à sole inprimis fovetur, & cum ejus radijs flores illius elegantissimi circumaguntur. Ita quoque actiones præclaræ ac laudabiles à Sole justitiæ, id est, Deo Optimo Maximo conservantur, semperq; durant, nec à malis ac invidis hominibus, tanquam crassioribus nebulis unquam possunt obscurari vel labefactari. Ad quod cum sibi omnino respiciendum censuisset clariss. ac fortiss. vir, Matthæus Bembus, Senator Venetus præcipuus, hoc symbolo non absque ratione ab ipso usurpato id indicare voluit. Cum enim Barbarossa summus Turcici tyranni thalassiarchus cum magno exercitu Castellum novum in Dalmatia oppugnasset ac tandem occupasset, Anno Christi M. D. LXXI. non sine ingenti clade Christianorum, & ob ipsius non contemnendos progressus, omnes deinceps metuerent, ne Italiæ ac inprimis Apuliæ vim inferret, Bembus eo tempore Prætor à Veneta Republ. Cathari constitutus, urbem sibi commissam contra ingentem hostium impetum non sine omnium admiratione fortiter defendit ac conservavit, cum neque minis nec blanditiis ullis hostium ab honestissimo suo proposito dimoveri posset, sicuti literæ tam ipsius quàm Barbarossæ editæ in Italica lingua satis superq; demonstrant.*

LXXXVII.

DUM VOLVITUR ISTE.

Sol prius à curſu, quàm mens proba tramite recto
Flectatur, ſemper vindice tuta DEO.

LXXXVIII.

PVLCHERRIMUS *flos, & si quis alius intra omnes insigni varietate colorum admirandus, quem à forma Turcici pilei Tulipam nominant, (quæ vero fuerit planta apud veteres nondum plane constat, quamvis pertinere ad Narcissos peritiores nonnulli Rei Herbariæ conjiciant) nunc passim in hortis colitur, qui celeriter ad radios solares sese pandit, illis vero sese occultantibus, aut pluvia tempestate superveniente, statim rursum clauditur ac languescit. Qua similitudine motus Carolus Gonzaga, ex nobilissima familia Ducum Mantuæ oriundus, hoc symbolum sibi elegit cum dicto Hispanico admodum arguto, & brevi ejusmodi, Syn sus raios, mys desmajos, id est, Sine tuis radiis ego marcesco. Licebit autem hoc diversis modis interpretari. Nam, ut alia hujus generis jam exposita, potiss. ad veram illuminationem cœlestem potest referri, ut canitur in Ecclesiastico hymno: Sine tuo numine, nihil est in homine, nihil est innoxium. Et recte ille, quisquis est: Bona mens sine Deo nulla est. Nam, ut Ambros. ait super Luc. Vbique divina virtus cooperatur humanis: ut nemo possit ædificare sine Deo: nemo custodire sine Deo: nemo quicquam incipere sine Deo. Præterea non male quoque accommodabimus ad favorem & benignitatem alicujus magni Principis, cujus ope & subsidio speramus nos posse emergere, ac in statu felici semper perdurare. Alij denique ad aliam rem adamatam, in qua florescente quasi vivere ac valere sese existimant, transferre quoque solent.*

LXXXVIII.

LANGVESCO SOLE LATENTE.

Marcidus ut flos hic langueſcit ſole latente,
Cœleſti ſæpimus ſic ſine luce nihil.

LXXXIX.

LILII *flos candidissimus ac odoratissimus, quamvis undique horridis spinis sit circumseptus & molestatus, nihilominus tamen eminet, & odorem ac candorem omnibus retinet, omnibusque communicat. Sic etiam virtus inclyta, quæ secundum Aristotelem II. Ethicorum semper versatur circa difficilia, tandem emergit ac conspicuam sese universis exhibet, quamvis improborum stimulis ac invidiæ morsibus sæpè petatur ac exerceatur. Nempe, ut P. Syrus ait,* Ignis suum calorem etiam in ferro tenet. *Rem igitur ipsam D. Chrysostomus graviter explicat,* οὐκ ἐστι *(inquiens)* τὸν τῆς ἀρετῆς ἐπιμελούμενον, μὴ πολλοὺς ἔχειν ἐχθροὺς, ἀλλ' οὐδὲν οὕτω πρὸς τὸν ἐνάρετον. Διὰ γὰρ τῶν τοιούτων λαμπρότερος ἔσται μειζόνως, *id est, Non aliter fieri potest, quin ille qui virtutis sectator est, quam plurimos hostes habeat. Sed nihil hoc virtuti deditum movet: nam propterea longe illustrior evadet.*

Vsus est hoc symbolo doctissimus vir D. Nicolaus Stopius, ut Ruscellus in Italico suo libro indicat) qui olim in Italia singulari mihi familiaritate fuit conjunctiss. cum integro hoc versiculo:

Fluctibus in mediis spinisque ut lilia crescit.

Alij addunt, CASTA PLACENT SUPERIS. *Nam pudicitiæ ac virginitatis florem esse lilium D. Hieronymus quoque in explicatione Cantici canticorum tradit. Sunt autem integri versus Tibulliani tales:*

Casta placent superis; pura cum veste venite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.

SEM-

LXXXIX.

SEMPER INCLYTA VIRTUS.

Quamlibet è mediis consurgunt lilia spinis:
Sic virtus ipsis crescit ovatque malis.

XC.

APUD *Virgilium Ecloga III. ponuntur versus.*

Qui legitis flores, & humi nascentia fraga,
Frigidus, ô pueri, fugite hinc, latet anguis in herba.

Qua similitudine admonemur, ne plausibilia quidem & speciosa, reipsa vero non solum inutilia, sed perniciosa quoque dum persequamur, in opiniones absurdas, pravas & à vero nos longissimè abducentes incurramus, memores præcepti Theognidei.

Πολλάκι γὰρ γνώμην ἐξαπατῶσ' ἰδέα,
Ac mentem species fallere sæpe solet.

Alii ita interpretantur, ut herbas ac flores elegantes accipiant pro divitiis, quæ deliciarum ac aliarum voluptatum odores suaviss. spargunt, in quibus tamen sæpissime latet serpens iste vitiorum, superbiæ scilicet, prodigalitatis immodicæ, ac luxuriæ omnia tandem labefactantis, per quæ non solum valetudinem bonam, sed vitam insuper ipsam multi amittunt. Atque eodem modo per alia quoq; felicitatis genera licet hæc deducere: ubicunq; enim modum excedimus, nec veram moderationem animi ante oculos habemus, nunquam ad veram virtutem, quæ in mediocritate quadam consistit, & animi tranquillitatem solidam pervenire possumus. Vnde verisimile est Iulium Contarenum, Nobilem Venetum, cujus hoc fuit usitatum symbolum, hoc pacto ab amoribus illicitis, in quibus veneni plurimum latitat, tacitè se voluisse abstrahere. In Italico libro Camilli additur, LATET.

VIGI-

XC.

VIGILATE TIMENTES.

Passim fraus cæcis latet insidiosa tenebris:
Ne capiare cave, & sobrius ad-vigila.

Quemad-

XCI.

VEMADMODVM *à spicæ collectione progredi solemus ad manipulum coacervandum, ac pariter deinde à manipulo ad fascem ipsum: sic etiam sedulitate, industria ac prudentia paulatim, atque secundum Platonem in Theæteto,* σμικρὸς ἀπὸ σμικρῶν κατὰ δυ̃αμιν *addentes, infimæ sortis homines ad majora, & tandem ad maximum dignitatis gradum pervenire solent. Quòsi divina liberalitate promoti ascenderint, rectiss. faciunt, si tempestive gradum sistant, ac sibi laudabilem istam ac fortunatam reipsa* αὐτάρκειαν, *id est, rerum sufficientem usum, tanquam divitiarum terminum convenientissimum pro unico scopo proponant. Nam secundum Salomonem proverbiorum cap. XXVII. Qui custodit ficum, comedet fructum ejus. Suntq; ejusdem sententiæ Hesiodi versus in ore omnium.*

Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρὸν καταθεῖο,
Καὶ θαμὰ τοῦθ' ἕρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.
Adde parum parvo, parvo supperadde pusillum,
Tempore sic modico magnum cumulabis acervum.

Sic contra, parva si non cures, & magna dilabentur. Bene enim Menander:

Εἰ μὴ φυλάττεις μικρά, ἀπολεῖς τὰ μείζονα,
Ni custodias parva: majora perdes.

DE

XCI.

DE PARVIS GRANDIS ACERVUS.

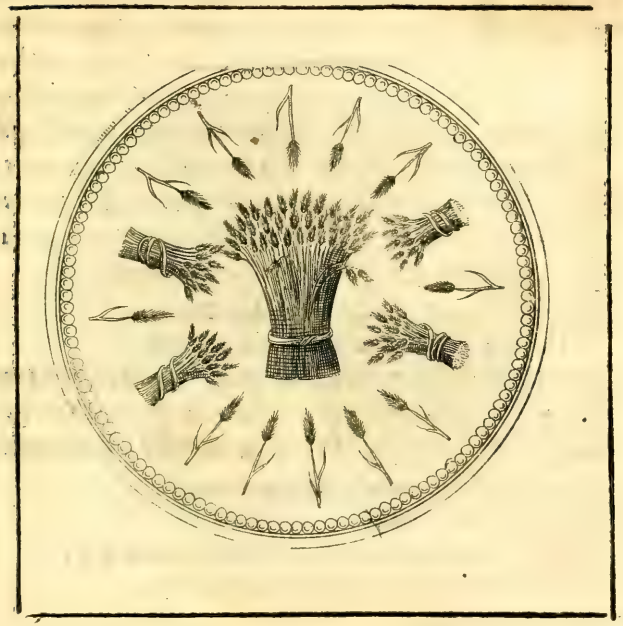

Spica fuit primò, quem nunc eſt cernere faſcem:
A par-vis facimus munera ad ampla gradum.

XCII.

NONNULLÆ *plantæ reperiuntur, quæ propter tenacem & copiosum adeo succum alimentarium, humidig, proprij cum calore mistionem satis conuenientem, diu integræ grato virore supersunt, ac insuper à terra auulsæ, ac laquearibus ædium suspensæ, si modo nonnihil circa radices interdum humectentur, per annum & ulterius non solum virent ac crescunt, sed etiam flores producunt. Inter quas Aloë inprimis, itemque Sempervivum, ac Telephium quorundam, vulgo Crassula dicta, potissimum numerare licet. Ita viri docti & sapientes grato promtoque labore, sine que omni invidia suæ eruditionis, virtutis ac prudentiæ monumenta libenter posteritati communicant ac consecrant, memores voti egregii apud Propertium:*

Attamen exiguo quodcunque è pectore rivi
Fluxerit, hoc patriæ serviat omne meæ.

Quare etiam rectè in illis adhuc quasi vivere, & quampluribus prodesse hoc pacto censentur, nec illorum præclara dicta ac facta ulla unquam abolere potest vetustas, ut rectè Ovidius cecinit:

Vivitur ingenio, cætera mortis erunt.

Et idem III. Trist. VII.

Ingenio tamen ipse meo comitorque fruorque;
Cæsar in hoc potuit juris habere nihil.

Et alibi Propertius:

At non ingenio quæsitum nomen ab ævo
Excidet, ingenio stat sine morte decus.

VITA

XCII.

VITA TAMEN SUPEREST.

Vivacis ſucci ut plantam hanc mirantur, & ornant:
Sic homines præſtant dotibu⁹ ingenii.

XCIII.

HOC Symbolum explicat Eraſmus in ſuis Adagijs Chiliad. I. Centuria IV. proverbio XXXVIII. Nihil cum Amaracino ſui, hoc eſt, Stolidis ac impuris vel optima ſordent ac diſplicent, non aliter ac Amaracus vel Amaracinum unguentum male olet ſuis, beſtiæ fœtoribus ſeſe oblectanti, cum ſit ſecundum Horatium, amica luto. Servius in lib. I. Aneid. ſcribit Amaracum puerum fuiſſe Regis unguentarium, qui caſu lapſus dum ferret unguenta, majorem confuſione odorem excitarit, unde optima unguenta Amaracina dici cœperunt, & ideo hunc poſtea fabulæ tradiderunt in herbam Amaracum eſſe converſum. Sic etiam bonæ litteræ hominibus rudibus & malè inſtitutis ſunt adverſiſſimæ, quemadmodum ſuillo generi unguenta odorata: Quo pacto etiam A. Gellius in fin. Noct. ἀμάσους à ſuis ſcriptis abſtinere iubet, vetus eſſe adagium dicens, Nihil cum fidibus graculo, nihil cum amaracino ſui. Lucretius VI. libro quoque hæc habet.

Denique amaracinum fugitat ſus, & timet omne
Vnguentum: nam fetigeris ſubus acre venenum eſt,
Quod nos interdum tanquam recreare videtur.
At contra nobis cœnum teterrima cum ſit
Spurcities: eadem ſubus hæc tam munda videtur,
Inſatiabiliter totiut volvantur ibidem.

Scribunt etiam quidam in Arabia ſuillum genus non poſſe vivere, quod ea regio ſit plena odoramentorum. Vnde inſuper alterum proverbium enatum, ὗς ἐπὶ ῥόδων, Super roſas. Et in Epiſt. Petri, eſt ſus in volutabro cœni.

NON

XCIII.

NON TIBI SPIRO.

Pravis est animis virus doctrina salubris:
Sic lutulens fugitat porcus amaracinum.

XCIV.

In opinionibus Italice conscriptis ac editis de simplicibus Aloysii Anguillarae (olim praefecti horti Medici Patavini;) legimus Tripolium nasci in scopulis quibusdam sitis inter Scyllam & Charybdim ad mare Siculum, quod flores proferat similes violae quae dicitur matronalis, semen vero alii volunt in suis capsulis referre figuram crucis, quale & nos habuisse meminimus. Sive autem hoc verè ita sese de natali loco hujus plantae habeat, seu ab aliis acceptum retulerit (cum alia quoque ab herbariis Tripolia, cujus flores ter in die mutentur, depicta exhibeantur) autor hujus symboli hac allegorica inventione voluit exprimere, etiam inter graviss. tempestates, & calamitates multiplices in hoc mundo, pios homines unicam spem in Deum aeternum collocantes, semper conservari, ac à praesentibus & imminentibus periculis protegi ac custodiri: cujus rei in sacris litteris tot sunt certissimae promissiones, ac exempla evidentissima, ut vix uno volumine comprehendi possent. De ultima vero littera Tau Hebraeorum, quae crucis similitudinem repraesentat, multa cognoscere licet apud D. Hieronymum in commentariis Ezechielis cap. IX. & in Evangelium S. Marci. Plura etiam Goropius Becanus in suis Hieroglyphicis exponit.

NUL-

XCIV.

NULLIS PRÆSENTIOR ÆTHER.

En crucibus fœcunda inter Scyllam atq; Charybdim,
Herba viret, gentis nonne ea fata piæ?

Cum

XCV.

VM Alexandri sexti Pontificis Romani temporibus, familia Columnensium amplissima ac potentissima, ex urbe exacta, ac omnibus bonis & honoribus spoliata esset, idque propter caussas nonnullas, quas hic recensere non est operæpretium : omnes ex illa concesserunt in Regnum Neapolitanum, cujus Reges semper singulari favore ipsos sunt prosecuti; Perq; hoc symbolum satis quidem aperte demonstrare voluerunt, quod etiam si fortuna eo tempore plurimum illis adversaretur, & gravissimè ipsos premeret, nihilominus ita satis afflicti, generosum tamen animum nullo modo deponentes, nonnihil quidem adversariorum furori ac vehementiæ ad tempus cedere vellent, ita tamen ut non dubitarent, suorũ constantia ac magnanimitate, post tot procellas ac tam graves tempestates rursum ad pristinam dignitatem sese perventuros esse. Quod etiam paulo post contigit, posteaquam Fredericus Rex Neapolitanus ipsos in suam fidem recepisset, ac amplis stipendijs auxisset. Ajunt autem hujus symboli autorem fuisse doctissimum virum ac celeberrimum poëtam Iacobum Sannazarium. Adrianus Iunius in Emblematis addidit ἔιξας νικᾶ, VICTRIX ANIMI ÆQUITAS, *cum erudito tetrasticho, ad Victorem Giselinum Medicum. Fabula autem de Quercu & Arundine nota est, quæ & apud Avianum inter alias eleganti carmine expressa legitur, cum hoc epimythio:*

Hæc nos dicta monent magnis obsistere frustra,
Paulatimque truces exsuperare minas.

XCX.

FLECTIMUR NON FRANGIMUR.

Flectitur obſequio, ſic vincit arundo procellas:
Læditur adverſum qui ſua fata furit.

XCVI.

INGENIOSISS. *vir Ludovicus Vives in suo libello, quem inscripsit Satellitium animi, ex Quintiliano in Mathematico hæc adducit. Si omnia vitæ diligenter excutiantur, quid est aliud vita quam dies unus? ut mirandum sit non exatiari homines ijsdem toties redeuntibus. Vnde alius dixit, Diarii omnes, &c. Demetrius sane Phalereus Euripidem etiam notat, quod* τὸν πάντα ὄλβον ἦμαρ *dixisset, cum sit longè celerior rerum humanarum vicissitudo. Igitur aliorum multorum de vita hominum dictorum, unum illud Pindari oraculum instar esse poterit, in Pyth.*

Ἐπάμεροι, τί δέ τίς, τί δ' οὔ τις;
Σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωποι.
Diurni, quid autem aliquis, quid vero nullus?
Umbræ somnium homines.

Cum enim nihil sit inanius umbra, reperit tamen adhuc aliquid inanius, nimirum umbræ somnium.

Etsi autem alia planta rectius Hemerocallidi convenit, de quo aliàs: vulgo tamen hanc quoque hoc nomine appellant, quæ aliter Lilium Arundinaceum sive tuberosum, flore nonnihil croceo, vocatur. Vulgus apud nos lilia mortua, vernacula lingua nominat, ab effectu scilicet, nam singulis diebus unicus flos sese aperit, reliquis ferme omnibus marcescentibus, ut ita lilia ἐφήμερα *dici queant. Apud Ludovicum Vivem legitur,* TOTA VITA, DIES VNVS. *Meum symbolum est,* ἐφήμερος ὁ βίος, *id est,* VITA DIVRNA MEA EST. *Huc pertinent:* σπιθαμὴ τοῦ βίου. *Et Alcæi:* δάκτυλος ἡμέρα, *& similia plura.*

DIA-

XCVI.

DIARII OMNES.

Extremum ſtatuas ut quemlibet eſſe dierum,
Fida tibi monitrix Hemerocallis erit.

XCVII.

OBSERVATUM *est ab indagatoribus & cultoribus stirpium inter alia Naturæ admiranda opera etiam hoc, quod quædam Cucurbitæ genera ita humiditate aquæ delectentur, eamq́ sic appetant, ut vase ea pleno vel fructui vel radici applicato, manifeste paulo post deprehendatur, cucurbitam non solum ad istud vas liquore impletum sese inclinare, sed etiam illum quasi pedetentim ex vase absorbere atq́ consumere: contra vero si oleum eodem modo cucurbitæ admoveatur, illud quasi contrahendo se respuere, ac incurvatam tandem tabescere. Cum itaque hæc & alia hujus generis plurima Natura, recte ideo ab Hippocr. VI. Epidemiorum section. V. vocata* ἀπαίδευτος, *id est, ab aliis non edocta vel instituta, factitare soleat, atque insita vi sine vlla hominum sagacitate tam in plantis quam aliis rebus expetat utilia, ac fugiat noxia: multo profecto magis homines ratione præditi, asque* οὐκ προαιρέσεως, *ut philosophus loquitur, agentes, omnia quæ ad vitam honeste ac laudabiliter instituendam, virtutemque sequendam, prodesse possunt, semper appetere, contraria vero omnibus modis fugere debent. Idque vel max: quod, ut Cicero de Fin. ait: Natura homini dedit talem mentem, quæ omnem virtutem jam posset accipere, ingenuitque sine doctrina notitias parvas rerum maximarum, & quasi instituit docere, &c. Est autem hoc hemystichium ex Martiale sumtum. Quidam apponunt,* NATURÆ NON ARTIS OPUS.

NULLO

XCVII.

NULLO DOCENTE MAGISTRO.

Vtilis attrahitur plantis, at noxius humor
Spernitur. Anne homines in sua damna ruent?

XCVIII.

PLUTARCHUS *in vita Romuli ſcribit, eum primum populum in centurias diſtribuiſſe, quarum unamquamque vir unus ducebat, qui manipulum fœni ac herbarum ſiccarum in conto affixum geſtabat, unde militibus manipulariis nomen eſt inditum. Idque Ovidius quoque libr. I. Faſtorum notat,*

Pertica ſuſpenſos portabat longa manipios,
Unde maniplaris nomina miles habet.

Hoc poſtea imitati Chriſtiani (longe quidem ſenſu meliore) vitæ humanæ brevitatem & fugacitatem ita voluerunt exprimere, ſecundum graviſſ. dictum Iſaiæ cap. XL. Omnis caro fœnum, & univerſa gloria hominis ſicuti flos fœni, (vel ut alij) agri. Exſiccatum eſt fœnum & cecidit flos, quia ſpiritus Domini inſufflavit in eo, &c. Idemque Pſalmus CIII. exponit, cujus ſententiam Eobanus Heſſus hiſce verſibus deſcripſit.

Eſt homo perſimilis fœno per prata virenti,
Ut brevis in pingui quæ roſa floret agro.
Quam ſimul attigerint urentis flamina venti,
Aret, & exiguo victa calore jacet.

Eſaiæ dictum vero ſic expreſſit amicus noſter, dum in terris agebat, optimus, Matthias Bergius, eruditione ſingulari præditus vir:

Inſtar eſt mollis caro noſtra fœni,
Quod per herboſos adoleſcit agros;
Suaue dum flatu vegetante vernat
Aura Favoni.
Sirii fœnum feriunt calores,
Candidos Cauri perimuntque flores:
At DEI ſermo ſtat, & omne firmus
Durat in ævum.

XCVIII.

HOC OMNIS CARO.

Quisquis es, hunc fœni qui spectas fortè maniplum;
Respice te: Fœnum es: pone supercilium.

XCIX.

TRIA *hæc serta concinnata videmus ex Olea, Lauro, & Quercu, quarum arborum proprietates ac mythologicas veterum interpretationes, in aliis symbolis explicavimus. Hanc vero admodum ingeniosam inventionem symbolicam usurpare, semperque ante oculos habere voluit illustris Franciscus Columna Stephani filius, hoc pacto s. & alios admonens, cogitationes & actiones nostras semper eo intentas esse debere, ut aut hisce tribus corollis, quibus indicatur sapientia, doctrina ac rei militaris peritia, ad conservationem communis patriæ laudabiliter ornemur, aut si aliter fieri nequeat, in tam honesto ac utili Reipubl. instituto vitam quoque nostram impendere non dubitemus. Ac profecto juvenis iste generosus, & ad quævis magna natus atq; educatus, cũ in hoc suo proposito constantissime perseveraret, in ipso flore suæ juventæ in vivis esse desiit. Tales videliceti illi fuêre populi, de quibus Stobæus ex Nicolao:* Ομβρεικοὶ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς πολεμίους μάχαις αἴσχιστον ἡγοῦνται ἡττημένοι ζῆν, ἀλλ' αὐαγκαῖον ἢ νινᾷν, ἢ ἀποθνήσκειν: *Ombrici in pugnis adversus hostes turpissimũ ducunt victos vivere, sed necesse est aut vincere aut mori. Nempe pulcrum & animosum est Hectoris illud apud Hom.* τεθνάτω, οὔ οἱ ἀεικὲς ἀμυνομένῳ περὶ πάτρης: Moriatur, non enim indecorum est defendenti patriam mori.

HIS

XCIX.

HIS ORNARI AUT MORI.

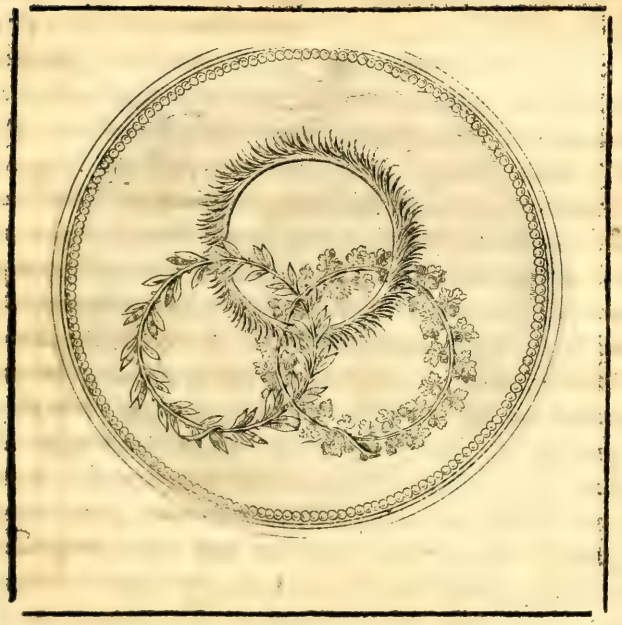

Fronde oleæ, lauri, quercus contexta corolla
Me decoret, sine qua vivere triste mihi.

C.

RVMENTORUM ac leguminum semina ac grana in terram projecta, ac illi quasi concredita, certo tempore renascuntur, atque multiplices fructus producunt. Sic nostra etiam corpora, quamvis jam mortua, ac terrestri sepulturæ destinata, in die tamen ultima resurgent, & piorum quidem ad vitam, impiorum vero ad judicium. Qua similitudine S. Paulus quoque uti voluit 1. ad Corinth. XV. ubi ait: Seminatur corpus in corruptione, & surget in incorruptione. Quem locum D. Ambrosius explicans præclare hæc subjicit. Si ergo, inquit, gramen seminatur, ut Dei nutu, quodammodo elementorum ministerio vestitum resurgat, multa secum habens incrementa utilitatis humanæ: cur non credibile sit, Dei virtute mortuum posse resurgere, meliore tamen reddita substantia, non numero multiplicatum? Et D. Chrysostomus in Hom. de Resurrectione idem tradit. Etenim semina, ait, nisi prius moriantur & putrescant ac corrumpantur, non pariunt aristam. Sicut igitur qui videt ibi gramen quod corrumpitur & dissolvitur, non dubitat de resurrectione, sed certissimam demonstrationem usurpat: (nam sita maneret & non corrumperetur vel dissolveretur, certum, quod nunquam resurgeret) sic cogita & in corpore tuo; cum vides corruptionem, tunc potiss. de resurrectione philosophare. Quid quod Salvator ipse ad hanc considerationem nos revocat? Sic enim ait Ioan. cap. XII. Amen amen dico vobis, &c. Et huc pertinent Ezech. XXXVII. ossa arida: Ecce ego dabo vobis spiritum & vivetis: dabo super vos nervos, & succrescere faciam super vos carnem. Alibi legitur, SPES UNA SUPERSTES, *nimirum post funus.*

C.

SPES ALTERA VITÆ.

Securus moritur, qui scit se morte renasci:
Non ea mors dici, sed nova vita potest.

FINIS Centuriæ I.

SYMBOLORVM & EMBLEMATVM EX VOLATILIBVS ET INSECTIS DESVMTORVM CENTVRIA TERTIA COLLECTA

A

IOACHIMO CAMERARIO MEDICO NORIMBERG.

IN QVA MVLTÆ RARIORES PROPRIETATES AC HISTORIÆ ET SENTENTIÆ MEMORABILES EXPONVNTVR

FRANCOFURTI
Impensis Ioh. Ammonij.

ANNO M.D.C.LIV.

IN TERTIAM JOACH. CAMERARII, V. CL. EMBLEMATUM ET SYMBOLORUM CENTVRIAM, AD LECTOREM.

HActenus in terris, Lector studiose, moratur
Auctor, & è sylvis symbola lecta dedit.
Nunc simul accrescunt vires, crescente libello
Artifici dum se librat in astra gradu
Exiguam pertæsus humum, stirpesque feras que
Linquit, & ad volucrum facta notanda venit.
Hei mihi doctarum quanta hîc est copia rerum,
Hei mihi quàm multus symbola cara modis.
Cernite Romanas Aquilas, & bellica signa:
Cæsaris hoc nunc est, qnod Iovis ante fuit.
Cernite uti radiis solaribus explicet alas,
Pignoraq; in cœli vertice vera probet!
Principibus res digna viris, non illa movetur
Imbribus, insano nec cadit acta Noto.
Quod petit, insequitur per tot discrimina rerum,
Nec nisi jam voti compos abire solet.
Candor inest cygnis plumarum: candida doctos
Pectora & ingenii candida dona decent.
Explicat hic varias ales Iunonia pennas,
Contrahit at, proprios si videt illa pedes.
Est avis ad terram quæ nullis volvitur Austris,
Semper habet cœli regna cupita sui.
Quin sequimur! cœlum maturè qui petit, ille
In terris cœlum dicit adire suum.

HELIAS PUTSCHIUS.

I.

VM *Aquila* οἰωνῶν βασιλεὺς, *reginà avium Pindaro dicatur, & huic altum, secundum Plinium, maximus honor, & max. vis insit, rectè, ut opinor, huic centuriæ tertiæ ab ea exordium sumere licet. Eius genera sex recenset Aristoteles lib.* IX. *cap.* XXXII. *quorum hæc sunt nomina.* I. πύγαργος *id est, albicilla, ab albicante cauda, vel* νεβρόφονος, *id est, hinnularia.* II. μορφνὸς, *Nævia, vel* νηττοφόνος *anataria, vel* πλάγγος, *id est, planga vel clanga, Homero* περκνὸς III. μελαναίετος *fulva,* λαγωφόνος *leporaria.* IV. περκνόπτερος *ab alarum notis, aut* γυπαίετος, *à vulturis specie, item* ὀρειπέλαργος, *id est, Ciconia montana, degenerans ab aliis.* V. ἁλιαίετος, *marina aquila.* VI. γνήσιος ἀετὸς. *Vera germanaq; Aquila, quæ Aeliano videtur esse* χρυσαίετος *sive stellaris. At paulo aliter Plinius lib.* X. *cap.* III. *hæc enumerat, de quibus hic disputandi locus non est. Constat autem tàm ex profanis quàm sacris litteris, Aquilam semper insigne fuisse alicuius imperii, ut apparet quoq; ex cap.* XVII. *Prophetæ Ezech. quo in loco per eam regnũ Babylonicum & Aegyptium designatur. Xenoph. lib.* VII. *de Cyri disciplina & Q. Curtius lib.* III. *præcipuum signum exercitus Persici auream Aquilam fuisse scribit. Idemq; Romani longa serie ab Hetruscis acceptum observarunt, secundum Dionys. Halicar. lib.* III. *& Dionem lib.* XL. *Atque nunc etiam Imperatores Romani felici auspicio eam gestant. Extant quoq; antiqui aliquot nummi, in quibus aquila fulmini insidens addito oleæ ramo conspicitur, tam pacem, quam bellum repræsentans. Quod symbolum ab invictiss. & nunquam satis laudato Imperatore* CAROLO V. *multo rectius fuit usurpatum cum inscriptione,* CVIQVE SVVM *simulita & potentiã, & clementiam suam declarante. Opt. verò Imp.* MAXIMILIANVS II. *idem cum græco dicto usurpavit,* EN ΚΑΙΡΩ ΕΚΑΤΕΡΟΝ, *id est, tempore opportuno utrumq;, eadem significatione.*

CUI-

I.

CUIQUE SUUM.

Læva tenet fulmen, sed olivæ dextera ramum,
Vt pace & bello sim memor officii.

II.

IN Traiani Imp. antiquo nummo exprimitur fœmina quædam, ſtatura erecta, ſtola amicta, ſceptrum una manu tenens, ad alteram globum ad eius pedes devolutum oſtendens, quæ ſignificatur, univerſum mundum ab ipſa providentia Imperatoris, tanquam opt. matre familias, gubernari. Sed piiſſ. & laudatiſſ. Imperator MAXIMILIANUS aquilam mundo inſidentem potius alterius loco uſurpare voluit, cuius admodum pia inſcriptione, DOMINUS PROVIDEBIT, ex hiſtoria immolandi Iſaaci deſumta, Gen. cap. XXII. Non enim de ſua prudentia, ut Imperatores iſti Ethnici jactitabant, multum gloriari, ſed potius divinæ providentiæ, tanquam veræ & ſtabili, omnia tribuere voluit. Ac poterit lector luculentam hujus ſymboli explicationem cognoſcere ex oratione funebri ſummi viri D. Iohannis Cratonis à Craffheim Archiatri Cæſarei, quæ publice extat. Reſpexit autem procul dubio Sacratiſſ. Imperator ad dictum Salomonis: Proverb. XXI. Cor regis in manu DEI eſt: &, Non eſt ſapientia, non prudentia, non conſilium contra DOMINUM. Sic in oratione de providentia, ex D. Baſilii ſcriptis collecta per Simeonem Logothetam legitur: οὐδὲν γὰρ ἀπρονόητον οὐδὲ ἀμελημένον παρὰ τῷ θεῷ πάντα σκοπεύει ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός, πᾶσι πάρεστι, σκορπίζων ἑκάστῳ τὰ συντείνοντα, id eſt, nihil non cognitum, nihil neglectum apud DEUM, omnia perſpicit ipſius oculus nunquam dormiens, univerſis adeſt, ſingulis diſtribuens ſalutem. Præclare igitur dixit quiſpiam veterum, cujus nomen jam non ſuccurrit (quanquam Ioan. Damaſcenus quoque huius diſtinctionis mentionem faciat, lib. II. cap. XLVI. aliique græci patres) providentiam eſſe actionem DEI vel generalem κατ' οἰκονομίαν cum cauſſis ſecundis, vel peculiarem, eamque κατ' εὐδοκίαν ἢ κατὰ συγχώρησιν, idque ſine cauſſis ſecundis.

DOMI-

II.

DOMINUS PROVIDEBIT.

Et lætæ simul & tristis provisio sortis,
Imprimis Virtus principe digna viro est.

ARISTO-

III.

ARISTOTELES *lib.* IX. *Histor. animal. cap.* XXXII. *Aquilæ, inquit, volant sublimes & perquam procul adspiciunt, quapropter homines solam avium omnium Aquilam esse divinam perhibent. Hinc etiam Romani suorum Imperatorum* ἀποθέωσιν, *id est, in deorum numerum posituram indicare volentes, Aquilam ex rogo evolantem in nummis expresserunt, de qua consecratione Herodianus lib.* IV. *cap.* VII. *prolixe agit. Aquilam etiam Aelianus lib.* I. *cap.* XII. *nominat* ὀρνίθων ὀξυωπέστερον, *quod ex avibus maxime habeat acres & acutos oculos: additq; idem autor in fine, quod Aquila non solum sibi ipsi, sed etiam hominum oculis utilis habeatur. Nam fel eius melle Attico exceptum, & hebescentibus illitum visum acutissimum efficere aiunt. Libro verò* II. *cap.* XXVI. *inquit, Aquila sublime fertur, sursumq; in cælesti loco volans, maximè procul ab alto æthere acutiß. inferiora videt. Vnde Horatius lib.* I. *serm. Satyr.* III.

——tam cernis acutum
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius?

Sic in Iobo cap. XXXIX. *legimus: In longinquum prospiciunt oculi eius. Potest autem huius symboli (quod Invictiß. Imperat.* RVDOLPHO II. *rectiß. Bargaglius Senensis diligens & accuratus scriptor in hoc argumento Italicus dedicavit) explicatio ex Pindaro sumi, qui tum alibi tum potiß. in Nemeis ingenii promptitudinem & velocitatem mentis ab Aquilæ similitudine accepit. Huc pertinet Aristophanicum proverbium in Nubib.* αἰετὸς ἐν νεφέλῃσι γενήσεται, *id est, Aquila in nubibus fies. Quemadmodum enim Aquila in nubibus aliis avibus universis sublimior simul ac prospicacior esse consuevit, ita quoq; Imperatores ac magni Principes sua tam potentia & autoritate, quam sapientia & vigilantia omnes alios superare ac anteire solent.*

ET

III.

ET PROFUNDISSIMA QVÆQVE.

Sublimis volat, ima videt, regina volucrum.
Nonne vides, sit ut hæc regis imago boni?

IV.

ANTIQVA admodum ac celebris familia Fregosiæ Genuensis, ex qua plures Duces istius Reipub. & alii clari viri prodierunt, in gentilitiis suis insignibus aquilam quoq; gestare solet, cuius occasione Galeacius Fregosius triremium Magni Ducis Florentini generalis Vicarius, sive, ut jam usitato nomine nuncupantur, locum tenens, Aquilã (referente hoc Hieronymo Ruscello) Symboli loco usurpavit, magno impetu contendentem suo volatu adversus montem, circa quem cœlum existit admodum turbidum, plenũ pluviis, grandine, fulminibus & aliis sævis tempestatibus, contra quæ universa Aquila nihilominus illis omnibus spretis alacriter contendit, aciem oculorum ad Solem supra montem apparentem semper dirigens, atq; eo tandem per tot pericula pertingens. cui inventioni Hispanicum dictum adjunxit, NI MATARMI, NI SPANTARMI, id est, nec occidere me, nec terrere, scilicet, potest. Quo iste fortiss. heros indicare voluit, nullum periculum, nullam rem quantumlibet terribilem, nec ipsam denig; mortem sibi extimescendam proposuisse, respectu mandati muneris, & propter res ab eo laude dignas suscipiendas. Quandoquidem in omnibus suis actionibus nihil aliud cogitet, nec ante oculos habeat, quam solidam virtutem & veram gloriam, ad quæ per multos labores & varias difficultates, tanquam ad montem altum & aditu difficilem (nam secundum Ovid. IV. Trist.

Ardua per præceps gloria vadit iter)

animo intrepido & constanti adspiret, à quorum accessu quamvis multiplicia genera tempestatum, id est, fortunæ incursiones variæ & plurima alia discrimina illum retrahere & avertere conentur, se tamen ad solem, id est, veram rationem & mentis aciem oculos dirigere, & tandem superatis omnibus difficultatibus ad optatum finem pervenire.

PER

IV.

PER TELA, PER IGNES.

Nec me prærupti montes, nec fulgura terrent,
Quo minus in summo vertice conspiciar.

V.

AQUILAM *sæpius à cornicibus frustra irritari atque impune provocari Aelianus annotavit lib.* XV. *cap.* XXII. *unde proverbium quoque extitit,* ἀετὸν κορώνη ἐρεσχελεῖ, *id est, Aquilam cornix provocat. At q́ idem de alijs quoq́ avibus dici potest. Quemadmodū verò generosa avis hosce insultus inanes & vanam ac maledicam petulantiam deridet, (quod etiam de molossis importunos canicularum latratus contemnentibus dici solet) ita quoque animus excelsus & fortis leviusculorum & abjectorum hominum, qui neque prodesse nec lædere quicquam possunt, conatus & insultus ne dignatur quidem ulcisci, & minoris facit (ut in altero proverbio dicitur) quam Elephas culicem. Sapienter Plutarch. lib. Quomodo quis ab hostibus juvetur, ait, Silentium in aliorum conviciis esse egregium, Socraticum, aut potius Herculeum. siquidem Hercules,*

οὐδ' ὅσσον μυίας ςυγερῶν ἐμπάζετο μύθων,

Non quantum muscam, odiosa verba curabat.

Sic Demosthenes à quodam conviciis lacessitus, dixit: Nolim tecum in hoc genus certaminis descendere, in quo qui vincitur, ipso victore est melior: οὐ συγκαταβαίνω εἰς ἀγῶνα ἐν ᾧ ὁ ἡττώμενος τοῦ νικῶντός ἐςι κρείττων. *Nonnunquam tamen, ubi hæc malitia & insignis conviciandi libido modum excedit, & suæ importunitatis cursum nimis effrenem prosequitur, tandem secundum Publ. Mimum,*

Furor fit læsa sæpius patientia.

Ascribitur autem hoc symbolum Alberto Comiti Habspurgensi XVI. *qui Dives fuit cognomento dictus, cujus magnanimitatem, simul & bonitatem aa sapientiam singularem Historici magnis laudibus ubique extollunt.*

ERGO

V.

ERGO MOVEBOR.

Nunquam Aquila imbelles cornices celsa fatigat,
Nec generosum animum lingua maligna movet.

VI.

REGULUM *Aristoteles, Plinius & alii nominant quoq; Regem & Senatorem avium, eumq; cum Aquila pugnare ferunt: ac esse hunc alium à passere Troglodyte, quem Aetius lib.* XI. *cap.* XV. *tanquam efficax remedium contra calculum tam renum quam vesicæ cõmendat, facile probari posset, si brevitas nostri instituti operis pateretur. Quamvis verò & à germanis nomina hæc confundantur, putant tamen rerum naturalium periti Regulum sive Trochilum esse* ein Königlin / *passerem verò Troglodytem (pro quo quidam recentiores perperam Motacillam, sive græcis σεισοπυγίδα accipiunt)* ein Zaunschlüpferlein / *vel* Göldhänlin. *Notus autem est Apologus, Regulum cum Aquila de celeritate volandi, qua hæc alias aves antecellit, contendisse, ac instituto certamine, clanculum supra dorsum huius regulum consedisse, & ad præfinitum locum delatum subito inde evolasse, & ita victoriam obtinuisse: atq; ideo aiunt ab eo tempore inter ipsos inimicitiam extare. Non aliter cum multi suo ingenio vel naturæ parum præstare possint, sæpenumero tamen adjumenta ab alis sibi asciscunt, quibus facile emergere, & non rarò ad majora ascendere queant. Idq; si fieri concedatur absq; injuria & detrimento ac supplantatione aliorum, non adeo est improbandum. Alioquin præceptum Plutarchi, in libello de gerenda Republ. expositum, cui etiã hæc fabula eleganter est inserta, hac in parte locum habebit. Sic enim ille inquit: Tales igitur viri sunt tenendi, iisq; adhærendum (nimirum de quibus est maxima opinio virtutis & autoritatis) nec quomodo Æsopi regulus humeris aquilæ vectus subito evolavit, & sic antevertit; ita eorum suffurandagloria, sed ab iis amice & cum benevolentia accipienda. Lucas Contilis ascribit:* NEC VSITATA NEC TENVI FEROR, *ex Horatio lib. III. oda* XX.

Non usitata nec tenui feror
Penna.———

NON

IV.

NON USITATA VEHOR.

Regulus en Aquilæ auxilio defertur in auras:
Sic quisquis docti nititur ingenio.

HORA-

VII.

HORAPOLLO *tradit Aegyptiacos pinxisse Aquilam gestantem lapidem, pro homine qui tuto urbem quampiam incolat. Nam scribunt eam, vel è mari vel terra sublatum lapidem in nidum suum referre, quo tutior ac firmior esse possit. Hunc verò plerique Aetiten esse putant, cuius meminit Plinius lib.* X. *cap.* III. *quamvis cum gagate videatur confundere: cuius quatuor genera enumerat, lib.* XXXVI. *cap.* XXI. *Dioscorides quoq; & Galenus eius faciunt mentionem. Oppianus verò in Ixeuticis ad partum accelerandum hunc Aquilam nido imponere scribit. Aelianus lib. I. cap.* XXXV. *existimat id fieri ut sit contra fascinationis injuriam quoddam amuletum. Georgius Agricola lib.* V. *de natura fossilium prolixè de eo tractat, & ostendit in Saxonia & Misnia quoq; Aetiten reperiri, quamvis frequentior & præstantior ex Gargano monte afferatur. Sunt autem omnes cari & lapide alio vel aranea quasi prægnantes & inde sonitum edentes. Nec multum ab illis distat Geodes, quem Dioscorides scribit, terramq; in se continet. Intelligi autem debet per nidum (ut Scipio Bargaglius interpretatur) lapide ingesto stabilitum, animus juvenilis bene institutus, cui nihil prius nec antiquius est, quam se summo studio munire contra omnes affectus effrenes & vehementiores affectuum impetus, contraq; rerum caducarum vanas & quandoq; pernitiosas cupiditates, idq; auxilio Timoris erga* DEUM, *& veræ rationis, tanquam lapidibus admodum firmis & stabilibus, quibus imperare nobismet ipsis & modum statuere immoderatæ libidini possimus. De quo præclarè regnandi modo Horatius lib.* II. *od.* II. *ita cecinit.*

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gradibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.

IN

VII.

IN TEMPORE MVNIT.

Non bene firmum animum abripient vaniſſima rerum,
Quare hunc doctrina conſtabilito gravi.

I.

AQUILA *serpentem in ore tenens, ac in alto monte ex omni parte conspicuo sedens, ex quo imbres & tempestates horribiles imminentes undique respicit, pro symbolo fuit usurpata ab excell. viro Andrea Canutio Medico Aulico sacratissimi Imperat.* MAXIMILIANI II. *laudatissimæ memoriæ, quo innuere dubio procul voluit, se instar Aquilæ reginæ avium suis oculis perspicacibus, in omnes partes hujus mundi, unde aliquid adversi vel incommodi oriri posset, intentũ, constituisse omnino vera ratione ac solerti prudentia omnia mala diligenter observare, & quasi è longinquo præcavere ac vitare, à quibus lædi forsitan posset, inprimis verò à se in tempore amovere omnes machinationes invidiæ plenas & obtrectationes maledicorum hominum, sibiq; de loco tutiore tempestive prospicere. Serpentem autem Aquilain ore detinet, non ad devorandum (quod alioquin fieri scribitur) sed ut admoneat, caute & circumspecte esse agendum, cum sciamus tam in sacris quam profanis litteris prudentiæ iconem esse serpentem. Sperat autem ipse quoq; autor huius symboli, se in aliquo loco securo & à vulgi turba remoto placide meliora tempora esse expectaturum, & interea ocio honesto & literato operam daturum. Hinc Cicero quoq; in epistola quadam ad Brutum graviter paucis verbis monuit: Tempori cedere, id est, necessitati parere, semper sapientis est habitum. quam sententiam Phocylides uno versu nobis proposuit,*

καιρῷ λατρεύειν, μὴ ἀντιπνεεῖν ἀνέμοισι.

Temporibus servire, nec Euro velle restare.

DUM

VIII.

DUM DET ONET IMBER.

Nubila si fuerint, sapienter comprime linguam;
Tunc loquere, illuxit si qua serena dies.

V.

ESTVS *ait Aquilam ab acute videndo dictam, vel ab acumine oculorum, ut Isidorus vult. Nam, inquit, contra radium solis fertur obtutum non flectere, unde & pullos suos ungue suspensos radiis solis obiicit, & quos viderit immobilem tenere aciem, ut dignos genere conservat, si quos verò flectere obtutum, quasi degeneres abiicit. Idem commemorat Aristoteles lib.* IX. c. XXXIV. *de historia Animal. & Aelianus lib.* II. *cap.* XXVI. *itemq; Oppianus & Scholiastes in Homerum* λ. ϱ. *& alii tradunt, & elegantiss. expressit Claudian. in præf. in* III. *Consul. Honorii. Hinc factũ existimant sacrarum litterarum interpretes, quod S. Iohanni Evangelistæ Aquila fuerit attributa, quæ sicuti intendit oculos immotos in Solem, ita hunc sanctum Scriptorem divinitatis Solem contemplando, aciem mentis ad cœlestia tantum direxisse constat. Est autem huius symboli hemistichium desumtum ex Lucano lib.* IX. *ubi integra similitudo exponitur.*

Vtque Jovis volucer, calido dum protulit ovo
Implumes natos, solis convertit ad ortus,
Qui potuere pati radios, & lumine recto
Sustinuere diem, cœli servantur in usus,
Qui Phœbo cessere, jacent ——

Potest autem universaliter hoc intelligi de illis, qui suammet virtutem, & industriam conjungunt cum splendore nobilitatis ac opulentiæ, & ex illis perpetuis bonis, non his fluxis & instabilibus apud alios nomen præclarum & autoritatem singularem obtinent. nam secundum Boetium splendidum aliquem, si non suam habet, aliena claritudo non efficit. nec minus quoq; peculiariter de fide & constantia amicorum in reb. maxime adversis accipi recte solet. D. Chrysost. Homil. 49. in cap. XXII. *Matth. ad filios Dei accommodat, qui pleno corde verba justitiæ suscipiunt. Aliàs additur,* MEI NON DEGENERANT. *Vel:* SIC CREDE. *item:* PROBATOS FOVET. *aut:* DEGENERES LUX ARGUIT.

SUSTI-

IX.

SUSTINUERE DIEM.

Vt sobolem ingenuam ad Solem Iovis æstimat ales,
Cernitur adversis rebus amica fides.

X.

DE pugna aquilarum cum cervis Plinius lib. X. cap. III. hæc habet. Multum pulverem volutata (Aquila) collectum, insidens cornibus excutit in oculos, pennis ora verberans, donec præcipitet in rupes. Qua icone indicatur, multo labore, animo constanti ac industria singulari opus esse ad magna facinora subeunda, & res difficiles ac arduas tam aggrediendas quam consequendas. Quod idem Pindarus præclare quoq; Olymp. V. cecinit.

ἀεὶ δ' ἀμφ' ἀρεταῖσι πόνοι δαπάνατε μάρναται, πρὸς
ἔργον κινδύνῳ κεκαλυμένον, id est,

Semper autem circa virtutes labor sumtusq; pugnant, adversus opus periculo tectum. Ac Sophocles in Tragœdia Euryphile, quæ non extat, apud Stobæum ait:

ἀνδρῶν γὰρ ἐσθλῶν στερνὸν οὐ μαλάσσεται,
Pectus virorum fortium haud fit languidum.

Cujus rei exemplum memorabile legitur apud Pausaniam lib. VIII. in Achaicis de Philopœmene, qui in prælio fortiss. pugnans, atq; hasta trajectus circa utrumque femur, in genua se dimisit, tantisper impediente telo progredi conatus, dum infringeretur hastile inter femora medium. Victis deinde hostibus, eo in castra reportato, ex altero femore spiculũ, ex altero missilis fragmentum extractum est. Cujus viri ingentem animo sitatem, virtutem ac fortitudinem eximiam summopere admiratus Antigonus, omni studio in Macedoniam eum ad se allicere conatus est, ad quem tamẽ ille se conferre noluit. Atq; hîc inter alias sententias huius argumenti præclaras, dictũ Senecæ in epistola XXII. ad Lucilium videtur non habere postremum locum: Non vir fortis est & strenuus, qui perterritus laborem fugit, sed cui crescat animus in ipsa rerum difficultate, cũ turpe sit cedere oneri, luctariq; cum officio, quod semel accepisti. In Paradino ascriptum legitur. ARDUA DETURBANS vis animosa quatit.

IN-

X.

INSTANTI VICTORIA.

Aspicis ut torquet volucris Saturnia cervum,
Nempe docet, vigili cuncta labore dari.

XI.

AETON ἀπὸ τῦ ἀίσσειν, *id est, ab impetu volandi deducunt Etymologi, vel* παρὰ τὸ ἀεὶ ἔτεον εἶναι, *id est, quod semper sit vera & genuina. Hanc nidificare in locis non planis, sed excelsis, & quidem præcipue in arduis saxis & præcipitibus, nonnunquam tamen quoque in arboribus, Aristoteles scribit lib.* IX. *de Hist. animal. cap.* XXXII. *Dicitur autem Aquila paulatim quoq; suos pullos ad volandum assuefacere, atque adeo provocare. Cuius etiam Deut. cap.* XXXII. *in cantico suo Moses meminit,* DEI *bonitatem erga nos conferens cum Aquilarum* φιλοστοργίᾳ *erga pullos. Sicuti Aquila, inquit, excludit pullos suos & eosdem fovet calore vitali, & expandens pennas suas assumit eos & gestat ipsos super alas suas: ita* DOMINUS *solus duxit eum (Israëlem) & non erat cum eo Deus alienus. Sed similitudo hæc recte etiam de omnibus istis, qui juventutem ad virtutem & omnia laudabilia facta assuefacere student, & illos paulatim ad vitam meliorem, quasi attollere docent, accipi poterit, sicuti Horatius quoq; epist.* II. *lib. puerum instruit,*

——nunc adbibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus offer,
Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu.——

Et Aeneas ad Ascanium ult. Aeneid.

Disce puer virtutem ex me, verumq; laborem.

Sic legimus apud Suidam de Apollonio, cuius rei etiam facit mentionem Philostratus in vitâ ipsius; Quemadmodum Aquilarum pulli teneras adhuc pennas sortiti juxta parentes volitant, iisque magistris ad volatum sese exercent, cum verò sese efferre possunt, parentes antevertunt: sic Apollonius Euxenum puer audiebat, eique auscultabat, sed anno decimosexto ad vitam Pythagoricam se contulit.

COELO

XI.

COELO UT SE PERMITTANT.

Vos virtutis iter gnatis monstrate parentes,
Ipsa Aquila ut pullos fida volare docet.

XII.

LUCAS *Contilis in Italicis suis symbolis sive impresis, de gruibus Taurum montem prætervolantibus, scribit eos propter Aquilarum metum, ne scilicet clangore suo illis prodantur, ora lapillis obturare, quod tamen veteres plærique de anseribus sylvestribus memoriæ prodiderunt. Sic enim Plutarchus in Commentario de solertia animalium. Similes sunt Cretensium apum, & anserum in Cilicia artes. Illæ enim ventosum aliquod circumvolaturæ promontorium, ne disjiciantur, seipsas exiguis lapillis in os sumtis quasi saburrant: hi quando Taurum trajiciunt, animalia alioqui vocalia & obstrepera, tum metu aquilarum in os justæ magnitudinis lapide sumto taciturnitatem sibi imperant, ut fallere in transitu eas possint. At q̃ hoc copiosius quoq̃ Ammianus Marcellinus lib.* XVIII. *sed de gruibus exposuit, exponens Barbationem pedestris militiæ rectorem ob linguæ petulantiam tandem esse interfectum, quem ait ignorasse profecto notum Aristotelis sapiens dictum, qui Callisthenem sectatorem & propinquum suum ad Regem Alexandrum mittens, ei sæpe mandabat, ut quam rarissime & jucunda apud hominem loqueretur, vitæ potestatem & necis in acie linguæ portantem, & addit idem autor, Ne sit hoc mirum, homines profutura discernere nonnunquam & decentia, quorum mentes cognatas cælestibus arbitramur, animalia carentia ratione salutem suam interdum alto tueri silentio solent, ut exemplum est hoc per quam notum, linquentes orientem grues ob calorem plagam q̃ petentes occiduam, cum montem penetrare cupiunt Taurum Aquilis abundantem, timentes fortissimas volucres, rostra lapillis occludunt, ne illis elicitat vel extrema necessitas clangorẽ, iisdem mq̃ collibus agiliore volatu transcursis proiiciũt calculos, & ita securi pergunt.* ἔστι καὶ τὸ σιγῆς ἀπόνητον γέρας, *silentii præmium periculo vacat, ut Chares dixit, eoq̃ respexit fortè Horatius, loco, ex quo nostra inscriptio desumpta est.* TU-

XII.

TUTA SILENTIO MERCES.

Ne pereant clangore grues lapide ora saburrant,
Obstrue sic linguam garrule, ne pereas.

XIII.

QUILAM, *quæ sagittis de suismet pennis concinnatis, configitur, emblema fuisse Iuliani Imp. Apostatæ, Io. Bodinus scribit lib.* IV. *&* V. *de Rep. quo significare voluerit, commune esse ferè omnibus imperiis, ut ab iis, quibus nimiam & infinitam potentiam concesserunt, penitus tandem evertantur. Pertinet autem huc omnino ille apud Gabriam Aesopicus apologus:*

Βλέπει τὸ ϛῆθος αἰετὸς τρωθὲν πάλαι
Αλγῶν δ' ἐ λοιπὸν ἦϛο πολλὰ δακρύων.
Βλέπων δ' ὀϊϛὸν εἶπεν ἐπτερωμένον,
Βαβαὶ, πτερόν με τὸν πτερωτὸν ὤλυεν. *id est:*
Quondam icta pectus aquila vulnus inspicit,
Multumque lacrimans, præ dolore constitit.
Pennatum ut autem spiculum cernit, Papæ,
Ait, ala me aligeram gravi exitio dedit.

Nota etiam est Ovidii exclamatio:

Hei patior telis vulnera facta meis!

Et P. Syri illud:

Bis interimitur, qui suis armis perit.

Videndum etiam Adag. Nostris ipsorum alis capimur: Et, Capra contra se cornua, cum similibus. Usus autem est hoc symbolo quidam vir magnus, qui alios plane neglectos studiosè promovere & ad magnas dignitates evehere conatus est, à quib. postea ingratissimo animo non solum contemtus, sed insuper quoq; multis injuriis affectus, & tandem de suo gradu dejectus fuit. Sic apud Val. Maximum legitur de Cn. Popilio Lenate, quem rogatu M. Cœlii cum Cicero non minore cura quam eloquentia in judicio defendisset, tamen hic flagitiosè ingratus homo, nec verbo nec re unquam à Cicerone læsus, ultro M. Antonium rogavit, ut ad eum proscriptum persequendum & jugulandum mitteretur, quo facinore detestando perpetrato, caput ipsius Romam tanquam opima spolia retulit, quod ante pro illius capite tam præclare peroraverat.

BIS

XIII.

BIS PEREO.

Ipſa ſuis pennis aquila interit icta: refertur
Scilicet hæc hodie gratia pro meritis.

XIV.

SYMBOLORUM *fuit Ioannis Baptistæ Rasarii (viri doctiss. & nostro seculo celeberrimi, sicuti ipsius scripta abunde testantur) Aquila nigra supra nubes volare contendens, quod Lucas Contilis scriptor Italicus explicat, cujus verba in hunc modum convertere in linguam latinam volui. Est opinio græcorum quorundam autorum, quod species quædam Aquilæ nigræ sit, quæ quando timet ne quid damni illi inferatur, neve per insidias capiatur, ad nubes usq; & ulterius, evitandi periculi caussa suo volatu ascendere conetur, neque cesset donec se in tuto fore existimet. Verisimilius tamen est, Aquilam tanquam reginam avium ista proprietate admiratione digna esse præditam, quod ad Solem fixis oculis propter visus acumen, & absolutam huius sensus perfectionem sese convertens, facile illum eximium splendorem ferre queat. Alii existimant, Aquilam beneficio istius luminis incomparabilis non solum vitæ longitudinem sibi conquirere, sed simul etiam pennas & vires renovare ac instaurare: quare ajunt, tempore potissimum autumnali, quando per plures dies cælum nubilum & obscurum nobis Solis conspectum adimit, aquilam ad superiora loca se conferre, intentis q; oculis solares radios intueri, ac illis foveri ac sustentari. Hinc clariss. iste vir ostendere voluit, se animo constanti & obfirmato, unicum hoc semper desiderasse ac expetiisse, at q; omnes eò suas cogitationes direxisse, ut nimirum superatis omnibus rebus adversis, & quocunq; discrimine contemto, tandem ad certum portum & asylum, ac veluti ad verum lumen ac splendorem perpetuum, bonarum scilicet artium ac laudabilium scientiarum cognitionem ac possessionem perveniret, quarum ope & auxilio tuto & sine impedimento acquiescere, ac sese quasi sua virtute involvere posset.*

NON

XIV.

NON CAPTU FACILIS.

Nubibus, ecce, Iovis volat altior omnibus ales.
Tu quoq; ad alta animum, si sapis, astra leva.

DIPSAS

XV.

DIPSAS *ex genere viperarum serpens est, qui secundum Diosc. lib.* VI. *cap.* L. *vocatur quoq;* πρηστήρ *&* κάυσων, *propter continuam sitim, qua illos, quos morsu læsit, afficere ac veluti urere soleat. Idem Galen. lib.* IX. *de Simpl. Medicam facultatib. tradit, easque in Libya non Italia reperiri ait. Aetius vero lib.* XIII. *prolixius insuper describit, ac dicit esse magnitudine cubitali, ex crassa in tenuem desinentem, cum notis fulvis & nigris per totum corpus, capite autem angustiore. Sitis vero, secundum eundem, est intolerabilis ex ipsorum veneno, ut si etiam multus potus exhibeatur, ea non sedetur, nec tamen per urinas vel vomitum aut sudorem quicquam excernatur. Duobus igitur pereunt modis, aut ob multam sitim exusti, si potum non sumant, aut ob ejusdem repletionē nimiam venter rumpitur, idq; infra circa inguina, vel imum ventrem, ut in aqua intercute sæpe evenit. Eadem Aelianus lib.* VI. *cap.* LI. *& Lucianus in dissertatiuncula,* περὶ τῶν διψάδων, *copiose describunt. Notatur autem hoc loco per Aquilam tanquam invictam avem à dipsade in pectore ictam (quemadmodum Hieronymus Ruscellus exponit in Italicis Impresis) vis & ardor nimius amoris, qui secundum Plautum in Mercatore, in pectore & in corde facit incendium, & ex conspectu & consuetudine mulieris adamatæ, semper majores vires, & desiderium ardentius sumere consuevit. Cui tam venenatæ bestiæ, & rabioso animali, omni ratione & cura statim in principio obviam eundum, ac totis viribus resistendum est, illiq; priusquam vulnus immedicabile infligat, præsentibus ac efficacibus remediis sobrietatis occurrendum, & animus vera ratione, & salutarib. præceptis instructus ad meliora cōvertendus. Quod Ovidius quoq;* I. *lib. de remedio amoris recte monet.*

Opprime dum nova sunt subiti mala semina morbi,
Et tuus incipiens ire resistat equus,
Nam mora dat vires.

SEM-

XV.

SEMPER ARDENTIUS.

Reginam volucrum dipsas necat, ardor amoris
Sic animum accendens te dabit exitio.

XVI.

ARISTOTELES *lib.* IX. *cap.* III. *refert, Aquilis senescentibus rostrum superius accrescere & semper incurvari, ut tandem fame pereant. Quod Plinius quoq; lib.* X. *cap.* I. *confirmat, unde (ut in Horapolline lib.* II. *cap.* XCVI. *habetur) veteres senem fame pereuntem exprimere volentes, pinxerunt aquilam cum adunco rostro. Sed D. Epiphanius in physiologo addit, oculis jam caligantibus & rostro nimis incurvato, aquilam in sublime sese attollentem ad altam rupem conferre, & ibidem rostrum allidere, ac denique frigidis aquis immergere, quo facto se postea solaribus radiis exponere, & sic quasi rejuvenescere. Quod idem D. Augustinus quoque exponit in explicatione dicti ad Psalmum* CIII. *Renovabitur ut Aquilæ juventus tua. D. Hieronymus tamen & alii in Psalmi hujus expositione, renovationem hanc tantum de oculis & pennis ipsius intelligendam esse perhibent. Cum quo etiam dictum Isaiæ, cap.* XL. *convenire videtur, ubi ait, Sustinentes* DOMINUM *mutabunt vires, & renascentur eis pennæ in modum Aquilarum. Quod etiam aquilæ cum accipitre, ut postea audiemus, est commune. Sed quocunque modo accipiatur, potissimum quædam ex Epiphanio, quæ huius symboli piam interpretationem complectuntur, ascribenda duximus. Ait enim, si quis multitudine criminum fuerit oppressus, in altum debet ascendere, id est, in propriam conscientiam, & ad petram, hoc est, fidem orthodoxam se proiicere, & deflere peccatorum multitudinem perpetuis aquis, id est, lachrymis ea abstergere, denique solis radiis incalescere, id est, in cœtu fidelium & in Spiritu sancto ad calorem pœnitentiæ properare, squammas, peccata nimirum, abiicere. Statim etiam renovabitur ut aquilæ juventus tua, & justus vocaberis apud* DEUM. *Hæc ille. Clemens etiam Alexandr. docet, quomodo debeamus ἀνα-νεοῦσθαι & rejuvenescere.* III. *Pædag.* III.

VE-

XVI.

VETUSTATE RELICTA.

Inveterata tuæ jam tandem crimina culpæ
Exue, si rediet lata juventa tibi.

XVII.

STRUTHIOCAMELI, *vel secundum græcam derivationem, & quorundam eruditorum sententiam Struthocameli, appellatio apud veteres latinos non fuit usitata, legitur tamen apud Plinium. Festus autem, Ausonius & alii passerem marinum nominant. Aristoteles* στρουθὸν λιβυκὸν καὶ μέγαν. *Herodotus lib.* IV. κατάγαιον στρουθὸν *vocat, non quod subterraneus sit, sed quia à terra non attollitur in aerem, unde Luciano quoq;* χαμαιπετὴς *dicitur. Aristoteles lib.* IV. *de part. Animal. cap. ult. Struthio, inquit, etiam Africus eodem modo partim avem, partim quadrupedem refert, quippe qui ut non quadrupes pennas habet, ut non avis, sublimis non volat. Sed Plinius lib.* X. *addit, pennas ei ad hoc datas, ut currentem adjuvent. Idem Aelianus (quemadmodum etiam Diodorus Siculus lib.* III.*) scribit lib.* II. *cap.* XXVII. *his verbis: At celerrime duabus alis explicatis graditur, quas ventus quasi vela implens propellit. Iovius hoc symbolum pro magno illo bellico Duce Marchione Vastio, se excogitasse perhibet, cum illi indignabundo à pontifice Clemente VII. Antonius de Leva in quibusdam dignitatibus militaribus præferretur. Innuebat autem per id, se nihilo tamen minus in suo munere, quamvis non adeo sublimi, ita progressurum, ut merito alios antecelluisse videretur: quod profecto illum plenissimè præstitisse plures historiæ de illo conscriptæ abunde testantur. Paradinus addit,* NIL PENNA, SED USUS: *atq; explicationem aliam affert ex Gregorio Magno: qui ait, Sicut hæc avis plumarum ostentatione volatum præclarum videtur conari expedire, nec tamen unquam è solo levatur, sic hypocritis est proprium, ostendere quidem splendidam foris sanctimoniam, præter simulationem tamen, si diligenter observentur, nihil solidi, sed ficta & humi nitentia omnia apparent.*

CURSU

XVII.

CURSU PRÆTER-VEHOR OMNES.

Quantumvis humilis, cursu tamen anteit omnes
Struthio: Sic virtus quolibet alta loco est.

XVIII.

HORATIUS *Epod.* II. *Struthocamelum vocat Afram avem, quia in desertis Africæ plurimi reperiantur. Romani in suis nummis Arabiam per eam notarunt, ut apparet ex nummo Trajani æneo, cum inscriptione,* ARABIA ADQVISITA. *De quo Dion in hujus Imperatoris vita plura. Volunt autem nonnulli, inter quos etiam est Cælius Rhodiginus lib.* XX. *cap.* V. *locis fervidis ova in arena fovere, & radiis suis halituq; tandem vivificare. Ac in Iobo cap.* XXXIX. *legitur. Quando dereliquit ova sua in terra, tu forsitan in pulvere calefacies ea? Isidorus tamen lib.* XII. *Originum scribit ova negligenter fovere, quæ projecta fotu pulveris animentur. Observatione quoq; dignum videtur, quod Aelianus lib.* IX. *de Animal. cap.* LVIII *tradit, nimirum, ex tribus minimis animalia maxima generari, Crocodilum inter aquatilia, Struthiocamelum ex avibus, & Elephantum ex quadrupedibus. Est autem & hujus Symboli autor Iovius, in gratiam Petri Navarei celebris admodum* CAROLI V. *Polemarchi excogitati, cum ille inventor esset peculiarum quarumdam machinarum antea non cognitarum, quas singulari industria, & inaudita ingenii dexteritate ad expugnanda atque evertenda etiam munitissima propugnacula primus in usum protulisset. Quod pariter aliis quoque rari alicuius & ingenioſi operis inventoribus attribui poterit. Quidam ascripserunt,* SIC DIVA LUX MIHI. *Vel etiam brevius,* LUX VITAM *scilicet præbet. Quod etsi ad amores referri solet, multo tamen rectius & melius dici debet de hominibus piis & divinitus illuminatis, qui vitam omniaque bona ac sibi salutaria à cœlestibus radiis, quod est* ἀγαθοῖς φῶς λαμπρότατον, *ut quidam veterum Theologorum dixit, unice expetunt, & studioſe conquirunt.*

DIVER-

XVIII.

DIVERSA AB ALIIS VIRTVTE VALEMVS.

Passer ut ova fovet flatu vegetante marinus;
Sic animat mentes gratia diapia.

EST

XIX.

EST *inter alia hæc quoq; mira Struthocameli proprietas, qua (ut testatur Plinius) sine delectu concoquit devorata : & Alexander Aphrod. in præfat. problemat.* τρυθοκάμηλον σίδηρον πέπτειν ἰδιότητι τινι *perhibet : itemque Aelianus hunc lapides concoquere diu in omaso prope ventriculum asservatos ait. Sed Albertus asserit, à se ferrum plurib. huius generis avibus objectum fuisse, quod tamen illi devorare noluerint, ossa vero magna & lapides avide comedisse. Convenit autem optime symbolum viris fortibus, ad duriss. ac adversiss. quæq; sua virtute superanda paratis. Quare Valerius Max. lib.* III. *recte ait, Aequaliter se in adversis gerere, quid aliud est, quam sævientem fortunam in adjutorium sui pudore victam convertere? Quod si insuper hoc ad fortitudinem & animi constantiam, quam pii & vera religione imbuti in rebus adversis & omnibus periculis evincendis usurpare debent, transferre voluerimus, latissimus campus tot martyrum sanctorum nobis sese obtulerit, de quibus aliorum scripta & exempla sunt in medio. Quod etiam B. Basilius in* ὁμιλίᾳ ῥηθείσῃ ἐν αὐχμῷ καὶ λιμῷ *præclare probat hisce verbis:* κυβερνήτῃ μὲν γὰρ ὁ χειμὼν, καὶ τὸν ἀθλητὴν τὸ στάδιον, τὸν στρατηγὸν παράταξις, τὸν μεγαλόψυχον ἡ συμφορὰ, τὸν χρυσιοῦν ὁ πειρασμὸς δοκιμάζει καὶ βασανίζει. καὶ αἱ λύπαι τῶν ψυχῶν ὡς τὸ πῦρ τὸν χρυσὸν ἀπελέγχουσι, *id est, Gubernatorem quidem tempestas, & athletam stadium, imperatorem acies, magnanimum calamitas: at Christianum tentatio probat & explorat: atq; ægritudines animam ut ignis aurum arguunt. A quibus non abludunt illa Sidon. Apollinaris in Epist. Medicus in desperatione, gubernator in tempestate cognoscitur. Horum omnium famam præcedentia pericula extollunt: quæ profecto delitescit, nisi ubi probetur, invenerit. Posset etiam ascribi,* DURA PLACENT FORTIBUS.

SPI-

XIX.

SPIRITUS DURISSIMA COQUIT.

Magno animo fortis perferre pericula suevit,
Vllo nec facile frangitur ille metu.

XX.

AVO, vel secundum Gellium Pavus, à sono vocis, ut opinatur Isidorus, sic dictus, græcis est ταὼς, *vel* ταὼν, ἀπὸ τῆς τάσεως τῶν πτερῶν *(quemadmodum placet Athenæo) ab extensione pennarum; Quas instar gemmarum vel oculorum (unde Argum, qui secundum Plautum totus oculeus fuit, in hanc avem transmutatum fingunt Poëtæ, ut apparet ex Ovidio Metam.* I.*) variis coloribus adversus solem expandit, idq; potissimum quando laudatur, quare Aristoteles vocat* φιλόκαλον, *id est, ornatus & elegantiæ studiosum. Aelianus elegantem ejus formam accurate describit, dicitq; hanc avem à barbaris ad græcos fuisse importatam initio tam raram, ut Athenis sit pretio spectata, & ex illo spectaculo quæstus factus: atq; Alexandrum Magnum ejusmodi aves apud Indos conspicientem, earum admiratione affectum, in omnes, qui illas occiderent, gravem pœnã instituisse. Vnde Martialis,*

Miraris quoties gemmatas explicat alas,
Et potes hunc sævo tradere dure coco?

Notandum quoq; ejus carnem, quod D. Augustinus quoq; lib. XXI. *de civitate* DEI, *cap.* III. *& Isidorus lib.* XII. *affirmant, non putrescere. Quemadmodum itaque pavo gaudet sua pulchritudine, & inprimis adversus Solem de hoc innato ornatu expansis alis gloriatur, ita quoque virtus ipsa propria laude digna, & per se pulcherrima æstimari debet. nam secundum Ovidium lib.* II. *de Ponto. Eleg.* III.

per seque petenda est
Externis virtus incomitata bonis.

Habetur autem integer huius symboli versus apud Silium, lib. XIII.

Ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima merces.

Hieronymus Ruscellus aliud dictum Gallicum usurpatum fuisse ad hanc picturam ab Arone Cibo Genuensi perhibet, nimirum, LOYAVLTE PASSE TOVT: *Fidelitas omnibus antecellit. Nam ut pavo cunctam suam pulchritudinem in seipso ostendit sine omni fuco & ascititio ornatu, ita animus generosus & fidelis universum studium, in suo proprio candore & probitate collocat.*

XX.

SIBIMET PULCHERRIMA MERCES.

Pulchra ſuis veluti eſt volucris Iunonia pennis:
Sic virtus proprio lumina clara nitet.

XXI.

IVNONIS *avem dici pavonem notum est, & inde Ovidius lib.* II. *Metamorph. currum illius à pavonibus trahi fingit.*

habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pavonibus æthera pictis.

Hinc in antiquis nummis consecrationem Augustarum pavone indicari notum est, idq; factū est tam propter pulchritudinem quàm fœcunditatem hujus alitis. Aristotoles lib. VI. *de hist. Animal. cap.* IX. *hæc refert. Parit max. pavo à trimatu, & colores pennarum varios recipit, excludit diebus tricenis aut nonnihil tardius. Semel tantummodo in anno parit ova duodecim aut paulo pauciora, nec continuis diebus, sed binis ternisq; interpositis. Primiparæ octona maxime edunt. Columella lib.* VIII. *ter anno ferè partus edere, ac quæ foveat ova, totam tempus fœcunditatis aut excludendis aut etiam educandis pullis consumere. Quapropter vere icon debet esse fœminæ pudicæ & fœcundæ, quæ tam propter* πολυτεκνίαν *honestam, quam felicem* εὐτεκνίαν *merito commendatur. Cujus utriusq; rei Aristateles* I. *Rhetoric, meminit, ubi ait: Si ergo ea est felicitatis natura, necesse est eius partes intelligi, præclarum genus, amicitias tum multorum tum bonorū, divitias, sobolem & copiosam & probam, senectutem vegetam. Multo autem adhuc præclarior est sententia D. Augustini in libro de viduitatis bono. Non ideo, inquit, laudanda es, quia filios habes, sed quia pie illos nutrire & educare studes. Vt enim nascerentur fœcunditatis, ut vivant felicitatis est, ut autem pie instituantur, voluntatis est & potestatis. In illis homines tibi gratulantur, in hoc imitantur. Hæc ille. Quantæ autem fuerint immunitates & privilegia eorum, qui in utroq; genere* πολυτεκνίας *&* εὐτεκνίας *excelluerunt præsertim apud Romanos, testanter passim Iurisconsultorum libri.*

CUM

XXI.

CUM PUDORE LÆTA FOECUNDITAS.

Me beat & forma & numerosa copia prolis,
Vt sim matronis dulcis imago bonis.

XXII.

OLOREM *vult Isidorus lib.* XII. *Originum sic nuncupatum, quod totus sit plumis albis præditus, græca derivatione, cum* ὅλος *totum significet. Exprimit autem hæc avis ob suum candidum colorem apud poëtas & alios (quod & Pierius testatur) animi candorem & simplicem integritatem. Eamque ob caussam hoc symbolum familiare habuit Ludovicus de Aquino, quo ostendere voluit, eundem animi candorem & fidem, quam majores ipsius semper erga Reges suos constanter observassent, se quoque toto suæ vitæ cursu religiose retenturum esse. Non minus autem spectat ad omnes viros egregios, placidis & apertis erga cunctos moribus præditos, quive, quantum honeste possunt, quævis in optimam partem interpretari solent. Commemorat autem Pierius Valerianus in Hieroglyphicis ejusmodi candidorum virorum suis temporibus extitisse tria exempla maxime memorabilia. Iovianum nimirum Pontanum, nobilitatis Neapolitanæ præcipuum, quem testantur ingenia quævis bona & præclara singulari animi promtitudine foviisse ac promoviisse. Alterum nominat M. Antonium Sabellicum, ipsius Pierii præceptorem, quem affirmat ne adversarios quidem apertos voluisse lacessere, sed potius omnes alba, ut dicitur, linea notasse. Tertius Romæ fuit Pomponius Lætus, nomine, re & animo erga omnes hilaris, facilis & placidus, tantum suis studiis sine injuria, immo cum aliorum multorũ utilitate, intentus. Vtinam nostra quoq; ætas talia candidissima pectora, & cygnos unius coloris plurimos proferret; minus profecto esset ubiq; locorum & gentium contentionum & rixarum pernicioſissimarum. Sed hæc optare quidem licet, sperare vero vix conceditur, quia*

Candor in hoc ævo res intermortua pænè est.

UNIUS

XXII.

UNIUS COLORIS.

Salvete ingenii divum unica cura poëtæ,
Pectora salvete ô candidiora nive.

DE

XXIII.

DE Cygnis aliquid dictum est quoq; in priore centuria, ubi exposuimus veterum de cantu ipsorum ante mortem dissentientes opiniones. major tamen eorum numerus esse videtur, qui hunc musicum concentum illis attribuant, tam ex sacris quàm profanis autoribus. Sic Aristoteles lib. IX. *de hist. Animal. cap.* XII. *expressè scribit: Canere soliti sunt, ac præcipue jam jam morituri. Volant enim in pelagus longius, & jam quidam in mari Africo navigarunt, & multos canentes voce flebili, & mori nonnullos conspexere. Cum quo consentit Ovidius, ubi ait:*

Carmina jam moriens canit exequialia Cygnus.

Et Horapollo lib. II. *cap.* XXXIX. *scribit: senem musicum volentes Aegyptii commonstrare Cygnum pingunt, quod senescens ἡδύτατον μέλος, id est, suavissimum concentum edat. D. Nazianzenus etiam oratione de Theologia* II. *& in carmine ad Nemesium hac similitudine utitur, sicuti quoque D. Chrysostomus in comment. ad Epistolam S. Pauli Philippensibus inscriptam εὐφωνίαν hanc illis tribuit. Faciunt itidem hujus rei mentionem Plato in Phædone. Cicero* I. *Tusc. quæst. Isidor. lib.* XII. *& alii plures. Et proverbium est notum:* Κύκνειον ἆσμα, *Cycnæa cantio. Dubitant contra de hoc cantu, Plinius lib.* X. *cap.* XXIX. *& Aelianus variæ Hist. lib.* I. *cap.* XIV. *quamvis in lib.* V. *de Animal. & lib.* X. *Aristotelis locum confirmet. Usus est autem hoc symbolo vir quidam magni nominis, qui mundi hujus vanitatibus valedicens, totum se tradidit divinis meditationibus & sacris rebus, nihil aliud cogitans quam de felici exitu ex hac vita, atque ideo Cygnum sepulchro imposuit. Alii generalius viris doctis hoc tribuunt, qui ante obitum nihil aliud agunt, neque meditantur, quam quæ posteritati, tanquam Cygneæ cantiones, plurimum utilitatis afferre possint. Legitur etiam adjectum,* SUAVIUS VT CANAT.

SIBI

XXIII.

SIBI CANIT ET ORBI.

Ipsa suam celebrat sibi mens bene conscia mortem,
Vt solet herbiferum Cygnus ad Eridanum.

XXIV.

PHILOSTRATVS *lib.* I. *Iconum de Phaethonte (quod etiam Aelianus lib.* I. *de Animal. notavit) de Cygnis ait, leni atq; in itinere congruo ad cantum utuntur Favonio. Et D. Nazianzenus in eleganti illa epistola ad Celeusium praesidem, improbans loquacitatem, & contra commendans taciturnitatem, haec habet: Sed nos quorum gratia quispiam vel in solitudinem concesserit, ut musicam audiat, si quando Zephyro spiranti alas nostras permiserimus, jucundum quid & concinnum modulamur. Praefert autem eo in loco Cygnorum suavem quamvis rarum cantum hirundinum intempestivae garrulitati, ac introducit Cygnos eo, ut diximus, modo hirundinibus respondentes. Sunt qui velint ventis istis Favoniis spirantibus Cygnos etiam facilius concipere, quod in medio relinquimus. Est autem haec similitudo admodum conveniens viris doctis & litteratis, atque inprimis poetis, quibus ad sua studia prosequenda & excolenda, & doctrinae praeclara monumenta elaboranda, opus est Maecenatum favore, & auxilio, quibus ad omnia reddantur alacriores, secundum versum Martialis,*

Sint Maecenates, non deerunt Flacce Marones,

Ac Senecam in Hippolyto,

Ingenia melius recta se in laudes ferunt,
Si nobilem animum vegeta libertas alit.

Extat quoq; hujus argumenti Petri Costalii Galli haud indoctum carmen,

Non canit assueta Cygnus vocalis in unde,
Ni Zephyri spiret mollior aura sibi &c.

Quare alibi additur: ZEPHYRIS ASPIRANTIBUS. *Quidam à contrario sensu ascribunt,* ABEST CUR AURA PARATIS? *quibus scilicet ad studia omnia subsidia sunt denegata.*

ASPI-

XXIV.

ASPIRET MOLLIOR AVRA.

Dulciſonum mollis Zephyrus demulcet olorem:
Et vatum extimulat pectora dulcis honos.

XXV.

KΥΚΝΟΥ *græcum vocabulum latini quoque retinuerunt,* ἀπὸ τῆς κυκᾶν τὸν ἰλὺν, *id est, quod cœnum scrutari ac turbare propter cibum soleat, ut vult Varinus. Estque fabula apud Ovid. lib.* II. *Metamorph. de Cygno nota, quod libenter versetur in locis palustribus, ut evitet fulmina, quæ plurimum metuit. Nam fingunt poëtæ, regem Liguriæ filium Stheneli Phaethonti materno genere prox. in Cygnum mutatum. Pausanias in Atticis Cygnum Ligurum regem Musicæ laude clarum post mortem ab Apolline in sui nominis avem transformatum scribit. Sic Laurum quoque, sub qua hic Cygnus securitatem quærit, immunem esse à fulmine, & hoc quasi privilegio à Iove donatam, vetustas existimavit, de quo plura in prima Centuria disseruimus. Intelligitur autem sub Cygni imagine integritas, modestia, candor & animi bonitas, quæ universa protectione & umbra solius virtutis tutum præstare, vitamq; ab omni labe integram conservare possunt. Quemadmodum enim laurus etiam in horridissima hyeme sua folia virentia retinet, ita quoq; virtus semper viget floretq; etiam in rebus asperis & adversis, suiq; sectatores quovis tempore egregie tuetur & conservat. Cum autem Ethnici scriptores tantopere virtutem commendent tantiq; faciant, quid nobis Christianis de vera pietate, cui omnes virtutes merito famulantur, sentiendum dicendumq; erit? Quare S. Paulus quoq;* I. *ad Tim.* IV. *recte nos admonet, ubi inquit:* ἡ μὲν σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης. *Quod Plato quoque quasi per transennam vidit in Epinomide. Nemo sane nobis unquam persuadeat, majorem esse virtutem generi humano, quam pietatem. Quibuscum utiliter conferantur versus Lucilii, quos refert Lactantius lib.* VI. *c.* V.

NIL

XXV.

NIL FULGURA TERRENT.

Fulgura non metuo, pellunt ea germina lauri;
Fortunæ insultus despicit integritas.

XXVI.

Aristoteles *lib.* IX. *cap.* XII. οἱ κίνκνοι, *inquit*, εἰσὶ εὐσίστοι, καὶ εὐήθεις, καὶ εὔτεκνοι, καὶ εὔγηροι, καὶ τὸν ἀετὸν ἐὰν ἄρξηται, ἀμυνόμενοι νικῶσιν, αὐτοὶ δ' οὐκ ἄρχουσι μάχης. *Quæ ita vertit Gaza: Nec probitate victus, morum, prolis, & senectutis vacant; Aquilam, si pugnam inceperit, repugnantes vincunt; ipsi autem nunquam nisi provocati inferunt pugnam. Quod idem quoq; Oppianus, Plinius, Aelianus & alii tradunt. Exprimitur autem hæc similitudine is, qui sine justa caussa neminem offendere, aut cum ullo contendere cupit, quive adversarios animo magno contemnit, attamen eosdem prudens quoq; & cordatus non plane negligat, ac nimium provocatus ac lacessitus quoque de sua defensione cogitet. Quare Aristoteles quoq;* III. *Ethic. Nicomach. fortitudinem tradit esse quoddam medium inter metum & confidentiam. Quæ copiosius explicat Seneca in quadam Epistola ad Lucilium, his verbis: Fortitudo non est inconsulta temeritas, nec periculorum amor, nec formidabilium appetitus, sed est scientia distinguendi quid sit malum & quid non sit. At q; hæc quidem, ut* ἀνθρωπίνως *dicta, non sunt improbanda, cum defensio justa jure divino at humano sit concessa. Sed in schola veræ pietatis Christianæ, quæ etiam inimicis benefacere jubet, adhuc multo meliora præcepta traduntur. Magna enim est virtus (inquit Isidorus) si non lædis à quo læsus es. Magna est fortitudo, si etiam læsus remittas. Magna est gloria, si cui potuisti nocere, parcas. Eodem q; sensu Lactantius lib.* VI. *cap.* XVIII. *reprehendit Ciceronem, quod lib.* I. *offic. dicens, eum virum bonum esse, qui prosit quibus possit, nemini noceat, nisi lacessitus injuria, simplicem veram q; sententiam duorum verborum additione (nimirum, lacessitus injuria) corruperit.*

NEC

XXVI.

NEC SPERNO, NEC METUO.

Nec pugnam occipias, sed te oppugnantibus offer,
Sic hostis poteris victor abire tui.

GRUS

XXVII.

GRUS *à sono dicta putatur, græcis γέρανος, quod generis epicæni est, sicuti & latina vox: videtur autem germanica appellatio à græca derivari. De gruum vero excubiis & vigilantia Aristoteles lib.* IX. *de hist. Animal. cap.* X. *Plinius lib.* X. *cap.* XXIII. *Aelianus lib.* III. *cap.* XIII. *Plutarch. de solertia animal. Basil. M. homil.* VIII. *hexaem. Horapollo lib.* II. *cap.* XCIV. *& plures alii eadem prorsus tradunt, quæ omnia Isidorus lib.* XII. *Orig. quasi in epitomen contrahens ita expressit: Nocte autem excubias dividunt, & ordinem vigiliarum per vices faciunt, tenentes lapillos suspensis digitis, quibus somnos arceant, hoc quod cavendum erat, clamor indicat. Quæ vera est imago hominis industrii & diligenter ab hostium insidiis sibi caventis, secundum Horapollinem. Hinc Alexander Magnus (ut refert Ammianus Marcellin. lib.* XVI.*) vigilandi exemplum sumsisse videtur, cum fortunam tàm suam quàm suorum non temere aliis in exercitu crederet. Dicitur enim ænea concha pelvi supposita, brachio extra cubile protento, pilam argenteam in manu tenuisse, ut cum nervorum rigorem sopor luxasset infusus, gestaminis lapsi tinnitus abrumperet somnum. Quod alii Aristoteli attribuunt. At contra Thrasybulus Athenas à jugo triginta tyrannorum liberans, noctu suis omnibus nimis secure stertentibus, irruptione hostili in domum facta fuit oppressus. Quare Plato* V. *legum præclare hoc etiam subiicit. Vniversi enim homines cuiuscunque actionis participes, quandoquidem sibi ipsis & actionibus animum advertant, omnia pulchre & bene conficiunt, non autem attendentibus aut vecordibus contraria eveniunt. Cum quo Plautina sententia in Rudente convenit,*

vigilare decet hominem
Qui vult sua tempori conficere officia,
Nam qui dormiunt libenter, sine lucro & cum malo quiescunt.

Alibi ascriptum legitur, NUNQUAM DECIDET.

NEC

XXVII.

NE IMPROVISO.

Excubias vigilanter agas, tibi ne irruat hostis,
Ceu vigil exemplo te monet ordo gruum.

XXVIII.

De gruum volatu, Cicero lib. II. de natura deor. ex Aristotele (qui lib. IX. Hist. Animal. illas ab ultimis Schytharum campis & Troglodytica regione advenire, memoriæ prodidit) eleganter hæc exponit. Grues, cum loca calidiora petentes maria transmittant, trianguli formam efficiunt, ejus autem summo angulo aër ab iis adversus pellitur, deinde sensim ab utroq; latere tãquam remis, ita pennis cursus avium levatur. Basis autem anguli, quam efficiunt grues, ea tanquam è puppi ventis adjuvatur, eaq; in tergo prævolantium colla & capita reponunt. Quod quia ipse dux facere non potest, nam non habet ubi nitatur, revolat ut ipse quoq; acquiescat. In ejus locum succedit una ex iis quæ acquieverunt, eaq; vicissitudo in omni cursu conservatur. Hæc ille: Atq; ex eo congruere, id est, convenire invicem, à gruibus dictum, quæ non se separant, sive cum volant, sive cum pascuntur, ut Festus habet. Sed Aelianus insuper lib. II. cap. I. addit, unamquamq; gruem ante volatum lapidem devorare, ut & unde pandere possit habeat, & adversus incursiones ventorũ firmamentum assequatur. Id tamen Albertus & alii improbãt. Rectius itaque Plinius libro sæpe cõmemorato cap. XXIII. Certum est, inquit, Pontum transvolaturas, primum omnium angustias petere inter duo promontoria Criu-metopon & Carambin; mox saburra stabiliri, cum medium transierint; abjici lapillos è pedibus cum attigerint continentem, & è gutture arenam: cui etiam Solinus astipulatur. Repræsentatur hac icone prudentia singularis, quæ apto & opportuno tempore ita verba & facta omnia moderatur, ut inde nihil detrimenti ulli accidere queat. Additur quoque Vel, CVM PONDERE, *ostendens sine labore, ac molestia, ac vigilantia nihil laude dignum effici posse. Vel* ITER TVTISSIMVM.

LOCO

XXVIII.

LOCO ET TEMPORE.

Mira fides, Palamedis avis lapide obstruit ora.
Tu quoq; ne noceat garrula lingua cave.

XXIX.

QUI *velit de diversis Accipitrum generibus exquisite omnia cognoscere, Gesnerum, & nuper Augusta Vindelicorum ex nostris membranis librum Friderici II. Imperatoris de Aucupio elegantibus typis excusum, consulat. Quidam nostros Sparvieros, veterum Nisos esse existimant, nonnulli vero accipitrem palumbarium vocant. Qua ratione autem sint accipitres tractandi, ne temere oberrent, aut difficulter ad dominum redeant, idem Gesnerus ex pluribus autoribus copiose tradit. Solet autem aucupi familiarior & obsequentior redditus Accipiter, tantum invitatione sibili ad scapum sive, ut vulgo vocant, revocatorium sponte rursum advolare. Porro instrumentū istud alatum, cui in medio aliquid carnis alligatur (ut diximus) revocatorium vulgo nominant, Budæus in Philologia scapum, Gallivero rappel & loirre dicunt, forsitan à loyer, quod præmium significat, germani, ein Luder. Etsi autem secundum Plautum in Captivis,*

Omnes profecto liberi libentius sumus quam servimus,

At homini ingenuo nihil sit difficilius quam imperium præsertim durius ferre, cum Homerus quoque Odyss. VII. dimidiū virtutis ille perire asserat, quam servilis necessitas captum teneat,

ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
ἀνέρα, ἐὺτ' ἂν μιν κατὰ θάλλιον ἦμαρ ἕλησι, *id est,*

Dimidio mentis privavit Iuppiter illum,
Servilis quemcunque virum fors cœperit unquam.

Hoc tamen omne de nimis aspera & iniqua servitute accipiendum, cum idem Plautus in Milite dicat,

Facile est imperium in bonis.

Ac Claudianus lib. III. de laudibus Stiliconis.

Fallitur, egregio quisquis sub principe credit
Servitium: nunquam libertas gratior extat.

Alii ascribunt. VLTRO AD VINCVLA REDIT.

SPON-

XXIX.

SPONTE MEA, NON VI.

Sponte mea redeo, mihi cum victoria parta est;
Nec vis me vocat, sed aucupis obsequium.

XXX.

FALCONES *alibi nobiliſs. (ut teſtatur Sigiſmundus Baro ab Herberſtain, in deſcriptione Moſcoviæ) magnitudine eximii, quos Gyrofalcones alii appellãt, in illius provinciæ aſperis ac inacceſſis rupibus inveniuntur, quos incolæ ad cygni, gruis & aliarum avium aucupia uſurpare ſolent. Paulus Iovius ſimiliter in libello de legatione Moſcovitica ſcribit, apud Iungros & Vgolicos in altiſs. montibus capi Falcones præſtantiſs. quorum quidam ſint candidi guttatis pennis, & Herodios vocat, quanquam Ariſt. hoc nomen potius Ardeis attribuerit. Horum ſingularem generoſitatem commemorat Olaus Magnus in hiſtoria Septentrionali, lib.* XIX. *cap.* IV. *Nam ſub auroræ tempus avem aliquam, quam per noctem ad calorem naturalem fovendum in iſtarum regionum frigoribus acerrimis tenuerat, rurſum incolumem dimittere fertur. Hieronymus Ruſcellus, qui hoc ſymbolum Nobili Anglo Richardo Scelleio aſſignat, de Phaſiano dimiſſo loquitur, eoq; hunc nobilem declarare voluiſſe ſcribit, ſe nihil prius neq; antiquius habiturum, quam ut in omnibus dictis & factis integram fidem retineat, generiſq; ſui nobilitatem ſartam tectam conſervet, parcendo inferioribus, & erga omnes comitatem & benignitatem ſingularem uſurpando. Non aliter Claudianus quoq; lib.* II. *cum Stilliconi clementiæ laudem tribuiſſet, adjungit illi ſimul germanam ſororem ipſam fidem:*

Huic divæ germana fides, eademq; ſororis
Corde tuo delubra tenes.

Et paulò pòſt,

Hæc & amicitias longo poſt tempore firmat,
Manſuroque adamante ligat, nec nobile mutat
Ingenium, parvæ ſtrepitu nec vincula rixæ
Diſſolvi patitur,

FIDEM

XXX.

FIDEM SERVABO GENVSQVE.

Non necat accipiter, tenuit quem nocte volucrem,
Sic servare solet mens generosa fidem.

FALCO

XXXI.

FALCO capitis velamento (quod vulgo capellum vocant, de quo prolixe agit Fridericus II. Imper. lib. II. de arte venandi cum avibus) involutus, atque vinculis sive loris pedum, quos calceos Accipitrarii nominant, impeditus, quamquam liberè hinc inde vagari nequeat, nihilominus tamen in altum evolat, & saltem cupiditatem suam persequendi, capiendi aves promptam & alacrem præ se ferre videtur. Eoq; symbolo vir doctiss. Alphonsus Massarius exprimere studuit voluntatem suam cupidiss. bene de aliis merendi, atque in hoc suo proposito constanter perseverandi, licet multa impedimenta illi objiciantur, & sæpe ab aliis laudabile hoc suum institutum impediatur. Cum quo Alciati Emblema de puero manum alatam erigente, & alteram à lapide depressam gestante convenit Nec ullum dubium est, nostris quoque temporibus multa ingenia præclara, ad quævis magna ac laudabilia apta, propter contemtum & neglectum torpescere, quod Plautus quoque in Captivis deploravit.

Sæpe summa ingenia in occulto latent.

Ac nota est Iuvenalis sententia,

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat
Res angusta domi.

Quod si major liberatas in ejusmodi homines ab illis, qui in vesanum luxum, & alias voluptates illaudabiles sua bona inutiliter & male insumere sæpenumero solent, impenderetur, ac benignius foverentur, procul dubio non sine ingenti utilitate Reip plures præstantes viros utiles essemus habituri. Est autem integrum distichon, unde hoc dictum est sumtum, Propertii lib. II. Elegiarum ad Musam.

Quod si deficiant vires, audacia certe
Laserit, in magnis & voluisse sat est.

ET

XXXI.

ET VOLUISSE SAT EST.

Sæpius excelsis tenuis res officit ausis,
Et tamen attollit mens generosa caput.

XXXII.

NON caret sua quoq; admiratione pugna illa falconis cum ardea: nam si hæc accipitrem vel falconem in sublimi potest superare, & sibi illum subjicere, suis excrementis in eum emissis, pennas ipsius corrumpit, & ad putredinem perducit. Quare Falco hoc quanto potest studio evitans, & naturali instinctu sibi cavens, tamdiu ex obliquo cum illo in aere contendit, donec tandem occasione oblata superior factus ardeam magno impetu deturbet. Quis magis evidenti similitudine belli incertos ac fallaces eventus repræsentari posse existimet? de quo omnium veterum scriptorum plurimæ graves extant sententiæ; & notus est versiculus Homericus, λ.υ.

ξύν θ' ἐνυαλίῳ, καὶ τὸν κτανέοντα κατέκτα,

Communis Mars inque vicem perimit perimentem.

Seneca quoq; Natural. Quæst. lib. IV. ubi de Pompeio ac Lepido illi sermo est, cum ille alienum exercitum fugeret, hic verò suum, inquit: Ex quo liquere mortalibus posset, quam velox foret ad imum lapsus ex summo, quamq; diversa via magnam potentiã fortuna destrueret. Legitur quoq; ascriptum, NULLA SALUS BELLO: pacem te poscimus omnes. ex Virgil. XI. Aeneid. Item: VT LAPSU GRAVIORE RUANT. ex Claudiano lib. I. in Ruffinum.

jam non ad culmina rerum
Injustos creviſſe queror: tolluntur in altum
Ut lapſu graviore ruant.

Cum quo congruunt versus pacta veteris, relati ab Arist. II. Rhetor. ex Mureti versione.

Fortuna multos sæpe in altum provehit.
Non quod bene illis esse consultum velit,
Sed ut inde casu insigniore corruant.

EXI-

XXXII.

EXITUS IN DUBIO EST.

Sunt dubii eventus incertaq; prelia Martis:
Vincitur haud raro, qui prope victor erat.

XXXIII.

IN priore Centuria dictum est, testudinem esse symbolum tarditatis quæ tamen conjunctam habeat constantiam aliquam & assiduitatem. Accipitrem vero celeritatis non quoq; nimis temerariæ notam esse constat. Si igitur hæc duo, salutaris cunctatio, & bene præmeditata celeritas pro re nata rectè usurpentur, actiones inde felicem sortiuntur exitū. Cum quo convenit tritum proverbium græcum σπεῦδε βραδέως, id est, festina lente, quod à duobus præcipius Imperatoribus Roman. Augusto & Tito crebro fuit usurpatum. Et Gellius lib. X. cap. XI. eo manuisse Augustum perhibet, ut ad rem agendam simul adhibeatur & industriæ celeritas & diligentiæ tarditas, ex quibus duobus cōtrariis fiat maturitas, cum maturum, secundum Nigidium, ex eodem Gellio sit, quod neq; citius est neq; serius, sed medium quippiam & temperatum. Notum autem est, quantum Fabii Maximi cunctatio utilitatis Reip. & contra Minutii ipsius Magistri Equitum præcipitantia detrimenti attulerit. Vnde Plato VII. de Rep. ait, τὸν σπεύδοντα ταχὺ πάντα διελθεῖν, μᾶλλον βραδύνειν, id est, Eum qui festinat celeriter omnia percurrere, magis retardari. Ex quo vulgaris factus est versiculus

Tardius absolvit, qui nimium properat.

Est autem hoc symbolum inprimis convenientiss. principibus & aliis magnis viris, qui aliis præsunt, quo admoneantur, ne aut voluptatibus & affluentia omnium rerum, aut successu prospero, & nimia potentia insolentiores facti, sua ignavia & socordia, vel ex adverso temeritate & vehementia, interdum suæ dignitati & existimationi indigna committant, & perpetrent. Rectè etiam Sophocles:

Φρονεῖν γὰρ οἱ ταχεῖς, οὐκ ἀσφαλεῖς,

Periculosa est præpropera prudentia.

PRO

XXXIII.

PRO RE NATA.

Et tardus nimis, & præceps nimis esse caveto,
Ille sapit medium qui inter utrumq; tenet.

XXXIV.

GESNERVS *ex pluribus autoribus, qui de Aucupio aliquid litteris mandarunt, tradit quo pacto Accipitres ad radios solares vitia pennarum, veteribus abjectis, corrigere, & quasi rejuvenescere soleant: docetq́ simul, quæ applicari debeant, ut hoc defluvium acceleretur, & eo celerius novæ renascantur. Quo indicatur, alicujus in flagitiis viventis propositum laudabile in mutando eo genere vitæ in meliorem statum. Idq́ inprimis piis Christiana* μετανόια *sese ad* DEUM *convertentibus convenit, qui nihil aliud cogitant, nec in votis magis habent, quam depositis omnis improbitatis & humanæ depravationis sordibus, in vera innocentia & puritate secundum divinam voluntatem & mandata ipsius vivere, ac secundum S. Paulum ad Corinth. veterem hominem exuere, novumq́ induere, qui desideria carnis vincat, & semper* τὰ ὑπερουράνια *sapiat. Atq́ ita quoque nonnulli Doctores sacrarum literarũ dictum Iobi cap.* XXXIX. *interpretantur, ubi ait: Numquid per sapientiam tuam plumescet accipitur, expandens alas suas ad Austrum? quamvis in græco textu legatur,* ἐκ δὲ τῆς σῆς ἐπιστήμης ἕστηκεν ἱέραξ; *id est, numquid per intelligentiam tuam volat accipiter? Sed inter alia plura sanctorum Patrum hujus argumenti præclara dicta, placuit admodum eruditum & grave carmen B. Nazianzeni hic ascribere.*

σκέυαζε σεαυτὸν ὡς τάχος πρὸς οὐρανὸν,
ψυχὴν πτερώσας τῷ λόγῳ τὴν τιμίαν,
μηδὲν περισσὸν, ἀλλὰ πᾶν ῥίψας βάρος
βίου ματαίου καὶ κακῶν τῶν ἐνθάδε.

Quos versus ita reddidit amicus noster singularis, D. Cunradus Rittershusius, totidem senariis.

Sic te para, ut se mens cito ad cœlestia
Alata libret vi rationis optima,
Superfluum nil te aggravet, jactis procul
Inaniis vitæ hujus ac molestiis.

RENO-

XXXIV.

RENOVATA IVVENTVS.

Exuviis vitii abjectis, decus indue recti,
Ad Solem ut plumas accipiter renovat.

FINGI-

XXXV.

PINGITVR hic accipitur per aerem volans prædæ caussa, ut Ovid. quoq; lib. XI. Metamorph. fecit

Rapto qui vivit, & omnes
Terret aves

Perdicem jam captam suis unguibus tenens, qui tamen nihilominus alias hujus generis aves avolantes, comite cane, qui illas excitat, intentis oculis persequitur. Quo ingenioso symbolo (quod extat apud Lucam Contilem) homo industrius laboriosus ac cupidus discendi repræsentatur, qui non solum singularem doctrinam sibi comparavit, sed etiam indies uberiorem scientiam conquirere, & luculentiorem cognitionem adipisci studet. Nam secundum Menandrum,

ἁλωτὰ γίνετ' ὀπιμελείᾳ καὶ πόνῳ,
ἅπαντα πάντα τὰ ζητούμενα:
Comprehendi possunt industria & labore,
Omnia prorsus quæ inquiruntur.

Quod Sophocles adhuc brevius voluit exprimere.

τὸ ζητούμενον ἁλωτὸν, ἐκφεύγει δὲ τ' ἀμελούμενον.
Quod quæritur, comprehendi potest, effugit autem quod negligitur.

Ascriptum quoq; legitur, PROVIDE ACCELERO, *quo commendatur utilis* εὐλάβεια *& prudens cunctatio, &, ut Sophocles in Electra subjicit,*

φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ' ἀνὴρ πράσσων μέγα,
Qui facinus ingens tentat ille lentus est:

Est autem secundum Suidam εὐλαβὴς, *ὁ ἐῦ πραγμάτων ὑπιλαμβανόμενος, id est, qui bene & circumspectè res capessat: & Euripides in Phœnissis eam commendans plurimum, dicit esse* χρησιμωτάτῳ θεῶν, *id est, maxime salutare numen. Pulcrè Philemon in Catapseudomeno:*

πάντ' ἐστὶν ἐξευρεῖν, ἐὰν μὴ τὸν πόνον
φεύγῃ τις ὅς πρόσεστι τοῖς ζητουμένοις:
Omnia possunt inveniri, si modo non laborem
Fugerit aliquis, qui rebus indagandis adhæret.

XXXV.

PARTA TENENS, NON PARTA SEQVOR.

Multa licet fido ſapiens in pectore condat,
Plura avido tamen usque appetit ingenio.

XXXVI.

DE vulturibus, qui græcis γῦπες sunt, hæc apud Plinium sæpius laudato libro legimus: Triduo ante vel biduo eos volare, ubi cadavera sunt. Quod Aelianus lib. II. *cap.* XLVI. *copiosus ita exponit: In hominum cadavera vultures infestissimi feruntur, in quæ incurrentes tanquam hostilia invadunt, & hominem vicinum ad moriendum, quando supremum vitæ diem agat, diligenter observant. Expeditos in bello exercitus præsensione quadam consequuntur, plane scientes, quod ad bellum proficiscantur, & quod omnis pugna strages edere soleat. Idem D. Basilius & D. Ambr in Hexaemero tradunt. Sic Plautus in Truculento,*

Illud est, vide ut jam quasi volturii triduo
Prius prædivinant, quo die esuri sient,
Illum inhiant omnes.

Horapollo quoq; lib. I. *cap.* XII. *tradit hieroglyphice inter alia vulturem nocare rerum præcognitionem. Nam ad eam partem exercitus sese convertere solere, ubi major est futura clades, sibi ex cadaveribus alimentum seponentem & in futurum promtè reservantem. Est autem icon certe cõveniens in homines avaros, rapaces, & per fas nefasque aliorum bonis insidiantes. Vnde Apuleius causidicos & improbos rabulas forensis vocavit vultures togatos, sicuti Cicero quoq; in Orat. pro Sextio, Gabinium & Pisonem, qui pretio omnia nundinarentur, ac ad se raperent, vulturios paludatos nominavit. Quo etiam pertinent hæredipetæ & testamentorum captatores. Vnde & græcum proverb.* ἅπερ γῦπες: *vulturum ritu. Et hos quidem Lucianus in suis dialogis, & Martialis irridet, cum alibi passim, tum in illo Epigrammate:*

Cujus vulturis hoc erit cadaver?

Ac Seneca lib. XV. *Epist.* XCVI. *hos describens: Amice, inquit, aliquis ægro assidet, probamus. At hoc si hæreditatis caussa facit, vultur est, cadaver expectat.*

QVAM

XXXVI.

QUAM CUPIDE EXPECTO.

Vultur prædæ inhians est captatoris imago.
Heu quam plena etiam sunt fora vulturibus!

XXXVII.

PELECANVS *sive Pelecanis, quæ græcis est* πελεκὰν, *describitur ab Aristotele lib.* VIII. *Animal. & lib.* IX. *quam avem Plinius, & eum secutus Gaza, verterunt plateam, estq; apud Ciceronem lib.* II. *de Natur. Deorum platalea (nisi sit error scribarum.) Oppianus lib.* II. *de Aucupio, nõ Pelecanum, sed* πελεκᾶνον *nominat, nec videtur ab Onocrotolo distinguere, quod tamen Gesnerus improbat, & Pelecanum germanice interpretatur* ein Löffelganß/ *quæ frequens admodum in Anglia esse dicitur. Quamquam vero de sauciante proprio rostro pectus, & pullis ex eo sanguinem excipientibus apud veteres scriptores (quantum ego sciam) nulla fiat mentio, & Isidorus quoque lib.* XII. *orig. dubitanter de hoc loquatur, ubi ait: Fertur enim, si verum est, eam occidere suos natos, eosq; per triduum lugere, deinde seipsam vulnerare, & aspersione sui sanguinis vivificare filios: cum tamen tam sacri quam profani autores hac similitudine crebrò utantur, & omni laude digniß. Rex Alphonsus eo symbolo uti voluerit, nos quoq; hoc loco ejus facere mentionem non inconveniens esse putavimus. Quo indicare voluit, nihil sibi esse antiquius, quam populum sibi commissum & vera justicia ac æquitate regere, & simul ab omni vi adversariorum illos salvos & incolumes conservare. Seq; ideo non solum opes omnes suas, sed sanguinem quoq; & ipsam vitã constituisse impendere. Potest etiam ad* φιλοστοργίαν *& amorem parentum & qui eorũ loco sunt, in liberos referri, de quo memini me Ravennæ legisse ad hanc picturã additum hoc distichon.*

Magnus amor, per magna fides, quam maxima virtus,
Alterius vitam morte parare sua.

Quare sancti patres, hoc mystico sensu ad CHRISTI *nostri Salvatoris unici sacrosanctam passionẽ pie admodum retulerent, ut videre est apud D. Hieronymum, & D. Augustinũ, ac inprimis in physiologo, qui S. Epiphanio ascriptus est.*

PRO

XXXVII.

PRO LEGE ET GREGE.

Sanguine vivificat Pelecanus pignora, sic rex
Pro populo visa est prodigus ipse suæ.

XXXVIII.

E Pelecano praeter ea quae jam dicta sunt, in Hieroglyphicis Horapollinis habetur, hunc non aliarũ avium more nidum suum supra terram elatiorib. locis construere, sed potius quadam innata simplicitate in scrobe aliqua humili, terra egesta, ova sua excludere. Sed idem Horapollo vult esse typum imprudentiae potius quàm simplicitatis, nam dicit hanc avem, cum circa nidũ in terra constructũ ex bubulo stercore, aucupes ignem excitent, suis alis eum extinguere, conantem, seipsam amburere, & ita facile capi. At nobis priorem expositionem tanquam magis ἠθικὴν retinere placuit, una cum ascripta sententia, quae legitur in Syracide inter alia utilissima modestiae ac submissionis praecepta cap. III. *Altiora te ne quaesiveris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quae praecepit tibi* DEVS, *illa cogita semper, & in pluribus ejus operibus ne sis curiosus. Graeca paulo aliter se habent, hoc modo:* χαλεπώτερά σε μὴ ζήτει ἀναισθήτως, καὶ ἰσχυρότερά σε μὴ ἐξέτασε ἀφροσυνῃ. ἃ προσετάγη σοι, ταῦτα διανόει ὁσίως· οὐ γὰρ ὄφελός σοι χρεία τῶν κρυπτῶν βλέπειν ὀφθαλμοῖς, *id est, difficiliora captu tuo ne incogitanter vestiga, & fortiora viribus tuis ne exquire insipienter, Quae mandata tibi sunt, de his pie cogita. Non enim opus tibi est intueri oculis abscondita. Quae omnia graviter reprehendunt nimiam curiositatem & stultam animi elationem, ac contra commendant simplicitatem ac humilitatem, cũ circumspectione tamen & prudentia conjunctam, non fatuam & inertem. Cum quo S. Pauli in Epistola ad Romanos cap.* VIII. *sententia insignis congruit,* μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, *id est, non sapere supra quam oportet sapere, sed ad sobrietatem sapere. Euripides quidem in Medea* σωφροσυνην *dixit* κόσμημα κάλλιστον θεῶν, *modestiam pulcerrimum donum deorum esse.*

ALTI-

XXXVIII.

ALTIORA NE QUÆSIVERIS.

Noli altum sapere, aut aliena inquirere, ne mox
Culpa det ex alto te tua præcipitem.

IBIS

XXXIX.

Ibis à quibusdam ciconia Aegyptiaca nominatur, propter magnam cum ipsa similitudinem, sic in veterum nummis, potissimum Adriani, Aegyptũ denotat, quod eæ regioni propria & inquilina sit. Aristoteles lib. IX. *Histor. Animal. cap.* XXVII. *(quem Plinius, Aelianas, Solinus, & alii sequuntur) distinguit in candidam & nigram. Candidæ apud Pelusium (vulgo Damiata, vel secundũ alios Tenessa) nullæ reperiuntur, cum in universa reliqua Aegypto habeantur. Nigræ vero contra solæ apud Pelusium sunt, alibi nusquam apparent. Aelianus lib.* IX. *Animal. cap.* XXVII. *ita peculiarem avem esse Aegypto tradit, ut si quis vi & impetu velit ex ea transportare, sibi ipsi mortem consciscat, & Plinius lib.* X. *cap.* XLVIII. *scribit à M. Egnatio Calvino præfecto aliquando tanquam rem inusitatam in Alpib. visam. Vocatur autem* ὀφιοφάγος *ab esu serpentum, & ovorum serpentinorũ, quod Cicero lib.* I *de natura deor, testatur, atq; eam ob caussam ab Aegyptiis hanc avem coli refert (idque Diodorus Siculus & Ammianus Marcellinus quoque asserunt) quod à serpentibus & aliis venenatis bestiolis regionem mundam conservet, atque ideo teste Alexand. Aphrodisiensi lib.* XII. *primæ philosophiæ, & ante illum Herodoto lib* II. *capitale fuit ibidem ibin interficere. Docemur autem ante omnia curam & solicitudinem max. impendendam patriæ, quam Plato in Critone inquit esse* τιμιωτέραν μητρὸς καὶ πατρὸς, *id est, in majore honore patriam habendam quam matrem & patrem. Eumq; imitatus Cic. in lib. de Repub. & in Epistolis ad Atticum, patriam antiquiorem parentem appellat. Et Euripides in Phœnissis, ni fallor:*

εἰκὸς δ' ἐ ταυτὶ καὶ λόγῳ καὶ μηχανῇ
πατρίδος ἐρῶντας ἐκτονεῖν σωτηρίαν.
Convenit omni ratione & arte
Amantes patriam, salutem ejus curare.

SOLI

XXXIX.

SOLI PATRIÆ.

Nunquam excedit Ibis terræ Mareotidis arvis,
Vt moneat quantum possit amor patriæ.

XL.

DE Ciconiæ in parentes gratitudine tam veterum quam recentiorum scripta plurima sunt in medio, & inter cæteros Platonis, Aristotelis, Ciceronis, Plutarchi, Oppiani, Aeliani, Horapollinis, Plinii, Valerii Max. Suidæ, & inter sacros autores Basilii Magni in Hexaemero, homilia. VIII. *ac in libello, de honore quo afficiendi sunt patres in senectute, & Ambrosii in Genesin cap.* V. *legi possunt. Qui quidem universi in hoc consentiunt, quod gratam memoriam educationis & nutricationis præstitæ, juniores Ciconiæ diligenter observent, atq; ideo senio confectos parentes nunquam deserant, sed mutuis officiis eos foveant, ac magna cũ cura pascant. Vnde græci elegans verbũ* ἀντιπελαργεῖν *dirivarunt. Ac Budæus in pandectis, quasdam leges* ἀντιπελαργικοὺς *exposuit ex Scholiaste Aristophanis, quibus cavebatur de alendis in senctute parentibus, & Petronius Arbiter vocat Ciconiam pietaticultricẽ. Quod Romini quoq; in suis nummis observarunt, ut inprimis in Hadriani, Cicõia est expressa, cũ inscriptione,* PIETAS AVGVSTA. *Ac notus est veteris cuiusdam poetæ versiculus,*

ἱκανῶς βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς,

Diu vives, senectam si parentum nutrieris.

Quæ autem ex adverso, mala, & tandem extrema pernicies, sint expectanda ingratis & erga parentes iniustis liberis, exẽpla plurima tristia & horrenda satis superque testantur, & S. Paulus in Epistola ad Ephesios cap. VI. *ostendit quartum præceptum singularem habere hac in parte adjunctam promissionẽ. Vnde Homerus quoque (quamquam Ethnicus) de quodam graviter.* ιλ. δ. *protulit,*

οὐδὲ τοκεῦσι

θρεπτὰ φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δὲ οἱ αἰὼν.

Quos versus Pierius Hieroglyphicis ita vertit:

Et quoniam caris nunquam genitoribus æquum
Reddidit officium, immatura est morte peremptus.

XL.

HOC PIETATIS OPVS.

O rare illustris pietatis imago, parentem
Quando humeris gestat filius ipse suis!

XLI.

ELIANVS *lib.* I. *cap.* XXXVII. *autor est. Ciconiam vespertiliones eius ovis pernicium molientes admodum caute vindicare. Nam cum hæ solo contactu ova illius sterilia & irrita reddere soleant, hoc remedio utitur, ut folia platani in nidos suos inferat, quæ vespertiliones ferre nequeunt, sed inde torpore affectæ, nihil amplius nocere possunt. Noo dissimilem proprietatem (ut idem autor habet) natura hirundinibus est largita. nam cum pariter blattæ ipsorum ovis sint perniciosæ, matres apii folia ante pullos projiciunt, atq; hinc omnis accessus blattarum prohibetur. De quibus proprietatibus Diodorus Siculus lib.* II. *præclaram habet sententiam, ubi ait: Proba enim natura omnibus animãtibus magistra est, non solum ad sui conservationem, sed etiam ab illis procreatorum, idq; ob innatum studium & amorem vitæ, successiones in perpetuum stabilitatis perducens circulum. Recte autem usurpari poterit hoc symbolum à magnis, viris, quæ contra invidiæ morsus quasi efficaciss. amuleto suam virtutem ac bonitatem opponunt, & æmulorum occultas machinationes singulari constantia ac fortitudine arcere ac irritas facere norunt. Quare Euripides, referente Stobæo, virtutem non immerito ita commendavit.*

οὐκ ἔστιν ἀρετῆς κτῆμα τιμιώτερον·
ὃ γὰρ πέφυκε δοῦλον ὄντε χρημάτων,
οὔτ' ἀσφαλείας, οὔτε θωπείας ὄχλῳ,
ἀρετὴ δ' ὅσῳ περ μᾶλλον ἄν χρῇ θέλῃς,
τόσῳ δὲ μᾶλλον αὔξεται τελειυμένη.

Non est virtute ulla possessio preciosior,
Non enim submittit sẽ neque pecuniis,
Neque securitati, neq; adulationi vulgi.
Sed virtus quo frequentius ea uti libet,
Eo magis crescit, perfectiorque fit.

AVDEN-

XLI.

AUDENTIUS OBSTAT.

Virtuti invidia est hostis. verum illius omnes
Sincera insultus despicit integritas.

XLII.

ARDEA, *græcis* ἐρῳδιός, *quasi ardua dicitur secundum Isidorum lib.* XII. *propter volatum in altiora loca: Formidat enim imbres, & ideo supra nubes evolat, ut eorum procellas evitet. Quo autē altius volaverit, eo majorem tempestatem indicat. Ob quam causſam Italice vulgo Aerone vel Airone nominatur. Atq; hoc præsagiū tempestatis Aristoteles quoq; lib.* IX. *de hist. Animal. & Aelianus lib.* VII. *cap.* VII. *retulerunt. Vnde Virgilius lib.* I. *Georg.*

notasque paludes
Deserit, atq; altam supervolat ardea nubem.

Sunt autem ardearum sive ardeolarum tria genera ex Aristotele loco indicato, & Plinio lib. X. *c.* LX. πέλλος: *id est, ardea pella: Leucon sive alba vel* λευκερώδιος, *&* Ἀστερίας *sive Stellaris, quæ &* ὄνος, *h. e. pigra dicitur. Quadrat autem hoc symbolum in hominem prudentem & cordatum, qui fortunæ adversæ tempestates in tempore prævidens, sibi mature cavere ac prospicere studet. Atq; ideo Cicero* I. *de Legibus à providendo prodentiam esse dictam ait, & lib.* I. *de Divinat. prudentes nos possi appellare providentes scribit. Sophocles quoq; hanc virtutem commendans inquit,*

προμήθεια γὰρ κέρδος ἀνθρώποις μέγα.

Providentia enim hominibus lucrum est maximum.

Ac Seneca de virtibus præclare scribit: Si prudens esse cupis, in futura prospectum intende, & quæ possunt contingere, animo tuo cuncto prospice. Nihil tibi subitum sit, sed totū ante prospicias. Qui enim prudens est non dicit: Non putavi hoc fieri, quia non dubitat, sed expectat, non suspicatur, sed cavet Cuiuscunq; facti causſam require. cum initium inveneris, exitum cogita. Alias additur: SUBLIMITATE SECVRIOR.

NATV-

XLII.

NATURA DICTANTE FEROR.

Prospicit atque fugit fortunæ flamina prudens,
Ceu fugit imbriferos Ardea celsa notos.

AVIS

XLIII.

AVIS *quædam pulcherrima & rariſsima, qualis jam exiccata cum palmis apud nonnullos viſitur, in Moluccis reperitur inſulis, quæ mole corpore ſatis eſt parva, ob pennas verò longiores putatur mediocris eſſe magnitudinis. Hæc (ut incolæ affirmant) nunquam in terra eſt conſpecta viva, ſed interdum exanimis in eam ex alto aëre decidit, ac inventa apud iſtos populos in magna habetur veneratione. Appellant autem lingua vernacula Manuco diatta, id eſt, Aviculam* DEI, *quia putant eam in paradiſo naſci, quare apud nos quoq; inde nomen ſortita eſt. Hanc pedibus omnino carere conſtat, qnamvis Ariſtoteles neget talem in avium genere reperiri, cum hirundines ἄποδες ſive κύψελοι, ſecundum eundem, pedes habeant piloſos, ſed ita minutos, ut his carere videantur. In maris vero dorſo fila gemina nigra, cornuum inſtar utrinq; in rectum extenſa obſervantur, quorum uſum peritiores rerum Naturalium eſſe exiſtimant, ut fœmina dum ova fovet in eodem dorſo cavitatem efformante, iſtis vinculis mari alligetur atq; ita in ipſo pullos excludat. Melchior Quilandinus putat apud veteres eſſe Rhyntacen, cuius meminit Plutarchus in vita Artaxerxis: nec non Cteſias & Dion. Scriptores rerum Indicarum, alias tradunt in Mexicana regione exiſtere aviculas, Cinzonos dictas, carentes pedibus & rore tantum viventes, ex quarum pennis Chinenſes artificioſiſſ. picturas concinnant. Congruit autem hoc ſymbolum in eos optime, qui rebus terreſtribus ac caducis ſpretis ac contemtis ad cœleſtia & æterna ſemper toto animo ſe convertunt. Quare alibi additum legimus,* SVPERATA TELLVS SYDERA DONAT. *Vel,* ΜΕΤΕΩΡΟΣ ΨΥΧΗ, *id eſt, Sublimis anima, ſecundum pulcherrimum Nazianzeni verſum.*

Θυμὲ βλέφον ἄνω, χθονίων δ' ὑπολήθεο πάντων,
Surſum anime ſpecta, terrenaq; ſpernito cuncta.

TERRÆ

XLIII.

TERRÆ COMMERCIA NESCIT.

Felices nimium quorum ſuper æthera mentes,
Sublata cuncta hæc infera deſpiciunt.

M JULIUS

XLIV.

IVLIVS *Cæsar Scaliger exercitat. 232. satis breviter aves describit cornutas, hisce verbis: Insula Catigan, quæ est in mari Sur, aves fert gallinæ magnitudine cornutas. Subtus arenas ad duos pedes ova alte condunt, unde vi Solis excludanter pulli, ut per se prodeant. Sic avis cuiusdam cornigeræ vel unicornis in ære eleganter incisa, cuius hic picturam exhibemus, ante aliquot annos icunem ad me misit Medicus quidam Romanus, cum ejusmodi descriptione: Avis hæc Iaponica, quam hactenus à nemine visam existimo, gallo gallinaceo aliquanto major est, toto corpore nigricans, præterquam sub inguine, quod albis plumis est conspersum, oculis promicantibus, collo oblongo, rostro rubro, cui ad summam partem capitis lapidosum cornu, primum molle, deinde indurescens metæ instar cineritio colore prominet. Huius generis duæ aves mas & fœmina ex insula Iaponica fuerunt transmissæ Romam ad Pontificem Pium V. sed mas periit, fœmina verò planè cicur facta diu supervixit. Hæc ille. Sicuti igitur ex mollissima cerebri materia, progressu temporis Natura producit solidum ac durum corpus (quod etiam non sine admiratione in tam vastis cervorũ cornibus quotidie observamus (ita quoque consuetudine & exercitatione assidua, virtutem nobis comparare, & paulatim tanquam habitum firmiorem conquirere debemus, cius rei nobis Vlyssem Horatius pulchre proponit lib. I. epist. II.*

Qui domitor Troiæ, multorum providus, urbes
Et mores hominum inspexit, &c.

Præclarè item Musonius lib. de Exercitatione, & prolixè de utilitate exercitationis, tam animi, quam corporis disserit, omnesq; qui in nulla virtute proficere cupiunt, serio & graviter ad illam adhortatur, quæ apud Stobæum quari & legi possunt.

TEM-

XLIV.

TEMPORE DURESCIT.

Cornua ceu molli nascuntur dura cerebro,
Virtutem assiduus firmat alitq; labor.

XLV.

DE Psittaco Aristot. lib. VIII. cap. XII. de hist. Animal. hæc scribit: omnes denique aves unca brevi sunt collo & lingua lata, abtaq; ad imitandum. Nam & India da avis, cui nomen Psittaco, quam loqui aiunt, talis est, & loquacior cum vinum biberit redditur. Idem Solinus, Plinius, Apuleius, Aelianus, Isidorus & alii plures affirmant. Versibus quoq; Psittacum celebrarunt Oppianus, Ovidius, Statius, & inter recentiores Vespasianus Stroza, Eroticon VI. & omnium elegantissimè Io. Passeratius, Professor Regius Lutetiæ Parisiorum, in suis Kalendis Ianuariis. Huius avis diversa genera, quæ nostris temporibus sunt nota, describit Scaliger in exercitationibus contra Cardanum. Quod autem tam meditando quam loquendo mira præstet, inter alias plurimas historias, Zonaras Annal. lib. III. in vita Basilii patris Leonis Philosophi, memorabilem admodum hanc exponit: Cum filius à patre propter quorundam calumnias, quasi eius vitæ insidiaretur, in tetrum carcerem esset conjectus, accidit ut Imperator cum præcipuis regni senatorib. splendidum convivium celebraret, Psittacus verò forte fortuna in eodem conclavi inclusus cavea voce flebili semper exclamavit, o Leo Leo (quam vocem ab aliis, calamitatem illius juvenis deplorantib. audiverat) Qua occasione arrepta pro filio apud patrem intercedentes deprecati sunt, & ipsum in gratiam reduxerunt. Indicatur autem hac similitudine cura ac diligentia imitandi alios, qui sua industria alioqui parum efficere possunt. Quapropter alibi ascribitur, ALIENO LOQUITUR ORE. Vel brevius, ORE ALIENO, quod convenit cum vulgari proverbio: Loquitur ut Psittacus. Aliis magis placet esse symbolum libertatis à contrario sensit, quæ secundum Iurisconsultos, res est inæstimabilis, nullo auro comparanda, & optima omnium (ut vult Diogenes apud Laertium) inter homines: secundum verò Horatium, potior metallis: unde addiderunt, ARBITRIUM DITIUS AURO. Nostra inscriptio est ex Autore carminis de philomela.

XLV.

HUMANAS DEPROMIT VOCE LOQVELAS.

Humanæ mihi quid prodest lingua æmula vocis,
Cum cantem domini carmina sola mei?

XLVI.

IOANNES *de Boria in Hispanicis symbolis ait, à scriptoribus rerum Indicarum speciem quandam Psittaci describi, quæ sese mense Novembri incipiente hieme soleat in trunco alicuius arboris densæ abscondere, & ibidem dormiens usque ad tempus vernum commorari, atque tum pristinum rursum vigorem recipere, majoremq; alacritatem conquirere. Tractat autem Aristoteles quoque lib.* VIII. *de avibus & quadrupedibus, quæ per hiemem sese abscondunt: & Plinius lib.* X. *cap.* IX. *scribit coccygas sive cuculum verè procedere, caniculæ ortu latitare, idq; fieri in cavis arborum Agricola testatur. Sic viri prudentes & circumspecti suorum consiliorum & actionum tempestivum exitum caute circumspectant, & interea quamdiu opus esse existimant, in aliquam rei bene gerendæ occasionem intenti quiescunt. Quod Dionysius Halicarnassensis quoq; paucis verbis rectè subiicit:* χρήσιμον πρᾶγμα ἐν πολλοῖς καὶ ἄκιστα σφαλερὸν ἀναβολή: *Inprimis res utilis & minimè periculosa est cunctatio. Breviter & pulcrè P. Syrus:*

Deliberare utilia, mora est tutissima.

Quamquam verò singulari quadam fortuna Alexandro Magno, Iulio Cæsari & aliis τὸ μηδὲν ἀναβαλλόμενον, *id est, nihil differens vel procrastinans, absque tamen stulta præcipitantia ac temeritate, potius placuerit, atque in rebus potiss. bellicis celeritas amplius profit quam virtus: Cicero tamen in illa præclara oratione pro Lege Manilia, vel potius de laudibus Pompeii, inter virtutes imperatorias laborem in negociis, fortitudinem in periculis, industriam in agendo, celeritatem in conficiendo, nec minus consilium in providendo commendat. Ac præceptum est alterius nescio cuius autoris, utendum consilio in arduis, celeritate in urgentibus, mora in periculosis, & experientia in dubiis.*

XLVI.

MOX VERNO TEMPORE PRODIT.

Dum mala sævit hyems, lætita, mox veris amica
Profer maturum tempore consilium.

VARRO

XLVII.

VARRO *lib.* III. *de re rustica, cap.* IX. *Meleagridas vocat gallinas Africanas, quæ aliis sunt Numidicæ, quæ ad nos quoq; deferuntur. Quamquam vero Gesnerus nostras vulgo dictas Indicas gallinas ad Meleagridas recenseri posse existimet (sicuti quoque Turnerus Anglus, & Bellonius Gallus) rectius tamen pavonem Indicum vel Gallopavum nominari, idem Gesnerus putat. Sed Gillius interpres & commentator Aeliani lib.* XVI. *de Animal. cap.* II. *existimat, Gallinaceum Indicum debere appellari. His verò avibus quasi peculiare hoc est insitum, ut ad iram provocatis, cutis circa collum sanguineo colore splendescat, & crista ipsius varii coloris infletur, & ad nares usque protendatur, caputq; nudum pelle purpurascente obducatur, quam antea laxam & quasi vacuam, cum irritatur sic inflat, ut ad brachii nonnunquam crassitudinem accedat, ac tum vox cum fragore aliquo per collum redditur. Quæ omnia in hac ave peregrina vere ἠθικὰ & mores iracundiæ exprimunt, ut vix aliquid accommodatius excogitari posset. Est autem hoc dictum ex Claudiano de* IV. *consulatu Honorii desumtum, ubi ait:*

Iram sanguinei regio sub pectore cordis
Protegit, imbutam flammis, avidamq; nocendi,
Præcipitemq; sui, rabie succensa tumescit.

Cum quo convenit Persius lib. III.

Nunc face supposita, ferveſcit sanguis, & ira
Scintillant oculi, dicisque facisque quod ipse
Non sani esse hominis, non sanus juret Orestes.

Seneca quoq; in lib. de ira eam luculenter describit his verbis: Nam in ea facies turbatior ora pulcherrima fœdat, torvos vultus ex tranquillitate reddit, linquit decor omnis iratos. De remediis verò contra hunc tam impetuosum affectum aliorum scripta consulantur.

RABIE

XLVII.

RABIE SUCCENSA TVMESCIT.

Quam deforme malum ferventi accensa furore
Ira sit, iratis Indica monstrat avis.

XLVIII.

COLVMELLA *lib.* VIII. *rerum rusticarum de pullo anserino tractans, cavendum est, inquit, ne aut aculeis urticæ compungatur, aut esuriens mittatur in pascuum. Nam si adhuc parum firmus & indigens ciborum pervenit in pascuum, fruticibus aut solidioribus herbis oblectatur ita pertinaciter, ut collum abrumpat. Paulo aliter Varro, & Plinius, è quibus posterior lib.* X. *cap.* LIX. *ita scribit: Pullis anserum urtica contactu mortifera. Nec minus aviditas nunc satietate nimia, nunc suamet vi, quando apprehensa radice, morsu sæpe conantes avellere, ante colla sua abrumpunt. Sic unusquisq; magna constantia in rebus laudabilibus ac honestis perseverare posthabitis omnibus difficultatib. debet. Dicit autem Cicer* II. *de Invent. perseverantiam esse in re bene considerata stabilem ac perpetuam permansionem, sicuti ibidem patientiam ait honestatis ac virtutis caussa esse arduarum rerum ac difficilium voluntariam ac diuturnam perpessionem, ac constituit utramq; virtutem partes fortitudinis. Plutarchus in Laconicis institutis quandam Lacænam filio scutum tradentem refert dixisse,* τέκνον ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς : *Fili aut hanc aut super hac, nimirum aspide. Vnde Sybarita quidam, ut est apud Stobæum, cum peregrinatus Lacedæmonem venisset, moribus civium perspectis, & inprimis consideratapatientia, ad quam statim à pueris sese assuefacere coguntur, Ciceronе etiam teste Tusculanis Quæstionibus, nihil illos mirum præstare dixit, quod ita facilè mortem in bello obeant, veriti scilicet ne ita duriter vivere cogantur. Sic quoq; legimus apud Xenophontem de Cyri institutione lib.* I. *Non ita victum illum refugisse, ut nollet in eo ipso quo inferior fuisset, amplius occupari, sed versatum esse in experiundo idem iterum facere rectius.*

DEFI-

XLVIII.

DEFICIAM AUT EFFICIAM.

Consiliis suffulta bonis constantia, multum
Rebus in inceptis utilitatis habet.

XLIX.

ONOCROTALI *dictionem græcam volunt esse, à voce asini rudentis desumtam. Itali hodie adhuc Grotto vel Agrotto vocant, Galli goutteresę quasi gutturosã, ab angluvie, quæ struma instar dependet. Olim à Trua vasis genere (ut vult Verrius Flaccus) dicebatur Truo, unde Cæcilius comicus, secundum Festum, irridens quendam ob nasi magnitudinem, Truonem nominabat. Huc refertur vis illa Mechlinicatis, quem vulgo* Vogel Hein *nominabant, & ultra octoginta annos vixisse dicitur, de qua plura non sine admiratione apud Gesnerum & alios leguntur. Belonius in observationibus Hodœporicis refert, ad Gazaram Aegypti urbem se vidisse greges Onocrotalorum versus mare volantium. Plinius sæpius indicato lib. cap.* XLVII. *ita describit: Olorum similitudinem Onocratali habent, nec distare existimantur omnino, nisi illis inesset alterius uteri (quidam legunt ventris) genus. Huc omne animal inexplebile congerit, mira ut sit capacitas, mox perfecta rapina sensim inde in os reddita in verum alvum ruminantis modo refert. Gallia hos septemtrionali proxima Oceano mittit. Qua icone repræsentatur egregie gulæ & ingluviei deditus, qui Græcis est γαστρίμαργος, & Iulio Polluci γλωσσογάστωρ, scilicet, qui sua helluatione & voracitate omnia consumit, & cui*

in solo vivendi causa alato est,

secundum Iuvenalem.

Quod vitium sane detestandum quamvis nimis vulgatum, Lucanus non parum reprehendit, lib. IV.

——o prodiga rerum
Luxuries, nunquam parvo contenta paratu, &c.

Potest quoq; intelligi de alio, nimia cupiditate habendi, & immodico appetitu laborante, præsertim avaritiæ causa, cum immensæ opes per fas nefasq; cum aliorum maximo damno corraduntur. Quo Pittaci illud pertinet:

ἄπλητον τὸ διαπαντὸς κέρδος,
Quæsitum ubiq; lucrum inexplebile.

XLIX.

PARVUS NON SUFFICIT AMNIS.

Qui nequis expleri ventrem, mentemve velarcam,
Piscivori effigiem cernito Onocratoli.

L.

ANORVM *animal Cicero lib. II. de Divinat. gallum gallinaceum vocat, & ante lucem canere inquit, quem Plin. lib. X. ita describit: Proximè gloriam sentiunt & hi vigiles nostri nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; somno natura genuit. Norunt sidera, & ternas distinguunt horas interdiu cantu. Cum sole eunt cubitum, quartaq; castrensi vigilia (id est, secundum Vegetium lib. III. hora tertia post mediam noctem) ad curas labores q; revocant. Nec solis ortum incautis patiuntur obrepere, diemq; venientem nunciant cantu, ipsum verò cantum plausu laterum. Idem Aelian. plurib. verbis exponit lib. IV. cap. XXIV. Causſam huius rei Cicer. II. de Divinat. & Lucianus in Dialogo de somnio sive gallo, & Heliodorus in Aethiop. reddere conantur. Non etiam sine ratione legitur apud Iobum cap. XXXVII. Quis dedit gallo intelligentiam? Convenit itaq; hoc symbolum homini industrio, omnia magna attentione ac vigilantia peragenti: quales inprimis omnes pietati addicti, & praeterea aliis in religione praefecti esse debent. Quare D. Ambr. lib. V. cap. XXIV. hanc similitudinem eleganter explicat, ubi ait: Galli cantus suavis est in noctibus, nec solum suavis sed etiam utilis, qui quasi bonus cohabitator & dormientem excitat, & solicitum admonet, & iter facientem solatur, pressum noctis canora significatione protestans. Hoc canente, latro suas relinquit insidias; hoc ipso lucifer exercitatus oritur, caelumq; illuminat; hoc canente maestitiam trepidus nauta deponit, omnisq; crebro vespertinis flatibus excitata tempestas & procella mitescit; hoc canente devotus affectus exilit ad precandū, legendi quoq; munia instaurat, &c. Additum alibi legitur:* EXCITAT AVRORA. *Paradinus ascripsit,* PAGIS ET ARMORVM VIGILES: *quae cum prioribus conveniunt.*

CVRA

L.

CURA VIGIL.

Vt cum laude geras res, expergiſcere, magnas,
Et tibi ſit galli cura magiſtra vigil.

VETE-

LI.

VETERVM *sapientum quidam adhortans adolescentes ad diligentiã adhibendam in suis studiis ac laborum perseverantiam & quandam* ἀοκνίλω, *solitus est dicere, aves cohortales suavissimas habere carnes si non abundantiore esca saginentur, sed* διὰ τὸ σκαλεύειν, *id est, rimando & fodiendo ipsum solum, sibi quærant cibum. Sic qui veram & solidam doctrinam & laudabilem rerum utilium cognitionem conquirere studeant, in eruendis & perscrutandis accurate ac sedulo veterum scriptis ac monumentis multum temporis & laboris impendere debent. Nam secundum proverbium græcum,* ἐκ τοῦ πόνου κλέος, *id est, ex labore gloria: Vel ut Euripides breviter dixit,* πόνος εὐκλείας πατὴρ, *id est, labor gloriæ genitor: cui simile est dictum Æschyli.*

τῷ πονοῦντι ἐκ θεοῦ
ὀφείλεται τέκνωμα τοῦ πόνου κλέος.
Laboranti à Deo
Debetur fœtus (præmium) illius gloria.

Versatur quoque in ore quidem multorum, sed non semper in animo aut opere Epicharmi versus, quem etiam Xenophon lib. II ἀπομνημονευμάτων *commendat,*

πρεπόντων πόνων πωλοῦσιν πάντα τ' ἀγαθ' οἱ θεοί, *id est,*
Convenientibus laboribus vendunt nobis omnia bona divi.

Plutarchus tamen in comment. περὶ πολυπραγμοσύνης *aliter nimirum ad curiositatem hæc accommodat. Sicuti, inquit, gallina proposito sæpe alimento in angulum aliquem sese subducit, ubi vel in sterquilinio unicũ apparet hordei granum: ita curiosi in medio sitos sermones & historias, & de quibus nemo prohibet aut indignatur quæri, prætereuntes, occultata & latentia cuiusq; familiæ mala colligunt. Alibi legitur ascriptum* RIMANDO PINGUESCUNT, *Vel* PRÆBET INDUSTRIA VICTUM. *quod cum priore symboli huius explicatione convenit.*

PIN-

LI.

PINGVESCIT DVM ERVIT.

Rimatur vigili Sophiæ secreta labore,
Qui cupit Aoniæ frondis honore tegi.

LII.

GALLINARUM *amorem in pullos, & defensionem illarum acerrimam Plutarchus in comment.* περὶ φιλοστοργίας, *id est, de mare prolis describit his verbis: Gallinas autem quotidie ante oculos habemus, ac cernimus, quomodo pullos suos foveant, alias sub alas recipientes, alius tergum conscendendum & undiquaq; aditum præbentes, simulq; blandam & gaudii indicem vocem edentes, eadem canes & angues fugiunt, cum sibi metuunt, cum vero pullis timent, defendunt, & ultra quam vires patiantur iis propulsandis certant. Hæc ille. Inprimis vero sese opponunt milvis & accipitribus rubetariis, qui pullis insidiantur, quod certamen pulcherrime describit Oppianus lib.* III. *Cynegeticorum. Ac scimus ipsum Salvatorem nostrum charitatem & solicitudinem pro genere humano ostendentem hac similitudine usum Matth. cap.* XXIII. *& Lucæ* XIII. *quæ etiam legitur Esdræ lib.* IV. *cap.* I. *Et sanctus vates Psalmo* LVII. *hac quoque metaphora utitur: In umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas. Sic rectè ad alios fideles principes & magistratus solicitos transferri potest. Quare hoc elegans symbolum ascribitur in Genealogia Austriaca Alberto Comiti Habspurgēsi* XVIII. *principi optimo ac fortiss. patri Rudolphi* I. *Imperatoris Romanorum: qui contra infideles gentes egregiam navavit operam, ut testantur plures de illo historiæ. Desumtum autem est hoc dictum ex Horatiano versu lib.* III. *carm. od.* II.

Dulce & decorum est pro patria mori.

Georgietta Montanæ nobilis fœmina Galla in suis Emblematis Christianis voluit ascribere, IBI LICET ESSE SECVRIS *cū gallico tetrasticho, quod ita quidam in latinam linguam convertit:*

Gallina ut teneros alis tegit anxia pullos,
Ex alto accipiter dum facit insidias:
Sic quoque curabit Christus, contraria nobis
Ne sceleratorum facta nocere queant.

DUL-

LII.

DULCE ET DECORVM EST.

Gallina ut timidos defendit provida pullos,
Sic populum auxilio Rex tegit ipse suo.

LIII.

SVNT *quædam animalia, potiß. ex avibus, quæ capite tantum quocunq; modo occultato, se universo etiam corpore reliquo similiter latitare opinantur, qua stulta persuasione decepti sæpe capiuntur. Quod Struthocamelus quoq;, referente Plinio lib.* IX. *ab initio, & perdix, secundum Olaum Magnum, atque Phasianus in nive facti tare dicitur. Idem de Sciæna piſce Oppianus* IV. *Halieut. tradit. Nos hic Phasianum proponimus, qui à phasi vel phaside fluvio apud Colchos, ubi id genus avium copiosè reperitur, nomen accepit, unde in alias regiones fuit exportatum, ut Martialis habet,*

Argiva primum ſum transportata carina,
Ante mihi notum nil niſi phaſis erat.

Proponitur hic nobis ſtolidæ perſuaſionis luculenta imago, cum videamus multos, qui vano opinionis errore ſeducti ac excæcati ſua enormia flagitia apud DEVM *& homines ſe poſſe tegere exiſtimant, inſtar infantum, qui male ſibi conſcii appoſita manu faciem velant, vel oculos claudunt, & ſic ſe putant à nemine conſpici. Hoc vitium juvenibus nimis uſitatum ita Menander deſcribit.*

ἐγὼ γὰρ ὦνδρες, ἡνίκ' ἦν νεώτερος,
ἐδόκουν μὲν, ἐφρόνουν δ' οὐδέν. ἀλλὰ πάντα μοι
κατὰ χειρὸς ἦν τὰ πράγματ' ἐνθυμημένῳ,
νῦν δ' ἄρτι μοι τὸ γῆρας ἐντίθησι νοῦν, *id eſt,*
Ego enim o viri cum junior eſſem,
Opinabar quidem, ſed nihil ſapiebam. Verum omnia mihi
In manu erant negocia, quæ cogitabam,
Nunc demum vero mihi mentem ſenectus inſerit.

Demoſthenes quoq; alibi dicit, ῥᾷστον ἁπάντων εἶναι, αὐτὸν ἐξαπατῆσαι, *id eſt, omnium facilimum eſſe, ſeipſum decipere. Et vetere proverbio effertur, Sabini quod volunt, ſomniant.*

FAL.

LIII.

FALLIT OPINIO.

Ah miser, etsi quis caute sua crimina celat,
Hæc tamen æterno sunt manifesta DEO.

LIV.

N libello mirabilium narrationum Aristoteli ascripto, de insula Diomedea, quæ hodie S. Maria de Tremita vocatur, hæc leguntur. Aiunt in ea esse tẽplum Diomedis sacrum & mirabile, idq; circumsideri undiq; avibus insigni magnitudine, quarum magna & duræ sint rostra. Eas si Græci homines advenerint, quiescere: sin vero ex vicinis locis barbari aliqui, subvolare & è sublimi præcipites capita eorum ferire, rostrisq; ad mortem usq; vulvulnerare. Quod tamen nostris temporibus à nemine observatum fuisse putatur. Et de Diomedeis avibus idem ferè narrat Aelianus de animal. lib. I. cap. I. simile quippiam de avibus Memnoniis lib. V. Auimal. cap. I. Fabulantur autem poetæ, Diomedis socios, cum ipse ab Aenea regionum illarum rege dolo occisus esset, naufragio circa hanc insulam facto, in aves eiusmodi esse mutatos: cujusq; Strabo lib. VII. & Aelianus lib. I. Animal. cap. I. una cum Plinio meminere. Vocant adhuc nostro tempore has aves vulgo incolæ Ardennas, tanquam ardeas, cum Plinius dicat esse instar fulicarum. Misit autem hujus accuratam designationem ad me D. Vlysses Aldrobandus rerum Naturalium peritiss. professor Bononiensis, cujus libri absolutiss. de Avibus & aliis rebus, quos ad editionem adornat, avide exspectantur. Paratur nunc etiam ex pinguedine harum avium unguentum, quod in morbis artilularibus in Italia magnifieri solet. Placuit autem hoc symbolo Duci Neapolitano de Matalona dicto uti eo tempore, quo una cum Duce Albano contra Pontificem Romanum Paulum IV. propinquum suum bellum gereret, ut eo ostenderet, multo pluris se facere fidem datam ac juratam Regi suo, quam consanguinitatem arctiorem cum Pontifice, absq; quo fuisset potius ad exemplum istarum avium suos, defendere & exteros abigere voluisse.

MVTA-

LIV.

MUTATUR NATURA FIDE.

Quæ semel est promissa fides, servanda perenni
Fœdere, & est ipsa sanguinitate prior.

HALCE-

LV.

ALCEDO, *quæ secundum Varinum Cerylus & Ceyx est, græcis dicitur* ἀλκύων, παρὰ τὸ κύειν ἐν ἁλί, *id est, quod in mari pariat, non quasi ales Oceana, ut opinatur Isidorus. An verò cum aspiratione vel sine illa sit hæc vox exprimenda, disputant grammatici, cum apud veteres utrumq; fuerit in usu. Aristoteles lib.* IX. *de hist. Animal. cap.* XIV. *dicit non multo esse majorem passere, colore tum cæruleo tum viridi, tum etiam leniter purpureo insignem, rostro sub viridi, longo & tenui. Quem colorem Cælius Calcagninus hirundini marinæ vulgo nuncupatæ convenire scribit. Est autem adeò maris amans, ut etiam, secundum Oppianum, prope fluctus nidificet, idq; in hyeme circa brumam mari tranquillo, quos dies Alcedonia nominat Plautus. De admiranda quoq; nidi constructione Aristoteles, Plutarchus, Aelianus, Oppianus, & alii, nec non D. Basilius & S. Ambr. in Hexaëmer. multa annotarunt: ac Lucianus integrum dialogum Alcyonis nomine inscripsit. Estq; typus hæc avis prudentis viri, qui in mediis Rep. procellis sibi prospicere, & quietiora ac tranquilliora tempora expectare novit. Quare Iovius hoc symbolum voluit excogitare in gratiam Fliscorum Nobilium Genuensium, qui contra multorum aliorum sententiam à Rege Galliæ ad Cæsaris Caroli* V. *partes sese contulissent, fuitq; hæc gallica addita inscriptio,* NOVS SAVONS BIEN LE TEMPS, *id est, nobis est bene notum, quando tempus vel occasionem adversus nostros adversarios aliquid agendi debeamus arripere. Alii addiderunt:* SAT CITO, SI SAT TEMPESTIVE. *Quod congruit cum præcepto Pittaci, unius ex septem sapientibus,* γνῶθι καιρόν, *id est, nosce opportunitatem, & cũ Hesiodea sententia,*

καιρὸς δ' ὃτι πᾶσιν ἄριστος.

Occasio omnium rerum optima est.

NOBIS

LV.

NOBIS SUNT TEMPORA NOTA.

Ni via tuta maris, navem ne credito ventis,
Provida ut exemplo te monet Alcyone.

LVI.

ERGVS, inquit Isidorus, ab assiduitate mergendi nomen accepit. Sæpe autem in profundum dimisso capite aurarum signa sub fluctibus colligit, & prævidens æquoris tempestatem, cum clamore ad littora tendit. Quod Plinius quoq; confirmat, & huius fabulam exponit Ovid. XI. Metamorph. quã tali versu concludit,

Æquor amat, nomenq; manet, quia mergitur illi.

Græcis, ut sentit Gesnerus, ex Gaza & Scaligero, putatur esse αἰθυῖα *à colore, quamvis* Wottonus *aliter sentiat. Hoc symbolũ inprimis convenit illis, qui rebus difficilibus & asperis agitati, nunquam animum despondent, sed forti animo ac cõstanti semper sese sustentant, & tandem etiam eluctantur. Talis fuit Vlysses, de quo Horatius I. Ep. II. canit, quod fuerit:*

adversus rerum immersabilis undis.

Sed inter alia multa præclara dicta locum aliquem etiam habere potest Boethii carmen lib. I. metro. IV. expositum.

Quisquis composito serenus ævo
Fatum sub pedibus regit superbum,
Fortunamq́; tuens utramque rectus,
Invictum potuit tenere vultum,
Non illum rabies, minæque ponti
Versum funditus excitantis æstum,
Nec ruptis quoties vagus caminus
Torquet fumificos Vesevus ignes,
Aut celsas soliti ferire turres
Ardentis via fulminis movebit.

Voluit autem hoc symbolo Cæsar de Aquino Comes Maturani declarare, familiam ipsius fere me submersam & extinctam, per eum rursum invicto animo avitam gloriam & celebritatem recuperasse. De cuius magnanimi viri fortissimis factis plenæ sunt historiæ Neapolitanæ à diversis editæ.

MER-

LVI.

MERSUS UT E-MERGAM.

Non raro mediis vir fortis mergitur undis
Adversa sortis, nec tamen obruitur.

LVIII.

PICARVM, *quæ gracis est κίσσα, duo habentur genera: quorum unum est illud varium & caudatum ubiq; notum, olim tamen, ut apparet ex Plinio, in Italia rarius: alterum picam glandariam sive garrulum vocant,* ein Häher/ *secundum Gesnerum. Vtrumq; genus sermonem humanum addiscit; minor tamen illius nobilitas (ut Plinii verbis utar) quia non ex longinquo venit. Ovidius* V. *Metamorph. Pierifilias in has aves mutatas fingit. Constantinus Landus doctiss. Comes in veterum Numismatum eruditis interpretationibus docet Hieroglyphica Aegyptiorum pro homine sibimet ipsi medente pinxisse vel picam lauri folium ore tenentem, vel leonem simiã comedẽtem, de quo posteriore in* II. *Centuria aliquid diximus. Sed in Hieroglyphicis Horapollinis nuper ab eruditiss. viro Davide Hœschelio, Rectore Scholæ Augustanæ, amico meo singulari, græce ac latinæ editis, hoc legitur de Palumbo, quæ φάσσα est gracis, non multum absimili dictione à κίσσα. At quomodocunq; hæc se habeant, symbolum hoc non male convenit cordatis & animosis, qui non ab aliis pendentes & auxilium eorum expetẽtes, seipsos in rebus adversis sua virtute, patientia & αὐταρκείᾳ sustentant, & sibi satis firma remedia inde conquirunt: quales tanquam publice privatim q; optimos esse apud Thucydidem lib.* II. *Pericles ait,* ὅτινες πρὸς τὰς ξυμφορὰς γνώμῃ μᾶλλον ἢ κίσσα λυπῶνται, ἔργῳ δὲ μάλιστα ἀντέχουσιν, ἔστοι καὶ πόλεων καὶ ἰδιωτῶν κράτιστοί εἰσι, *id est, qui in rebus adversis non franguntur animo, sed reipsa maxime resistunt, & in Repub. & in vita privata sunt optimi. Referri etiam huc possit apologus de cassita ex Gel. lib.* II. *cap.* XXIX. *ubi hic Ennii versus refertur:*

Ne quid exspectes amicos, quod tute agere possies.

De quo infra Emblem. LXXIII.

EGO

LVIII.

EGOMET MIHI GESTO QUOD USUI ST.

Ne pende ex aliis, in te tua cuncta repone
Id te etiam volucris, se medicata, docet.

LIX.

DE Columbis emissariis, quæ Veredariorum loco habentur, & litteras in remota quoq; loca perferunt, plura tam apud veteres quam recentiores fide digna exponuntur, quod inprimis Plinius lib. X. confirmat his verbis: Quin & internunciæ in rebus magnis fuere, epistolas annexas earum pedibus obsidione Mutinensi in castra consulũ Decimo Bruto mittente. Similia legimus apud Aelianum lib. IX. de animal. cap. II. & multos alios. Sed & in Genes. cap. VII. habemus, Noham um cessante paulatim ex divina gratia universali diluvio, columbam (avem propter simplicitatem & castitatem, etiam testimonio sacrarum litterarum commendatã) ex arca emisisse, & hanc quidem prima vice nondum reperiisse locum, in quo consistere posset, atq; ideo ad eum rediisse, sed post septimum diem (quem numerum tradunt Doctores significare iræ mitigationem & remissionem) vespere reversam attulisse in ore ramum oleæ, quod & ipsum signum pacis & divinæ recõciliationis extitit. Pulchrè igitur August. doctr. Christ. lib. XI. c. XVI. Pax perpetua significatur oleæ ramusculo, quem redieus ad arcam columba, pertulit, quia olei lenis contactus non facile alieno humore corrumpitur, & arbor ipsa frondet perenniter. Ad eundem modum æternus DEUS *per sanctum Spiritum petentibus pacem & gratiam suam offert, idq; propter sacratiss. meritum* CHRISTI. *Contilis albam columbam in aere cum ramo oleæ pingit, adjecto dicto,* INTVS ET EXTRA. *Nam quemadmodum columba dicitur carere felle, & candidum colorem exteriorem præ se fert, ita quoq; unusquisq; vera pietate & simplicitate præditus operam dare debet, ut cunctæ ipsius actiones externæ candidis ac bonis cogitationibus respondeant, omniaq; ipsius dicta ac facta cũ saluberrimis præceptis divinis semper congruant. Quicquid enim fide integra & mente sobria offertur, à Spiritu sancto perficitur, ut D. Ambrosius in* XV. *S. Pauli Epistolo ad Romanos docet.*

DIVI-

LIX.

DIVINÆ NUNCIA PACIS.

Ore columba oleæ fert ramum, insignia pacis,
Quam seris in verbo Spiritus alme tuo.

LX.

COLUMBA *est gracis* περιστερὰ, παρὰ τὸ περισσῶς ἐρᾶν, *id est, quod supra modum amori sit dedita. quare veteres dicarunt Veneri, & Aeneas ideo apud Virgil.* VI. *Aeneid. maternas aves nominat, utq; est apud Apuleium, Phurnutum & alios,* μυθολογικῶς *currum Veneris propter ipsarum puritatem & castitatem trahere fingũtur. Quod Ovid quoq;* XV. *Metamorph. testatur.*

Perq; leves auras junctis invicta columbis,
Littus adit Laurens——

Adduntur faces nuptiales, quæ conjugii amorem & ardorem apud veteres innuebant. Vnde hoc symbolum conjugib. unanimiter & pudice viventibus veroq; amore devinctis destinatum est. Atque hac similitudine columbarum quoq; utitur Tertullianus in libro de Monogamia. & noti sunt Propertii versus lib. II. *Eleg. O me felicem.*

Exemplo junctæ tibi sint in amore columbæ,
Masculus & totum fœmina conjugium.

Syracides quoq; cap. XXV. *inquit, De tribus forma mea (dicit sapientia) enituit, & surrexi formosa coram Domino & hominibus. I. De concordia fratrum. II. Et amicitia proximi. III Et tertium est vir & mulier qui se mutuo tolerant. Quo in loco multa in vituperationem improbarum mulierum adduntur, cum veterum quispiam etiam de talibus scripserit, omnium bestiarum sævitiam harum immanitatem superare. Extant quoque nummi argentei Faustinæ, ac Iuliæ pie conjugis Severi Imperat. in quibus conspicitur matrona sedens in sella, tenens una manu sceptrum, ad cuius pedes sunt duæ columbæ candidæ indicãtes puritatem & castitatem conjugii. Vt enim Eusebius dixit:* Γάμου ἀρίστη ξυμφωνία, ἀμφοτέρους σωφροσύνην ἀσκεῖν : *Optimus consensus est nuptiarum, si uterq; conjunx temperantiam exerceat.*

SIT

LX.

SIT SINE LABE FIDES.

Conjugij ſervant ſocialia jura columbæ,
Et grata eſt ſuperis ſancta in amore fides.

LXI.

IRGILIUS. VI. *Aeneid. eleganter describit geminas columbas Aneam ad lucum & arborem in qua aureus ramus positus erat, deducentes, quo μυθολογικῶς videtur poëta voluisse designare illas duas alas, quas animo humano in Phædro longa oratione attribuit Plato. Ac erudite admodum hoc symbolum explicat vir doctiß. Iohannes Anton. Viperanus in oratione* IV. *de perfecto hominis habitu, ubi ita scribit: Ad quam perfectionem (quando scilicet ad virtutum actiones exequendas quispiam bene affectus & rerum intelligentia perpolitus est) assequendam quia non solum naturæ & doctrinæ adjumentis, sed etiam divini numinis afflatu opus est, egregie inquit poëta,*

——— Pauci quos æquus amavit
Iupiter, aut ardens evexit ad æthera virtus
Diis geniti potuere.

Id quod idem poëta suis commentis sapientissimis commendavit. Nam Aeneam inter densam atq; asperam sylvam ramum aureum quærentem introducit, sine quo ad patrem aditu prohibitus fuisset, atq; eum duas columbas à matre Venere immittit facit, quæ inter sylvestres sepes ad Iunoni sacram arborem volatu suo viam monstrent,

Tollunt se celeres, liquidumq; per aera lapsæ
Sedibus optatis gemina super arbore sidunt,
Discolor unde auri per ramos aura refulsit,

Aurum propter eximium splendorem, sapientiam mihi designare videtur, qua nihil optabilius nihil præstantius est. Sed tum inter falsas hominũ opiniones & errores, tum inter acres aut honorum aut divitiarum curas, tum inter turbidos animi motus delitescit: tamen fas est nobis eam cum Deo comprehendere, actione & cognitione ducibus, quas geminæ columbæ significant.

UNDE

LXI.

UNDE AURI PER RAMOS AURA REFULSIT.

Auricomum geminæ ramum monſtrate columbæ,
Vt nobis ſancti fulgeat aura DEI.

LXII.

PALUMBOS, *quos vulgo Torquatos vocant, non niſi peracto ſolſtitio parere, autor eſt Plin. lib. X. cap. XXXIV & in lib. XVIII. ait, transiiſſe Solſtitium caveto putes, niſi cum incubantem videris palumbum. Alciatus vero Emblemate* CXCIII. *ait, palumbos in frigore nidificantes ſibi proprias pulmas evellere, ut pulli mollius foveantur, etiam cum ſuo incommodo. exemplum appoſitum admodum φιλοτεκνίας. Sed in græco Epigrammate Antipatri, unde ſumſit Alciatus, gallinæ fit mentio, idq; integrum propter eius elegantiam aſcribere viſum fuit.*

χειμερίαις νιφάδεσσι παλυνομένα τιθὰς ὄρνις
τέκνοις ἐυναίας ἀμφέχεε πτέρυγας,
μέσφα μιν ἠέριον κρύος ἔλεσεν. ἣ γὰρ ἔμεινεν
αἰθέρος ἠερίων ἀντίπαλος νεφέων.
πρόκνη καὶ μήδεια κατ' αἶσχος αἰδέσθητε
μητέρες, ὀρνίθων ἔργα διδασκόμεναι.

Græca ita vertebat D. Cunradus Rittershuſius:

Undiq; ab hiberna gallina nive obruta matrix,
Alas in pullos explicat, hosq; fovet:
Nec prius abſiſtit, quam frigore mortua cœli:
Sic quoq; defendens permanet uſq; nives.
Medea & Progne, ſi quid ſentitis, ad orcum
Talia nonne avium cernere facta pudet?

De magnitudine autem amoris parentum erga liberos præclare diſputat Xenophon lib. II. Ἀπομνημον. *in colloquio Socratis cum filio, & Plutarchus in peculiari libro* περὶ φιλοτεκνίας, *in quo non pauca exempla quoque ex brutis deſumta, nimirum Alcyone. Fele, Vrſa, Perdice & Gallina proponit, quæ hic verboſius exponere non eſt noſtri inſtituti. Breviter, ſed vere Euripides in alcmene:*

Δεινόν τι τέκνων φίλτρον ἔθηκε θεὸς ἀνθρώποις,

Vehementem in liberos amoris affectū Deus dedit hominibus.

DURIS.

LXII.

DURISSIMA PERFERT.

Vt vigeant gnati, genitor se affligere suevit,
Insuper & proprijs se spoliare bonis.

L XIII.

TVRTUREM, *dicit Aristoteles lib.* IX. *hist. Animal. uno mare contentam sicuti palumbum vivere, nec alterum recipere. De quâ multa Aelian. lib.* III. *cap.* XLIV. *ubi refert inter palumbos adulterii quoq; pœnam morte luere utrumque sexum: in turturum verò & albarum columbarum genere matrem tantum fœminæ agnoscere. Placuit autem hoc loco elgantissimum carmen doctiss. poetæ D. Nathanis Chytræi, quod legitur in sacris ipsius fastis in Februario, ascribere:*

At tu præ reliquis avibus blandissime turtur,
Exemplum fidei & specimen constantis amoris,
Dic mihi, quid matres aris adhibenda docebas?
Unius & solius amor te comparis urget,
Cum quo dulce tibi viridi considere ramo,
Cum quo dulce novis inplere nepotibus agros,
Cum quo dulce mori. Sed enim dum vivitis, unus
Est animus vobis, est mens, est una voluntas,
Una fides studiumq; unum; simul occidit alter,
Non genere aerea viduus desistit ab ulmo,
Implens flebilibus late nemus omne querelis.
Non illum novus urit amor: memor ille prioris
Conjugii, solus superantes exigit annos,
Solus & in sterili expectat sua funera ramo.
Fallor an hæc matres imitari exempla volebat
Turturis ipse Deus? nihil illis aptius omne
Conjugis officium laudataq; fœdera pingit.

Typus profecto eximius matrimonii fidelis, de quo etiam Horatius lib. I. *od.* XIII.

Felices ter & amplius
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulsus querimoniis
Suprema citius solvet amor die.

Estq; hoc symbolum inventum & celebratum cum hac pictura in gratiam sereniss. Iohannæ Austriacæ, cum nuptias celebraret cum sereniss. Magno Duce Florentiæ Francisco &c.

LXIII.

CONJUNCTIO FIDA.

Castæ persistunt æterno in amore columbæ,
Quo sint humani regula conjugii.

LXIV.

TURTUR *secundum Isidorum & alios à vocis sono ita vocatur, græcis est* τρυγὼν ἀ τρύζειν, *ut vult Eustathius & Varinus, cum quoq; στένειν dicatur, quod utrumq; est gemere: unde Virg. in Bucolic.*

Nec gemere aërea cessabit turtur ab ulmo,

Solent autem eundem sonum in cantu & gemitu usurpare, sive læti seu tristes esse videantur. Idem facti tant illi, qui in fortuna tam secunda quam adversa rerum humanarum vicissitudines æquabili quasi harmonia ferunt. Cuius rarum exemplum nobis proponitur in Socrate, de quo Cicero Tusc. Quæst. lib. III. *hæc memoriæ prodidit. Hic est ille vultus semper idem, quem dicitur Xantippe prædicare solita in viro suo Socrate fuisse, eodem vultu semper se vidisse euntem illum domo & revertentem. Itemq;* I. *lib. offic. inquit: Præclara res est æquabilitas in omni vita, & idem semper vultus eademq; frons, ut de Socrate, idemque de Lælio accepimus. Quod Horatius quoque monet lib.* II. *carm. in illa præclara ode* III. *ad Q. Delium.*

Æquam memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitia moriture Deli.

An vero facilius sit res secundas aut adversas eodem modo, & animi æquabilitate ferre, ambigitur, & disputant de eo Philosophi, quemadmodum apud Aristotelem in Ethicis, Senecam & alios videre possumus, quæ omnia colligens satis verbose tractat Petrarcha in præfatione librorum de Remediis utriusque fortunæ, ubi tam præcepta quam exempla admodum utilia non pauca proponuntur. Extat quoq; de eadem re disputatio apud Muretum variarum lectionum lib. V. *cap.* XV.

IDEM

LXIV.

IDEM CANTUS GEMITVSQUE.

Fortis in adverſis, timidus ſed vive ſecundis,
Neu te hæc extollant, illàve dejiciant.

LXV.

Academici *quidam doctissimi Ticinenses, qui se Affidatos, id est, receptos in fidem aliorum nominarunt, pro suo Academiæ symbolo elegerunt avem, quæ volatu suo ad stellam Mercurii tendit, infra quam pullus ex ovo quasi prosiliens, & alas quoque ad volandum expandens conspicitur. Vocant autem avem hanc Stellinum, quod tamen nomen nec apud veteres neque recentiores invenitur, uno excepto Asculano, ut refert Contilis, ex cuius Italico libro hæc desumsimus. Alii voluerunt esse Asteriam vel Stellarem Aristotelis, cuius facta est mentio inter ardeas. Scribit autem Asculanus ille de Stellino, eum pulchritudine cœli & inprimis stellæ Mercurii mirificè affici, atque Asteriam dictam, quia tendit ad astra: intentamque in hanc stellam oculis, illiusque radiis oblectatam, ovi quod ungulis complectitur, oblitam in terram id delabi sinere, ex quo pullus enascatur, qui propter stridorem matris, ad ipsam nititur advolare. Sed cum Ardea stellaris in locis potiss. palustribus vivat. ex sententia Aristotelis & aliorum, eaque raro in altum sese attollat, Stellini nomen illi haud conveniet. quare hanc vocem fictam esse, sicuti quoque illud de pullo ex ovo statim delapso putant. Quicquid verò sit, docti statuunt, hanc ingeniosam inventionem inter symbola alia rectè posse collocari, per quod ab Academicis istis studium & cupiditas tam ad vitam* θεωρητικὴν *quam* πρακτικὴν *amplectendam notatur. Priorem quidem per avem ad cœlum & potiss. ad sydus Mercurii aspirantem, in qua vera sapientia & rerum divinarum scientia continetur, posteriorem autem per pullum eo quoque respicientem, quæ in actionibus laudabilibus versatur. Disputat vero prolixè Aristoteles X. Ethic. Nicom. quod perfecta felicitas sit* θεωρητικὴ, *alteram verò circa virtutes existentem priore esse inferiorem.*

UTRA-

LXV.

UTRAQUE FELICITAS.

Vivere præclare, ac rerum cognoscere causas,
Vnica & ad laudem atq; unica ad astra via est.

LXVI.

SELEVCIDVM *avium (ut Plinius refert lib. X. cap. XXVII) adventum à Iove precibus impetrabant Caſii, vel ſecundum alios Caſpii montis incolæ, fruges eorum locuſtis vaſtantibus. Nec unde veniant quove abeant compertum, nunquam conſpectis, niſi cum præſidio earum indigent. Has doctiſſ. Iacobus Dalechampius in commentariis huic autori additis exiſtimat eſſe ex Eloriorum genere. Meminit autem harum quoq; Galenus lib. VI de locis affectis: ac Antonius Galatheus in libello de Iapygiæ ſitu, annotavit ſimili ratione avem quandam marinam, quam in Apulia Gainam nominant, bruchos ibidem copioſiſſimos non ſolũ devorare, ſed etiam ova & fœtus eorum ubiq; conſumere. Sic Aelianus lib. III. de Animal. cap. XII. idem ſcribit de monedulis locuſtarum fruges vaſtantium, ova & fœtus perdentibus, unde tanquam bene meritis Theſſali, Illyrii & Lemnii, illis victum publicum præbendum decreverunt. Poteſt autem hoc ſymbolũ convenire omnibus beneficis & liberalibus, & nihil niſi commoda & utilitatem aliorum inprimis egentium & calamitoſorum ſpectantibus. Quod rectè etiam militibus ſtrenuis ſine privato emolumento patriæ tantum juvandæ cauſa ſuam operam aliis præſtantibus, accommodari poterit, quorum utinam hiſce temporibus periculoſiſſ. ob Turcarum immaniſſ. tyrannidem plures numero quam proh dolor fieri ſolet, exiſterent: cum videamus potius (ſecundum Aurelianum) lachrymis ſociorum quam præda hoſtium multos ex illis delectari. Sed conſulatur hac in parte eruditiſſ. Iuſtus Lipſius lib. X cap. ult. de re militari Romanorum ſecundum Polybium, quo in loco noſtram militiã cum antiqua accuratè confert. Vtiliter etiam legetur Adrianus Turnebus in Panegyri de Caliſio capto, ubi illum locum graviſſ. hoc verſu concludit,*

Virq; in Chriſticolas, in Turcam fœmina pugnat.

NOS

LXVI.

NOS ALIIS.

Qui prodesse aliis studet, is sua commoda spernat,
Ne pereat turpi gloria pulchra lucro.

PICUS

LXVII.

Icus *Martius, quod Marti sit dicatus ab Aristotele l.* IX. *c.* IX. *appellatur* δρυοκολάπτης, *quasi* δρῦν κολάπτων, *id est, quod suo rostro arbores (quas sub quercus nomine veteres intelligunt) tundat atq; excavet. Poetæ fabulantur Picum Regem Latinorum in hanc avem mutatũ à Circe propter denegatos amores, quod Servius in* VII. *Aeneid. (ubi huius rei fit mentio) ideo confictum ait, quod Picus augur esset, & domi istam avem aleret, per quam futura nosceb at. Apud Aelianum lib.* I. *de Animal. cap.* XLV. *Plinium & Oppianum plura de illo legimus, quomodo in cavis arborum nidificet, & foramen ab aliquo obstructum, herba nescio qua rursũ aperiat. Aristoteles quidem dicit picum humi nunquam consistere, sed scandere omnibus modis per arborem, aut resupinum more stellionum ingredi: & in fine addit: Iam verò mitescens quidam amygdalum, quod rimæ inseruisset ligni, ut fixum cõstanter ictum reciperet, tertio ictu pertudit, ac nucleum comedit, quod se quoq; observasse aliquoties Albertus asserit. Lucas Contilis hoc symbolum refert esse usurpatum à quodam nobili viro, qui suum nomen dederat privatæ Academiæ Ticinensi, quam intelligi voluit per abietem semper viridem & crescentem fore, quamdiu radiis solaribus illustretur ac foveatur, in qua arbore rara hæc proprietas observatur, quod cacumine illius abscisso, non raro deinceps tota arbor exarescat. Seipsum verò intelligit per hanc avem, indicans se animo certo ac deliberato, quasi in sinu huius Academiæ, ex qua non exiguum suorum laborum & studiorum fructum ac præmium expectet, semper cupere permanere ac conservari. Additur radius à stella Mercurii per arborem ad avem usq; penetrans, quo doctrinam & peritiam singularem huius Academiæ exprimere voluit: quod sane ut nimis longe petitum, non omnibus probari apparet, de quo aliorum esto judicium.*

MERCES

LXVII.

MERCES HÆC CERTA LABORUM.

Spernit humum picus, petit ardua: sic quoq; virtus
Appetit excelsis sacra reposta locis.

LXVIII.

IN Hieremia Propheta cap XVII. hæc habentur: *Clamavit perdix, incubavit quæ non peperit, fecit divitias & nõ in judicio, in dimidio dierum suarum derelinquet eas, & in novissimo suo erit insipiens. Quem locum B. Hieronymꝰ ita interpretatur: Perdix aliena ova calefacit, si propria furto amiserit, sed cum creverunt in nidis, pulli evolant, & ad parentes suos redeunt, ementitum omittentes. Eademq; ferè tradunt B. Ambrosius in Hexaem. & Augustinus contra Faustum Epistol. lib.* XIII. *ac Isidorus lib.* XII. *Accommodat etiam hoc symbolum, vel adagium B. Ambros. Epist. lib.* VII. *in hominem avarum, ubi ait: Quidam naturæ perdicis etiam istud aptandum putarunt, eo quod aliena diripiat ova, & foveat suo corpore, atq; hac sua fraude alienos studeat partus accipere: Ita avarus quoq; opes malis artibus conquirit ac corradit, quas tamen mox aut invitus veris possessoribus jure reddere, aut usum earum morte præventus amittere, ac alijs sæpenumero ingratis relinquere cogitur. Pierius Valerianus aliter explicans lib.* XXIV. *Hieroglyph. scribit, Theologos quosdam per perdicem malum dæmonem intelligere, qui* DEI *fœtum in pravitatis nido adulterina educatione sibi velit enutrire, per eam autem avem, quæ verè mater est, & ova ediderat, piorum conventum interpretari, ad quem ut legitimam matrem, simul ac vocem eius audierint, deserta falsa esse procurrendum. Tradit idem secundum Adamantium, etiam hac similitudine notari hæreticos, quorum genus instar perdicum sit malignum ac fraudulentum, ubi tamen ab alijs veræ matris, sanctioris quippe institutionis vox audita fuerit, eos deseri, atq; tandem pœnas suæ desipientiæ luere.*

FOVET

LXVIII.

FOVET QUÆ NON PEPERIT.

Quæ sunt alterius per dix illa incubat ova,
Quas q; alius peperit, possidet alter opes.

LXIX.

DE Perdicis pulli nimis præcipitata exclusione Aelianus lib. IV. de Animal. cap. XII. inquit: Perdicum fœtus intra ovum nunc etiam complicatione testarum comprehensi, à parentibus sui exclusionē ex ovis minime expectant, sed à seipsis tanquam fores pulsantes ova elidunt, & jam extra eminentes se impulsu suo impellunt, ovicq; etiā nunc tegumento circūvestiti currunt, atq; à dimidia testæ parte, si adhuc circa caudam adhæresca, semet excutientes liberāt, & velocissime ad cibi investigationem procedunt. Qua similitudine repræsentatur aptißime nimis præcox & celer in rebus suscipiendis progressus, cum festinatio modum excedens & præcipitantia inconsulta in omnibus consilijs & actionibus plurimum obesse soleat. Quare Herodotus rectè monet, ἐπειχθῆναι πᾶν πρῆγμα τίκτει σφάλματα, *id est, omnis res properando pariterrores. Quod Plato etiam subjicit* VII. *de Rep.* τὸν ἀσφαλῶς ταχὺ πάντα διελθεῖν μᾶλλον βραδύνειν, *id est, Eum qui in omnibus expediendis festinat magis retardari. Quo etiam spectat Luciani dictum:* ἢ βραδύπους βουλὴ μέγ' ἀμείνων. ἢ ὃ ταχεῖα αἰεν ἐφελκομένῳ τῷ μετάνοιαν ἔχει: *quod quidam hoc disticho vertit:*

Tardum consilium est melius quàm præcipitatum:
Nunquam non jungi cui metanœa solet.

Et notum est præceptum sapientissimum Biantis, νόει καὶ τότε πράτ τε, *id est, cogita & postea rem aggredere. Eleganter etiam Apuleius de Deo Socratis: Nulla, inquit, res potest esse eadem festinata simul & examinata: nec esse quicquam omnium, quod habeat & laudem diligentiæ simul, & gratiam celeritatis. Ac exempla plurima tam recentia quā vetera in promtu sunt, quæ temeritatem ac præcocem celeritatem semper multum detrimenti attulisse satis clare ostendunt.*

NULLA

LXIX.

NULLA MIHI MORA EST.

Vix exclusa volat perdix: sed sæpe ruinæ
Ingenium præcox unica caussa fuit.

LXX.

LUSCINIA *tanquam luciniaputatur dictaIsidoro, quia suo cantu indicare diei surgentis exortum solet. Varro & Plautus Luscinioiam quoq; vocant, quod luctuosè canat. Estq; latinis philomela, ac græcis* φιλομήλα, *quod cantus amet: itemq;* ἀηδών, *ab Aeolico verbo* ἀείδειν, *quod similiter est canere. De pullorum verò institutione à parentibus Aristoteles lib.* IV. *de hist. Animal. cap.* IX. *ex versione Gazæ satis rem raram in medium affert. Iam verò, inquit, luscinia modulos docere suos pullos, versusq; quos imitarentur tradere visa est, utpote cum non perinde locutio ut vox per naturam proveniret, sed acquiri posset per disciplinam & studium. Vnde homines quoq; locutione utuntur varia, cum vocem omnes reddant eandem. Idem Plutarchus in lib. de solertia animal. & Aelianus lib.* III. *cap.* XL. *testantur. Commendatur autem hac similitudine domestica & laudabilis institutio sive parentum seu præceptorum, qui loco parentum censendi sunt. Nam secundum poëtam,*

Adeo à teneris assuescere multum est.

Quod à philosophis sumsit. Nota enim est Aristotelis sententia II. *Ethic. Nicom. cap.* I. ὃ μικρὸν διαφέρει, τὸ ὕτως ἢ ὕτως ἐυθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ παμπολὺ μᾶλλον, μᾶλλον δὲ, τὸ πᾶν, *id est, non parum refert, sed per quam multum, sic ne an sic à pueris assuescamus, imo verò totum in eo positum est. Et Claudianus* IV. *Consul. Honorii idem monet,*

Interea Musis animus dum mollior instet,
Et quæ mox imitere legas, nec desinat unquam
Tecum Graia loqui, tecum Romana vetustas.

Disputat autem Plato de hac puerili institutione ac disciplina, tum alibi sæpius, tum potiss. in lib. II. *&* VI. *de legibus, quæ omnia cognitione sunt admodum digna. Posset etiam adjici:*

SUAVIUS UT CANTENT.

MELIOR

LXX.

MELIOR DOCTRINA PARENTUM.

Vt canere alma docet pullos philomela tenellos,
Sic genitor gnatos format & ipſe pius.

TURDIS

LXXI.

TURDUS, κίχλη *græcis, ab Isidoro putatur à tarditate ita dictus, quanquam Gesnerus potius per* ὀνοματοποιΐαν *sic nominari existimet. Aristoteles de histor. Animal. tria genera recenset. ex primo genere est* ἱξοφάγος *viscivorus.* II. τριχὰς *pilaris. &* III. ἰλιὰς *iliacus. Alij plura addunt, de quibus nimis longum esset hoc loco disserere. Habuit autem hoc symbolum in crebro usu prudentiß. simul ac doctiß. vir Albertus Lollius, qui in Academia Brixiensi se Arcanum nuncupari voluit, propter singulare studium secretiorum consiliorum, quibus delectabatur. Turdo autem non ideo taciturnitas attribuitur, quod semper taceat vel plane expers sit vocis, sed quia ab omni garrulitate abstineat, idq; potissimum faciat, quando solus in prato viridi vel simili aliquo plano ac patente loco versetur. Hinc q; factum, quod antiquitas Harpocrati silentii deo turdum sacrificarit. Quamquam verò Erasmus & Pierius ex Xenodoto proverbium* κωφότερος κίχλης, *surdior turdo, interpretentur apud Zenodot. tamen & Varinum ex Eubuli Dionysio, videtur potius de taciturnitate esse intelligendum. Sunt autem innumeræ sententiæ apud autores, quibus silentium & taciturnitas commendatur, & nos superius quoq; de eo aliquid attigimus, idq; paucis verbis Menander studuit exprimere, ubi inquit,*

οὐδὲν σιωπῆς ἐστὶ χρησιμώτερον.

id est,

Nihil silentio est utilius.

Plura de hoc qui velit cognoscere, legat Isocratem ad Demonicum, Plutarchum in comment. περὶ ἀδολεσχίας, *& in libello de Iside & Osiride, Gellium lib.* XI. *cap.* X. *Plinium lib.* III. *cap.* V. *& lib.* XXVIII. *cap.* VI. *& præterea Erasmum in proverbio, Tutum silentij præmium.*

TACI-

LXXI.

TACITURNIOR.

O decus eximium mentis ſapientis, & apto
Noſſe tacere ſuo & tempore noſſe loqui.

LXXII.

VPUPA *sive* ἔποψ *cristam gerit plicatilem, quam contrahere & explicare potest secundum capitis longitudinem. Mutat quoq; pennas tempore æstatis & hiemis, secundum Aristotelem. Extat autem fabula de Tereo in hanc avem mutato apud Ovid.* VI. *Metamorph. Ac legitur quoq; hoc symbolum sive Emblema apud Adrianum Iunium ex Hieroglyphicis Horapollinis acceptum lib.* II. *cap.* XCIII. *ubi ita scribitur: Vuæ esu offensum & se curantem notantes, pingunt upupam cum herba adianti, vulgo capilli Veneris, in ore tenentem. Hæc enim avis si uva cõesta læsa fuerit, adiantum ori inserens, certo decursu spacio, pristinam valetudinem recipit. Aelianus lib.* I. *de Animal. cap.* XXXV. *upupam contra fascinationes adiantum, quod callitrichum quoq; vocant, in nidum ponere ait. Quo ostenditur ebrietatis & temulentiæ aptiss. & efficaciss. remedium esse abstinentiam & frugalitatem. Quod similiter ad alios vehementiores affectus & perturbationes animi transferri poterit, quibus omnibus Philosophiæ præcepta, & vita moderata ac placida optimè mederi solet, ex quo postea omnium victoriarum laudatissima, nimirum seipsum vincere, existere consuevit. Sicuti testatur Plato lib.* I. *de Legib. ubi ait,* ὦ ξένε, τὸ νικᾶν αὐτὸν σεαυτὸν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη. τὸ δ' ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον, *id est, ita habeto, Hospes, maximam optimamq; victoriam esse, seipsum vincere: at si quis à seipso superetur, omnium esse pessimum ac turpissimum. Noti sunt versus:*

Fortior est, qui se, quam qui fortissima vincit
Mœnia, nec virtus altius ire potest.

SOBRI-

LXXII.

SOBRIETATIS OPUS.

Quisquis difficiles præsentit pectore motus,
Is norit præscriptum à ratione modum.

LXXIII.

OCCASIO *huius symboli desumta est ex Apologo, quem Gellius lib.* II. *cap.* XXIX. *eleganter & copiose describit in hunc modum: Cassita in segetib. nidulari solet, pulliq; eius adhuc involucres fere existunt, frumentis flavescentibus. Cumq; dominus agri amicos primum cognatos, deinde & affines ad labores messis capessendos invitasset, sed illi rogati non apparuissent, valeant, inquit dominus filio, amici cum propinquis, cras ipse ego & tu frumentum nostris manibus metemus. Quod factum cassita à pullis cum intellexisset, tempus est cedendi, ait, & abeundi in alia loca. fiet enim procul dubio quod futurum dixit dominus, atq; ita cassita migravit, & seges ab ipso domino fuit demessa. Hinc apparet, quam sæpe sit levis & inanis amicorum & propinquorum fiducia, & proinde melius est, ut in nobis tantum ipsis nitamur, alia autem omnia, quæ extra nos extraq; nostrũ animum sunt, neq; pro nostris, neq; pro nobis ducamus. Vnde idem autor ibidem monet, operæ pretium esse, ut Ennianos versus, de hoc Apologo scite admodum & venuste compositos, cordi atque memoriæ habere studeamus,*

Hercule puto, hoc erit tibi argumentũ semper in prõtu sitũ,
Ne quid expectes amicos, quod tu agere possis.

Quod Plautus in Mercatore argutè dixit,

Suam quisque homo rem meminit.

Nihilominus tamen verorum amicorum opera necessitate urgente sæpe etiã utilis esse solet. quare Homer. ιλ. σ. *quoque finxit unam ex Gratijs Vulcani esse sociam, vel, ut alij, uxorem, quod nimirum ardenti quadam cupiditate debeamus amicis gratificari, nec in eiusmodi officijs multum cunctari. Est autem huius symboli integer versus,*

Nemo quidem melius, quam sua quisque facit

NEMO

LXXIII.

NEMO QVIDEM MELIUS.

Cum sua quis rectè curare negotia possit,
Alterius stulte pendet ab arbitrio.

LXXIV.

COTURNIX, *quæ nunc etiam corruptè in Græcia* ὀρτύκι *nominatur, cum proprie sit* ὄρτυξ, *mare transvolando (quemadmodum Oppianus in Ixeuticis scribit) ut deprehendat superatumne hoc illi sit necne, ternos lapillos in ore fert, eorumq; unumquemq; per intervalla dimittit, diligenterq; observat, utrumne in mare lapill⁹ decidat, atq; ideo ulterius volandum esse, an vero in terram, & jam tempus instare quiescendi. Idem Plinius quoque asserit. Quamvis vero hanc contra lunæ protervam insultationem, ut pictura demonstrat, apud Horapollinem Orycipotius quam coturnici à doctioribus attribuatur, cum tamen facilis lapsus sit unius tantum litteræ inter* ὄρυγα *&* ὄρτυκα, *Pierius Valerianus lib.* XXIV. *Hieroglyph. potius huic avi quàm illi quadrupedi convenire, pluribus ostendit, ac perhibet ideo hanc avem impuram haberi, quod luna oriente (nos simile aliquid in priore Centuria de Cane attulimus) inauspicatos clangores contra eam excitare soleat cum manifestissimæ indignationis indicio. Quod quidem proprie est* σκιαμαχεῖν, *id est, cum umbra pugnare & inaniter laborare, quod magnopere improbatur à Platone in Apologia Socratis, &* VIII. *de legibus, sed multo adhuc vehementius tam hic quam alij detestantur* τὸ δεόμαχεῖν, *quod est ipsi divinæ potentiæ ac naturæ velle se opponere atq; repugnare, dum quis secundum Homerum* Ι. Β. *conatur*

ἀπρηκτον πόλεμον πολεμιζειν ἠδὲ μάχεσθαι.

Pugnam infrugiferam & inutile ducere bellum.

Sic Gamaliel Act. V. *monet reliquos collegas Synedrij, ne velint inveniri* δεομάχοι, *Et alij Pharisæi S. Paulo causam dicente coram Anania, Act.* XXIII. *pronunciant,* μὴ δεομαχῶμεν. *Ne bellum* DEO *gigantum more inferamus. Et talis ab Æschylo & Euripide describitur Capaneus Hipponoi; & apud Virgilium Salmoneus Æoli filius: quorum similes utinam nostro etiam sæculo non pauci reperirentur!*

IMPU,

LXXIV.

IMPURA QUID AUDES?

Impietas cœlum probris ſuperosque laceſſens,
Nulla dabit ſuperis, maxima damna ſibi.

CARDU.

LXXV.

CARDVELIS *(ut Isidorus ait) ita nominatur, quia spinis & carduis pascitur, quare Græcis est* ἀκανθίς. *Apparet autem ex Aristotele lib.* IX. *Carduelem potius esse veterum* σφαντίδα, *quemadmodum etiam Plinius & Gaza verterunt,* ἀκανθίδα *verò spinum sive ligurinum, ut in priore Centuria quoq; attigimus. Nostram vero carduelem, ut nomen indicat, spinas quoque appetere, ac illis vesci Aristoteles ait, & Germani ideo* Distelfinck *appellant. Ad eundem modum viri fortes & strenui, res difficiles & asperas pro pabulo suæ virtutis habẽt, & inde ad omnia pericula subeunda promtiores & alacriores efficiuntur. Quod inprimis factitant homines militares & vera disciplina bellica exercitati, qui pro religione & patria semper intrepide in armis versantur, & necessitate postulante se vitamque suam ideo fortiter hostib. objicere non dubitant. Quibus plane dissimiles sunt mercenarij nostri quidam, quorum (secundum Claudianum) emta est fides; venalesque manus, venalia castra, ut ex Lucano ait Guntherus: quos Erasmus alibi ingeniose lanijs cõparat. nam quemadmodum hi pecudes, sic illi homines spe lucri jugulant. Cæsar Cappacius Neapolitanus scribit alio quodam sensu hoc symbolum usurpasse quendam suum amicum, virum probum & sapientem, cui uxor esset non quidem formosa, sed virtute ac moribus eximia, cum Italico dicto,* ED' ALTRO NON MI CALE, *id est: hæc mihi sola placet: quod Seneca in Octavia quoque subjicit,*

Probitas, fides, moresq; pudorq; conjugis
Placeant Marito.

Et Lucretius:

Nam facit ipsa suis interdum fœmina factis
Morigerisq; modis & mundo corpore culta,
Ut facile insuescat secum vir degere vitam.

HIS

LXXV.

HIS EGO SUSTENTOR.

Adverſos caſus fortis ſua pabula aucit,
Pro victu ut ſpinas mollis acanthis habet.

LXXVI.

STURNUS ψὰρ sive ψάρ, catervatim, secundum Plinium, volat, & quodam pilæ ordine circumagitur, omnibus in medium agmen tendentibus, & est quoq; hæc avis sermonis humani æmula. Aiunt autem cicutam illi esse alimentum conveniens, sicuti helleborus coturnici, utrumq; quidem homini venenum, ut Galenus lib. III. de Alimentis & alibi tradit. Alij vero semen Sturnum interimere Aelianus docet lib. VI de Animal. cap. XLVI. Deq; hac ἀδιοσυγκρασία extant elegantes versus Lucretij lib. IV.

Tantaq; in his rebus distantia differitasq; est,
Ut quod alis cibus est, aliis fuat acre venenum,
Estq; utiq; ut serpens, hominis quæ facta salivis
Disperit, ac sese mandendo conficit ipsa.
Præterea nobis veratrum est acre venenum,
At capreis adipes & coturnicibus auget.

Galenus verò lib. III. de simpl. Medicam. facultatib. rationem huius proprietatis in Sturno reddere conatus est his verbis: Sic hominem quidem cicuta necat, tum ob meatuum amplitudinẽ, caloris q; multitudinem, tum ob attractionis arteriarum robur validum etiamnum ad cor pertingens. Sturnos vero ob causſas contrarias non enecat, quandoquidem retineatur ac cũctetur, & sese temporis tractu concoqui præparariq; à corde tanquam à foco incalescens sinat, non secus ac lignum extrinsecus. Sicuti autem quidam vir nobilis ad honestos suos amores hoc symbolũ accommodavit, eo innuens, omnia alia quæ cæteris amara & contraria in amore contingant, sibi esse accepta & grata: ita multo rectius usurpari poterit ab ijs, qui amore virtutis & pietatis cuncta alia quantumvis laboriosa & injucunda, sibi reputent pro condimento suaviſſimo & admodum salutari.

QUOD

LXXVI.

QUOD CÆTERIS VENENUM.

Est uni jucundus amor, nocet alteri amasse,
Quod q; uni prodest, alteri obesse potest.

LXXVII.

QUAMQUAM *nocturnarum avium plura sint genera, noctua tamen potiss. à nocte nomen accepit, sicuti apud Græcos* νυκτερὶς, *id est, vespertilio, quibus noctua* γλαῦξ *dicitur, à glauco oculorum colore. De Nyctimene vero propter incestum in hanc avem conversa extat fabula moralis apud Ovid. II. Metamorph. Sed per noctuam mortem indicabant veteres, cum nox quoq; eam designet apud poëtas. Sic apud Virg. ult Aen. Turno cum Aenea singulari certamine congressuro noctua, ut Servius explicat, lethum portendit, in quam unam ex Furijs se convertisse poëta fingit. Refert quoq; Aelianus lib. X. de animal. c. XXXVII. hanc avem extitisse infaustũ augurium mortis infelicis ac ignominiosæ in Rege fortissimo Epirotarum Pyrrho, cuius hastæ in itinere, dum Argos expugnare contendit, insedit. Nam urbem hostiliter ingressus, à cujusdam aniculæ filio leviter vulneratus, dum in percussorem impetum facit, Argivi mater, quæ superne hoc spectabat, tegulam magnam vi arreptam super Regis galeam dejecit, quo ictu ille exanimatus cõcidit. Pierius lib. XX. Hieroglyphic. dicit, in tabula iconem à lictore ad damnatum publico judicio fuisse delatum apud Aethiopas, quo viso reum sponte sibi mortem conscivisse, magno sibi ac patriæ dedecori futurum, ni obtemperasset. Hoc itaq; symbolũ Duci Paliano ex familie Caraffarum fuit attributum, qui Anno* CHRISTI M.D.LIX. *cum alijs fuit in carcere mori jussus sub Pio* IV. *cujus extat Italica epistola, ante obitum ad filium conscripta, plena bonis & utilibus præceptis. Nec tamen nesciendum, in auguriis noctuam significasse etiam vigilantiam, ut Sarisberiensis observavit in Policratico, ubi scribit: Bubonis, strigis, & noctuæ semper infausta sunt omnia. Noctua tamen, eo quod noctis tenebris non cæcatur, diligentis hominis vigilantiam signat, ut in portento, quo in hasta Hieronis, cum primum progrederetur ad bellum, noctua dicitur consedisse, significans eum futurum diligentissimum.*

LXXVII.

SORTEM NE DESPICE FATI.

Non temere, quicunq; sapit, læva omnia spernit,
Cum ferat & spretum sæpius exitium.

LXXVIII.

ARISTOTELES *lib.* IX. *de hist. Animal. cap.* I. *inter alias inimicitias innatas quibusdam animalibus, hæc de noctua & cornice quoq; refert. Cornix cum noctua dissidet. nam cornix meridie surripiens ova noctuæ ea absumit, cum non clare interdiu noctua videat. Contra verò ova cornicis noctu exedit noctua, Estq; altera noctu, altera interdiu potentior. Idem Plinius lib.* X. *cap. penult. & Aelianus lib.* V. *cap.* XL. *affirmant. Plutarchus in libello de odio & invidia addit insuper, harum avium occisarũ sanguinem non permisceri, & si etiam quis confundat, utrumque seorsim diffluere. Sed non videmus quotidie ferme homines ipsos tot capitales inimicitias exercere, ac sæpenumero absque omni justa causa ἄσπονδον πόλεμον, id est, irreconciliabile bellum inter se gerere? Quod si ista vehementia & inimicitia contra communes hostes, Turcas istos & Scytas alias q; similes barbaras & crudeles gentes usurparetur, non quidem esset culpanda, sed hoc inter illos, qui debebãt esse conjũctiss. fieri, quantopere est deplorandum? Gravissimè igitur Seneca in Hercule fur.*

Si æterna semper odia mortales agant,
Nec cœptus unquam cedat ex animis furor:
Sed arma felix teneat, infelix paret,
Nihil relinquent bella, tum vastis ager
Squalebit arvis, subdita tectis face
Altus sepultas obruet gentes cinis.
Pacem reduci velle, victori expedit,
Victo necesse est.

Benè etiam Menander monuit:

Ἀδάνατον ἔχθραν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν:
Immortalem ne serva inimicitiam, cum sis mortalis.

Quod de se quidem Cicero præclarè testatur in Orat. pro C. Rabirio Post.

IMPLA-

LXXVIII.

IMPLACABILE BELLVM.

Non tenebris cornix, non luce est noctua tuta,
Alterius sævis hostis ab insidijs.

PLU-

LXXIX.

PLUTARCHUS *de solertia animalium hæc de corvis Africæ commemorat: Hæc omnia ejusmodi sunt (loquitur autem de mirabili araneæ textura) ut nisi quotidie conspectui nostra offerentia fidem facerēt, non minus fabulæ putarentur, quam corvorum in Africa solertia, qui potu indigentes lapidibus injectis in aquam, eousque eam impleto cavo continente elevant, dum rostro attingere licet. At cum vidissem canem in navi, absentibus nautis lapillos in amphoram oleo non repletam injicere, miratus sum quomodo intelligeret à gravioribus immissis leviora sursum elabi. Idem verbose Aelianus quoq; de corvis Libycis exponit lib.* II. *de Animal. cap.* XLVIII. *& dicit eos scire natura quadam recondita duo corpora unum locum eundemq; non capere. Cui consentit Plinius lib.* X. *cap.* XLIII. *Atque inde existimant quidam proverbium ortum,* κόραξ ὑδρεύει, *corvus aquat, quod de illis dicitur, qui rem optatam ingenio singulari consequuntur, aut nova quadam ratione obtinent quod desiderant, alij tamen ad fabulam Ovidij retulerunt, de qua in prox. symbolo. Et Avianus etiam fab.* XXVII. *Cornici sitienti hoc attribuit. Sibi vero metipsi hoc symmbolum propter multa ingenij sui monumenta edita voluit ascribere Cæsar Capaccius Neapolitanus, quod in illis sæpe ab alijs non tractata attigerit. Paradinus ex Persiano exordio habet:* INGENII LARGITOR: *eadem significatione. Alius,* LABORE ET INDUSTRIA. *Quo monemur in omnibus rebus difficilibus & necessitati obnoxijs singulari studio & cura opus esse, quod etiam indicat proverbialis versus apud Suidam,*

χρεὼ διδάσκει κἂν ἄμουσον ἢ σοφὸν.
Rudes docet sapientiam necessitas.

INGE-

LXXIX.

INGENIO EXPERIAR.

Mira est ingenij vis & solertia corvis,
Natura ut doceat quam sit ubiq; potens.

LXXX.

HYGINUS *de signis cœlestibus, in Hydra fabulam quandam satis festivam refert. Corvus, inquit, Apollinis tutela usus, eo sacrificante missus ad fontem, aquam puram petitum, vidit arbores complures ficuum immaturas; eas expectans dum matureſcerent, in arbore earum quadam cōsedit. Itaq; post aliquot dies coctis ficis, & à corvo pluribus eorum comesis, expectans eum Apollo, vidit cum cratere pleno volare festinantem, pro quo admisso eius, quod diu moratus sit Apollinem, qui coactus mora corvi, alia aqua est usus, hac ignominia illum affeciſſe dicitur, ut quamdiu ficus conquerentur, corvus bibere non posset, ideo quod guttur habeat pertusum illis diebus. Quam fabulam Ovidius verbose* II. *Fast. exponit, & hoc disticho concludit,*

At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

Voluit autem quidam Aulicus hoc symbolo aliis declarare, se apud quendam principem, cui fideliter diu inſervierat, nullam unquam potuiſſe inire gratiã, vel quicquam beneficij recipere, ſed poſtea oblata occaſione liberaliorem alium quẽdam herum, maturis ſcilicet redditis ficubus, id eſt, fortuna meliore aſpirante nactum, tandem pleniſſimum laborum ſuorum fructum diu expectatum cepiſſe. Talis eſt querela duorum fratrum Anglorum, quam tetraſticho hoc expreſſerunt:

Vitam animum, atq; operam, sumtus impendimus aulis,
Præmia pro meritis quæ retributa putes?
Aula dedit nobis reſcripta, notata papyro,
Et ſine mente ſonos, & ſine corde manus.

Et altera Borbonij poëta non indocti.

In prædivite ſum domo moratus,
Contriviq; bonos miſer tor annos,
Guſtando mala, gratiasq; agendo,
Sperando, ingenueq; inſerviendo.
Tantorum mihi præmium laborum
Sunt, ſero ſapere atq; pœnitere &c.

EXPE-

LXXX.

EXPECTO MITIORES.

Dum matureſcunt conſueto tempore fructus,
Exiguum ſapiens fert patienter onus.

LXXXI.

OMNIBUS *est nota fabula de cornice, aliarum avium pennis sese exornante, quas tamen illæ rursum ipsi abstulerunt, illamq; ludibrio habuerunt, quam expositi quoq; Horatius lib. I. Epist. ad Florum,*

Ne si forte suas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula risum
Furtivis nudata coloribus ——

Symbolum hoc contra animis ambitiosos & arrogantes, aliorūq; labores sibi temere ac fraudulenter attribuentes recte usurpari potest, de quo etiam recens quidam non indoctus poeta in Microcosmo hoc hexastichon exposuit de corvo,

Dic mihi cur plumis alienis corve superbis?
Dic adeo tumido cur aliena placent?
Agmine jam facto repetitum cursitat omnis
Grex avium, plumis undiq; nudus eris.
Nemo sibi dotes furtivas arroget unquam,
Nec decus alterius surripuisse velit.

Quidam hoc ipsum ad graculum Aesopicum referūt, quod graviter enarrat Theophylactus Simocatus epist. XXXIV. *Et notum est proverb.* αἰσώπιος χολιὸς *Aesopicus graculus quod etiam Tertull. alicubi tangit. Sed rectè B. Gregorius Nazianzenus in sermone Epitaphio patris ait,* πᾶν ὃ προσποιητὸν, οὐδὲ μόνιμον *Quod Cicero explicat lib.* II. *de offic. Ficta omnia celeriter tanquam flosculi decidunt, nec simulatum quicquam potest esse diuturnum. Alibi ascriptum est,* PONE PERSONAM, *eodem sensu. M. Aurelio Numeriano Imper. etiam ascribitur simile dictum:* ESTO QUOD AUDIS, *ex Horatio lib. I. Epist.* XVI.

Tu recte vivis, si curas esse quod audis.

Et Martialis,

Quod sis esse velis, placeat, moneo, tibi, cautus,
Sors tua, nil aliud si sapis esse velis.

Item in alio loco,

Quod sis esse velis, nihilque malis &c.

QUOD

LXXXI.

QVOD SIS ESSE VELIS

Mutatis de te narratur fabula verbis,
Qui ferre alterius parta labore studes.

LXXXII.

EST & altera apud eundem fabula de corvo ac serpente. Nam corvus dormientem illum rapiens, cum tandem jam experrectus esset serpens, in gyrum sese convertendo ita eum læsit, ut ex illo vulnere paulo post extingueretur. Alciatus Emblemate, Iusta ultio, ex græco quodam epigrammate idem de corvo & scorpio habet. Aelianus lib. VII. *cap.* XI. *de aquila & polypo tale quippiam commemorat, & addit exempla de Cambyse Cyri filio ex Herodot. lib.* III. *& de Polycrate dirripiendi auri caussa ad Oretem profecto & turpiter decepto. Et sunt noti versus Hesiodei,*

ὃς τ' αὐτῷ κακὰ τεύχει ἄνῃ ἄλλῳ κακὰ τεύχων,
ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη

id est, ut Erasmus vertit,

Ipse sibi nocet ille alium qui lædere quærit,
Consultum male consultori pessima res est.

Ac Vulgaris est Senarius ex Varrone & Agellio notus:

Malum consilium consultori pessimum est.

Ac sane memorabile admodum est quod apud Suetonium legimus de I. Cæsaris, & apud Iul. Capitolinum de Gordiani interfectoribus, qui proprijs gladijs, quibus alios interemerant, vel seipsos confecerunt, vel ab alijs occisi sunt. Legitur quoq; ascriptum RAPTORI NOXIA PRÆDA SUA. *vel* INFAUSTA LUCRA: *quod explicat inter alias multas sententia Antiphanis poetæ veteris,*

τὰ πονηρὰ κέρδη τὰς μὲν ἡδονὰς ἔχει
μικράς, ἔπειτα δ' ὑστερον λύπας μακράς

id est:

Lucra male quæsita voluptates quidem pariunt
Breves, longam vero deinde tristitiam.

Præclarè idem Hesiodus:

Δῶς ἀγαθὴ, ἅρπαξ δὲ κακὴ θανάτοιο δότειρα

Bonum est donum, sed rapina mala mortis caussa.

DABIS

LXXXII.

DABIS IMPROBE POENAS.

Iustitia pereat semper sic vindice, quisquis
Alterius vitæ struxerit insidias.

PASSER

LXXXIII.

PASSER *solitarius græcis* στρουθίον μονάζον, *quo etiam nomine in Psalmo* CI. *(quamvis aliqui de eo disputent) appellantur, nunc etiam in alpibus Tridentinis ab Incolis Italice vocatur, merulo solitario. In Germania verò reperiri vix existimatur, estq; ex merularum genere, colore fusco, magnitudo tamen illis minor, ac solivaga. Nostris etiam temporib. Mediolani & Venetijs mas cicur redditus, & canorus sæpe numero aureo comparatur. Cumq; illi sit proprium & innatum amare solitudinem, & in illa suavius quam alibi cantare, non male repræsentat eum, qui propter studia graviora aut aliarũ rerum laudabilium gratia, vitam solitariam expetit. nam ex Horatio lib.* II *Epist.* II.

Scriptorum chorus omnis amat nemus & fugit urbes.

Ac Ovidius præsertim de poetis I. *Trist.* I. *cecinit,*

Carmina succeſſum scribentis & ocia quærunt.

Quamvis vero Petrarcha in duobus libris de vita solitaria, magnis laudib. eam extollat, fatetur tamen solitudinis studio amicitiæ jura non esse contemnenda, & turbas non amicos fugiẽdos. Sed propter nimis enormia vitia profecto his nostris dissolutissimis temporib. multis civitas carcer, & solitudo paradisus merito fieri incipit. Idem Petrarcha, & ex illo Guazzius de civili conversatione laudabilem solitudinem (non de altera vitiosa, qualis fuit Tiberij Cæsaris Capreis, ubi sævitiæ ac libidinis detestandæ officinam aperuit) distinguunt in perfectam, quæ est piorum & religiosorum hominum, & minus perfectam, quam & ipsam trifariam partiuntur, I. in solitudinem temporis, qualis est noctis silentium & similia. II. Loci, quando sibi quispiam idoneum secessum ad utiles meditationes eligit, de qua hic potiss. agitur. III. Animi, quando corpore quidem in medio rerum versamur, animo autem & cogitationib. toti in nobismet ipsis sumus.

SYLVA-

LXXXIII.

SYLVA PLACET MUSIS.

Seceſſus præclari aliquid meditantibus apti
Namque boni inſtrepitu quid ceciniſſe queas?

LXXXIV.

PASSER *noster vulgaris quibusdam videtur à patiendo dictus, quod sæpe morbo caduco laboret, quæ etymologia satis longe petita esse videtur. Nulla verò avicula ferme invenitur, quæ certa sede carens pervolitando sic locum mutet & incerta vagetur. Quare etiã proverb.* XXVI. *dicitur, passer quolibet vadens. Est tamen nihilominus testimonium divinæ providentiæ ac protectionis in rebus quoq; vilibus & despectis: quod ipse* SALVATOR NOSTER CHRISTUS *nos monet, Matth. cap.* X. *Nonne, inquit, duo passeres asse veneunt, & unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro? Videtur autem hoc symbolum illis conveniens, qui in continuis peregrinationibus sive voluntarijs, sive necessarijs versantur, quod studium si moderatum est, non solum gratum, sed utile quoq; esse consuevit, sed ubi modum excedit, plurimum profecto molestiæ & incommoditatis secum afferre solet, de quo Menandri sententia intelligenda,*

ξενιτεία γὰρ χαλεπὸν κατὰ πολλὰς τρόπους

Peregrinatio enim multis modis difficilis est.

Quidquod peregrinatio ipsa morbus esse dicitur à Symmacho in Epistolis? At rectè etiam ad piorum hominum in hoc mundo tanquam diversorio aliquo peregrinationem accommodare poterimus de quo epistola ad Hæbræos, οὐκ ἔχομεν, *dicit* ὧδε πόλιν μένουσαν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν, *id est, non habemus hic civitatem permanẽtem, sed futuram inquirimus: deq; hujus vitæ brevi & instabili curriculo B. Nazianzeni extant versus:*

τροχὸς γὰρ ἐστὶν ἀστάτως πεπηγμένος
ὁ μικρὸς ἔτος καὶ πολύτροπος βίος

Trochus est parum certus parumq; stabilis.
Fallacis huius cursus & vitæ brevis.

Et Plato etiam ab omnibus celebratam illam sententiam laudat: παροικία τίς ἐστιν ὁ βίος. *Vita peregrinatio quædam est.*

INCER-

LXXXIV.

INCERTA SEDE VAGANTUR.

Vt celer huc, sed mox volitat passerculus illuc,
Sic nusquam est, quisquis vivere ubique volet.

LXXXV.

QUATUOR *genera hirundinum habentur, quorum primum est domesticum, & passim notum, alterum rusticum sive agreste, quod ab imo ventre albicat. Tertium riparium, minimum omnium, quæ hirūdines falculæ quoq; dicuntur, & ripas excavant, inq; illis nidificant. Quartum est Apodum, quæ & marinæ & πύλφελοι vocantur, nec utuntur pedibus, quamvis non plane illis destituātur. Commendat autem industriam hirundinis Aristot. lib.* IX. *de Hist. Animal. cap.* VII. *his verbis. Omnino ratio brutorum magnam refert vitæ humanæ similitudinem, magisq; in minori genere quam majore videris intelligentiæ rationem, quod primum in avium genere hirundo in effingendo & constituendo nido existit. Quo in loco plura de artificiosa huius constructione commemorat, quæ postea à Plinio, Plutarcho, Aeliano & alijs quoq; sunt exposita. Ac addit ibidem Aristoteles: In nutrienda prole mira tam mas quam fœmina æquitate laborat. Impartit pullis singulis cibū observās cōsuetudine quadā, ne qui acceperit, bis accipiat. Plinius similiter ait (cujus & Oppianus meminit) in fœtu summa æquitate alternare cibum, & Aelianus lib.* III *cap.* XXVI. *justitiam servare adversus suos filios refert. Quare Horapollo scribit esse apud Aegyptios symbolum parentum, omnes suas facultates & opes filijs suis destinantes. Est q; similiter icon boni ac justi principis, qui singulari æquitate & justitia suos subditos regit, illis q; necessaria suppeditat. Quapropter Robertus Rex Neapolitanus passim in illis conclavibus, quibus ipse utebatur, hanc picturam appingi curavit. Id q; Phocylidis quoque versus monet.*

μοῖραν πᾶσι νέμειν, ἰσότης δ' ἐν πᾶσιν ἀρίστη, *id est*

Partem scilicet suam cunctis tribuee: æqualitas sane in omnibus rebus optima.

De justitia autē tam cōmutativa quā distributiva (ut in scholis loquuntur) extant V. *Eth. Nicomach. luculentæ disputationes.*

LXXXV.

CONCORDIA REGNI.

Sollicitam Prognes curam ſpectate regentes,
Atq; fovete pari pignora veſtra fide.

LXXXVI.

HIRUNDO *veris nuntia putatur ab hærendo ita dicta, quod ædium trabibus adhæreat,* χελιδὼν *verò græcis* ἀπὸ τῦ τοῖς χείλεσιν ἅδειν, *id est, quod labijs cantet. Plutarchus scribit quantum ipsis opus est, domos hominum subire, umbram securitatemque quærentes, ipsum autem hominem fugere tanquam feram. Ac Plinius vult hirundines è volucribus esse indociles, sicuti è terrestribus mures, cum elephanti jussa faciant, leones jugum subeant, in mari vituli totq; piscium genera miteſcant. Quod etiã asserit Plutarchus* VIII. *Sympoſiac. Albertus tamen perhibet, se vidisse manſuefactas hirundines, quæ ad manum quoq; volarent, quod quidem rariſs. accidit, cum experientia constet, hirundinem caveæ inclusam mori potius, quam quod ſervitutem istam ferre queat, quod Aelianus lib.* XVI. *Animal. cap.* III. *de Cercione ſive motacilla Indica quoq; ſcriptum reliquit. Sic honeſta & pudica matrona ita ſeſe cupit gerere erga maritum, ut habeatur tamen pro amica, non ſerva, fugiens nimis illiberalẽ ſubmiſſionem, aut durum præter modum imperium, quo nihil excogitari potest gravius, præſertim erga hunc ſexum imbecilliorem, cum ſecundum Iuvenal. Satyr.* VI.

———faciant graviora coactæ
Imperio ſæpius———

At contra ait Ovidius cecinit,

Penelope manſit, quamvis cuſtode careret,
Inter tam multos intemerata procos

Et veterum quispiam rectè ſtatuit,

ἄριστον ἀνδρὶ κτῆμα, συμπαθὴς γυνή

Optima viri poſſeſſio, uxor mutuo conſenſu illi amica.

De quo præclaræ ſententiæ tum apud alios autores, tum paſſim in proverbijs Salomonis, & apud Syracid. cap. potiſſimum XXVI. *leguntur.*

AMI-

LXXXVI.

AMICA NON SERVA.

Tecta hominis subit, ipsum hominem fugit anxia progne,
Gratum est hospitium, sed grave servitium.

TEMPO-

LXXXVII.

TEMPORUM *magna differentia avibus. (inquit Plinius sæpius laudato lib.* X. *cap.* XXV *) perennes sunt, ut columbæ; semestres, ut hirundines, trimestres, ut turdi & turtures: quædam cum fœtū eduxere, abeunt, ut galguli, upupæ. Abeunt autem hirundines, idem autor priore capite ex Aristotele refert, hibernis mensibus circa prid. Id. Septembris ad arcturi ortum, & ultra illud tempus deprehensæ pereunt, redeunt verò circa* VI. *Cal. Martij. Sed in vicina abeunt, apricos secutæ montium recessus, ubi repertæ sunt nudæ ac deplumes, secundum Aristotelem quoq; lib.* VIII. *de hist. Animal. cap.* XVI. *Sunt tamen nonnulli, qui existimant eas etiam mare transvolare instar aliarum quarundam aviū, præsertim in locis mari propinquis. Quod etiam Petrus Martyr affirmat lib.* II. *legationis suæ Babylonicæ his verbis: Hiematum Alexandriam hirundines, milvosq; cæteras q; volucres, pontum hieme adveniente è nostris regionibus Europæis trāsvolantes, tendere cognovimus. Quemadmodum igitur hirundo vernum tempus tanquam amœniß. totius anni partem expetit, ac ante illud non apparet: ita quoq; se habet amantis ratio, qui amore non capitur, niſi sensib. animi & corporis infixis in aliquod subjectum pulchrum. Est autem quatuor affectibus amans subjectus, lætitiæ ac spei, qui ambo cum veris amœnitate, quam hirundo tantopere desiderat, conferri possunt, nec non timori ac dolori, asperæ hiemi convenientes. Vnde Ovidius,*

Pessima mutati cœpit amoris hiems.

Sed qui laudabili proposito ac singulari generositate flammas & illecebras amoris nimij absentia sua restinguere, & propterea ad alia loca, ubi hiems minus sit aspera, id est, impetus cupiditatum sedatior, sese conferre studeant, sapienter faciunt, idq; monet quoq; Ovid. I. lib. de remedio Amoris hoc distichō:

Tu tamen & quamvis firmis retinebere vinclis,
I procul, & longas carpere perge vias.

ALIO

LXXXVII.

ALIO HIBERNANDUM.

Ardorem quisquis fugere optat tempore amoris,
Dum fervet, fugiat. namq; hieme arcta fuga est.

LXXXVIII.

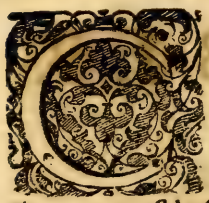

CUM *viva animalia in publicis spectaculis, & inprimis nobiliũ ludicris certaminibus, tam pedestribus quam equestribus, insigniũ vel symbolorum loco gesta ac usurpata, plus animos afficiant, & oculos quoque magis oblectent, quam solæ figuræ eorũ aliqua pictura repræsentatæ, ideo quidam Nobiliss. vir in Italia simili tempore & loco, quibus eiusmodi ludi solent celebrari, cassidi suæ imponi curavit caveam rotundam affabre elaboratam & ita in æquilibrio suspẽsam, nec minus tamen in suis polis se moventem, ut avicula illic inclusa, in quamcunq; partem verteretur, semper in medio firmiter consisteret, & in axe tantum permaneret. Quod etsi ille de suo honesto amore quodam erga fœminam quandam nobilem intelligi voluit, nihilo tamen minus quoq; de omnibus alijs laudabilibus & egregijs actionibus magna constantia susceptis, ac confectis, idq; auxilio veræ virtutis, accipi recte ac usurpari merito hoc ingeniosiss. symbolum poterit. Nam secundũ illud Evagrij* πᾶσα συμφορὰ κέφη ἐςὶν ἀνδρὶ μὴ κέφῳ : *Omnis calamitas levus est viro constanti. Bene etiam Theocristus* : Λίαν σὺ βεβηκότων ἀνδρῶν, τὸ ἀκλινὲς τὸ τῆς ψυχῆς ὄρθιον ἐν τοῖς δεινοῖς διαφυλαττόντων : *Virorum constantium est, animi statum in periculis rectum & immobilem conservare.* Socratis dictum admodum memorabile fertur tale : ἀνδριὰς μὲν ὅπῃ βάσεως, κατορθοῖ· ὁ ἀνὴρ ὅπῃ καλῆς προαιρέσεως ἀμεταπίπτει· ὀφείλει εἶναι, id est, *ut statua in sua basi, sic etiam vir bonus & virtutis studiosius in suo proposito constans & immobilis esse debet. Hinc vir beatus Aristoteli in Eth. dicitur* τετράγωνος, *qui omnes fortunæ casus, sic ut oportet, ferre sciat ac soleat.*

SEMPER

LXXXVIII.

SEMPER IN AXE.

Hic licet usq; orbis celerem volvatur in orbem,
In se immota tamen mens generosa manet.

LXXXIX.

VESPERTILIO *à vespertino tempore dictus à nocte græcis appellatur* νυκτερὶς. *Hanc avium solum animal sive vivum fœtũ parere & lacte nutrire Plinius lib.* X. *cap.* LXI. *memoriæ prodidit. Extat autem elegans fabula apud Ovidium lib.* IV. *Metamorph. de Alcithoe & sororibus, Minei Thebani filiabus, ob contemtum sacrificium Bacchi in vespertiliones conversis. Notantur verò per vespertilionem tria genera hominum (quod Alciatus quoq; in Emblematis nonnihil innuit) quorum primum est, qui ob malam famam, æs alienum, vel aliam similem caussam, lucem & homines fugere coguntur. Alterum Philosophos nonnullos continet, qui dum nimis abdita & incerta, & longe supra ipsorum captum posita, perscrutari conantur, sæpe cæcutire solent. quod etiam Aristot. lib* II. *Metaphys. monuit, ubi ait,* ὥσπερ γὰρ τὰ τῶν νυκτερίδων ὄμματα πρὸς φέγγος ἔχει τὸ μεθ' ἡμέραν, οὕτω καὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ὁ νοῦς πρὸς τὰ τῇ φύσει φανερώτατα πάντων, *id est, Quemadmodum vespertilionum oculi ad lumen diei se habent, ita & intellectus animæ nostræ ad ea, quæ manifestissima omniũ sunt. Tertiũ est quorundam verisipellium & callidorum, ac plane ancipitis fidei, jã hoc probantium, jam aliud: de quib. versus commemorantur veteres ex Agathone apud Varronem de lingva latina.*

Quid multa? factus sum vespertilio, neque
In muribus plane, neq; in volucribus sum.

Quales fraudulenter ἀμφοτεριζοντας *neutri parti in civili discordia adhærentes, lex Solonis (ut in eius vita tradit Plutarchus) ab omnib. publicis muneribus removit, quod quidem non ideo factum est, quod pacis & tranquillitatis necessario tẽpore studiosi improbarentur, sed potius ut hac ratione facilius & commodius cives tam in concordia retinerentur, quam disjuncti rursum ad illam rectius perducerentur. De vespertilione quidem à cæteris avibus nudata pẽnis, & ad nocturnos volatus damnata, nota est Æsopi fabula.*

INTER

LXXXIX.

INTER UTRUMQUE.

Vita fugit lucem diræ male conscia culpæ,
Vt quæ avis à sero vespere nomen habet.

XC.

PES *sive apis*, μέλισσα *vel* μέλιττα ἀπὸ τῶ μέλιτος *græcis dicta, à melle nimirum conficiendo ab Aristotele lib.* IX. *de histor. animal. cap.* XL. *vocantur* τῶν ζώων καθαριώτατον καὶ ἐργαλικώτερον, *id est animalium omnium mundissimum & laboriosissimum. Quo in loco apum natura & proprietas, & quasi politia quædam concors accurate describitur. unde postea alij fere omnes, ut Plutarchus, Plinius, Aelianus, Virgilius, & reliqui desumserunt: inter quos Plinius lib.* XI. *c.* V. *ait, labores tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent, consilia privatim, & duces gregatim, & quod max. mirum est, mores habent. Et cap.* VI. *Nullusque cum per cœlum licuit, otio perit dies: & cap.* X. *Mira operis observatio. Cessantium inertiam notant, castigant mox & puniunt morte. Sic Virgilius inter alia* IV. *Georg. dicit:*

Omnibus una quies, operum labor omnibus unus.

Qua imagine clarissime exprimitur tam gubernationum solicitudo ac diligentia, quam subditorum in aliqua bene ordinata Republica studium obediendi & fideliter fungẽdi officio suo. Eodem sensu quidam addunt, MENS OMNIBUS UNA EST. *Ruscellus ascribit hoc symbolum Antonio de Leva, præcipuo Cæsaris* CAROLI V. *polemarcho, cum dicto,* SIC VOS NON VOBIS *scilicet mellificatis apes. Cum enim hic omnino speraasset, Ducatum Mediolanensem sibi gubernandum traditurum Imperatorem, quoniam potiss. eius opera fuerat recuperatus nihilominus tamen Francisco Sfortiæ, ut promiserat Cæsar, bonafide fuit ille restitutus.*

LABOR

XC.

LABOR OMNIBUS VNVS,

Doctus aptum & ſtudia & mores & jura revolvat
Qui bene vult populis dicere jura ſuis.

PLATO

XCI.

PLATO *lib.* VI. *de legibus ait,* δὶς τὸ καλὸν ῥηθὲν οὐδὲν βλάπτει, *id est, Bis pulchrum & laudabile dicere, nihil nocet. Quare etsi hoc symbolum in prima quoq; Centuria exposuimus, hoc loco tamen diversa quidem expositione propter illius elegantiam repetere placuit. Varro lib.* IV. *de re Rustica, naturam api plurimum artis ac ingenij tribuisse scribit, ut quæ minime sit malefica, & quod nullius opus vellicans faciat deterius. Nam neutiquam floribus insidendo officit, ac impedit quo minus fructum afferant De quo Aristoteles lib.* XI. *cap.* VIII. *adhuc multo prolixius agit, nec non Plinius, ipsius hac in parte copiosus interpres. Rectiss. autem hoc symbolum ab illis usurpari poterit, quorum omnium actionum & universæ vitæ finis eo spectat, ut sine ulla injuria & damno semper quam pluribus possint inservire, nec ulli quicquam mali inferre. Est autem innocentia, secundum Ciceronem, puritas animi, omnem injuriæ illationem abhorrens, quam in Tusculan. Quæstionibus* ἀβλάβειαν, *id est, affectionem animi quæ nemini noceat, nominare solitus est. Apud alios adjecta est græca inscriptio,* Α'Φ' ΕΚΑ'ΣΤΟΥ ΤΑ' ΧΡΗ'ΣΙΜΑ, *id est,* AB UNOQUOQUE UTILIA. *Quēadmodum enim apicula in florido prato ad quosvis flores advolat, atq; ex illis solum ea, quæ sibi utilia sunt, carpit & inde aufert: sic nos quoq; relictis alijs superfluis vel etiam detrimentosis studijs, ad ea tantū animum applicare debemus, quæ aliquid utilitatis ac doctrinæ bonæ ac salutaris afferre possint,*

Floriferis ut apes in saltibus omnia libant, &c.

secundum Lucretij melliflua carmina. Quo etiam notari potest ex Aeschine ad Ctesiph. selectas veterum poëtarum γνώμας *olim pueris ediscendas propositas fuisse,* ἵνα ἄνδρες ὄντες αὐταῖς χρῶνται, *ut virifacti eas ad usum transferrent. Plura in Centuria primæ symbolo* LXVII. *Vt prosim.*

SINE

XCI.

SINE INJURIA

Quæ multis prosint, sapiens fert, colligit, auget,
Vt varios flores sedula libat apis.

XCII.

EST *& hoc symbolum antea in prima Centuria aliqua ex parte expositum, cujus tamen hic tractationem pleniorem repetere voluimus. Quod Apes floribus odoratis & inprimis rosis apprime delectẽtur, & inde suaviss. alimentum sibi comparent, antea dictum est, & libet insuper afferre in medium B. Basilij egregiam similitudinem, quam ponit in commentario de legendis libris Ethnicorum :* ὡς γὰρ τῶν ἀνθέων τοῖς μὲν ἀνθρώποις ἄχρι τῆς εὐωδίας ἡ τῆς χρόας ὄψίν ἡ ἀπόλαυσις, ταῖς μελίτταις δ' ἄρα καὶ μέλι λαμβάνειν ἀπ' αὐτῶν ὑπάρχει: οὕτω δὴ καὶ ταῦτα τοῖς μὲν τὸ ἡδὺ καὶ ἀπέχαρι μόνον τῶν τοιούτων διώκουσιν, ἔστι δέ τιν' καὶ ὠφέλειαν ἀπ' αὐτῶν εἰς τὴν ψυχὴν ἀποθέσθαι, *id est, velut enim florum hominibus quidem usq; ad odorem & colorem est usus, apes autem mel ex ipsis excipere noverunt : Sic etiam hic qui diligentes in legendo existunt, non solum quod dulce jucundumq; fuerit in eorum libris persequũtur, sed quandam ex illis utilitatem in animum reponere student.* πρόφη γὰρ, *ut Aristides ait in Panathen.* ὡς ἀληθῶς καθαρὰ καὶ διαφερόντως ἀνθρώπου, ἡ ἐν μαθήμασι καὶ λόγοις: *Verè purum & hominis proprium alimentum, artes & litteræ. E contrario autem Scarabæus, ut Aelianus refert. lib.* IV. *cap.* XVIII. *ab odoratis læditur, ac fœtidis oblectatur, inprimis vero rosæ adeo illi sunt contrariæ, ut illis involutus quoque intereat. Quod proprie etiam convenit ingenio agresti ac ab omni liberali institutione, ac doctrina laudabili plane abhorrenti, cum alij bene educati & instituti tantopere his sese oblectent, ac sustentent. Quo pertinet proverbium tritum, Scarabæo unguẽtum, quod Plutarchus* VII. *Symposiac. Quæst.* VII. *in philosophum austeriorem quendam, qui psaltriam in convivio nolebat, ferre convenire ait.*

FINIS

XCII.

UNI SALUS ALTERI PERNICIES.

Vt rosa mors, scarabæe, tibi est, apis una voluptas:
Virtus grata bonis, est inimica malis.

XCIII.

DE animalculis tam in nive quam igne viventibus locus habetur apud Aristotelem lib. V. cap. XIX. de hist. Animal. satis memorabilis, quem integrum ascribere placuit. Quin etiam in ijs quæ putredinem nullam posse recipere existimantur, nasci animalia novimus, ut vermes in nive vetustiore, qui hirti sunt pilis & rubidi, quoniam & ipsa nix vetustate rubescit, sed in nive mediæ terræ candidi & grandiores inveniuntur. Torpent omnes ac difficulter moventur. In Cypro insula ærarijs fornacibus, ubi chalcitis lapis ingestus compluribus diebus crematur, bestiolæ in medio igne nascuntur pennatæ, paulo muscis grandibus majores, quæ per ignem saliunt atq; ambulant. Emoritur & hoc genus & illud nivis alumnum, cum alterum ab igne, alterum à nive dimotũ est. Hæc ille. Plinius lib. XI. cap. XXXVI. eadem repetens vocat pyralin sive pyraustam, de quo in symbolo proximo plura. Seneca quoq; lib. V. cap. VI. cum admiratione potius quam caussæ explicatione idem affirmat, itemq; Aelianus lib. II. cap. II. à quo πυρίγονοι, id est, in igne nati vocantur. Hoc tamen nescio, qua ratione inductus Ovid. VI. Fastor. negare videtur,

Nec tu aliud Vestam, quam puram intellige flammam:
Nataque de flammis corpora nulla vides.

Erasmus in Adagijs proverbio, πυραύστου μόρος, id est, pyraustæ interitus, hoc symbolum interpretatur vel de ὀκυμόροις, id est, qui celeriter intereunt, vel etiam de illis, qui nullibi alibi vivere possunt, quam in propriis ac consuetis laribus & domicilijs, à quibus si paulo longius abesse cogantur, sibi moriendum existiment. Alij ex Plinio ascripserunt MORIAR SI EVASERO, quod non absimile est illi, ἀπωλόμεθα ἄν, εἰ μὴ ἀπωλόμεθα, id est, perimus, si non perimus, à contrario sensu.

MORE-

CXIII.

MORERER EXTRA.

Turpe est in propriis fixum consistere tectis,
Nec cælo annata conditione frui.

XCIV.

ITEDULA *sive Cicindela, quam vulgo noctiluca appellant, insectum est pennatum instar muscæ, cujus quoq; meminit Aristoteles lib.* I. *de part. Animal. cap.* III. *vocatque* λαμπυρίδα, *vel secundum alios,* λαμπυρίδα, *quia noctu per arva luceat, instarq; flammæ micet. Plinius lib.* XVIII. *cap.* XXVI. *de his ita scribit. Est signum illius (hordei) maturitatis, & horum (milij ac panici) sationis commune, lucentes vespere per arva cicindelæ, ita appellant rustici stellantes volatus, græci vero lampyridas incredibili benignitate naturæ. De quo plura apud eundem autorem legi poterunt, libro jam commemorato, & lib.* XI. *cap.* XXVIII. *Apud nos quidem vermis est Erucæ similis qui eadē parte qua cicindela noctu fulgorem tam clarum emittit, ut etiam ad illū litteræ legi possint, ut scribit Gesner. de Lunar. & reb. noctu lucentibus. Quamquam verò & hoc symbolum autor illius ad honesti amoris significationem accommodaverit, inprimis tamen ille forsitan demonstrare voluit, conjugium optatum & felix à cœlo, id est, Deo opt. max. peculiariter hominibus procurari, nec nostro judicio aut industriæ, sed soli providentiæ divinæ esse ascribendum. Quod probat ista memorabilis sententia Salomonis in proverb. cap.* XIX. *ubi græca ita leguntur,* οἶκον καὶ ὕπαρξιν μερίζουσι πατέρες παισι, παρὰ δὲ κυρίᾳ ἁρμόζεται γυνὴ ἀνδρὶ, *ubi usitata versio sic habet, Domus & divitiæ dantur à parentibus: à Domino autem proprie uxor prudens. Quod amicus meus D. Conradus Rittershusius vir doctiss. hoc aliquando distícho includit,*

χρήματα μὲν παῖδες γονέων ἄπο κληρονομοῦσιν,
ἡ ἀγαθὴ δὲ θεοῦ σύζυγός ἐστι δόσις.

Heredes patrum gnati bona plurima cernunt,
Moratæ est dator est conjugis ipse Deus.

MEUS

XCIV.

MEUS IGNIS AB ORTU.

Ne forte in tenebris offendas, sum tibi summè
Flamma iter ostendens provida cura DEI.

ADMI-

XCV.

ADMIRANDAM *prorsus Bombycũ generationem & variam mutationem legere possumus apud Aristotelem lib.* V. *de histor. Animal. cap.* XIX. *& Plinium lib.* XI. *cap.* XXII. *&* XXIII. *Quæ omnia Hieronymus Vida Cremonensis eleganti poëmate elaboravit. Fit autem primum ex ovo vermis, ex verme eruca, deinde bombylius, ex hoc Necydalus, & tandem spatio sex mensium Bombyx. Post quadragesimum verò diem, quo eruca se abdidit & in Bombylium est mutata, subnascens papilio (quem Aristoteles videtur* νεκύδαλον *vocasse) exeso folliculo, ut exitum quærat, filum proscindit & fit quatuor alis pennatus. Vida ita versibus expressit lib.* II.

Nonne vides, cum carceribus exire reclusis
Instant ardentes, quanta nitantur opum vi?
Clausa obstat domus, & fili densissimus ordo,
Nec mora nec requies, vestigant omnia circum,
Explorantque aditus omnes, si qua potis extra
Rumpere, & optatæ rursum se reddere luci.

Hinc quidam nobilis juvenis mature ex carcere amoris ac Veneris laqueis & illecebris, quasi ex dura servitute sese liberans, & ad bonam frugem rediens, totus se studijs gravioribus & cognitioni rerum laudabilium addicere, & tãquam alas, quibus ex sordibus prioribus evolet, comparare studuit. Alius græcum hemistichium ex Epigrammat. lib. II. *addidit* ΑΠΤΕΡΟΣ ΟΥ ΔΥΝΑΤΑΙ, *id est, sine pennis non potest, scilicet avolare. Alius ascripsit,* ET FECI ET FREGI, *ingeniose innuens, quod sicuti incautius in juventute voluptatibus & amoribus fuisset irretitus & sponte sua illis servisset; sic paulo post maturiore judicio & vera ratione superveniente illa omnia reliquisse, ac tandem tanquam fracto ergastulo ad meliores partes avolasse.*

PURUS

XCV.

PURUS UT ERUMPAM.

Cæca voluptatum, o juvenes, abrumpite vincla,
Libera erunt vestra his pectora vindicijs.

XCVI.

CICADAM *quasi cito cadentem, id est, celeriter evanescentem dictam esse quidam volunt, apud græcos* τέττιξ *est ἀπὸ τοῦ τετίζειν, id est, stridere. Aristoteles lib.* V. *cap.* XXX. *in minoras & majores divisit, & has argutas, illas mutas esse, mares q; canere, fœminas silere ait. Cuius rei eleganter reddit rationem Theophilactus Simocatus in probl. physicis. Quod si quis pleniorem de his cognitionem desideret, legat quæ Calius Rhodiginus lib.* XVII. *cap.* VI. *prolixe disseruit. Sicuti autem cicada hieme recondita torpet & in terra latitans frigora patienter tolerat, expectãs tempus æstatis calidius, cujus tepore & simul roscido florum ac herbarum humore quasi reviviscat: ita vir prudens ferens aliquãtisper patiẽter adversæ fortunæ insultus, fortunam meliorem animo constanti & æquo in terra expectat. Quod quidem pijs hominibus indubitanter divinum auxilium suo tempore sperantibus in omnib. calamitatibus assidue est meditãdũ. Quale evidẽtiss. exemplum in S. Iobo proponitur, ex cujus libro c.* XIV. *hoc dictũ desumtũ est, ubi ait: Cunctis diebus militiæ meæ expecto donec veniat immutatio mea. Hadrianus Iunius aliter accepit. nam cum cicada tantum rorem lambat ex floribus jam apertis & reliquos immaturos & occlusos prætereat, donec suo tẽpore quoq; illis frui liceat, præsentib. interea fruens: ita quoq; unusquisq; in sua* αὐταρκείᾳ *cõtentus vivere, quãdiu necesse est, debet. Addidit autem Italicum proverbium,* DI QUESTO ME CONTENTO, ET MEGLIO SPERO, *id est, Præsentibus contentus meliora spero. Quo pertinent Lucret. versus lib.* IV.

Quod si quis vera vitam ratione gubernet,
Divitiæ grandes hominis sunt vivere parce
Æquo animo. neq; enim est unquam penuria parvi &c.

Notandum autem, pictorem pro cicada perperam hic locustam appinxisse.

EXPE-

XCVI.

EXPECTO DONEC VENIAT.

Frigora fert patiens, ſpe veris parva cicada:
Sperat & infeſtis mens bona ſemper opem.

XCVII.

DE Pyrausta proprie sic dicta Aristotelis & aliorum sententiam paulo ante exposuimus, nunc de altera eius significatione aliquid adjungemus, de qua inprimis Aelianus lib. XII. cap. VIII. hæc habet. Ex ignis fulgore pyrausta, quod vehementi afficiatur voluptate, iccirco cum flamma vel maxime viget, ad lucernas advolat, atq; nonnihil captare videtur. Cuius meminit quoq; Aeschylus Tragœdiarum scriptor hoc senario,

δίδυκα μωρὸν κάρτα πυράυστ μόρον, id est

Magnopere stultum metuo pyraustæ exitum.

Aristoteles lib. VIII. de histor. Animal cap. XXVII. ἀπίλον vocat quoddam genus minus papilionum, quod lucernarum luminibus advolat, idq; Italii vocant farfallam. Idem tamen & culices & muscas factitare scimus. Hinc proverbiũ, χαρὰν πυράυστ χαίρεις, Gaudium pyraustæ gaudes, de momentanea voluptate. Quamvis verò hoc symbolum, finem breviß. ac pessimum omnium pravarum voluptatum abunde exprimat, atq; ideo Horatius lib. I. Epist. XII. moneat,

Sperne voluptates, nocet emta dolore voluptas.

Et similiter Alexis:

φεῦγ' ἡδονὴν, φέρουσαν ὕστερον βλάβην.

Fuge voluptatatem quæ ferat in posterum damnum.

tamen inprimis ad perditos & immoderatos amores referri solet, quibus capti non aliter ac vehementi igne consumi soleãt. Quare Itali appositè huic symbolo ascripserunt, PIACER CONDUCE A MORTE, id est, Voluptas ad mortem perducit. Quidam addunt, FUGIENDA PETO: quod non solum cum prioribus convenit, sed etiam adhuc magis generalius de omnibus periculosis consiliis & actionibus intelligi poterit.

BREVIS

XCVII.

BREVIS ET DAMNOSA VOLUNTAS.

Qui circumvolitat deceptus amoris ad ignes,
Nunquid naturam papilionis habet?

XCVIII.

MUSCÆ *in speculi superficie tanquam nimis glabra & expolita non possunt consistere, indeque levi momento decidunt, at in corporibus scabris & duris inhærere diutius & validius illis conceditur. Non aliter viri constantes in rebus duris & adversis omnia magno animo agunt, & quidem stabilius ac alacrius quam in secundis, quas Xenophon ait difficilius esse moderate ferre quam adversas. Et Plutarchus in erudito commentario* παραμυθικῶ *ad Apollonium, inter alia egregia dicta, quæ huc pertinēt, hoc quoq; exponit.* πεπαιδευμένων γάρ ἐστι καὶ σωφρόνων ἀνδρῶν πρὸς τετὰς δοκήσας εὐτυχίας τὸν αὐτὸν εἶναι, καὶ πρὸς ἀτυχίας φυλάξαι τὸ πρέπον, *id est, Recte enim instituti hominis est atq; cordati, neq; mutari ob eventum rerum quæ videntur prosperæ, & constanti animo decorum in adversitatibus servare. Minimum enim illi obesse fortuna potest, qui sibi firmius in virtute quam in casu subsidium collocavit, ut autor in Rhetoricis ad Herennium inquit. Videtur etiam ita non inconcinne accommodari posse ad innocentiam probitatemq; vitæ, quod in ea nullæ sordes adhærescere, nulla malevolorum reprehēsio, nullus fortunæ impetus locum invenire possit, sicuti de viro bono fecit Ausonius.*

Securus, mundi instar habens, teres atq; rotundus:
Externæ ne quid labis per lævia sidat.

Et ante ipsum Horat. lib. II. *Sermon. Satyr.* VII.

——In seipso totus teres atq; rotundus,
Externi ne quid valeat per læve morari,
In quem manca ruit semper fortuna &c.

SCA-

XCVIII.

SCABRISQVE TENACIUS HÆRENT,

Rebus in adverſis ſis fortis: nempe ea parvæ
Laus eſt virtutis, proſperitate frui.

ENU-

XCIX.

ENUMERAT *Aristoteles lib.* IX. *de hist. Animal. cap.* XXXIX. *tria aranearum genera, ex quibus tertium dicit esse sapientiss. & de illarum venatione & artificio in tela conficienda plurima lectu digna proponit. Quem secutus Plutarch. in comment. de solertia Animal. non minus hoc argumentum eleganter tractat, nec non Aelianus lib.* I. *cap.* XXI. *& Plinius lib.* XI. *cap.* XXII. *itēq; Cicero* II. *lib. de natura deorum. Anacharsis autem, ut in vita Solonis Plutarchus & Valerius Max. referunt, aranearam telis leges comparabat. Nam ut in his animalcula & insecta infirmiora, quales sunt muscæ, papiliones & similia, retinentur, validiora autem, ut vespæ, & crabrones perrumpunt: ita legib. humiles & pauperes constringuntur, divites verò & potentes illis non alligantur. Sed Stobæus hoc Zaleuco Locrensium legislatori tribuit. Quod quidem de legum inæqualitate potius, quam recta ipsarū observatione intelligendū. Nā Trajanus justiss. Imperat. (ut Dio in eius vita perhibet) præfecto prætorio tradens gladium dixisse fertur: Hoc gladio pro me utaris, donec justa facio. Sin injuste egero, contra me. Ac similiter Antiochus tertius civitatib. sibi subditis scripsit, si quid unquam per literas mandasset, quod legibus adversaretur, ne curarent, sed haberēt pro illo, quod se nesciente esset scriptum. Quo pertinet Platonis graviss. sententia lib.* IV. *de legibus,* ἐν ᾗ (πόλει) μὲν γὰρ ἂν ἀρχόμενος ἢ καὶ ἄκυρος νόμος, φθορὰν ὁρῶ τῇ τοιαύτῃ ἑτοίμην οὖσαν. ἐν ᾗ δ' ἂν δεσπότης τῶν ἀρχόντων, οἱ δ' ἄρχοντες δοῦλοι τοῦ νόμου, σωτηρίαν καὶ πάντα ἀγαθὰ, ὅσα οἱ θεοὶ πόλεσιν ἔδοσαν γιγνόμενα καθορῶ, *id est, paratum illi civitati exitium video, in qua non lex magistratibus, sed legi magistratus præsunt. Salutem vero illi, ubi lex serviētibus magistratibus dominatur, cuncta certe bona, quæ dij civitatibus præbent, huic affore cerno. Et Cicero quoq; alibi dicit, leges cum omnibus una & communi voce loqui.*

VIO-

XCIX.

VIOLENTIOR EXIT.

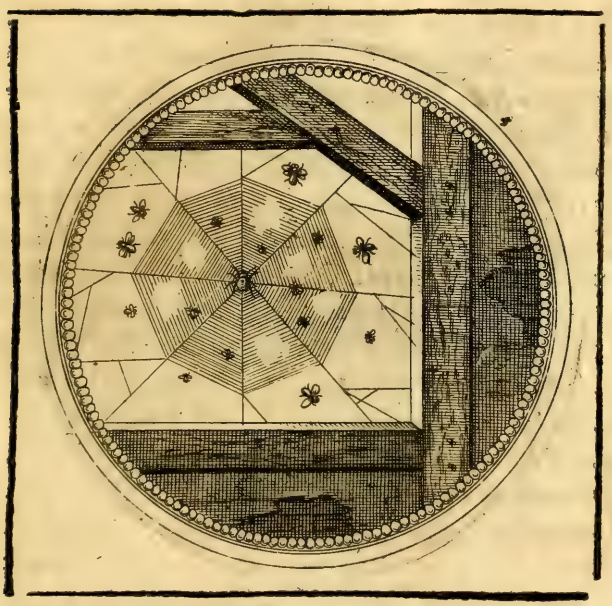

Innodat culicem, ſed veſpæ pervia tela eſt;
Sic rumpit leges vis, quibus hæret inops.

C.

VISUM *fuit tandem hanc tertiam Centuriam nostram cum Phœnice concludere, & de illo paulo verbosius, quam antea factum est, disserere. Idq; tum propter autorum plurimorum de eo varias ac interdum discrepantes opiniones, tum ob symbola, ex hac ave ingeniosa nonnulla & præclara desumta. Ac quantum ad primum attinet, si omnium eorum, qui de illo aliquid litteris mandarunt, sententias in medium proferre vellem, non aliquot paucæ pagellæ, sed vix liber quispiam grandior sufficeret. quare satis esse putavi, saltem nomina præcipuorum scriptorum hoc in loco notare. Inter quos vetustissimus mihi occurrit Herodotus lib.* II. *sive Euterpe, quamvis dubitanter de eo loquatur. Philostratus quoq; in vita Apollonij, addit istud, ὡς φασι, id est, ut aiunt. Scripserunt de eo etiam Horapollo lib.* I. *cap.* XXXIV. *&* XXXV. *Plinius lib.* X. *cap.* II. *qui & ipse veretur, ne quid fabulosi subsit. Solinus cap.* XXXVI. *Seneca passim. Cornelius Tacitus lib.* V. *Annal. Aelianus lib.* V. *cap.* LVIII. *Lucianus. Sextus Aurelius Victor. Suidas. Xiphilinus in vita Tiberij, qui ait in Aegypto visum, ac Tiberio mortem denunciasse. Glycas Annal. par.* I. *Artemidorus lib. de insomnijs, cap.* XLIX. *Aeneas Platonicus. Aristides in oratione de Smyrna beneficio M. Aurelij Imperat. reædificata: atq; inter poetas Oppianus. Ovidius* XV. *Metamorph. Claudianus. Poema Lactantio falsò ascriptum. Tzezes. Statius lib.* III. *Inter Ecclesiasticos verò scriptores Gregorius Nazianzenus in præceptis ad virginem, & oratione ultima de Spiritu sancto. Basilius. Tertullianus in libro de resurrectione carnis. Cyrillus, Cyprianus, Epiphanius, Eusebius Pamphilus, in vita Constantini Imperat. Rufinus. Ambrosius de fide resurrect. &* V. *Hexa. Isidor. lib.* XII. *Inter recentiores sunt, Albertus Magn. Volateranus lib.* XV. *Scaliger cõtra Cardanũ Exercit.* CCXXXIII.

C.

VITA MIHI MORS EST.

Ex seipsa nascens, ex se reparabilis ales,
Quæ exoriens moritur, quæ moriens oritur.

CII.

vocatq; Semendam, ex scriptoribus recentioribus rerum Indicarum: Pierius Valerian. in Hieroglyphicis. Erasmus in Adagijs Chil. II. Centur. I. proverb. XX. & LVII. Adrianus Iunius proverb. XCIII. Centur. V. Gesnerus de Avibus & plures alij, quorũ nomina jã non succurrũt. Sed meo quidem judicio, inter omnes, quos jã enumeravimus, nullus videtur exquisitius ac certius de Phœnice scripsisse, quã Cornelius Tacitus lib. VI. Annal. Cuius ideo verba integra hic apponẽda esse cẽsuimus: Paulo Fabio & Lucio Vitellio Coss. post longum seculorum ambitum Phœnix in Aegyptum venit, præbuitq; materiem doctissimis indigenarum & Græcorum, multa super eo miraculo disserẽdi. de quibus congruunt, & plura ambigua, sed cognitu non absurda promere libet. Sacrũ Soli id animal, & ore ac distinctu pinnarum à cæteris avibus diversum, consentiunt qui formã eius definiere. De numero annorum varia traduntur, maximè vulgatum, quingentorum spacium. sunt qui adseverẽt, mille quadringentos sexaginta unum interjici, priores q; alites Sesostride primum, post Amaside dominantibus, dein Ptolemæo, qui ex Macedonibus tertius regnavit, in civitatem, cui Heliopolis nomen, advolavisse, multo cæterarum volucrum comitatu, novam faciem mirantium. Sed antiquitas quidem obscura. Inter Ptolomæum ac Tiberium minus ducẽti quinquaginta anni fuerunt. unde nonnulli falsum hunc Phœnicem, neq; Arabum è terris credidere, nihilq; usurpavisse ex his, quæ vetus memoria firmavit. Confecto quippe annorum numero, ubi mors propinquet, suis in terris struere nidum, eiq; vim genitalem affundere, ex qua fetum oriri, & primam adulto curam sepeliendi patris, neq; id temere, sed sublato myrrhæ pondere, tantoq; per lõgum iter, ubi par oneri, par meatui sit, subire patrium corpus, inq; sõlis aram perferre atq; adolere. Hæc incerta & fabulosis

aucta.

CIII.

aucta. Ceterum aspici aliquando in Aegypto eam volucrem, non ambigitur. Hæc ille. Sed notandū, præter Claudianum, & Poema Lactantio perperam attributum, nec Plinium, neq; Tacitum vel alium ex veteribus tradidisse. Phœnicem seipsum comburere, quod tamen postea recentiores universi secuti sunt. Sed veniamus jam ad symbola, quorum primum est, UT VIVAT: *à Ruscello ascriptum Madrucio Cardinali, quod alij plenius efferunt,* SE NECAT UT VIVAT: *Cujus interpretatio multiplex esse potest. Nam primum generalius significat hominē, qui omnes suas cogitationes & actiones eo dirigere conatur, ut suæ vitæ brevitatem egregia fama cōpenset, & inde sese quasi immortalem reddere queat. Alij potius ad veram pietatem exercendam referunt, intelligendo per solem, ad quem Phœnix aspirat, & cujus beneficio regeneratur,* CHRISTUM, *nostrum redemtorem, unicum justiciæ solem, cui omnia nostra merito debemus referre accepta, & ejus causa quævis libenter in hoc mundo perferre, quo tandem per ipsum vitam beatam & æternam vivere queamus, certe nobis persuadentes, hanc mortem nostram esse initium vitæ melioris, de quo præclarum distichū & à multis cōmēdatum legitur Ravennæ ad picturā Phœnicis:*

Securus moritur qui scit se morte renasci,
Mors ea non dici, sed nova vita potest.

Quo & nostra hæc inscriptio, ex Symposij Aenigmat. sumta pertinet: VITA MIHI MORS EST. *Sic B. Tertullianus in libro de resurrectione carnis inquit, plenissimum ac firmissimū specimen esse huius spei (resurrectionis) ex hoc alite sumendum, quod B. Ambrosius quoq; & Epiphanius in Physiologo asserunt. Quare quidam græcum dictum ascripsit.* ΘΝΗΣΚΩΝ ΟΥΚ ΑΠΟ ΘΝΗΣΚΩΝ, *id est, moriens non moriens. Cujus argumenti plurimæ extant sententiæ apud sacrarum literarum interpre-*

tes præclaræ. Quidam Bartolomæus Taegius, qui de symbolis sive impressis Italice breviter & accurate scripsit, addidit NE PEREAT: *quo ait exprimi hominis pij ac religiosi propositum & studium laudabile, in fugiendis, & compescendis voluptatibus ac illecebris huius mundi, & affectibus & cupiditatibus suis nimiis moderandis ac vincendis, deniq; in castigando proprio corpore, ne vitis cum jactura animæ obsequatur. Quod B. Nazianzenus lib.* I. *Sententiarum spiritualium his jambicis versibus breviter de quibusdam vitijs exposuit,*

ἔρως, μέθη, ζῆλος τε καὶ δαίμων, ἴσα.
οἷς ἂν προσέλθῃ, τὰ φρονεῖν ἐπέκλυσε.
τῆξις, προσευχὴ, δάκρυον, τὰ φάρμακα,
ἡ δ' ἰατρεία τῶν ἐμῶν νοσημάτων.

id est,

Vinum, libido, livor & dæmon, idem:
Quorum occuparint, opprimunt hæc pectora.
Medentur hisce, lacrymæ, fames, preces,
Sic est meæ curatio ægritudinis.

Aliud præterea symbolum Phœnix suppeditat, nimirum, NUTRIX IPSA SUI, *ex poemate Lactantio ascripto,*

Ipsa sibi proles, suus est pater, & suus hæres,
Nutrix ipsa sui, semper alumna sibi.

Quod illis recte tribuitur, qui suamet industria & virtute ad res magnas sine aliorum adminiculo pervenerunt. Serenissima quoq; Helionora Austriaca, CAROLI V. *soror, ex hoc alite desumere voluit symbolum, cum inscriptione :* UNICA SEMPER AVIS, *secundum Ovidium* II. *Amor.*

Et vivax Phœnix, unica semper avis.

Quo demonstrare studuit (ut Paradinus refert) sicuti optima & pretiosiss. quæq; rara sint & inventu difficilia, ita quoq; sibi esse persuasum, se nunquam talem alterum maritum, qualis

fuerit

C V.

fuerit FRANCISCUS I. *Rex Galliæ, in posterum esse reperturum. Est autem notum, quod proverbij loco vocemus aliquem propter raras ingenij dotes unicum Phœnicem, quia alios omnes ita excellat, ut neminem parem habere videatur. Illustrissima quoq; princeps Bona Sabaudiensis, Ioannis Galeatij Mediolanensium Ducis mater, orbata marito, curavit in numismate cudi Phœnicem, additis his verbis:* SOLA FACTA SOLUM DEUM SEQUOR. *Quo indicaret, quemadmodum hæc avis sola & unica in orbe inveniatur, sic etiam se propter solitudinem ob mariti obitum, eo redactam esse, ut in posterum reliquis omnibus spretis & posthabitis omnino apud animum suum constituerit, soli* DEO *æterno inservire, ac omnia sua illi addicere. Quamquam verò plura huius generis symbola sese offerant, quæ in se non contemnendam doctrinam continent, tamen hæc sufficere hoc loco putavimus atq; ita Centuriæ huic bono omine finem imponamus.*

OPTI-

HÆc quoque te celare par non fuit, & auctiorem & accutatiorem in parte esse hanc novam Emblematum paternorum editionẽ nostram. Quod tibi conferenti eam cum priori statim liquebit. Secutus enim in hac sum exemplar paternum, in quo ille & emendaverat, & addiderat non pauca, plane ut ipse quoque de alia editione cogitasse videatur. Sed & cum ipse, ut vir optimus, non dissimulavit antea, non se, sed alios in distichis componendis elaborasse, sane iniquum fuerit, hoc non à me præteriri. In prima igitur Centuria maioris partis auctorem merito laudamus, Joachimum Jungermanum Lipsiensem, ad virtutem & gloriam natum Juvenẽ, amitinum nostrum; Sed quem in medio utriusque cursu invidia Fati hei extinxit! Reliqua feré eiusdem, ut & plæraque in duabus sequentibus Centuriis, C.L.V.IC. Cunradus Rittershusius Antecessor in Academ. Norica, nonnulla nos quoque subiunximus. Hæc volebam nescius ne esses. Vale.

LVD. CAM.

SYMBOLORVM
&
EMBLEMATVM EX
ANIMALIBVS QVA-
DRVPEDIBVS
DESVMTORVM
CENTVRIA ALTERA
COLLECTA·
A
IOACHIMO CAMERARIO
MEDICO NORIMBERG·
Exponuntur in hoc libro rariores
tum animalium proprietates tum
historiæ ac sententiæ memorabiles·
FRANCOFURTI·
Impensis Ioh: Ammonij
1654·
PIETAS PVRA

IN II. IOACH. CAMERARII EMBL. ET SYMB. CENTVRIAM.

Ecquid adhuc supereſt? animalia bruta loquuntur,
Et variæ monſtrant cognitionis iter.
Virtutis q; ſuæ non una exempla miniſtrant,
Quæ natura animis delituiſſe dedit.
Ne ſi deficerent doctores atque Magiſtri,
(Hei procul à noſtrâ ſint mala tanta domo!)
Nulla aliunde queas vitæ præcepta parare,
Quàm quæ mortali prodita voce capis.
Aſpice quæ libro CAMERARIVS *edidit iſto,*
Aſpice ſculptoris ſymbola facta manu.
Quàm varios hominum mores, quàm multa videbis,
Quæ nos à brutis non didiciſſe pudet!
Si te delectat pietas, ſi provida virtus,
In ſolo invenies hæc Elephante bona.
Et ſua portat Equus, portat ſua commoda cervus,
Quæq; Aper addiſcas jam moriturus habet.
Et ſcelerum hic cernis pœnas, & præmia juſti,
Et fugere inſidias, qua ratione queas.
Quicquid agis, ſapienter agas, neu deſpice, ſi quid
Ad mores faciunt hæc documenta tuos.
Nil nocet unde habeas, ſed nil habuiſſe nocebit,
Sit ſatis ut poſſis arte cavere malum.
Brutorum qui facta videt, non & ſapit iſtis,
Hic verè bruto brutior eſſe poteſt.

HELIAS PUTSCHIUS.

I.

NON *tam propter molem corporis, qua alia animantia Elephas vincit, quam ob rationis quandam similitudinem, atque inprimis speciem pietatis, ab eo in his Symbolis ac Emblematibus exordiri placuit. Apud Aelianum enim lib.* VII. *c.* XLIV. *pulchra est sententia & commemoratione digna :* ἐλέφαντες μὲν θεοὺς προσκυνοῦσιν, οἱ δὲ ἄνθρωποι, ἢ ἄραγε εἰσὶ θεοὶ, καὶ ὄντες εἴ φροντίζουσιν ἡμῶν, διαποροῦσι; *id est, Ergo Deum Elephantes venerantur, homines autem sit ne Deus nec ne sit, dubitant, tum si sit, humanas ne res curare dignetur? Sed & alia multa admiratione digna, & propemodū fidē superantia de Elephante, tā veteres quā recentiores autores litteris mandarunt, quæ legi pleraque poterunt apud Aristotelem, Plinium, Plutarchum, Aelianum, Strabonem, Solinum, ac qui nostris temporibus de illo scripserunt, apud Garziam de horto Hispanum, atq́ eruditiss. virum Iustum Lipsium in Epistolis. Scribit autem Solinus & alii confirmant, Elephantes Luna splendente gregatim amnes petere, ac mox aqua aspersos, solis exortum certis gestibus salutare, deinde in suos saltus reverti. Vnde &* θειόσοφον ζῶον *Elephas Arriano dicitur lib. de rebus Indicis. Merito itaque exemplo huius animantis nos quoque assidue ad pietatem colendam, atque pura mente* DEVM *venerandum assuefacere debemus: quam quidam veterum* ἀρχὴν καὶ τελευτὴν πασῶν τῶν ἀρετῶν, *id est, omnium virtutum principium atq́ finem esse dixit; cum quo Aristotelis sententia congruit,* ἀρχὴ ἀρίστη πάντων μὲν ὁ θεὸς, ἀρετῶν δὲ εὐσέβεια. *Omnium quidem rerum principium optimum* DEVS, *virtutum autem pietas. Alii alias inscriptiones addiderunt, ut* PIETAS NOS DEO CONCILIAT. *vel,* VT DIGNVS ADOREM. *vel,* SIC ARDVA PETO. *item,* PRÆLATA TRIVMPHO. *Nostra vero ex Tibulli notiss. versibus desumpta est.*

CASTA

I.

CASTA PLACENT SVPERIS.

Iniiciat nobis brutorum hæc cura ſtuporem,
Qui tarda incipimus quærere mente DEUM.

II.

STRABO *lib.* XV. *de India loquens Elephantis, hoc encomium illis tribuit, quod sint natura mites, & mansueti, atq; ad animal ratione præditum accedant propius. Sic Aristoteles lib.* IX. *Hist. animal. placidissimum & mitiss. omnium ferarum dicit Elephantem. Aiunt autem tantã illius esse mansuetudinem erga debiliora animalia, ut gregatim occurrentia pecora proboscide paulatim removeat atq; segreget, ne forsitan imprudens illa conculcet atq; proterat. Addunt præterea* φυσιολόγοι, *illum nisi lacessitum non facile irasci vel sævire. Vnde Sereniss. Dux Sabaudiæ Emanuel Philibertus occasionem Symboli sumens, addidit,* INFESTVS INFESTIS. *Sed prior nobis magis arridet sententia, quamvis & hæc altera interdum locum habere debeat. Idq; utrumq; breviter admodum Cicero exponit, lib.* I. *de Officiis hisce verbis: Nihil laudabilius, nihil magno ac præclaro viro dignius placabilitate ac clementia. Addit tamen hoc quoq; non minus prudenter: Et tamen ita est probanda mansuetudo, ut adhibeatur Reipub. causa severitas, sine qua administrari civitas non potest. Et Homerus eandem virtutem commendans, ait:*

τρεπταὶ μὲν τε φρένες ἐσθλῶν:
Placabiles sunt animi bonorum.

Ac noti sunt versus Ovidiani:

Quo quisque est major, magis est placabilis iræ,
Et faciles motus mens generosa capit.

Cuius generis multa præclara dicta leguntur apud Senecam in duobus libris de Clementia ad Neronem.

Alibi ascriptum reperitur. REGNI CLEMENTIA CVSTOS. *desumtum ex Claudiani hemistichio, Mundi clementia custos.*

MAN-

II.

MANSVETIS GRANDIA CEDVNT.

Præterit, haud Elephas animalia parvula lædit;
Nempe quod hinc clemens Rex imitetur habet.

III.

N Aethiopiæ parte, cujus regni caput est Meroe, teste Strabone & Aeliano, reperiuntur Dracones, quibus cum Elephantis pugna esse solet. Plinius refert Indicos Elephantos esse maximos, ac bellantes cum ipsis perpetua discordia Dracones tantæ magnitudinis, ut & ipsos circumflexu facile ambiant, nexuq; nodi perstringant: mutuamq; illorum necem Philo quoque Iudæus narrat tract. περὶ ἀφθαρσίας κόσμ. Hoc Symbolum Iovius scribit à se esse excogitatum in gratiam Sinibaldi & Ottoboni Fliscorum, qui illud usurparunt ad memoriam justæ ultionis (quemadmodum ipsi arbitrabantur) propter fratrem tertium Hieronymum Comitem, crudeliter ab æmulis suis Fregosiis interfectum, cũ eam ob causam paulò post quinq; etiam ex familia Fregosia violenta morte perierint. Addita fuit inscriptio Hispanica: NON VOS ALABAREIS, *id est, nõ est quod vos gloriemini propter crudelitatẽ vestrã, cum potius de Reip. Genuensis principatu legibus aut armis legitimis debuissetis cõtendere. CL. vir D. Sambucus in Emblematib. de hac cruenta pugna tales versus composuit.*

Qui victor sentit cum victo se periturum,
Ambitione magis quam ratione tument.
Quid mihi profuerit vinctus, qui mutua collo
Vincula molitur, me interimatq; cadens?
Sic Elephas stratus complexibus usq; Draconis,
Conterit hærentem mole, ruensque necat.
Ille mihi tandem pretium meritumq; triumphus
Pendit, qui factum non nece, laude beat.
Interdum causa melius cessisse videmur,
Dum mors vindictam leniat aut moveat.
Sed tamen è summo vinci, victoria quædam est,
Conditio servi corrigitur domino.

Usus est quoq; hoc symbolo Delphinus Titio Comes Tesanæ, cum inscriptione non multum dissimili, VINDICE DEO.

NON

III.

NON IMPUNE FERES.

Contemnit mortem, qui non moriturus inultus,
Vna etiam est hostis certa ruina sui.

IV.

RHINOCEROS à cornu quod in naso unicum habet, quasi naricornis dici potest. Martialis de gemino cornu licentia poëtica loquitur, cum alterum in dorso potius tuberosum quippiam, non proprie cornu sit. Taurum Aethiopicum Pausanias lib. V. & lib. IX. vocat. nec apparet Aristotelem huius animalis feciſſe in ſuis ſcriptis mentionem. Huius accuratam deſignationem curavimus exprimi ab icone in æs eleganter inciſa, ex Hiſpania nuper allata. Tradit autem Suetonius Auguſtum Imperatorem primum Populo Romano Rhinocerotem ſpectandum exhibuiſſe, quamvis Plinius hoc Pompeio Magno aſcribat. Alterum hunc habet hoſtem Elephas cum cornu ad ſaxa limato ſeſe ad pugnam præparet, & in dimicatione cum Elephanto alvum adverſarii ut molliorem petat. Eamq; pugnam deſcribit quoq; Oppianus lib. II. de Venatione. ac exemplum commemorat Munſterus lib. V. Coſmographiæ, ubi Elephas à Rhinocerote victus ſuccubuerit. Quod ſi ventrē hoſtis ſui non præoccupaverit Rhinoceros (ut Aelianus refert) proboſcide Elephanti feritur, ac dentibus tandem dilaniatur. Hoc Symbolo uſus eſt Alexander, Dux Florentinus, gener Caroli V. Imper. Roman. eo innuens, pro conquirenda nominis gloria, atq; inſuper ad Imperatoris ſui exiſtimationem propagandam, magno animo ſe nullum periculum ſubterfugere, atque eam ob cauſam vel præclaram victoriam reportaturū, vel ipſam etiam mortem ſubiturum eſſe. Aſcriptum fuit dictum Hiſpanicum, NON BVELVO SIN VINCER, id eſt, non diſcedam ſine victoria, alludens ad verſiculum Martialis:

Rhinoceros nunquam victus ab hoſte redit.

NON

IV.

NON ERGO REVERTAR INVLTVS.

Vincere, vel pulchræ laus est occumbere morti,
Sed tremulo à pugna turpe redire gradu.

V.

RHINOCEROTEM *non nisi admodum irritatum ad iram provocari, & commotum illam ægre deponere, Pierius in Hieroglyphicis annotat, unde excandescentiam vehementem, post lentitudinem irascendi, per hoc animal veteres ex Oro indicasse refert. Quod etiam ex Martiale colligitur, qui hoc de eo epigramma composuit.*

Sollicitant pavidi dum Rhinocerota Magistri,
Seque diu magnæ colligit ira feræ.
Desperabantur promissa prælia Martis,
Sed tamen is rediit cognitus ante furor.
Namque gravem gemino cornu sic extulit ursum,
Iactat ut impositas taurus in astra pilas.

Sic quoque viri fortes, nisi valde irritati, & aliqua insigni injuria stimulati, non cito deponunt animi sui moderationem, sed ad justam indignationem nimium provocati, tandem sese acrius incitant, & egregie viros exhibent. Quemadmodum autem eiusmodi heroicus impetus in magnis viris merito locũ suum habet, ac laudem quoque meretur, sic absq; discrimine nõ ubique imitandi sunt, sed potius aurea sententia ante oculos habenda, QVO MAIOR, EO PLACABILIOR. *Quod dictum Nic. Reusnerus in Symbolis Imperat. prolixe explicat. Aristotel. quidem affirmat in Eth.* τὰς ἀνδρείους εἶναι θυμοειδεῖς, *fortes esse iracundos, &* τὸν θυμὸν αὐτοὺς συνεργεῖν, *iram adiuvare eos, adducto etiam ibi Homeri testimonio. Sed Euripides præclarè monet,* ἄσκει σώφρονα ὀργήσιον, εἶναι θεὸς σοφῶ ἀνδρὸς, *id est, Sapientis esse operam dare, ut moderate indulgeat iræ. Versus autem integri, unde hæc desumta sunt, leguntur apud Virgilium de Entello, lib.* V. *Aeneid.*

VIM

V.

VIM SUSCITAT IRA.

Non temere cæcam vir fortis fertur ad iram,
Iusta sed indigne læsus in arma ruit.

VI.

PER *Leonem, animal generosum & validum, tam sacri quam profani scriptores fortitudinẽ & robur exprimere voluerunt, sicuti serpens fuit typus prudentiæ & intelligentiæ, Quapropter Albertus Baduarius Nobilis Venetus Leonem, cui circa collum serpens fuit circumvoluta, ostendere voluit, fortitudinem semper esse cum prudentia conjungendam, addiditque græcam inscriptionem,* ΟΥΔΕΝ ΚΑΘΗΚΟΤΕΡΟΝ, *id est, nihil decentius nec præclarius. Officium enim prudentis viri est, ut Aristoteles tradit* VI. *Ethic. Nicomachi:* δύναται καλῶς βουλεύσασθαι περὶ τὰ αὐτῷ ἀγαθὰ καὶ συμφέροντα, *id est, posse recte in medium consulere de iis, quæ sibi ipsi sunt bona ac utilia. Idem autor* III. *Ethicorum vult ἀνδρείαν εἶναι μεσότητα περὶ φόβους καὶ θάρρη, Fortitudinem esse medium inter metum & confidentiam. In quam sententiam eleganter & breviter D. Bernhardus lib.* I. *de Consideratione, Fortitudinis matrem vocat prudentiam, & addit paulo post: Bonus circuitus est, si justicia quærit, prudentia invenit, fortitudo vendicat, temperantia possidet, ut sit justicia in affectu, prudentia in intellectu, fortitudo in effectu, temperantia in usu. Præclare etiam Demosthenes in oratione funebri,* ἁπάντων, *ait,* ἀρετῆς ἀρχὴν εἶναι μὲν σύνεσιν, πέρας δὲ ἀνδρείαν, καὶ τῇ μὲν διαμάχεσθαι τὸ πρακτέον ἐστὶ, τῇ δὲ σώζεσθαι: *Universæ virtutis principium quidem esse sapientiam, finem autem fortitudinem, & illam quæ agenda sunt explorare, hanc vero tueri. Euripides vero in Hercule, & prudentiam sine audacia, & hanc sine illa in vitio posuit,*

NIHIL

VI.

NIHIL DECENTIVS.

Provida magnanimæ si adsit prudentia dextræ,
Dic mihi quæ rerum pulchrior esse queat?

DE

VII.

DE canibus Indicis (quos Aristoteles & Plinius scribunt ex cane & tigride procreari) plures apud veteres autores historiæ leguntur. Diodorus Siculus, & Strabo lib. XV commemorāt, duos canes Indicos miræ ferocitatis Alexandro M. à Rege Indiæ Sopithe fuisse donatos. Pollux vero unum tantum huius generis à Poro Rege missum scribit. Aelianus, ut & Curtius, quatuor eiusmodi canum meminit, & multa de illis in medium profert. Omnes tamen in hoc consentiunt, istis canibus Indicis naturapræ aliis esse inditum, ut spretis animalibus minoribus leones inprimis petant, atq; ita obstinate retineant, ut sibi crura potius, nullo clamore edito, abscindi patiantur, quàm feras dimittant. Non aliter viri fortes & virtute præstantes, nihil nisi quod honestum ac laudabile est, constanter sibi imitandum & conservandum statuunt, atq; ideo pro patria, pietate & sui nominis fama pugnare constanter studet, atq; pro iisdem vitam denique profundere non dubitant. Posset autem (meo judicio) non inepte huic picturæ quoque accommodari hemistichium istud Virgilianum ex lib. IV. Aeneid. MENS IMMOTA MANET. Quamvis hac quoque in parte cautio adhibenda sit, ne nos (quemadmodū Cicero I. de Off. monet) offeramus periculis sine causa, quo nihil potest esse stultius, atque ideo tales homines temerarii & imprudentes à Græcis uno vocabulo nominantur ριψεκίνδυνοι. Et idem pro Roscio Amerino ριψεκινδυνίαν projectam audaciam nominat. Nec ineptè huc transferri posset proverb. Nisi crura fracta sint. Quod Cic. Philip. XIII. in Plancum jactat: Illud tamen verum, quod in hoc Planco proverbii loco dici solet, perire eum non posse, nisi crura ei fracta essent. fracta sunt, & vivit. &c.

NEC

VII.

NEC CÆSUS CEDAM.

Nunquam, cæsa licet, linquit canis Inda leonem,
Nec, licet accisus, facta decora bonus.

VIII.

EGROTANTI *Leoni Simiam comestam singulare esse in morbo remedium, Plinius, Aelianus, & plures alii perhibent. Orus vero Aegyptius refert Leonem febricitantem, nam illi febris quartana (si Phile Graeco autori fides est adhibenda) existimatur esse familiaris, simia solere vesci, & illius esu convalescere. Aristophanes in Ranis assentatores & parasitos δημοπίθηκος, id est, populares simias, qui alios suis fraudibus decipere consueverunt, non absre vocat. Constantinus verò Imperator, secundum Aurelium Victorem, tineas & sorices palatii nominare solitus est, quos sanè principes & potentiores funditus ex suo consortio removere atq; extirpare deberent. Quod si facerent, tum demum ad saniorem statum regna & Respubl. pervenire possent. Quare etiam Curtius historicus adulatorem perpetuum regum malum appellare non dubitavit, cum eorum opes sæpius pessundet & evertat, quam ipse etiam hostis apertus. Et Bias apud Plutarchum rogatus, quænam bestia omnium maxime esset noxia, Inter feras, respondit, tyrannus, inter cicures adulator. Pierius ex Oro supra indicato, aliam etiam ipsi significationem attribuit, nimirum hoc Symbolo declarari hominem, qui sibi ipsi mederi queat. Vnde Doctissimus Constantinus Landus Complani Comes, in explicationibus Romanorum quorundam nummorum, Leonem cum Simia in ore, addito dicto,* SIBI IPSI SALUS, *pro Symbolo habuit, innuens sua doctrina & virtute sibi in rebus adversis facile remedium esse comparaturum.*

VIII.

AD MEDELAM.

Ipse sui est morbi medicus leo: vos quoque Reges
Assentatores pellite sponte malos.

IX.

LEONEM, *quantumvis animal ferox, Plinius scribit circumactos rotarum orbes, & cantus gallinaceorum, & omnium maximè ignes timere. Cæterum quod ad primum atq; tertium attinet, rem ita sese habere rerum Naturalium scriptores affirmant, secundum verò de gallinaceis nonnihil adhuc esse controversum videtur. Nam nostris temporibus in aula Sereniss. Principis Bavariæ Monacensi unus ex Leonibus, miris saltibus in vicinam cujusdam domus aream sese demisit, gallinaceorum cantus aut clamores nihil reformidans, atq; ipsos una cum pluribus gallinis devoravit. Vt igitur ignis subito & sine causa Leonem perterrefacit, ita videmus potentioribus vana quædam & abjecta terriculamenta (Græci μορμολύκεια vocant) sæpe objici, quæ ipsos nimis alioqui sese efferentes terreant & in officio contineant. Sed & alii plurimi ex ignorantia quadam sæpe metuunt non metuenda, ut elegantiss. versibus expressit Lucretius:*

Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt, sic nos in luce timemus
Interdum nihilo quæ sunt metuenda magis, quam
Quæ pueri in tenebris pavitant, finguntq; futura.

Adrianus Iunius vir doctiss. paulo aliter hæc explicat atq; hoc indicari vult, iræ esse quasi malagma Philosophiam, & vehementissimi affectus impetum non melius sedari, quàm hujus consideratione, ac inprimis meditatione cœlestis sapientiæ, quæ facis instar mentem nostram illustret atq; regat. Cujus versus elegantes hic quoq; placuit ascribere.

Getulus leo non sic aliud quam metuit
Tædam flammivomam, qua rabies sæva cadit.
Sidit trux animus vel facibus luciferis
Cœlestis sophiæ: aut supplicii terriculis.

MAGNOS

IX.

MAGNOS VANA FUGANT.

Non est ingentis vis expers ulla timoris.
Sic pavet infesto pereitus igne Leo.

X.

JUNT *Leonem, injecto capiti pallio, quo statim acies oculorum illi adimatur, usq; adeo feritatem suam deponere, ut etiam vinciendum se homini præbeat. Quam rem Plinius libro* VIII. *cap.* XVI. *annotavit, perhibens omnem vim in oculis consistere. Quæ etiam copiosè referuntur à Plutarcho in præceptis politicis. Nemo autem hoc emblema (meo judicio) melius explicuit ipso B. Chrysostomo in Homilia ad S. Matthæum* IV. *hoc modo: Leonem quidem mitigas reddisq; tractabilem: furorem verò animi tui omni prorsus efficis leone sæviorem. Ponamus iram quoque bestiam esse. quantum igitur ab aliis erga mitigandum leonem studium datur, tantam tu erga iracundiam impende curam, & effice hujusmodi cogitationem mitem ac mansuetam, siquidem hæc fera & unguibus sæviss. armatur ac dentibus. Nisi illam solicite mansuefeceris, cuncta simul disperdet ac lacerabit. Et pulchrè Ambrosius: Præclarum est motum temperare consilio, nec minoris virtutis dicitur cohibere iracundiam indignationemque compescere, quàm omnino non irasci, cum plerumque illud levius, istud fortius æstimetur. Rectè itaque Menander:*

Νίκησον ὀργὴν τῷ λογίζεσθαι καλῶς,
Adhibita ratio fac superet iram tuam.

Quidam generalius ascribunt, SUPERAT SOLERTIA VIRES. *Nam validissima & robustissima quæque ingenio & prudentia tandem vincuntur. Quem locum communem egregie tractat Oppianus lib.* V. *Halieut.*

X.

IRAM PRUDENTIA VINCIT.

Si licet objecto ſagulo tractare leonem,
Quid tandem eſt, iram nolle domare ſuam?

ILLU-

XI.

LLUSTRIS. *Princeps laudatiſſimæ memoriæ Rodolph. Anhaltinus, ex antiquiſſ. Aſcaniaſtirpe oriundus, cum multis præclaris victoriis tam in Vngaria quam Geldria celebre nomen ſibi peperiſſet, tandem in Italia ſub Maximiliano Primo contra Venetos claruit, atq; utilem operam illi navavit, tandemque Veronæ (ut fama fert) veneno fuit è medio ſublatus. Hic igitur præſtantiſſ. Princeps in ſuis ſignis militaribus curavit depingi, virginem timidè leoni cibum ex patina porrigentem, addito Germanico dicto,* allzcit in ſorgen/ *cui quidam hoc addidit diſtichum,*

Nuda à præſidiis ego virgo miniſtro leoni:
Danda opera eſt magnis ſed comitante metu.

Quo oſtendere voluit, viros prudentes, quibus reipub. cura eſt commiſſa, in perpetua verſari ſolicitudine, & liberalem metum nunquam deponere debere, ne ſcilicet aliquid negligenter aut temere, ſecundum Hippocratem, committant, quo potentiores offendi poſſint. Atque hunc metum Plato lib. III. ac V. de legibus, plurimum commendat, pudoremque illi adjungit comitem tanquam cauſſam omnis honeſtatis. ac præterea in dialogo Euthyphrone ſive περὶ ὁσίου oſtendit Socrates, non rectè dici à Staſimo Cyprio, ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς, id eſt, ubi timor, ibi & pudor, ſed potius, ubi pudor, ibi timor. Eſt enim alius quoq; metus ſervilis, qui ſemper conjunctus eſt cum odio, ſecundum Ennium ex Cicerone II. de Officiis.

Quem metuunt oderunt,
Quem quisque odit, periiſſe expetit.

Admonet etiam hoc Emblema potentiorum favore & gratia caute eſſe utendum, cum ſæpe levi de cauſſa mutentur,

Gratia fortunam ſequitur, veluti umbra ſereno
Sole aliquod corpus, ſol occidit, occidit umbra.

SEM-

XI.

SEMPER IN METU.

Ardua ſunt cujus commiſſa negocia curæ,
Fac animum uſque habeat ſollicitudo tuum.

XII.

Sæpe admiratus sum, qui fiat, quod in tam indefesso hominum studio investigandi etiam in remotiss. regionibus varias res incognitas, nihil tamen adhuc certi vel perparum explorati habeamus de ipso Monocerote sic propriè dicto, cum etiam apud veteres autores de illo variæ opiniones reperiantur. Et quamvis alia plurima animalia rara Romani populo spectanda exhibuerint, apparet tamen ex historiis hoc animal nunquam illos ostendisse. Est autem hoc Symbolum desumtum ex veteri nummo, è cujus una parte Monoceros conspicitur, cornu in aquam intingens, ex altera inscriptio, NYΣAIΩN, *id est, Nysæorum, Indiæ nimirum populorum. Notum autem est, tribui huic cornui hanc peculiarem vim & proprietatem, quod contra pleraque venena sit admodum efficax; unde quidam perhibent, priusquam Monoceros ex aquis impurioribus, quas circa aspides & alia genera serpentum ac venenatarum bestiarum stabulantur, bibat, cornu suum in illas immergere & quasi depurgare salubrioresque reddere. Qua similitudine docemur, beneficio sapientiæ atque laudabilis doctrinæ, in rebus dubiis ac periculosis, posse nos omnes difficultates & remoras, quæ à virtutis & honestatis via avocant, removere, & mala à bonis segregare. Bartolomeus Alvianus Dux militaris Venetus, ascribi curavit in suo vexillo,* VENENA PELLO, *innuens se instar unicornis noxia & venenata animalia fugantis, sua virtute bellica contrariarum partium hostes esse extirpaturum.*

XII.

NIL INEXPLORATO.

Te quoque serpentum sitiunt mala secla ferarum,
Explora & cautus tetra venena fuge.

XIII.

PRIMUS (*quod ego sciam*) *inter scriptores non adeo antiquos huius Symbolicæ potius quam veræ inventionis author est Iohannes Tzetzes in libro variarum historiarum, qui vixit circa annum à* CHRISTO *nato* M. D. LXXVI. *Idem postea tradiderunt Albertus Magnus & alii. Isidorus quidem autor Tzetze multo antiquior lib.* XII. *Etymolog. capit.* II. *scribit Rhinocerotem amore virginis denudatæ capi. Videtur autem Rhinocerotem cum Monocerote (quod & aliis accidit) per errorem confundere, cum magnum inter has feras sit discrimen. Hi igitur* μυθολογοῦντες *scribunt, unicornem odore & amore castæ virginis captum, omni ferocitate deposita, ad eam accedere, caputq; in ejus sinum ponere, atq; ita tandem somno obrutam capi. Quam allegoriam Gesnerus putat inde esse natam, quod rerum Naturalium autores scribant, unicornem sui generis feras quoq; hostiliter persequi, nec aliter cum fœmina assuescere, nisi libidine stimulatum. Typus est castæ & puræ vitæ, qualis inprimis virginibus convenit, quæ non solum hominibus moderatis summopere probatur, sed etiam à ferocioribus magni fieri, & ad se amandum allicere solet. Sic apud Senecam in Hercule furente Lycus quærit à Megara, an,*

Obiici feris monstris virtutem putet?

Quæ respondet:

Virtutis est domare quæ cuncta pavent.

Nonnullis potius placuit ascribere ad hanc picturam,
VIRTUS SECURITATEM PARIT.
Aliis autem, OPTIMA INSIGNIA.

HOC

XIII.

HOC VIRTUTIS AMOR.

Quem non vincat amor castæ virtutis & ardor?
Virtus tanta potest, vincat ut illa feram.

XIV.

T cornu Monocerotis non per se in tanto pretio habetur, sed propter ipsius contra venena efficacitatem & utilitatem desideratur, ita monemur in universa vita, non opinione nudæ æstimationis solummodo, sed experientia & usu cuncta esse perpendenda, cum nihil sit in pretio habendum, quod non etiam sit verè utile & fructuosum. Horatius sane usum divitiarum & partorum bonorum non frustra toties nobis inculcat. Igitur præceptis ejusmodi admoniti, meritò etiam diligenter sumtus temperare ac metiri debemus. Quam enim multis (secundum Socratem apud Platonem) inutilibus & superfluis quoque carere possumus? præsertim hoc nostro superbo atque sumtuoso sæculo, ubi copia rerum non adeo necessariarum, & effusissimi luxus prodigalitate passim omnia, qua publicè qua privatim in pejus ruunt, paulò pòst (ut timendum) præcipitem casum allatura. Nam aurea ista frugalitas, quam διδάσκαλον σοφῶν καὶ ἀρίστων βιβλιμάτων Sophocles nominat, id est, magistram consiliorum sapientum ac optimorum consiliorum, passim spernitur, atque è medio pellitur, è contrario autem crescit πολυτέλεια (juxta veterem Græcum scriptorem Ecphantem Pythagoricum. libr. de Regno, citante Stobæo) μάτηρ τῆς ἀκρασίας, αὕτα ἢ τῆς ὕβρεως, ἐξ ἃς τῶν ἐν ἀνθρωπίνοις κακῶν τὰ πολλὰ, id est, Luxus & profusio, quæ est incontinentiæ mater, huius verò petulantia, ex qua multa mala hominibus enascuntur. Describit hoc Emblema CL. vir Ioannes Sambucus, & satis magnas vires tribuit cornui Monocerotis, *de quo alibi,* DEO *volente, in peculiari commentario, accuratius differemus.*

PRE-

XIV.

PRETIOSUM QVOD VTILE.

Commoda quæ est usu non fama, res pretiosa est.
Displicet hæc paucis, at placet illa magis.

CAME-

XV.

CAMELORUM *duo genera reperiuntur apud veteres, præsertim Aristotelem & Plinium: Bactrianum nimirum sive Asiaticum, & Africanum; illi bina, hi singula tubera in dorso habent. Hoc animal (ut Plinii verbis utar) sitim & quatriduo tolerat, impletur q. cum bibendi occasio est in præteritum & in futurum, obturbata proculcatione prius aqua, aliter potu non gaudet. Quam proprietatem Aelianus quoque Elephanti ascribit. Theophylactus autem Simocatus in quæstionib. suis physicis ejus rei hanc causam affert, quod Elephas si umbram suam in aquis videat, terreatur; ideoque Indos illunem noctem observare, si quando traiiciant hoc animali flumen. Eundem profecto ad modum homines inquieti ac turbulenti omnia propter suam utilitatem pervertunt, tranquillitatis publicæ hostes (quorum utinam hodie non tantus extaret numerus) qui omnia sua consilia & cogitata eo dirigere studeant, ut alios inter se committant, ac bella non necessaria excitent. Et scimus nostris temporibus callidum quendam ducem militarem crebro solitũ esse dicere, non nisi aqua bene turbata piscationem esse uberem. De hoc apud Iovium talis legitur historia: Virginius Vrsinus strenuus alioqui bellator, contra aliorum sententiam, etiam suorum gentilium, quo tempore quasi universa Italia contra Gallos conspiraverat, nihilo tamen minus ipse castra Gallica sequi maluit. Atque ideo hoc Symbolo usus est cum Gallica sententia,* IL ME PLAIT LA TROUBLE, *mihi turbida placet, sed parum extitit ipsius conatus felix: nam in isto bello gravissimo obsessus Atellæ, in hostiũ potestatem pervenit, & tandem in carcere Castelli de Ovo Neapoli justas suæ temeritatis pœnas luens, misere interiit.*

TUR

XV.

TURBATA DELECTAT.

Turbat aquam sitiens cum vult haurire Camelus,
Sic pacem ex bellis, qui lucra fœda sitit.

XVI.

INTER *alias proprietates Camelo hæc quoq; ascribitur, quod sponte in genua procumbens (Herodoto etiam lib.* VII. *teste) vel sessionem recipiat, vel aliud onus conveniens admittat. Cumque justum sarcinarum pondus sibi impositum sentiat, rursum sese erigit, & alacriter progreditur, ubi verò nimium sese oneratum animadvertit, aut succumbit aut abiicit imposita. Quo monemur in omnibus rebus esse mediocritatem auream observandam. nam secundum Poëtam,*

Qui sua metitur pondera, ferre potest.

Idemque nos docet Delphicum oraculum, τὸ, μηδὲν ἄγαν, quod Terentius latinè expressit: ut ne quid nimis. *At noster Hippocrates in Aphorismis non minus graviter quam breviter pronunciat:* καὶ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον, τὸ δὲ κατ' ὀλίγον ἀσφαλὲς: *Omne nimium est naturæ inimicum, quod verò paulatim fit, tutum. Præterea hoc Symbolo docemur, nihil ultra vires temere esse tentandum, sed Horatianum potius istud meditandum,*

Metiri se quenque suo modulo ac pede verum est.

Hyppolitus Cardinalis, Estensis Senior eo quoque est delectatus cum inscriptione Hispanica, NON SVEFROMAS DE LOQVE PVEDO: *Non plus quam possum tolerabo. Vel* TANTUM QUANTUM POSSUM. *Alii universalius ascripserunt:* RATIONABILE IMPERIUM. *Et extant Germanici in hanc sententiam rythmi satis concinni,*

Lad auff mein Rück/ daß ich vermag/
Sonst laß ich liegen/was ich trag.

XVI.

NIL VLTRA VIRES.

Ne nimium imprudens teneris impone lacertis,
Et fortem ſternunt pondera iniqua virum.

XVII.

PLINIUS *libro ſæpius citato, inquit de Camelis: Velocitas inter equos, ſed ſua cuique menſura, ſicuti & vires. Nec ultra aſſuetum procedunt iter, nec plus inſtituto opere recipiunt. Quod Symbolum cum priore non male convenit, à contrario ſenſu deſumptum. Quamvis verò alii ad ſuos amores non tamen inhoneſtos accommodarint, indicantes nulla ratione à ſuo propoſito ſeſe abſterreri poſſe, tamen ad alias omnes præclaras actiones, invicto animo conſtanterq; proſequendas & abſolvendas, rectè hoc poterit quoque transferri. Quæ virtus græcè propriè vocatur* φιλοπονία, *id eſt, induſtria & amor in laboribus capeſſendis. Eo Symbolo uſus eſt Veſpaſianus Gonzaga, Dux Sabionedæ, cum dicto,* JUVAT EMTA LABORE GLORIA. *Quo indicare voluit, ſe dies noctesq; omni cura in hoc incumbere, ut ex ſtudiis & laboribus ſuis præclaram laudem ac gloriam acquirere poſſit, cum græcum proverbium quoque idem ſubiiciat,* ἐκ δὲ πόνου κλέος. *Ex labore gloria. Et Xenophon* κύρου παιδείας *lib. 1. eleganter hoc quoque protulit,* ἐπικουφίζει ἡ ἡμὴ τὸς πόνους τῷ ἄρχοντι, *id eſt, Ipſe honos leviorem facit Imperatori laborem, quemadmodum Cicero eſt interpretatus. Ac extat elegans carmen Claudiani in Epithalamio Honorii, quod oſtendit laboris impatientem ad virtutis culmen non aſcendere, nec ejus optatos fructus capere:*

Non quispiam fruitur veris odoribus,
Hyblæis latebris nec ſpoliat favos,
Si fronti caveat, ſi timeat rubos.
Arma ſpina roſas, mella tegunt apes.

NEC

XVII.

NEC META NEC ONUS.

Sternit humi, immensum quod pondus iterque Camelus,
Sternitur haud fortis laudis amore labor.

XVIII.

AMELOPARDALIS *Græce ac Latine dicta, Aethiopibus Nabis, Arabibus verò ac Turcis Zurnapa, unde vulgare Giraphæ nomen, putatur apud Pausaniam in Bœoticis sive libro* IX. *esse Camelus Indica. Plinius Iulium Cæsarem primum Romæ in Amphitheatro ludis Circensibus spectandum hoc animal dedisse scribit, quod Dion lib.* XLIII. *Romanæ histor. confirmat, atq; ibidem Camelopardalin accurate describit, quemadmodum & Oppianus* III. *Cyneget. Strabo ac Heliodorus, & inter recentiores Petr. Bellonius lib.* II. *observationum suarum, quam ante paucos annos Germania quoque vidit. Strabo lib.* XVI. *propter suam asymmetriam & partium inconcinnitatem nihil illi celeritatis tribuit, ac βόσκημα potius esse dicit. Vnde Horatius lib.* II. *epistol.* I. *ad Augustum fecit,*

Diversum confusa genus Panthera Camelo.

Recte autem hac similitudine illi notantur, qui omnia dicunt vel faciunt stulte & confuse, nec ullibi sibi constant, secundum usitatum versiculum,

Dissidet à cunctis sibi qui contrarius ipsi est.

At contra in omnibus rebus commendatur verus ordo & ἁρμοσύνη ac harmonia mutua, de qua Plutarchus in commentario de Musica inquit, ὅτι ἡ σεμνὴ ἡ ἁρμονία καὶ θεῖόν τι καὶ μέγα, ἀριστοτέλης ὁ πλάτωνος τοῦτο λέγει. ἡ ἡ ἁρμονία ἐστὶ ἁρμονία, πλὴν φύσιν ἔχουσα θείαν καὶ καλὴν & δαιμονίαν, id est, porro autem quod Harmonia res sit divina, veneranda & magna, Aristoteles Platonis discipulus his verbis confirmat. Enimverò Harmonia res est cœlestis, eiusq; natura divina & pulchra atq; admiranda. Quæ tametsi autor ad Musicam tantum eo in loco referat, tamen de omnibus aliis, quæ rectè, ἁρμόνως καὶ κατὰ τάξιν (ut S. Apostoli verbis utamur) fiunt, rectè dici poterunt.

DIVER-

XVIII.

DIVERSUM CONFUSA GENUS.

Cernis ut inconcinnam habet hæc fera longa figuram:
Quicquid agunt stulti, nil habet harmonia.

URUS

XIX.

RUS ἀπὸ τῶν ὀρῶν, *id est, à montanis locis in quibus degit, secundum Isidorum, nomen accepit, quem in Hercynia sylva Iul. Cæsar lib.* VI. *de bello Gallico reperiri ait, & multa de illo Erasmus Stella in libro de origine Borussorum narrat. Plinius lib.* VIII. *cap.* XV. *scribit excellenti vi ac velocitate esse Vros, quibus imperitum vulgus Bubalorum nomen imposuit. Ac inter alios Munsterus in Cosmographia, ubi describit Borussiam, adeo esse feroces perhibet, ut si à venatoribus, qui post arbores latitant, telis & jaculis petantur atque vulnerentur, adeo exardescant in iram & efferantur, præsertim si senserint se esse sauciatos, & hostem ulcisci nequeant, ut crebriore in arbores impetu facto, tandem se quoque conficiant. Sic furores & impetus validi etiam potentiorum, qui nullo consilio innituntur, arte ac prudentia sæpè declinantur ac franguntur, cedendo quidem illis tempestive, & in tutum locum sese recipiendo: idque Ovidius quoque monuit hoc disticho lib.* I. *de remedio amoris.*

Dum furor in cursu est, currenti cede furori,
Difficiles aditus impetus omnis habet.

Ac nota est Horatii sententia lib. IV. *Carm. Ode* IV.

Vis consilî expers mole ruit sua.

Oppianus quoque lib. V. *Halieutic. hæc fecit,*

ὡς ἔτ' ἀνορέης ἔτ' εἴδεος ἔπλετ' ὄνειαρ
τόσσον, ὅσον πρεσπίδων. ἀλκὴ δ' ἀνεμώλιος ἄφρων.

Id est, Nec robur tantum quantum prudentia præstat,
Nec species; stolidæ vires sine mente fatiscunt.

Raro autem hæc duo conjunguntur. Nam, ut rectè ait Valerius Max. lib. XI. *cap.* XII. *nimio robore membrorum vigor mentis hebescit, quasi abnuente natura utriusq; boni largitionẽ, ne supra mortalẽ felicitatẽ sit, eundem & sapientiss. & validiss. esse.*

CUR-

XIX.

CURRENTI CEDE FVRORI.

Quis furor est cæco temere se offerre furori?
Cede, parum exspecta, nec mora, victor eris.

XX.

RSOS *certo tempore latitare in suis antris, quæ si non alia habere contigit, ex ramorum fruticumque congerie sibi struunt, impenetrabilia imbribus, molliq; fronde constrata, in quibus residunt & priorum pedum suctu vivunt, eoq; pinguescunt, Plinius, Oppianus, Aelianus, Artemidorus, & alii tradiderunt. Vnde etiam Theocritus* φωλάδας ἄρκτους, *id est, Vrsos in lustris degentes nominavit: Vbi etiam videndus Scholiast. Græcus. Sane haud aliter ingenia vivida, quò plus recessus & ocii interdum sibi sumunt, eo postea alacrius rursum sese exerunt omniaque peragunt, secundum illud Sophoclis,*

φιλεῖ γάρ ἐκνεῖν πρᾶγμ' ἀνὴρ μέγα μέγα.

Solet enim remissius agere vir magnum negocium tractans. *Quemadmodum autem vita solitaria nimis, & istud* λαθεβιώσας *(contra quod etiam Plutarchus eruditum commentarium conscripsit) intempestive & sine ratione susceptum, præsertim ab illis, qui Reip. & Patriæ præ aliis inservire possunt ac debent, non probatur: ita profecto hominum doctorum, & ad vitam philosophicam idoneorum recessus honesti minimè sunt vituperandi. Quod certe in hac infelicitate nostrorum tẽporum & tanta animorum distractione privato nemini vitio vertipoterit.* φίλον γάρ πως τοῖς ἀθυμοῦσι τὸ ἄμικτον καὶ φιλέρημον, *secundum Gregorium Nyssænum, id est, Gratum enim est quodammodo tristitia affectis locus secretus & solitarius. Ac præclara etiam est sententia Iustini Martyris in Epistola ista aurea ad Zenam & Severum,* σωφελόντι εἰπεῖν, ὁ βέλων εὖ ζῆν, μήτε ἑράτω πολλὰ, μηδὲ ἀκούειν ὅτι δύνατα. *Vt autem breviter dicam, qui bene vult vitam peragere, neque videre, neque audire multa studeat.*

MAIOR

XX.

MAIOR POST OTIA VIRTVS.

Ceu luſtris latitant urſi & ſua membra relinquunt:
Sic meditatur opus doctus in arte novum.

XXI.

PLUTARCHUS *in libello* περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας, *multa de informi ursæ fœtu scripsit. Cui etiam astipulantur Plinius, Aelianus, Oppianus, Orus Niliacus, Phile, & alii plurimi. Aristoteles tamen lib.* VI. *cap.* XXX. *hoc distinctius explicat. Fœtū, inquit, minimum pro sui corpo ris magnitudine Vrsa edit, quippe quæ minorem cato, maiorem mure parere soleat, nudum, & cæcum, & crurib. propemodum membris & aliis indiscretum & rudem, h. e.* ἀδιάρθρωτον. *At ipse venatores nostros affirmantes audivi, in utero captæ Vrsæ gravidæ suis membris nonnihil distinctos catulos sese reperisse. Commenti autem huius causam præbuisse quidam existimant catulorum ortus crassissimis secundinis obuolutorum, quas non nisi lambendo diutius mater reuellere potest. Vsurpavit hoc Symbolū celebris iste pictor Venetus Titianus, quo indicare voluit, in certis quibusdā rebus Artem plus valere quam Naturam ipsam. Quod quidem ut in nonnullis verū esse concedimus, sicuti in arte pictoria & similibus: ita in plurib. aliis locum habere nequit, Naturamq; multo esse præstantiorem quotidie experimur. Et Pindar. ait Olymp.* IX.

Τὸ φυᾷ κράτιστον ἅπαν. Quod à natura est optimum omne.

Alibi legitur ascriptum, VTINAM PERPOLIATUR, *de operibus nimirum adhuc imperfectis & adhuc absolvendis. Quo pertinet eruditum Epigramma veteris amici mei Greg. Bersmanni de Parthenopeo secessu Virgilii, ex Donati commemoratione in illius vita:*

Vt nullo Musis interpellante vacaret,
Parthenopes adijt rura quieta Maro.
Vrsaq; lambendo catulos ceu formet inertes,
Cudebat versus sic poliendo suos.
Assidua docti sua limant carmina cura,
Et sub judicium singula verba vocant.

NATV-

XXI.

NATVRA POTENTIOR ARS.

Ars polit, haud fingit, natura utrumq; ministrat,
Quantum dissideant, indicat hic catulus.

XXII.

ONSTAT *Vrsos pluvio interdum tempore & imbribus cadentibus solere potiss. una colludere & exultari, quasi præsagientes depulsis nubibus auræ serenitatem esse brevi consecuturam. Sic viri fortes & constantes è longinquo sæpe in rebus suis adversis prosperiorem fortunam prospicientes, tantum abest ut abjecto sint animo ac perturbentur, ut etiam spe certa sibi omnia læta polliceantur, istud Horatianum crebro apud se meditantes,*

Non si male nunc: & olim
Sic erit.

Nam secundum Ovidium quoq;,

Nube solet pulsa candidus ire dies.

Atq; ita fortitudinem cum prudentia conjungentes, tanquam ducibus duobus certiss. facile consequemur, ut neque in rebus secundis nimis nos efferamus, neque in adversis desperemus, quod eleganter B. Gregor. Nazianzenus his Græcis versibus exposuit,

μὴ σφόδρα θαῤῥεῖν, μήθ' ὑπελπίζειν ἄγαν
τὸ μὲν γὰρ ἐκλύει σε, τὸ δ' ἀνατρέπει,
τὸ μὲν κατόρθου, τῷ δ' ἔχου, τῷ δ' ἀφθόνῳ,
ἐχ ὡς ὁδῷ τὸ λεῖπον ἀχρεῖοι πόνου.

Ne fide multum, neve desperа nimis,
Illud solutos efficit, pessundat hoc,
Hoc corrigens, illud tenens, reliquam sine
Livore rectius peragrabis viam.

Pulchrè etiam Apollodorus apud Stobæum dixit:

Οὐδέποτ' ἀθυμεῖν τὸν κακῶς πράττοντα δεῖ,
Ανδρες, τὰ βέλτιω δὲ προσδοκᾶν ἀεί.

Nunquã oportet animũ despondere hominẽ infortunatũ,
O viri, meliora verò semper expectare.

SERE-

XXII.

SERENABIT.

Quæris cur ſaliant pluviis? ſpes certa ſereni eſt:
Hac tu confiſus, pelle animi nebulas.

DE

XXIII.

DE Vrsis hæc quoq; Plinius litteris tradidit: oculi eorum hebescunt crebro, qua maxime caussa fauos expetunt, ut conuulneratum ab apibus os leuet sanguine grauedinem illam. Et Solinus inquit, nihil auidius quam mel captant, atq; ideo aluearibus vbiq; insidiantur. Narrant autem aliquando accidisse, ut Vrsus cupiens aluearium in quercu veteri invadere, atq; inde mel auferre, ita ualide pedem anteriorem in ramum sese reflectentem impulerit, ut inde rursum sese liberare neutiquam potuerit, & hoc modo detentum & captum fame periisse. Accommodabit sibi recte hoc Symbolum quispiam probus ac innocens, qui contra aliorum violentiam & iniustitiam, qui seipsos sæpe euertere, & in suam perniciem ruere solent, præter omnium opinionem conseruatur, quod Lucretii egregii versus nobis subjiciunt,

Circumretit enim vis atq; iniuria quenque,
Atq; unde exorta est, ad eum plerunque reuertit.

Rectè igitur Xenophon lib. 1. memor. monet, prudentem non esse violentum, cum sciat, ὅτι τῇ μὲν βίᾳ πρόσεσιν ἔχθρα, καὶ κίνδυνος, *Violentiam comites habere inimicitiã atq; periculum: Additq; eleganter,* οὐκοῦν, οὐ τῶν φρόνησιν ἀσκούντων τὸ βιάζεσθαι, ἀλλὰ τῶν ἰσχὺν ἀνευγνώμης ἐχόντων τὰ τοιαῦτα πράττειν ἐστὶν: *Quamobrem vim facere non est prudentiæ studiosorum: Sed qui robur sine mente possident, violentis gaudent facinoribus.*

XXIII.

VIOLENTA NOCENT.

Vt favus exitio est Vrso, sic sæpe malorum
Autorem illaqueant visq; dolusq; suum.

XXIV.

EX antiquo nummo Iulii Cæsaris, in cuius altera parte bos ad sacrificia destinatus, stans ante aram exprimitur, cum inscriptione IOVI OPT. MAX. SACRUM, hoc Symbolum videtur habuisse suam originem. Hic verò autor illius addidit quoq; aratrum, cum hoc animal potiss. ad opera rustica expedienda, aptum natum esse neminì sit dubium. Vnde in nummis tam Græcis quàm Latinis per boves vel tauros Coloniarum deductiones intelligebant, sicuti quoq; rei frumentariæ fuere insignia. Quod ex Varrone quoq; discimus, oppida (inquiens) condebant in Latio Hetrusco more multa, & junctis bobus, id est, tauro & vacca interiore aratro circumagebant sulcum. Hoc convenit in illos, qui non solum pietate ac religione, ac omni laudabili doctrina cupiunt excellere atque aliis præire (quod per sacrificium cum bove peractum ostenditur) sed etiam aliis pluribus laboribus, sicuti bos arans, indefesso studio hominibus usui esse atq; inservire studeant. Nam, ut Menander ait: τὰ χρηστὰ πρᾶξαι γένους ἐστ' ἐλευθέρου, Res bonas facere hominis est officium ingenui. Ascripsit autem inprimis hoc Symbolum sibi (ut Hieronymus Ruscellus refert, & ex epistolis Italicis Hannibalis Cari itidem licet animadvertere) Onophrius Panvinius Veronensis, ordinis Augustiniani Cœnobita, vir admodum laboriosus, ut scripta ab ipso composita testantur.

XXIV.

IN UTRUMQUE PARATUS.

Ferre jugum, jugulumq; dare, est bos aptus utrinque;
Sic pia turba facit, grata Deo *referens.*

XXV.

LIVIUS *lib.* XXII. *memorabilem historiam memorat de Hannibale in angustiis ad Casilinum à Fabio Max. Cunctatore incluso, quem ipsum tamen alioquin prudentissimum ducem militarem, mira arte & ingenioso strategemate deceperit, commentus (ut Livius loquitur) ludibrium oculorum specie rerribile ad frustrandum hostem. Faces enim undique ex agris collectas, fasces que virgarum & arida sarmenta præligari curavit cornibus boum, quorum ad duo milia fuere, atque primis tenebris noctis, accensis cornibus armentum in hostes, jussu ipsius, concitatum fuit. Interea illi qui ex Romanis ad transitus saltus insidendos locati fuerunt, circumventos se esse existimantes, præsidio excesserunt: atque ita Hannibal ex illis faucibus evasit, & in agro Alifano securus castra posuit. Apparet itaque ex hac historia, inter præcipuas boni ducis militares virtutes hanc non esse postremam, ut si quando se tempore locoq; ac aliis in rebus hosti suo inferiorem videat, neutiquam tamen planè desperet, sed in omnem occasionem intentus non minus arte & ingenio, quam aperto Marte adversario suo terrorem simul & errorem incutiat, & hoc pacto se & suos incolumes conservet, & ab omni periculo tutos præstet. Sic eleganter Val. Maximus lib.* VII. *cap.* III. *Romanam virtutem præsidium ab astutia mutuasse dixit. Sed in hac parte nimis callida, atque multo etiam magis perfida consilia locum habere non debent. Vnde etiam apud Virgilium lib.* XI. *Aeneidos ironice potius (ut quidam interpretes volunt) quam verè ex sententia autoris dicit Chorœbus,*

Dolus an virtus quis in hoste requirat?

TERROR.

XXV.

TERROR ET ERROR.

Fraudem fraude, astum non fallere dedecet astu,
Sæpe timore timor trudiiur, arte dolus.

XXVI.

PLUTARCHUS *in Sympoſiacis lib.* VI. *cap.* X. *de tauro ad ficum manſuefacto hæc litteris prodidit Equidem ſpiritum validum & vehementem in fico exhalare, cum viſus plane teſtatur, tum id quod de tauris fertur, ſcilicet ficui alligatum taurum etiam ferociß. quieſcere, tactumque admittere, & omnino ferociam quaſi langueſcentem deponere. In acrimoniam tamen arboris major pars cauſſæ collata eſt. Plinius vero lib.* XXIII. *cap.* VII. *ſicuti Orus quoque hoc potius Caprifico ſcribit: & quidem collo eorum hanc circumdatam (ut pictura repræſentat) mirabili natura compeſcere tauros ait, ut immobiles præſtet. Cuius proprietatis cauſam Cælius Calcagninus lib.* II. *quoque inveſtigare conatur. Sic frenum petulantiæ eſt ſæpe adverſa fortuna hominibus rebus ſecundis nimis ſeſe efferentibus, vel aliis vitiis impune indulgentibus, & idem quoque præſtat doctrinæ ſanioris inſtitutio, & ad virtutem ac honeſtatem aſſuefactio, quibus animi hominum effrenes ad modeſtiam & manſuetudinem reducuntur, quod præclare Horatius lib.* I. *epiſt.* I. *ad Mecœnatem ſubjecit his verſibus,*

Nemo adeo ferus eſt, ut non miteſcere poſſit,
Si modo culturæ patientem præbeat aurem.

Qui ſimiliter lib. II. *Serm. Satyra* III. *introducit Polemonem Athenienſem perditæ luxuriæ adoleſcentem, qui ebrius & coronatus forte ingreſſus ſcholam Xenocratis, cum Philoſophus hic acriter de induſtria eſſet in luxuriam invectus, coëgit pœnitentia ductum oratione ſua Polemonem, ut depoſita priore mala vita philoſophiæ ſerio operam daret, qui etiam eidem Xenocrati poſtea ſucceſſor fuit datus. Ait autem poëta de ipſo*

Potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpſiſſe coronas,
Poſtquam eſt impranſi correptus voce magiſtri.

QUAN-

XXVI.

QUANTUM MUTATUS AB ILLO.

Corniger ut blandus sit amictus fronde: at inertem,
Frugi vix facias, ni bene pressus eat.

BOS

XXVII.

BOS *dicitur taurus castratus, hoc modo tam ad opera rustica quam ad saginam magis idoneus, quem* Plinius *etiam nominat socium laborisagriq; culturæ. Et* Aristoteles *in Oecon.* βὲν ἀντὶ οἰκέτου τῆς πένητος εἶναι: *inquit, Loco servi bovem esse pauperibus. Perhibent autem boves ferociores & magis generosos hoc quoque habere proprium, ut in pascuis & pratis quempiam locum peculiarem occupent, nec alios facile admittant. Ac descripsit graphice huiusmodi boum impatientium consortis pugnam* Oppianus *lib.* XI. *Cyneget. Usus autem est hoc Symbolo Rex Poloniæ Stephanus Batorius, magnanimus & prudens admodum, nec non literatus Princeps, satis quidem appositè, cum pascuis simul & bobus ista regio abundet, non obscurè innuens, se ad Regni illius possessionem, magnis laboribus & periculis acquisitam, nullum facile socium esse admissurum, cum secundum Thyestem apud Senecam,* Non capiat regnum duos. *Quòd longè antè dixit Ennius, teste Cic. in Off.*

Nulla sancta societas, nec fides regni est.

Secutusq; illum Lucanus affirmat lib. 1.

Nulla fides regni sociis, omnisq; potestas
Impatiens consortis erit.

Illustriss. Princeps Maximilianus Sfortia, *Dux* Mediolanensis, *eodem Symbolo delectatus est, cum inscriptione,* MELIORA QVÆRO: *Volens significare forsitan, se instar bovis, in pascuis semper optima quæq; quærentis & seligentis, consiliis quoque melioribus & prudentioribus cupere frui: quidam tamen opinati sunt, tacite hoc Symbolo eum innuisse, se adhuc regionem adhuc uberiorem appetere.* Ante *ascriptum fuerat:* NEMINEM ADMITTO.

MIHI

XXVII.

MIHI PASCUA SOLI.

Solus opima tenet bos pascua, parta tuetur;
Tu quoque sic dotes solus habeto tuas.

XXVIII.

N antiquis numismatibus equus ad currendum se incitans, summam rei celeritatem & alacritatem Symbolice exprimit. Montis verò ascensus acclivior & asperior, virtutis iter difficile quidem, quo tamen ad veram gloriam tandem perveniatur, denotat. Venti autem procellosi, equi cursum remorantes, omnis generis adversitates, & impedimenta plurima, quæ viros probos & virtutis amantes à præclaro suo proposito avertere vel saltem aliquantisper detinere solent, non male significant. De quo Euripides quoq; in supplicibus queritur,

πολλοὶ γεγῶτες ἄνδρες ἐκ ἔχεσ' ὅπως
δείξωσιν αὐτὲς τῶν κακῶν ἐξεσία.

Multi viri nati honesto loco non possunt
Seipsos palam ostendere, propter malorum potestatem.

Idemq; Menander deplorat,

——ὡς ἀδίκου, ὅταν ἡ μὲν φύσις
ἀποδῶ τι σεμνὸν, τὸ δ' ἡ τύχη κακίζῃ.

Quam injusta res, cum natura quidem
Egregium aliquid contulerit, fortuna autem hoc depravat.

Nihilominus contra omnes insultus & procellas graviores, a via virtutis nunquam abscedendum, ac fortiter resistendum, donec superatis omnibus malis optatum finem consequamur. Quod Cicero quoq; monet lib. III. *Tusculanar. Quæstion. Nullæ (inquit) potest esse diuturna gloria, quam labor strenuus ac indefessus primum non antecesserit. Quo pertinent Propertii lib.* IV. *Eleg. versus elegantes.*

Magnum iter ascendo, sed dat mihi gloria vires,
Non juvat ex facili lecta corona jugo.

Fuit autē hoc Symbolū usurpatū à doctiss. Italo Ludovico Dulce, & ejus inscriptio: TERRESTRIA FLAMINA VETANT.

FRUSTRA

XXVIII.

FRUSTRA REMORANTIAVS AVSTRIS

Non remoratur equum vis venti assurgere in auras,
Virtutis nec fors aspera tardat iter.

XXIX.

GENEROSI *equi nobilem sobolem accuratè expressam à Virgilio III. Georg. (vel Apulei etiam testimonio) feliciter imitatus est dulciss. Oppianus in I. xxw. Et sanè sunt quædam quasi incunabula & elementa virtutis; animiq; procedente tempore ad summum gloriæ culmen perventuri, certo cum indolis experimento, uti Val. Max. lib. III. cap. I. loquitur, & ejus rei pulcra exempla commemorat. Sed à pullo præcipuè generoso & spem magnam concitante de se apud alios, atque in lætis pascuis exultante, adhuc in adolescentia (ut conjicio) sua Symbolum elegit hoc illustris Nicolaus Bathorius, Comes Sacmarienſis (cuius prosapia celeberrima ac antiquissima multos semper viros præstantiss. protulit) quo scilicet ob εὐφυίαν καὶ εὐψυχίαν ad præclara facinora peragenda seipsum incitare, & magni animi spem de se excuscitare voluit, atque id quidem paulatim & suo tempore, non instar ingeniorum quorundam nimia cupiditate celeriter evolantium, & rebus arduis intempestive se ingerentium, cum magna sui nominis infamia. Nam, ut Accius poëta in colloquio ad Pacuvium apud Gellium lib. XIII. cap. II. dicit, quod in pomis est, itidem in ingeniis esse aiunt, quæ dura atque acerba nascuntur, post fiunt mitia & jucunda. Sed quæ gignuntur statim vieta & mollia, atque in principio sunt vivida, non matura mox fiunt putrida. Dixerat autem Pacuvius sibi auriora paulum & acerbiora videri, quæ scripsisset Accius in Tragœdia sua Atreo, quam ei recitaverat. Quintilianus etiam lib. I. Institutionum Oratoriar. de talibus ingeniis ante tempus sese ostendentibus rectè ait: Ingeniorũ velut præcox genus non temere unquam pervenit ad frugem.*

ET

XXIX.

ET IAM PRÆCLARA MINATVR.

Fortis equi virtus primis se prodit in annis;
Nec latet excelsi vis generosa animi.

XXX.

INTER alia boni & generosi equi laudabilia signa non postremo loco hoc quoq; esse scimus, quod sitibundus inter bibendum non primis tantum (ut dicitur) labris, sed subito profundeq; satis, caput supra nares usq;, in aquam immergat. Quod Plinius quoq; retulit lib. VIII. cap. XLIX. Quo acrior equus est, eo altius in bibendo nares mergit. Sic quoque viri fortes ac bellicosi, quo majora pericula ipsos circumstant, & pluribus difficultatibus urgentur, eo acriores & alacriores in illis ipsis se exhibent. Unde apud Lucanum lib. IX. Cato exercitum in Libyam ducturus inter alias egregias cohortationes militibus hæc quoque suggerit:

——Serpens, sitis, ardor, arenæ,
Dulcia virtuti, gaudet patientia duris,
Lætius est, quoties magno sibi constat honestum.

Et Claudianus præclare.

Vile decus, quod non erexit prævius horror,
Ingentes geminant discrimina magna triumphos.

Ob quam causam familiare sibi hoc Symbolum esse voluit fortis & strenuus bellator ac eques celebris, Bernhardinus de Cardina Neapolitanus, qui in multis ac gravib. bellis, quib. interfuit, & præclare præfuit, omnibus posthabitis periculis aut laboribus officium boni militis præstitit, & magna alacritate hostibus suis sese opposuit, atque semper eximiam inde reportavit laudem. Pulchrè Euripides.

Τὰς πόνῳ χαίροι γαθοί
Τολμῶσι, δειλοὶ δ' εἰσὶν ἐδὲν ἐδαμῶ.
Boni viri subire labores
Audent, & nusquam ulla in re sunt timidi.

ANIMO

XXX.

ANIMO PETIT IMA PROFVNDO.

Totus equus naſo ceu fertur anhelus in undam,
Præſenti adverſis obvius ito malis.

XXXI.

PLATO *in Phædro sive in dialogo de pulchro, proponit elegantem similitudinem de duobus equis, quibus omnis generis cupiditates & appetitiones significare voluit, quæ si rationi obtemperent, bonæ, sin minus, pravæ evadant. Quare si ira, superbia & alia vitia Rationis rectæ quasi vinculo non coerceantur ac constringantur, homo suæ potestatis esse amplius nequit, sed efferatur in omnes partes & extra se rapitur. Et, ut Isocrates præclarè dixit: ταῦτα πάσχει τοῖς ἅρμασι, τοῖς τὰς ἡνιόχας ἀποβάλλουσιν: ἐκεῖνά τε γὰρ ἀτάκτως φέρεται διαμαρτάνοντα τῶν δρομέων. ἥ, τε ψυχὴ πολλὰ σφάλεται διαφθαρείσης τῆς διανοίας: idem ei quod curribus evenit, è quib. aurigæ sunt excussi. Nam ut hi temere feruntur, carentes gubernatoribus: Sic animus in multa delicta impellitur, mente subversa. Accuratius etiam rem & magis theologice explicat Chrysostomus in Homil. v. ad Isaiam: Anima habenas laxans cupiditatibus extra rationem positis, quovis rapitur, nec aliter quàm equus ferociens, ubi frenum ore, sessorem tergo excussit, fertur quovis vento velocius, omnib. obviis intolerabilis. Timore itaque* DEI, *quæ est vera ratio Christianorum, undique constringenda, & intra suos limites continenda. Pulcer. igitur Claudianus in Paneg. Mallii:*

Diis proximus ille est,
Quem ratio, non ira movet.

Et eleganter Socrates ait, μόιῳ τῷ λόγῳ καθάπερ ἐπιτρόπῳ σώφρονι, παρεσκευάσθαι τὸν βίον: Soli rationi tanquam consultissimo tutori vitam omnem credere convenit. Franciscus Tertius Bergomas in Genealogiis Serenissimæ Domus Austriacæ, cum iconibus Principum magna solertia in æs incisis, hoc Symbolum attribuit Luitfrido Comiti Habspurgensi Nono.

HÆC

XXXI.

HÆC VERA POTENTIA EST.

Affectus quisquis mentis moderatur habenis,
Fertur equo domito, qui vagus, ille fero.

XXXII.

APUD *veteres maximæ commendationis fuerunt equi Thessalici, quibus bovilli capitis notam incolæ inurebant, à qua dictos volunt Bucephalos, non quod capite bovis essent præditi, ut Pomp. Festus voluit. Fuit autem κατ' ἐξοχὴν ita nominatus equus Alexandri Magni & ipse Thessalicus, qui nullum alium quam Regem ipsum sessorem admittebat. Qui cum in prælio, quo Alexander Porum Indiæ Regem vicit, fuisset interfectus, in memoriam grati animi ad Hydaspim fluvium Indiæ, urbem Bucephalam ab ipso sic denominatam condi jussit, ut testantur Stephanus de Vrbibus, Plinius, Strabo, & Iustinus. Quod exemplum nobis proponitur illustre, ut, secundum Senecam in libro de beneficiis, beneficiorum memoriam non sinamus ullo pacto senescere, immo gratitudinem quandoq; non solum ad homines, sed etiam ad animalia bene de nobis merita se debere extendere Apud Dionem quidem & Iul. Capitolinum hoc etiam nomine Adrianus Cæsar, & Verus Imp. celebrantur, quorũ ille equo suo Borysthenimortuo columnam inscripto epigrammate erexit, hic Volucri equo sepulcrum in Vaticano fieri curavit. Herodotus etiam equarum monumenta ob victorias Olympicas reportatas commemorat. Alii solo Bucephalo quasi ferociente utuntur, addito dicto:* INDIGNOS INDIGNOR. *Nam quemadmodum Alexander Magnus tantum fuit dignus habitus ab isto equo, ut eum reciperet sessorem, ita quoq; generosus animus omnia respuit præter virtutem & honestatem, nec unquam pravorum consuetudinem admittit. Quandoquidem (ut Xenophon ἀπομνημ. α. scripsit) ἡ μὲν τῶν χρηστῶν ὁμιλία, ἄσκησίς ἐστι τῆς ἀρετῆς, ἡ δὲ τῶν πονηρῶν, κατάλυσις: Bonorum quidem consuetudo virtutis exercitatio, pravorũ autem, illius destructio atq; eversio est.*

GRATO

XXXII.

GRATO SERVIIS-SE PATRONO.

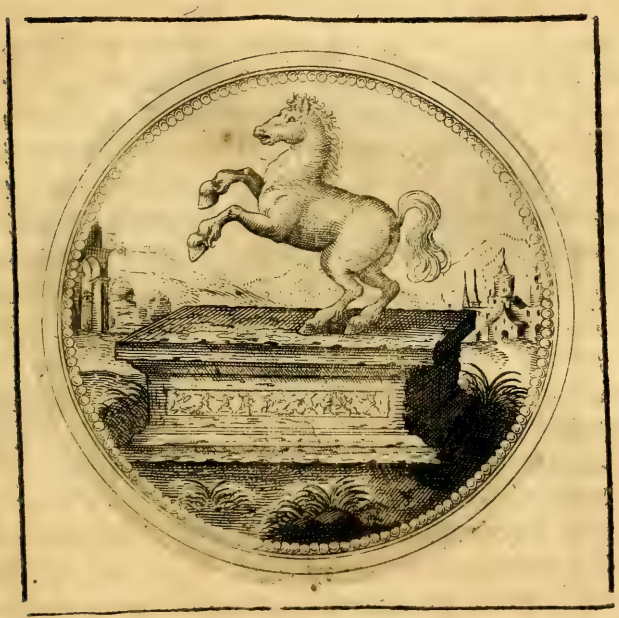

Gratus equo ut fuerit, magnus docet ille Macedo,
Ornat honore novo, condidit huic tumulum.

XXXIII.

VPUM *cervarium (quam appellationem hodie retinent Rheti, Sabaudi & Illyrii) vocamus illam feram, quam nostri* Luchß *nominant, quod vocabulum videtur cum lynce convenire, estq; sic dictus, quod cervos soleat infestare, vel quod hinnulos (secundum alios) suis maculis imitetur. An θώς sit Græcorum, adhuc disputatur: tametsi Gaza contra sententiam Gesneri ita lupum cervarium verterit. Plinius perhibet, quamvis in fame mandenti, si respexerit, oblivionem cibi subrepere, digressumq; quærere alium, & ita, ut Solinus refert, immemor præsentis copiæ, it quæsitum quam reliquerat satietatem. Quod pariter avaris & ambitiosis sæpe contingere solet, qui dementati vana spe fortunæ uberioris præsentia commoda per stultitiam negligunt, perinde ut Canis carnis fruſtũ per flumen ferens in Apologo, cui Phædrus Aug. Lib. hoc* περιαύθετον *dedit:*

Amittit meritò proprium, qui alienum appetit.

Hesiodi autem versus notus est:

νήπιος ὃς πὰρ ἐπίμια λιπὼν ἀνέπιμια διώκει.

Stultus est, qui certis relictis, sectatur incerta.

Itemq; Sophoclea sententia in Thyeste.

τῶν ἀμηχάνων δ' ἔρως
πολλὰς ἔθηκε τῶν παρόντων ἀμπλακεῖν,

Non possibilium cupiditas
Multos fecit præsentibus fruſtrari.

Tractat idem Emblema sive Symbolum (nam diverso respectu utriq; accommodari poterit) Alciatus quoque in Emblem. Apud Scip. Amiratũ Italicũ scriptorẽ additur dictum: QUOD TIBI DEEST MIHI OBEST. *Et apud alium,* VTINAM SIC IPSE FOREM. *Quæ ad ea, quorum recordatio est molesta, & libenter vellemus oblivisci, rectè applicari poterunt.*

DEMENS

XXXIII.

DEMENS ALIENA REQUIRIT.

Incertis inhiat, certissima spernit avarus
Ceu præsente alium lynx cupit ipsa cibum.

XXXIV.

LYNCES *scribit in Aethiopia reperiri Plinius, Lupos verò cervarios in locis Septentrionalibus. Videntur tamen esse animalia cõgenera, & utriq; attribuunt scriptores visum acerrimum, pellis q; varietatem. Plutarchus in libello contra Stoicos scribit, creditum fuisse de Lynceo quodam, quod saxa quoque & arbores oculorum acie penetraret: imò & per terram eum conspexisse, quæ agerentur apud inferos, Apollon. tradit in Argonaut. Meminit quoque illius Pindarus hymno* X. *Neme. & Horatius* 1. *epist. ad Mecœnatem:*

Non possis oculo quantum contendere Lynceus.

Hæc nonnulli ad hanc feram transtulêre, quod tamẽ fabulosum pluribus & nimis ὑπερβολικὸν esse videtur, nihilominus eleganter accommodari ad aciem mentis singularem, & ingenii acumẽ & perspicacitatem poterit, quæ Græcis est ἀγχίνοια, eximia & admodum utilis, si ad res laudabiles adhibeatur: è contrario verò plurimum nocens ac perniciosa, ubi tam egregio ac divino dono ad futilia homines perperam abutantur. Tribuit autem hanc quoque laudem Cyro Xenophon lib. 1. *in ejus* παιδείᾳ, ὅσα αὐτὸς ὑπ' ἄλλων ἐρωτῷτο, ἀφὶ τὸ ἀγχίνους εἶναι, ταχὺ ἀπεκρίνετο, *Quæcunque alii interrogassent, ad ea propter ingenii celeritatẽ promte respondit. Præposuit suis libris hoc Symbolum Ioannes Baptista à Porta Neapolitanus, tacite eo ostendens, se præ aliis conari Naturæ arcana & maximè abscondita investigare atque aliis communicare, de quo ipsius studio aliorum esto judicium. Illius autem inscriptionem leviter, sed ad Symbolum accommodatius, immutavimus.*

XXXIV.

INSPICIT ET PERSPICIT.

Et muros penetrant fulgentia lumina Lyncis,
Et secreta acies perspicit ingenii.

XXXV.

TIGRIDEM *apud Hircanos & Indos ferunt animal esse miræ velocitatis, ac maculosum, teste Plinio. Autores rerum Indicarum, qui nostro sæculo floruêrunt, inter quos Oviedus & Petrus Martyr non postremi habentur, hanc feram describunt, & leoni quoque parem vel majorem faciunt. Pausanias in Bœoticis suis lib.* IX. *putat Mantichoram Indorum esse. In nostris regionibus an sit visa dubitatur. Aelianus cum Plinio ait* φιλότεκνον, *id est, sobolis esse amantem in hoc genere fœminam, usque adeo, ut ad naves usque prosequatur venatores, eosq; cogat catulos interceptos rursum unum post alterum abjicere. Pierius verò in Hieroglyphicis memorat, venatorem conscensa navi vix duob. vel uno tantum catulo ablato aufugere, in continenti post se equo relicto, in quem Tigris omnem ultionis sævitiam convertens eum totum discerpat. Ex quo videmus, vindictæ cupiditatem minuere non solum in feris, sed in hominibus quoque dolorem solere, præsertim in iracundis & vera pietate minime imbutis, quæ nos multo aliter instruit, ac* DEO *vindictam esse relinquendam monet. Quæ poëta Ethnicus Iuvenalis quoque nonnihil intellexit, ubi inquit,*

At vindicta bonum vita jucundius ipsa est.

Et statim addit.

Nempe hæc indocti, quorum præcordia nullis
Interdum aut levibus videas flagrantia caussis,
Quantula cunque adeo est occasio, sufficit iræ.

Tandemq; egregie concludit.

Semper & infirmi est animi exiguiq; voluptas
Ultio, continuo sic collige, quod vindicta
Nemo magis gaudet quam fœmina.

MINVIT

XXXV.

MINUIT VINDICTA DOLOREM.

Perſequitur ſobolis raptorem concita Tigris,
Et ſæpè eſt magnis ultio grata viris.

XXXVI.

DE Tigride Ambrosius VI. Hexaemero cap. IV. & Albertus de animalibus hæc quoq; litteris mandarunt. Venatores quidam sphæras vitreas insequentibus matribus catulorum, quos rapuerunt, objiciunt, quas illæ intuentes imagine quam ipsæ reddunt, ita decipiuntur. nam catulos subesse putant, quod sphæra moveatur, ceu vivum animal in se continens. Sed cum tandem pedibus sphæram Tigris confringit, ut catulo potiri queat, delusam se videns pergit insequi. Illi alias subinde sphæras objiciunt, deluduntq; feram, donec tuto ad urbes vel naves evadant. Ex quo Claudianus fecit,

Vitreæ tardatur imagine formæ.

Atq; inter recentiores poëtas vir doctiss. Petrus Angelius Bargæus lib. III. Cynegeticorum,

Speculo persæpe eluditur, ut se
Inspexit, natosq; illic decepta putavit
Esse suis caveis & iniquo carcere clausos.

Sic nimis crebro in nostris rebus, secundum Simonidem, τὸ δοκεῖν καὶ τὴν ἀλήθειαν βιάζεται, opinio etiam ipsi veritati vim facit, & ut Theognis ait,

πολλάκι τὴν γνώμην ἐξαπατῶσ' ἴδεαι.

Et mentem species fallere sæpe solet.

Vel, ut præstantiss. Hospitalius in quodam carmine fecit,

Et veri specie nos ludit opinio falsa.

Quod inprimis in vera pietate & religione Christiana summopere est fugiendum, ut Basilius Magnus multis verbis monet in Homilia ἐν λαικίζειν, quæ hoc loco ascribere nimis longum foret. Alii addunt: PIETAS, NOS FALLIT AMOR.

FALLIT

XXXVI.

FALLIT IMAGO SUI.

Ambigua ſplendens nos fallit imagine forma,
Fallitur ut vitreo Tigris acerba globo.

XXXVII.

ANTHERA *à Græcis secundum Varronem dicta est ab omnifaria feritate, cuius sexum quidam distinguunt ut marem Pardum, fœminam Pardalim vocent. Panthera Latinis vocatur Varia, à pellis varietate. Africanæ quoque nominantur, cum in hac regione inprimis reperiantur, nunquã in Europa. In picturis & sculpturis verterum Pantheras, Leopardos, Tigrides & Lynces, ut cognata animalia, non facile semper est invicem discernere. Nota autem nostris quoque temporibus est Panthera, ad quam refertur Leopardus. Legitur apud Plutarchum in commẽtario de solertia animalium, ad Pantheram pleraq; accedere animalia, suavitate odoris illecta, & maxime Simias. Idemq; testantur Aristoteles, Solinus, Aelianus & Plinius, qui postremus hæc clarius exponit, ubi sic scribit: Ferunt odore earum mirè solicitari quadrupedes cunctas, sed capitis torvitate terreri, quamobrem eo occultato reliqua dulcedine eius corripiunt. Idem ferè scribunt Theophrastus quoque lib. de Odoribus, & Philostrat. lib. 11. Quare sapientes Aegyptii (ut Orus scribit) hominem sceleratum & malitiosum designaturi, qui animum suum subdole occultet, Pantheram alia animalia persequentem pingebant, vitium profecto ut max. detestandum, sic hodie nimis usitatum: de quo Cicero III. Verrina orat: Nullæ sunt, inquit, occultiores insidiæ quam hæ, quæ latent in simulatione officii: ac lib. I. de Off. rectè ait, Nulla est totius injusticiæ capitalior quam eorum, qui cum max. fallunt, hoc tamen agunt, ut boni viri esse videantur. Et extat Dionis Chrysostomi libellus* περὶ ἀπάτης. *Alii generalius ad omnia genera voluptatis pravæ referunt: de quibus Silius Italicus:*

nec ira deûm tantum, nec tela, nec hostis,
Quantum sola noces animis illapsa voluptas.

ALLI-

XXXVII.

ALLICIT UT PERIMAT.

Luxuriem juvenes, malefidos spernite amores,
Nam necat illectas Pardus odore feras.

XXXVIII.

APUD S. *Prophetam Hieremiam cap.* XIII. *graviss. legitur increpatio, ubi ait, Si mutare potest Aethiops cutim suam, aut pardus maculas, & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum. Id quoque Gregorius Nazianzenus breviter repetiit,* πάρδαλις οὐκ ἀποτίθεται τὸ κατάστικτον, οὐδὲ αἴθιοψ τὸ μέλαν: *Pardalis non deponit maculosum istud, nec Aethiops nigredinem. Notantur autem inprimis hac similitudine homines præter modum perverse mali & improbi, quorum subdoli & fallaces mores plane in naturam (ut dici solet) abierunt, nec salutaribus admonitionibus locum ullum concedunt. Qui etsi* τόπον, *non tamen* τρόπον μεταβάλλουσι, *ut Aeschines in Ctesiph. loquitur. Nam ut Menander dixit:*

Ανουθέτητόν ἐστιν ἡ πονηρία:

Audire monita non solent ulla improbi.

Definit autem Ambrosius in Hexaemero malitiam, id est, μοχθηρίαν, *esse mentis atque animi depravationem deviã à tramite veritatis. Ac Cicero III. lib. de Natura Deorum: vult esse versutam ac fallacem rationem nocendi. Quæ etiam præclare explicat idem Nazianzenus,* ὄντως *(inquiens)* ἀσυλλόγιστόν τι καὶ πρόχειρον πρᾶγμα ἡ μοχθηρία, καὶ οὐδέν ἐστι τοὺς πονηροὺς βελτίους ποιήσειεν, *id est, profecto res est rationis expers improbitas sive malitia, nec quicquam est, quod pravos efficere possit meliores. Quod de illis intelligitur, qui emendationem nullam volunt admittere, ac dati sunt, secundum S. Paulum,* εἰς ἀδόκιμον νοῦν, *id est, reprobam mentem, quæ res profecto omnium quæ cogitari potest, est miserrima: nam eiusmodi deplorati homines (teste S. Petro)* ταχινὴν ἀπώλειαν, *id est, velox exitium sibi accersunt.*

HAUD

XXXVIII.

HAUD MUTABITUR VNQVAM.

Callida si varios sibi Pardalis exuit orbes,
Exuet & mores mens scelerata malos.

XXXIX.

GESNERUS & alii, qui de Animalibus scripserunt annotarunt hæc duo vocabula, Pardi ac Leopardi, interdum ab autoribus promiscue accipi, cum quidem nomen Pardi ante Lucanum & Plinium vix in usu fuisse deprehendatur, sed Pardalis de utroq; sexu sumebatur. Leopardi verò denominatio adhuc est recentior, cujus antè Iulii Capitolini aut Aelii Spartiani tempora nemo (quod ego sciam) meminerit. Significat autem propriè feram natam ex Leæna & Pardali. Paulus Venetus lib. III. refert magnum Tartarorum Chan sive Imperatorem venationis esse studiosum, & equo insidentem secum ducere Leopardum cicuratũ, quẽ in cervos & damas emittat. Estq; apud plures Principes & ipsum Imperatorẽ nostrũ hæc venatio adhuc quoque usitata. Ac tale est ingenium Leopardi, ut nisi intra paucos saltus (aliqui ternos statuunt) feram vel leporem assequatur, ira efferatus recedat. quem venator haustu sanguinis ex lagena, vel frusto carnis placare solet. Vsurpavit hoc Symbolum Senator præcipuus Venetus Iacob. Superantius (cuius gentile insigne quoq; est Pardus) qui summis in sua Republ. honoribus perfunctus, tandem fortunam parum propitiam expertus est. Significare autem eo voluit, celeritatem & industriã in rebus arduis peragendis admodum esse necessariam, quæ si non habeat locum, quiescendum & optatiorẽ occasionẽ esse expectandam. Quod elegantiss. Heliodorus lib. IV. Aeth. dixit: τῆς ὥρας εὐδόσιμον θηρεύειν, temporis oportuni occasionem observare. Bargaglius Italicus scriptor addit, AUT CITO AUT NUNQUAM. Vel AUT CITO, AUT SPERNO, eodem ferme cum priore sensu.

AUT

XXXIX.

AVT CAPIO AVT QVIESCO.

Advigila, prensa, momento occasio constat,
Elapso hoc, frustra quod facis, omne facis.

XL.

ERVUM *dicunt nominari,* ἔλαφον *quasi* ἕλοφον διὰ τὸ ἑλκειν τὰς ὄφεις, *quod attrahat serpentes, vel* ἀπὸ τοῦ ἐλαύνειν τὰς ὄφεις, *quod serpentes abigat. Plinius narium spiritu dicit extrahere renitentes, quod Aelianus quoq; asserit, addens eos etiam à cervis devorari. Idem Lucretius lib.* VI. *refert,*

Naribus alipedes ut cervi sæpe putantur
Ducere de latebris serpentia secla ferarum.

Nec aliter Nicander in Theriacis, & Basilius Magnus in Hexaemero. Ac secundum Oppianum II. *Cyneget. &* II. *Halieut. & alios, cervi & serpentes mutuo odio tantopere flagrant, ut etiam cornu cervinum, secundum Dioscoridem Scholiastem Apollonii lib.* II. *& Aelianum, suo suffitu abigat serpentes. Potest autem primum intelligi generaliter hoc Symbolum, de hominib. fraudulentis, & perversis simulatoribus, qui tametsi aliquantisper tanquam in antris suis & cæcis recessibus latitent, tandem veritatis tamen vi ac potentia inde extrahuntur atq; ab illa conficiuntur. Sic Peregrinus dictus quidam Philosophus, teste Gellio lib.* XII. *cap.* IX. *dicere solebat, errare eos qui spe & fiducia latendi peccent, cum nulla sit perpetua peccati latebra, eorũque falsæ opinioni hos Sophoclis versus opponebat,*

πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδέν· ὡς ἅπαντ' ὁρῶν
καὶ πάντ' ἀκούων, πάντ' ἀναπτύσσει χρόνος.

Nihil occulta ad hæc: quando cuncta tuens,
Et cuncta audiens, omnia revelabit dies.

Posset quoq; particulatim princeps aliquis, scelerum vindex justissimus, & improborum hostis acerrimus, ad aliorum terrorem ejusmodi Symbolo uti, qui sit secundum Euripidem (citante hos versus Stobæo)

τοῖς μὲν δικαίοις ἔνδικος· τοῖς δ' αὖ κακοῖς
πάντων μέγιστος πολέμιος κατὰ χθόνα.

Iustis quidem æquus & justus: malis verò
Omnium maximus hostis in terra.

NUL-

XL.

NULLIS FRAUS TVTA LATEBRIS.

Diſpereat fraus ficta dolis, candorq; triumphet,
Tandem illa opprimitur, ceu latebris coluber.

XLI.

Ui animi æger & multis curis atq; ærumnis affectus, arbitratur non alia ratione se posse dolori mederi, atq; mentis inquietudini consulere, quam hinc inde vagando & discurrendo, interea vera & efficacia sui mali remedia negligens, similis est cervo,

Quem procul incautum nemora inter Cressia fixit
Pastor agens telis.
ille fuga silvas saltusq; peragrat.
Frustra, nam
hæret lateri letalis arundo,

ut Virg. cecinit: & doctiss. Emblemate expressit Hadr. Iunius. Chrysostomus autem hac ipsa similitudine utitur Serm. in Oziam: Quemadmodum cerva telum corpore fixum ferens, licet venatorum manus effugiat, perit tamen tandem: Sic & anima telo concupiscentiæ, ob intemperatum & curiosum visum saucia, tametsi discedat, perit tamen & corrumpitur. Quapropter tranquillitatis & rationis veræ norma in ejusmodi casib. semper nobis ante oculos proponenda. nam, ut Plutarch. in com. περὶ εὐθυμίας disputat, τοιαύτην ὁ λογισμὸς εὐκολίαν καὶ μεταβολὴν ἐγγενόμενος μεταποιεῖ πρὸς ἕκαστον βίον, id est, Recta ratio si accedat ad quodvis genus vitæ, & quāvis mutationem, eam reddit facilem. Quod argumentum luculenter quoque tractavit Horatius in Epist. ad Bullat. lib. 1.

Nam si ratio & prudentia curas,
Non locus effusi late maris arbiter aufert,
Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia, navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere; quod petis hîc est,
Est Vlubris, animus si te non deficit æquus.

Alibi legitur ascriptum: HÆRET VBIQVE. *Vel,* NIL FVGA COMITANTE MALO.

HINC

XLI.

HINC DOLOR, INDE FUGA.

Omnem tolle metum, mentem nec anxius urge,
Læsus enim fruſtra ſpicula fixa fugis.

XLII.

PPIANUS *(ut antea dictum est) quo in loco describit pluribus verbis odium inter cervos & serpentes, commemorat quoque, in finibus Libyæ, ubi maxima sit serpentum copia, cervos humi stratos, & quiescentes ab illis peti, atque universum ipsorum corpus hostiliter infestari. Quibus cruciatibus illi exagitati fugere tentant, & contra suos inimicos dentibus & cornibus pugnant, eosq; conficere conantur. Cumq; ita sese affectos sentiunt, Naturæ quodam instinctu fluvios petunt, frigidosq; fontes, cum alioquin natura sint calidissimi, ibiq; cancellos comedentes sibi medicinam faciunt, quo facto statim serpentum reliquiæ ex eorum cute excidunt, ac cicatricibus vulnera obducuntur. Alii præter Aristotelem cancrorum non meminerunt. Explicat hoc Symbolum prolixe Hieronymus Ruscellus, & Cardinal. Carolum Borromæum sibi id vindicasse scribit. Vult autem per cervum intelligi hominem, totum pietati & divino cultui deditum, in uno* DEO *opt. max. tanquam salutari fonte spem suam collocantem; quod ex Psalmo* XLII. *quoque apparet, ubi S. Vates dicit: Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te* DEUS. *Sitivit anima mea ad* DEUM *fontem vivum. Serpentes autem hoc loco, ut & alibi in sacris literis, peccata, & diabolum, & quicquid sanctis ac bonis conatibus adversatur, significant. Non male quoque huc quadrat dictum Salom. Proverb. cap.* XIV. Φόβος κυρίου πηγὴ ζωῆς, ποιεῖ ἐκκλίνειν ἐκ παγίδος θανάτου. *Timor* DOMINI *fons vitæ, facit autem declinare à laqueo mortis. Ac notus est egregius versiculus,*

Sola salus servire Deo, sunt cætera fraudes.

UNA

XLII.

VNA SALVS.

Vna salus DEUS *est, pia mens solam hanc cape pressa*
Aerumnis, sitiens cervus ut ardet aquas.

NON

XLIII.

ON multum abest à priore similitudine hæc quoque ingeniosa & elegans inventio Symbolica, qua exprimitur cerva matutino tempore, Sole jam exoriente æstivis mensibus, tam propter sui corporis caliditatem, quam cœli æstum, purissimum rorem hianti ore jucunde excipere atq; eo sese reficere. Designat autem cerva hominem religioni ac pietati deditum, ac cupide rebus omnibus aliis spretis divinorum oraculorum suavissimis meditationibus, præsertim sub aurora, quando animus debet esse purioribus & sanioribus cogitationibus intentus, vacantem, ut quibus tanquam saluberrimo pabulo & desideratiss. rore mens nostra cœlitus nutriatur & recreetur. Sic veteres sancti Doctores quoque per rorem significari in sacra Scriptura doctrinam cœlestem tradunt, qua nos sola sustentamur ac proficimus. Quod abunde etiam ostendit S. David in Psalmo isto pulcherrimo CXVIII. *quem omnes pii semper meditari, & memoriæ mandare debent. Idq; inter alia infinita præclara dicta Gregorius Nazianzenus quoque hoc disticho nos monuit.*

δεῦρ' ἄγε κόσμον ἅπαντα καὶ ἄκρεα τῆ δ' ἀπολείψας,
ἰξίον ἐς ζωλὼ ἠερίλω πέτασον.

Eia age & hîc omnem mundum q; fasces q; relinquens.
In cœlum cursu dirige vela tuo.

Et alter ejusdem Nazianz. versiculus notus est:

Θυμὲ βλέψον ἄνω, χθονίων δ' ἀπολήθεο πάντων:
Aspice mens sursum, terrenas abjice curas.

Apud alios, eodem ferè sensu, magis ad omnia liberalia & honesta studia refertur, addito dicto, MENS INTENTA SERENIS, *Alii addunt:* NIL AMABILIUS.

MENS

XLIII.

MENS INTENTA DEO.

Ore capit patulo rorem vaga cerva cadentem,
Rore riges nobis torrida corda DEVS.

XLIV.

IN Scythiæ latiſs. campis animal quoddam reperitur, paucis (ut opinor) adhuc cognitum, Snhak ab incolis dictum, ſilveſtri Capræ ſimile, quod, ut à fide dignis viris accepimus (qui etiam veram ejus iconem nobis communicarunt) quotannis ad fines Podoliæ uſque adventare ſolet, miræ pernicitatis, nec minoris ferocitatis, cornibus præditum ſtriatis, albicantibus, pellucidis, acutis & validis (qualia apud meum quendam amicum hic quoque oſtenduntur.) Hoc ſe quaſi ductorem præbet Capreolorum gregibus, ipſisq; præire ſolet, acerrimo viſu ſimul & auditu præditum. quare longe lateq; circumſpiciens & omnia obſervans, facile hominũ perſequentium inſidias è longinquo deprehendit, & comitibus ſibilo acuto ſignum dat fugæ, ut in loca tutiora ſe recipiant. Qui typus profecto eſt pulcherrimus principis ſolicitiac ſolertis, rectoriſq; vigilantis, quem Homerus ideo ποιμένα λαῶν, id eſt, paſtorem populorum vocat. Et Chryſanthas apud Xenoph. VIII. *κύρᾳ παιδείας ait, ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ, quod nullũ ſit diſcrimen inter bonum principem & patrem bonum. Quidam attribuunt huius Symboli inſcriptionem Hadriano Imperat. Rom. qui etiam (ut Dion commemorat) in frequenti Senatu publice hæc verba protulit, ἕως διοικήσω τὸν ἀρχὸν, ὡς ἐγνωκὼς ὅτι ἀρχὴ τ' ἐμαυτοῦ πραγμάτων, ἀλλὰ τῶν ἀρχομένων ἐπιμελοῦμαι. Ita imperiũ adminiſtrabo, ut ſciam non mearum rerum, ſed ſubditorum me cura affici debere. Sic legum quaſi colophon, clauſula hæc additur,* SALUS POPULI SUPREMA LEX ESTO. *Et digniſſima tanto Rege vox eſt illa apud Homer. λ. α.*

βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι:

Volo ego populum ſalvum eſſe potius quam p[illegible]

ON

XLIV.

NON MIHI, SED POPVLO.

Rex bonus est pastor populi: tutorq́, paterque,
Nec sua, sed populi commoda sola cupit.

XLV.

DE Capreolo Moschum proferente, diversæ sunt apud recentiores sententiæ, cum Arabum potius quam Græcorum sit inventum. Simeon Sethi non adeo antiquus autor Græcus illius meminit, sed satis confusè describit, cum maximum esse dicat animal (nisi sit mendum in græco textu) & unicornem faciat. quod utrumque falsum esse constat. immo dentes quidem habet exertos instar verris, sed nulla cornua. Hanc Gazelam vult esse Scaliger Arabum exerc. CCXI. *contra Cardanum, & ἐκ τῆς αὐτοψίας eam describit. Circa umbilicum solet tempore novilunii huic capreolo sive capreæ Indicæ abscessus quidam protuberare, qui maturus vel sponte rumpitur, vel ob quendam pruritum terræ aut saxo affricatus, humorem sanioſum emittit (hinc à quibusdam pus aromaticum vocatur) evacuatáq; hac vomica rursum sanguinem quasi menstruum colligit, & iterum suo tempore emittit. Maximus verò Moschi proventus est in China, ut in eius historia recenset Hispanus scriptor Io. Mendozza. Existimant autem peritiores hunc tam pretiosum succum producere &. tanquam liberalitate uberiore compensare quod accepit, propter pascua odoratiſs. herbarum, quæ in sanguinem convertantur & hunc odorem illi concilient. Alii ad quandam potius hoc ἰδιοσυγκρασίαν referre malunt. Imago hæc est Principis, qui subditorum suorum opibus & sumtibus sustentatur, atq; ideo majora illis, vice versa, si fieri possit, reddere cupit, ut scilicet eius opera contra aliorum iniurias semper possint vitam tranquillam & felicem agere. De quibus accurate disputant, Plato lib. 1. de Republ. & Xenophon lib. 1. &* VIII. *κύρου παιδείας. Suntq; noti versiculi Claudiani ad Honorium,*

Tu civem patremq; geras, tu consule cunctis,
Nec tibi, nec tua te moveant, sed publica vota.

PRÆ-

XLV.

PRÆMIA DIGNA FERAM.

Munera quæ dominis fuerint data, tempore fiunt
Vberiora, velut Moschus odore placens.

XLVI.

DE Alce tam veterum autorum quam recentium descriptiones non parum quoque inter se discrepare videmus. Nam quam Iulius Cæsar lib. VI. de bello Gallico Alcem describit, doctiorum judicio est Machlis Plinii, quam in Moscovia adhuc reperiri, sunt qui dicant. Prutenica autem & Suecica Alce, Germanice vocatur **Ellend**/quasi ipsa sit miseria, cum timidum sit animal admodū, statimq; homines olfaciens fugiat, ac præterea quovis vulnere parvo accepto moriatur. Ajunt etiam Epilepsia laborare crebro, & ungula posteriore auri appositā inde liberari, quod tamen apud incolas etiam quosdam nondum fidem reperit. Olaus Magnus nescio qua de causa Onagrum falsò vocat. Albertus melius Equicervum: Cardanus, & alii magnum animal. Scaliger verò in Exercitationibus cum Rangifero (ut & alii) videtur confundere. Iubatos Bisontes nominari à Plinio putat Apollonius Menabenus Medicus ante hoc tempus Ioannis Regis Sueciæ, qui etiam peculiarem de eo cōmentarium conscripsit. Dodeneus existimat Strabonem, Solinū, Pausaniā (quamvis plenam illius cognitionem non habuerunt) de nostra Alce esse intelligendos. Facultatem autem Vngulæ singularem inesse asserunt, quamvis infimæ parti corporis, contra Epilepsiam, & Hysterica mala, non solum intra corpus, sed amuleti quoque instar adhibitæ. De Cornibus idem alii affirmant, non pauci negant, tametsi contra venena instar cervini cornu usurpari posse, non dubitem. De quo alibi plenius disputabimus. Discere autem inde debemus, sæpe etiā humilia & abjecta atque contemta non exiguam in se utilitatem continere. Quare Plinius recte dicit lib. XV. cap. XIV. Nihil tam parvum est, quod non gloriam (& utilitatem) parere possit. Cujus rei exempla plurima afferri possent, nisi ubiq; essent illa nota & obvia, & brevitas argumenti hoc loco id non permitteret.

ET

XLVI.

ET INFIMA PROSVNT.

Vilior haud pars est Alci, nec dignior ungue:
Ergo etiam parvis gratia magna data est.

XLVII.

PER *iratus ac freudens, nimiaq; vindictæ cupiditate irritatus, magno impetu arborem etiam validam dejicere cupit, quo tamen conatu irrito nihil aliud consequitur, quàm quod dentes sibi ipsi confringat, seque frustra conficiat; atque ita declarat, quam detrimentosa & noxia sit iracundia, omnis rationis expers. Vnde Xenophon dicit,* ὀργὴν εἶναι ἀπρονόητον, *id est, iram esse improvidam. Pulchrè Hierax in opere de Iustitia apud Stobæum:* πολλοὶ γ' ἂν ἀνεγείροντες τὴν ἐν αὐτῆς χολὴν, ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὀργῆς, αὐτοὶ προαπέθανον, πρὶν τὰς ἐχθρὰς τιμωρήσασθαι: *Vnde multi cognatam sibi bilem excitantes, ex iracundia mutua prius obiere, quam hostes suos ulti sunt. Cicero autem longam & accuratam disputationem de ira in* IV. *Tuscul. tandem ita concludit: Non igitur desiderat advocatum fortitudo iracundiã; satis est instructa, parata, armata per seſe. Sciendũ tamẽ, non solum ab aliis iram dictã esse cotem fortitudinis, sed etiam Aristotelem* IV. *Ethic. Nicomach. scribere,* τὸν θυμὸν συνεργεῖν *fortitudini, ubi non accipi debet* ὀργιλότης, *id est, proprie dicta iracundia, quæ semper est in vitio, sed vis quædam acrior & ardentior animi, quamvis hæc nomina quandoque non adeo accurate distinguantur. Qui vero de his plura velit cognoscere, legat inter alia Plutarchi libellum* περὶ ἀοργησίας, *& Senecæ tres libros de ira. Ante omnia verò Basilius Magnus consulendus, qui luculentum de hoc perniciosiss. affectu commentarium nobis reliquit. Nostra inscriptio est ex Ovid. Heroid. ubi Medea ait:*

Quo feret ira, sequar: facti fortasse pigebit.

FACTI

XLVII.

FACTI FORTASSE PIGEBIT.

Concitus ira Aper in truncum se reddit inermem,
Ira ultrix quoties in sua damna ruit?

XLVIII.

Canibus agitatus in venatione Aper, & irruens sūma vi in venabulū, quod aut excutere conatur, aut illo confici cupit, Symbolū est viri fortis ac plane imperterriti, periculū præsens non fugientis. Petrus Angelius Bargæus doctiss. poeta lib. IV. *Cynegetit. ita describit.*

Non ille iras, non ille superbos
Demittitque animos, & sæva pericula vitat
Ignavus, neq; etiam cursu pedibusq; salutem
Quærit, & hostiles præceps evadere terras,
Sed ruit in medias hominum canumq; cohortes
Vltor, atrox, certusq; mori, quem ceperat unum
Ante locum tutatur habens, nec deserit unquam.

Sed longè pulcrius Virg. IX. *Aen. ubi Helenor.*

medios moriturus in hostes
Irruit, & qua tela videt densissima tendit.

Certe non aliter magnanimus & strenuus bellator, urgente necessitate, omnia alia contemnit, plane sibi persuadens, quod secundum Horatium,

Dulce ac decorum est pro patria mori.

Quam sententiam uberius exprimit Pindar. Isthm. VII. *Est & etiam Musonii (citante Stobæo) præclarum in hanc sententiā præceptum* ἁρπαζε τὸ καλῶς ἀποθνήσκειν, ὅτε ἔξεστι, μὴ μετὰ μικρὸν τὸ μὲν ἀποθνήσκειν σοι παρῇ, τὸ δὲ καλῶς μηκέτι ἐξῇ: *Arripe dum licet mortē honestam, ne paulo post moriendum sit tibi quidē, sed honeste facere tibi non sit amplius integrum. Hoc autē Symbolum ascribitur ab aliis, verè Magno Imperatori Ottoni primo, Autor vero Genealogiæ Austriacæ in ære incisæ Bernero Comiti Habspurgensi* XVII. *cognomento Iusto, cum dicto* VNA SALUS, *attribuit, quod desumtum est ex lib.* II. *Aeneid Virgil,*

Vna salus victis, nullam sperare salutem.

AUT

LII.

AUT MORS AUT VITA DECORA.

Dixeris hos fortes, quos nec formidine mortis,
Pro patria lætos occubuisse juvat.

XLIX.

SCIPIO *Bargaglius in Italicis Symbolis, quas proprie vocant Impresas vulgo, commemorat quendam suo tempore fuisse admodum senem pecuniosum, ac multa pretiosa supellectile ac prædiis locupletem, ita tamen avarum simul & sordidum in universos, ut nihil quicquam beneficii aut liberalitatis ab ipso ulli esset expectandum. Hunc igitur Euclionem quidam ipsius familiaris saginato sui comparare solitus est, è quo nisi occiso, nihil commodi aut emolumenti capi potest, cum ex Chrysippi sententia sus præter escam nihil habeat; Et Cato dixerit, animam ei prosa le datam, ne carnes purescerent. Talem nempe secundum Horatium lib. 1. Serm. 1.*

Non uxor salvum vult, non filius: omnes
Vicini oderunt, noti, pueri atque puellæ.
Miraris, cum tu argento post omnia ponas,
Si nemo præstet, quem non mercaris amorem?

Verè igitur ac rotundè P. Syrus dixit: Avarus nisi cum moritur, nil recte facit. *Vbi addnnt rationem:* Etenim cum moritur, tum demum permittit alios frui suis opibus. *Rectè igitur existimemus cum S. Apostolo Paulo 1. ad Timoth.* VI. *& ad Ephes.* V. *esse ῥίζαν πάντων τῶν κακῶν, id est, radicem omnium malorum avaritiam, atq; insuper cultum idololatricum, avaros autem ipsos εἰδωλολάτρας, & secundum Chrysostomum, fomitem omnis injustitiæ, vel, ut Phocylides fecit,*

ἡ φιλοχρημοσύνη μήτηρ κακότητος ἁπάσης.

Omnium avaritia est mater nutrix q; malorum.

Alii hinc sumserunt imaginẽ tyranni. Nam ut porcus, cum contrectatur, semper grunnit quasi metuens, ne mactetur, cũ sciat se nec lanam nec lac præbere homini, nulliq; rei esse utilem dum vivit: sic Tyrannus quicquid increpuerit timet, necem sibi paratam existimans.

HAUD

XLIX.

HAUD ALITER PRODEST.

Nec ſus, ni mactes, poterit prodeſſe: nec ulli
Dum vivit, prodeſt, quicquid avarus habet.

L.

EGYPTII designare volentes (ut Orus refert) hominem impurū ventriq; & abdomini deditum, suem pingebant in luto se volutātem, rosasque cōculcantem, per quas veteres vitæ puritatem & sensuum sinceritatem exprimebant; ut inde facilè sit colligere, cur Iudæis esus illius olim interdictus fuerit. Rosæ sane inprimis odor fertur huic animali natura esse contrarius. Vnde elegantiss. Lucretius lib. VI.

Deniq; amaracinum fugitat sus & timet omne
Vnguentum, &c.

Quos versus in priore quoque centuria retulimus Symb. XCIII. *Inde etiā proverbium natum, quod Crateti Philosopho ascribitur,* ὗς ἁβ' ῥοδων, *id est sus per rosas, quanquam Erasmus in Adag. potius legendū existimet,* ἁβὰ ῥοιδων, *ut sit diminutivum* ἀπὸ τῆς ῥοιας, *id est, à malo punico. Sed cum Suidas priorē lectionem retineat, haut scio an aliquid sit mutandum. Declarat autem hoc Symbolum, neutiquam* κατ' ἐγκρατείαν, *id est, in sanam cupiditatē ventris cum studio virtutis & sobrietatis posse convenire. Vnde Rhadamanthus apud Claudianum lib.* II. *in Ruffinū, homines luxui & gulæ deditos in sues transformare dicitur*

At qui desidia semper vinoque gravatus
Indulgens Veneri voluit torpescere luxu,
Hunc suis immundæ pingues detrudit in artus.

Atq; ideo Vlysses apud Homerum à Circe non potuit in hanc bestiam commutari, ut quibusdam ex sociis ipsius cētigerat, quia ex institutione Mercurii, id est, rectæ rationis contra stimulos luxuriæ temperantia & frugalitate se muniisset, herbæ Moly instar antidoti utens. Et graviter hæc quoque protulit Cicero in libello de Senectute. ubi ait; Impedit consilium voluptas & rationi inimica est, ac mentis, ut ita dicam, perstringit oculos, neq; ullum habet cum virtute cōmercium. NON

L.

NON BENE CONVENIVNT.

Quid ſubus atque roſis? nunquam mens ebria luxu
Virtutis ſtudiis eſſe dicata poteſt.

LI.

OPPIANUS *lib. III. de venatione quinque luporum genera enumerat, nimirũ* τοξότηρα, *id est, sagittariũ, harpagem sive circu.* χρύσεον, *id est, aureum, & duos acmones, quorũ unum* κλυτὸν, *alterum sine peculiari nomine ita vocat. Tertium genus aureum pulchritudine ait esse conspicuum, multis comarum pilis, illisq; resplendens (unde Gesnerus ad Hyænam proximè accedere conjicit) atq; incolere Tauri montes, Ciliciæ rupes & Amani juga. Hoc luporum genus, eodem Oppiano teste, Syrium orientem maxime metuit, & eo exorto in aliquod antrum aut terræ hiatum se abscondit, usq; dum Solis æstus abierit. Hac similitudine usus est magnus quidam Princeps, cum ad eius adventum quidã Reguli minus juste erga subditos sese gerentes, vehementiam & autoritatem illius metuentes, in alias regiones se subducere coacti fuissent. Testantur autem historiæ omnium temporum, injusta imperia non esse diuturna. Vnde Seneca in Medea,*

Iniqua nunquam regna perpetuo monent.

Et idem in fine Thebaidos:

Invisa nunquam imperia retinentur diu.

Quem locum egregie explicat Demosthene Olynthiaca II. Et Herodotus breviter hoc lib. III. confirmat, τυραννὶς *(inquit)* χρῆμα σφαλερὸν, *id est, Tyrannis est res fallax. Sic Seneca lib. I. de Clementia: Reges consenescunt ac nepotibus tradunt regna, Tyrannorum brevis & execrabilis potestas est. Qui verò plura & exactiora de Regis & Tyranni discrimine cognoscere tãquam in aliqua* ἀνακεφαλαιώσει *voluerit, legat Ioannem Bodinum lib. II. de Repub. cap.* IV.

HOC

LI.

HOC ORIENTE FVGOR.

Quis feret ardentis fumantia sceptra tyranni?
Sic fugat aurotos Syrius ipse lupos.

LII.

PAULUS *Iovius in Italico de hac materia libello, Symbolum hoc usurpatum fuisse scribit à Ioanne Scepusiense, qui Solimanni Imperatoris Turcici auxilio, & quorundam procerum opera regnum Hungariæ invasit, quod sumsit ex avitis sui stemmatis insignibus, in quibus lupa uberibus lacte plenis conspiciebatur, huicq́ picturæ Cancellarius ipsius Stephanus Brodericus, sententiam jam indicatam adjunxit, ea significans, quod non solum suæ fidei commendatos subditos juvare & tueri, sed etiam alios ab ipso antea alieniores in gratiam recipere, illisque benefacere constituisset, memor Salustiani dicti ad Cæsarem: Qui benignitate & clementia imperium temperavere, his candida ac læta omnia fuisse, etiam hostes æquiores quam aliis cives. Rectè enim de principe Democritus dixit:* οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ ἡ ῥέθη, ὡς κακῶς ποιήσων, ἀλλ' ὡς εὖ: *non ideo creatus est, ut læderet, sed ut juvaret. Sed CL. V. Ioannes Sambucus in Emblematibus de laudatiß. ac fortissimo Rege Vngariæ Matthia Corvino hæc commemorat, cujus aliquot versus hîc apponere placuit,*

Vt lupa non proprios, alienos sed quoque fœtus
Vbere nutrivit, Roma, tibi unde duces:
Sic Rex Matthias Hunnorum maximus auctor
Dum superat cunctos, ingeniosa fovet.
Huius ad imperium concursus totius orbis,
Et fuit invicto principe dignus honos.
Vndique cogebat veterum monumenta, superstes
Quo foret autorum fama decensque labor.
Condidit indomitos vel solo nomine Thraces,
Et pavidos multo sanguine fudit homo.

SUA

LII.

SUA ALIENA-QVE NVTRIT.

Non cives tantum princeps, sed nutrit & hostes,
Alterius fœtum ceu lupa cana feræ.

LIII.

DE Hyæna quoque inter autores non omnino convenit, atq; ideo de illius cognitione nihil certi adhuc noſtris temporibus conſtat. Bellonius lib. II. cap. IX. ſuarum obſerv. Cyvetam vulgo dictam eſſe Hyænam probare conatur. Iulius Capitolinus in vita Gordiani III. Belbos tum fuiſſe vocatos ait, & decem Romæ eo tempore conſpectos, ac illos habere dentium ſolidam ac perpetuam ſeriem, cui Plinius quoque conſentit, quod tamen in noſtra Civetta non obſervatur. Idem Plinius ut & Herodotus, ſcribit Hyænã eſſe in Africa frequentem, ac multa habere cum Lupis cõmunia, præſertim quo ad colorem, & quod, teſte etiam Ariſtotele, uterque noctu vagetur, ſed hyænam inſuper ſepulchra inquiſitione ſua eruere, avidam carnis humanæ. Solinus & alii perhibent, vocem humanam quoque imitari, & ita allectos interficere. Geſnerus vult (ut antea diximus) cum aureo lupo habere aliquid ſimilitudinis ex Oppiano, apud quem plura de eo Cyneg. lib. III. legi poſſunt. Notantur autem hac ſimilitudine homines maledici, qui nec vivis neque mortuis virulenta ſua rabie parcunt, ſed ſemper aliorum famam arrodunt. Quod deteſtandum vitium uno ore omnium bonorum vehementer improbatur. Et hoc verſus Moſchionis recte prohibent,

κενὸν θανόντος ἀνδρὸς αἰκίζειν σκιάν,
ζῶντας κολάζειν δ' θανόντας δ' οὐ θέμις.

Inane eſſe umbram hominis mortui affligere,
Vivos punire, non defunctos, docere. Et Homerus inquit,

οὐχ ὁσίη φθιμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν ὕχεα θέσθαι.

Impiam eſſe gloriationem, quæ contra mortuos fiat.

Vnde Virgilius feciſſe videtur, II. Aen.

Nullum cum victis certamen & æthere caſſis.

Ac cõmendatur hac in pare imprimis Lycurgi quædã lex qua hoſtium cadavera quoq; nudari interdixit. Nõnulli ſentẽtiam ex verſu Virgiliano apponunt: PARCE PIAS SCELERARE MANUS.

IAM

LIII.

IAM PARCE SEPVLTO.

Atro qui lacerat jam cassum lumine dente,
Defuncti tumulum turpis hyæna fodit.

LIV.

ANIMAL *quoddam in Suecia & vicinis regionibus reperitur, quod Suecis* Jerff/ *aliis Rosomaca, Germanice* Vilfraß/ *ac inde Latine Gulo dicitur. Iul. Cæsar Scalig. in exercit. contra Cardanum, vulturem quadrupedem vocat. Gesnerus putat esse Hyænæ vel Crocutæ congenerem. Descripsit autem accurate illud Michovius lib.* II. *Sarmatiæ Europeæ in hunc modum: In Litvania & Moscovia animal voracissimum est, magnitudine canis, facie felis, colore nigro (Olaus Magnus Sept. hist. lib.* XVIII. *tribuit illi mustelinum nigricãtem & nitentẽ, in pilis longis nec adeo mollibus, crura brevia, caudam vulpis, breviorem tamen) cadaveribus vescitur, quibus ita repletur, ut tympani instar extendatur, atque per angustiam aliquã inter duas arbores ingreditur, perq; vim ventrem exonerat: & sic extenuatum, rursus ad cadaver properat atque iterum impletur. Ac forsitan natura tam insatiabile animal in illis regionibus produxit, ut homines simili voracitate laborãtes redarguat. Hæc ille. Fugiamus itaque nos quoque hoc insigne exemplum ingluviei & helluationis nimis passim consuetæ, quam sectantur omnes,*

Quibus in solo vivendi caussa palato est,

secundum Iuvenalem. Ac diligenter observemus Socraticum præceptum, edendum & bibendum ut vivamus, non autem vivendum, ut ventri tantum ceu Deo inserviamus, quemadmodum de sese apud Euripidem gloriatur Cyclops. Ac noti sunt Horatii lib. II. *Saty.* II. *elegantiss. versus,*

Quin corpus onustum
Hesternis vitiis, animum quoque prægravat una,
Atque affligit humo divinæ particulam auræ.

Salvator quoque noster ipse Lucæ XXI. *graviter monet, Cavete ne corda vestra graventur crapula & ebrietate.*

NE-

LIV.

NESCIT GULA MODVM.

Qui plenas lautasq́, dapes sectatur & ambit,
Hunc similem brutis, vel superare reor.

VUL-

LV.

VULPES *in Thracia, secundum Plinium lib.* VIII. *cap.* XXVIII. *locis rigentibus, animal alioqui solerci auditu, amnes gelatos lacusq́, non, nisi ad eius itum reditumq́, (sic enim legitur in correctioribus libris) transeunt. Observatum, eam aure ad glaciem apposita, conjectare crassitudinem gelu. Quod adhuc copiosus Plutarchus in comment. de solertia animalium exposuit hisce verbis: Thraces in hunc usque diem, quando concretum gelu flumē volunt transire, vulpe utuntur ad soliditatem glaciei explorādam. Sensim enim accedens aurem admovet, & siquidem strepitu oblato sentiat aquam prope subterlabi, ratiocinatur non in profundum congelasse aquam, ideoque subsistit, & nisi prohibeat aliquis, retro abit: Si nullum sonitū percipiat, jam audacter transit. Ex quo per universam vitam nostram præceptum utiliss. nobis est hauriendum, in omnibus rebus ut adhibeamus quandam singularē εὐλάβειαν, id est, cautionem convenientē (ut vocabant Stoici) quæ efficit ne temere cuivis vel homini vel rei fidem habeamus, neve è contrario obstinate omnibus diffidamus. Quo pertinet Euripideum istud in Hecuba,*

Ζώφρονος δ' ἀπιστίας
οὐκ ἔστιν, οὐδὲν χρησιμώτερον βροτοῖς.
Prudenti diffidentia
Nil est melius, nil utilius mortalibus.

Ac notum est istud Πιττάκειον. νῆφε καὶ μέμνησο ἀπιστεῖν, ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. Quod in libello de petitione consulatus Cicero ita vertit: Nervos atque artus esse sapientiæ, non temere credere. Idemque etiam in Epistolis ad Atticum sæpe commendat. Extat quoque (ut antea dictum) Dionis Chrysostomi commentarius, De non temere credendo, quem olim in latinum transtulit pater meus, piæ memoriæ.

FIDE

LV.

FIDE ET DIFFIDE.

Omnibus esto salutaris tibi cautio rebus,
Ni prius explores, aggrediare cave.

LVI.

DOCTISS. *Italus Lucas Contilis in libro eleganti de Symbolis sive Impresis edito, testatur, approbante etiam experientia, vix ullam gravidam vulpem à canibus esse captam, quoniam tum maxime de suis refugiis ac foveis diligenter sibi prospicit, ut scilicet canum improvisos insultus tempestive cavere queat. Quod videtur esse desumtum ex Aristotele lib.* VI. *de histor. animalium, cap.* XXXIV. ἰταν δ' μέλλῃ τίκτειν ἐκτοπίζει οὕτως, ὥστε σπάνιον εἶναι τὸ ληφθῆναι κύουσαν. *Gaza sic ista vertit. Parturiẽs ita secedit, ut raro gravida capiatur. Vnde & versus proverbialis apud Græcos factus videtur:*

γέρων ἀλώπηξ οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ.
Vetula vulpes laqueo haud capitur.

Non aliter homines circumspecti & prudentes mature sibi à fraudibus & insidiis malorum prospicere, & sanis consiliis sese præmunere debent, cum tela prævisa, secundum proverbium, minus noceant, & Seneca in Epistolis recte dicat: in ipsa securitate animus ad difficilia se præparet, & contra injuriam fortunæ inter beneficia firmetur. Qui enim in ipsa re trepidare noluerit, ante rem exerceat. Quam in sententiam Cicero copiose disputat, lib. IV. *Tusculan. quæst. Sapientem præsumere ac præcipere oportere omnia, quæ homini acerba & gravia accidere possunt. Tali enim præmeditatione effici illa leviora & toleratu faciliora. Idque autoritate Euripidis & Terentii comprobat. Et apud Virgilium Aeneas inquit,*

non ulla laborum,
O virgo, nova mi facies, in opinave surgit,
Omnia præcepi, atque animo mecum ante peregi.

Quem locum & Seneca Philosophus laudat, & Petrarcha in præfatione lib. I. *de remedio utriusque fortunæ commendat.*

IN

LVI.

INTREPIDA SECVRITAS.

Prudens insidiasq́ fugit fraudesq́ malorum:
Sic vulpes, uterum dum gerit, haud capitur.

LVII.

MELES *sive melis (utrumque enim reperitur) putatur ita nominari, quod sit mellis avidiss. idemque animal censetur esse cum Taxo, cujus apud Græcos nullum proprium nomen invenire Gesnerus annotat. Plinius lib.* VIII. *cap.* XXVIII. *scribit, eius in metu esse talem solertiã, ut sufflatæ cutis distentu ictus hominum & canum morsus arceat. At superatur à vulpecula alia astutia, nam hac absente Taxo foveam illius occupat, suisq; incrementis ita inquinat, ut Taxus reversus ad eam propter fœtorem cogatur illam relinquere, & insolenti hospiti inhabitandam concedere. Hoc exemplum nos admonet, vigilantia & diligentia opus esse, ut nostras res conservemus, & ab aliorum fraudibus tueamur, secundum tritum versum proverbialem Ovidii,*

Non minor est virtus quam quærere, parta tueri.

Ac idem nobis subjicit fabula Æsopica de serpente, qui in cavernæ suæ contubernium admiserat Erinaceum, à quo importuno hospite paulo post fuit vi expulsus. Non tamen ideo prohiberi existimandum est, virtutem pulcherrimam, & præsertim homini Christiano convenientissimam φιλοξενίαν, id est, studium hospitalitatis, quam inprimis S. Paulus Epistol. ad Roman. cap. XII. *studiose sectari jubet. Ac scimus apud Ethnicos & Romanos potiss. jus hospitii pro re admodum sacrosancta fuisse habitum, ut huius necessitudinis præsidem ac vindicem fecerint ipsum* DEUM, *indeque Iovem Xenium appellarint. Et est apud Homerum,*

ζεὺς δ' ἱκετάων τε ξείνων τε.

Supplicum & hospitii vindex est Iuppiter ipse.

Est autem hoc hemistichium sumtum ex versu Ovidiano,

Spes tua vana fuit, quod petis alter habet.

QVOD

LVII.

QUOD PETIS ALTER HABET.

Quæ tua sunt serva, ne fors hæc occupet alter,
Nec temere excipias quemlibet hospitio.

LVIII.

SCRIPTORES *rerum Indicarum quoddam rarum animal describunt ac depingunt veteribus incognitum, Gesnerus simivulpem vel græce πιθηκαλώπεκα, Iul. Cæsar Scaliger* ἀλωπεκοπίθηκον *vocat. Hoc, ut scribit Gillius, ex Vincentii Pinzonii delineatione reperitur in regione Indiæ Parienſi, quod idem teſtatur Petrus Martyr Oceanicæ Decadis primæ lib.* IX. *Refert autē anteriore parte vulpem, poſteriore Simiam, caudamq́ habet cercopitheci, aures ferme veſpertilionis, ac ſubter ventrem uſitatum aliud geſtat receptaculum inſtar crumenæ latioris, in quod catulos ſuos recipit, ibidemq́ occultat, donec tuto per ſe hinc inde vagari, & ſibi victū quærere poſſint. Ferdinand. autem Lopeſius* II. *part. hiſt. Indicæ lib.* VI. *cap.* IX. *aliud deſcribit animalculum, quod in Moluccis inſulis zurzos appellent, ſitq́ inſtar cuniculorum, infra ventrem habens crumenas aliquot, veluti ſaccu-los, in quos recondat recens natos catulos, cumq́ illis currat, ac ſaltet ex una arbore in aliam. Et quidē de cane marino tradit Oppianus lib.* I. *de piſcatione, quod periculo ingruente ſuos catulos intra vētrem recipiat, & iterū quaſi pariat, ubi omnia videt eſſe tuta. Idemq́ de vitulo marino refert Baſilius Magnus* VII. *Hexaem. & de Delphine Nazianzenus in carmine eruditiſ. Nicobuli ad patrem. Indicant hæc omnia* φιλοστοργίαν, *id eſt, ſtudium & ſolicitudinem parentum erga liberos, qui potiſ. ſub horum fideli cuſtodia vitam agunt ſecuram & felicem. Poteſt etiam iſti dicto Biantis, unius ex ſeptem Sapientibus, vel, ut alii, Stilponis accōmodari,* OMNIA MEA MECUM PORTO. *Nonnulli addunt,* DUM LICET, *forſitan hoc intelligentes, quod ſub parentum & aliorum, qui nobis bene vōlunt, cuſtodia ac cura, quamdiu nobis fuerit conceſſum, perſeverare, illaque grato animo frui debeamus.*

UNA

LVIII.

UNA SALUS AMBOBUS ERIT.

O tutos satis hos cives, populumq; beatum,
Queis velut in patrio fas habitare sinu.

LIX.

PLUTARCHUS *in Laconicis Apophegmat. refert Lycurgum, ut cives suos ab usitata victus ratione nimis delicata ad sobriam magis ac temperatam traduceret, & hac ratione virtutis studiosiores redderet, catulos duos educasse iisdem natos canibus, horumq́ alterum domi desidentem ad voracitatem, alterum ad venationem assuefecisse. Tandem vero ambos in concionem produxisse, projectis ossibus aliisq́ gulæ irritamentis, leporem simul etiam emisisse: utroq́ ad id se incitãte, ad quod erat assuefactus, cumque leporem alter cœpisset, dixisse fertur, videtis, ô cives, hos catulos, iisdem natos parentibus, educatione tamen admodum dissimiles redditos, & sic exercitatione magis quoque quam natura ad virtutem nos formari. Alii perhibent, domesticum canem ab eo fuisse venationi, venaticum autem voracitati assuefactum, utroq́ ad id se proripiente, quod ei factũ fuerat usu familiare, civibusq́ ostendisse, quantum ad meliora aut deteriora studia conferret educatio. Ex quibus apparet, quæ utilitas sit rectæ & liberalis institutionis in tenera ætate, ad universam reliquã vitam recte & laudabiliter absolvendam. Atq́ idem Plutarchus in comment. de Educatione liberorum, ubi hæc quæ retulimus, repetiit, præclare hanc quoque sentẽtiã commemorat:* Φύσεως μὲν γὰρ ἀρετὴν διαφθείρει ῥαθυμία, φαυλότητα δὲ ἐπανορθοῖ διδαχή. *Naturæ enim bonitatem socordia corrumpit, pravitatem vero doctrinæ institutio corrigit. Et Aristoteles idem docet, II. Eth. cap. I.* οὐ μικρὸν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ παμπολὺ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν, *id est, Non parũ refert, sed permultũ, sicne an sic à pueris assuescamus: immo vero totũ in eo positũ est. Quod Horatius quoque car. lib. IV. Ode IV. de laudibus Drusi his versibus declarat,*

Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant.

Quidam addunt, INTENTUS IN UNUM.

ATE-

LIX.

A TENERIS ASSUESCERE MULTUM.

Vincit naturam consuetudo atque reformat,
Cui quisque assuevit, deditus esse solet.

Q Cicero

LX.

CICERO *in paradoxo isto, quo probare studet, omnes sapientes esse liberos, stultos autem servos, de vera libertate ita disserit. Quid est enim libertas? Potestas vivendi ut velis. Quis igitur vivit ut vult, nisi qui recta sequitur, qui gaudet officio, cui vivendi via considerata ac provisa est, qui legibus quidem non propter metum paret, sed eas sequitur atque colit &c. Quæ Horatius imitatus est lib. II. Serm. Saty.* VII.

Quisnam igitur liber? sapiens sibique imperiosus,
Quem neque pauperies, nec mors, nec vincula terrent,
Responsare cupidinibus, contemnere honores,
Fortis, & in seipso totus teres atque rotundus.

Sed licentia, qua omnes (secũdum Comicum) deteriores fimus, sub libertatis specie multis imponit, & cupiditatibus suis indulgentes à virtutis actione avocat, de quo Lucan. lib. VIII.

Libertatis amor, miserum quid decipis orbem?

Sic canis abruptis vinculis, quibus tamẽ implicatus adhuc est, seipsum rursum intricat, & in novam servitutem trahit. Præclare itaque Plato hoc etiam docuit in VIII. *Epistola ad Dionis propinquos & familiares scripta:* τοῖς δὴ ἐλεύθερα διώκουσιν ἤδη, καὶ φεύγουσι τὸν δούλειον ζυγὸν, ὡς ὂν κακὸν, εὐλαβεῖσθαι ξυμβουλεύοιμ' ἂν, μήποτε ἀπληστία ἐλευθερίας ἀκαίρου τινὸς εἰς τὸ τῶν προγόνων νόσημα εμπέσωσιν, ὃ διὰ τὴν ἄγαν ἀναρχίαν οἱ τότε ἔπαθον, ἁμέτρω ἐλευθερίας χρώμενοι ἔρωτι, *id est, Iis autem qui liberum vivendi genus persequũtur, jugum vero servile ut vere malum fugiunt, etiam atque etiam sum autor, ut caveant ne insatiabili importunæ libertatis cupiditate, in eundem majorum suorum morbum incidant, quo quidem illi laboraverunt, quod immoderato libertatis amore perciti, imperiorum ordine proculcato in vagã confusamq́; perturbationem inciderint.*

LIBER-

LX.

LIBERTAS NON LIBERA.

Quid juvat abruptis in libertate morari
Vinclis, si maneant & tibi colla premant?

LXI.

Quo *pacto contra aliorum quorundã opinionem Emblema transfere possimus ad Symbolum, vel ab Italis vulgo dictam Impresam, doctiss. vir Iulius Cæsar Cappaccius Neapolitanus in* III. *libro Italico accurate docet. Quare & hoc non dubitavimus ex Alciati Emblemate* CLXIV. *mutuare: cuius hi sunt versus,*

Lunarem noctu, ut speculum, canis inspicit orbem,
Seque videns alium credit inesse canem.
Et latrat: sed frustra, agitur vox irrita ventis,
Et peragit cursus surda Diana suos.

Monemur autem hac imagine, inanes minas & obtrectationes eorum, quibus est, secundum Plautum, uberrimus quæstus in lingua positus, omnino esse contemnendas. Commendantur autẽ inprimis in hoc genere versus Philemonis Comici sequẽtes,

ἡδιον ἀδὲν, ἀδὲ μυστικώτερον
ἐς ἢ δύναθαι λοιδορέμενον φέρειν.
ὁ λοιδορῶν γὰρ, ἂν ὁ λοιδορέμενος
μὴ ἀντιποιῆται, λοιδορεῖτ ὁ λοιδορῶν.

Quos Gregorius Bersmãnus eodem genere carminũ ita vertit:

Haud auribus concentus est jucundior,
Quam devorare criminantis jurgia.
Nam mussitando si quis hæc redarguat,
Ipsum refutant criminantem crimina.

Seneca lib. II. *de ira cap.* XXXII. *inter alias plurimas similes sententias hanc quoq; affert: Magni animi est injurias despicere. Vltionis contumeliosissimum genus est, non esse visum dignum, ex quo petatur ultio. Multi leves injurias altius demisere, dũ vindicant. Ille magnus & nobilis est, qui more magnæ feræ latratus minutorũ canũ securus exaudit. Est autẽ huic argumento simile id, quod in priore Centuria nostra posuimus* XXIV.

DE-

LXI.

DESPICIT ALTA CANES.

Irrita vanioloquæ quid curas ſpicula linguæ?
Latrantem curat ne alta Diana canem?

LXII.

FIDELISSIMI *ante omnia (inquit Plinius lib.* VIII. *cap.* LX.*) homini canis & equus. Ac de canis fidelitate plura exempla apud Plutarchum, Oppianum, Solinum, Aelianum, & inter recentiores apud Cælium Rhodiginum & Alexandrum ab Alexandro, leguntur. Plura etiam cognitione digna frater meus in horis succisivis sive meditationibus historicis collegit. Apud Platonem in Phædone & alibi, Socrates* νὴ τὸν κύνα, *id est, per canem tanquam fidei tesseram jurat. De anseribus vero Plinius lib.* X. *cap.* XXII. *scriptum reliquit: Est & anseri vigil cura, Capitolio testata defenso. Quæ historia extat apud Livium lib.* V. *& Plutarchum in vita Camilli. Sic etiam* τὴν χῆνα, *per anserem Socrates jurabat, tanquam vigilantiæ autorem. Ex hac conjunctione duorum animalium istorum Iulius Delphinus Medicus Ticinensis celebris (ut refert Ludovicus Contilis) ostendere voluit, sibi in omnibus actionibus suis fidem simul & vigilantiam esse propositam, nec unum sine altero posse consistere. Ac profecto quid magis decet bonum Medicum quam indubitata fides & integritas una cum assiduitate & diligentia indefessa? Quare Hippocrates (ut solet) graviter & breviter in* VI. *Epidem. monet,* μηδὲν εἰκῇ, μηδὲν ὑπερορᾶν, *id est, Nil temere, nihil negligenter esse agendum. Quod utilius præceptum ad omnes totius vitæ partes recte poterit transferri. Pausanias in Corinthiacis perhibet, à Thrasimede Pario fuisse exsculptum Aesculapium in solio sedentem, cum baculo in una manu, altera vero caput draconis mulcentem, cui canis accubat. Quæ omnia admodum erudite explicat doctiss. Adrianus Iunius in Emblemat.* XXV. *ad quem locum lectorem remitto.*

NEU-

LXII.

NEUTER SOLUS.

Quid vis fida canis? quid vult sibi candidus anser?
Sit monet integritas, sit vigilaxque fides.

LXIII.

ELIANUS *lib.* VIII. *de Animal. cap.* II. *de canibus hæc commemorat: Omnem canem venaticum, ex eo quod ceperit feram, non mediocri voluptate affici, & tanquam præmio, si dominus ei permittat, ea capta uti: sin vero hoc illi non concedatur, bestiam servare integram, donec venator adventarit, deque illa capta pro arbitrio statuerit. Quod si in aprum vel leporem jam mortuum inciderit, non attingere quidem, nec alienorum laborum se facere participem, ne quicquam quod ad ipsum non pertineat, sibi vindicare velle videatur. Ex quo, inquit idem autor, apparet* φιλοτιμίας, *id est, cupiditatis gloriæ non esse expertem. Non enim carnes, sed victoriam amare videtur. Plutarchus in libello sæpius allegato, de solertia animalium, paulo aliter hæc recitat, leporem nimirum, si se mortuum simulet, relinqui à cane, qui astans & caudam movens, quasi indicare vult, se non carnis sed victoriæ caussa certasse. Vnde Ovidius,*

Pugna suum finem, cum jacet hostis, habet.

Est autem GLORIA *laudabilium factorum approbatio conjuncta cum judicio rectè sentientium: sicuti* AMBITIO *sive* κενοδοξία *vanam gloriam ex applausu imperitæ multitudinis vel etiam ob rectationibus aliorum captat. Aristoteles* IV. *Eth. Nicomach. inquit,* τῆς ἀρετῆς γὰρ ἆθλον ἡ τιμὴ καὶ ὀφείλεται τοῖς ἀγαθοῖς, *id est, virtutis præmium est honor, & attribuitur bonis viris. Vnde Romæ quoque, ut Livius Decad.* III. *lib.* VII. *scribit. Bina templa inter se quasi cõtigua, virtutis & honoris conspiciebãtur, quorum in hoc non nisi per illud aditus cuiquã pateret. Quidam ascribunt ex Virgilio,* TANGIT HONOS ANIMUM. *Vel,* FINIS NON PUGNA CORONAT.

GLO-

LXIII.

GLORIA FINIS.

Cuncta facis bene, dum finit tua gloria facta,
Laudem veneris, ceu canis hic leporem.

LXIV.

QUAMVIS *Medici Arabes, & inprimis Serapion ac Rhasis lapidis Bezar sive Bezoar, cujus magna vis contra venena esse perhibetur, mentionem fecerint, non tamen exacte vel hunc vel ipsum animal, unde eximi solet, descripserunt, quemadmodum præstiterunt recentiores, potiss. Garzias de Horto, & Nicolaus Monardes; quorum de rebus Indicis scripta, utili admodum opera doctiss. Caroli Clusii latina leguntur. Scribunt autem bi-duo, eum lapidem reperiri in ventriculo, vel potius in receptaculo quodam fasciæ modo formato & ventriculo parte interiore adhærente. Animal dicitur esse figura hirci vel capræ, Clusius cervicapram nominat, propter similitudinem quã habet cum utroq; animante. Præfertur autem lapis ex montanis ejusmodi capris ablatũs, cum sit ob pabulum odoratiss. plantarũ aliis multo præstantior. Addunt nõnulli hoc animal serpentibus quoque vesci, partimque in succum & sanguinem, partim in hunc lapidem eos convertere. Quo declaratur ab iis vitiis, vel rebus etiam adversis, quibus alii succumbere, aut omnino perire solent, viro forti ac virtute prædito nihil periculi esse metuendum, sed insuper inde propter constantiam & recti judicii robur magis confirmari, & spiritus alacriores conquirere. De quibus Gregorius Nazianzenus hos versiculos fecit,*

μέγιστος ἄκμων οὐ πτοεῖται τοὺς ψόφους,
καὶ νοῦς ἐχέφρων πᾶσαν ἐκκρούει βλάβην, *id est,*
Gravibus nihil movetur incus pulsibus,
Infracta casus mens repellit anxios.

VIRES

LXIV.

VIRES ANIMOSQVE MINISTRANT.

Nulla venena probis vitii sortisque malignæ
Obsunt; quin potius robora dant animis.

LXV.

SYMPOLUM *hoc quoque ex Alciati Emblemate* LXIV. *huc transferre placuit, quod ipse sumsit ex graeco Epigrammate lib. I. Anthologiae. tit. ἀς ἀχαρίστους καὶ ἀχαρίστους.*

τὴν λύκον ἐξ ἐδίων μάζων τρέφω οὐκ ἐθέλουσα,
ἀλλὰ μ' ἀναγκάζει ποιμὴν ἀφροσύνη.
αὐξηθεὶς δ' ὑπ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ πάλι μηλ' ὀνέσει.
ἡ χάρις ἀλλάξαι τὴν φύσιν οὐ δύναται.

Capra lupum non sponte meo nunc ubere lacto,
Quod male pastoris provida cura jubet.
Creverit ille simul, mea me post ubera pascet,
Improbitas nullo flectitur obsequio.

Apologus similis quoq; extat apud Theocritum in Hodœporis, & proverbium apud Erasmum Chiliad. II. Centur. I. proverb. LXXXVI. *Ale luporum catulos. Convenit autem in homines ingratos, qui nullis officiis aut meritis à sua perversitate flecti possunt, immo loco gratitudinis benefactores, si possunt, in extremam perniciem adducunt: quo pessimo τῆς ἀχαριστίας vitio nullum detestabilius reperiri potest, adeo ut scribat Salomon in proverbiis, à domo eius qui malum rependit pro bono, nunquã recessurum malum. Cappacius Neapolitanus in Italico suo libro aliam sententiam illi adjungit:* MORTEM DABIT IPSA VOLUPTAS, *quod hemistichium legitur apud Claudianum in Epigram. de Sirenibus. Nec multum differt explicatio à priore, quod nimirum viri humani & benefici sæpe aliis ingratis cum voluptate inserviant, non sine max. tamen ipsorum incõmodo & aliquando extremo exitio. Intelligi etiam poterit de quibusvis aliis detrimentosis voluptatibus, quæ tandem suos sectatores evertere ac præcipitare in mortem soleant.*

NUL-

LXV.

NULLO FLECTITVR OBSEQVIO.

Præda lupo fit capra, suo quem lacte cibarat:
Sic cedunt homini quæ bene facta malo.

LXVI.

IBEX, *quem hodie quoque in Insubria ac vicinis locis Steinbuccum germanica voce nominant, & cujus Plinius & alii meminere, in Alpium præruptis & altis rupib. præsertim in Helvetia & vicinis montibus frequens reperitur, in quibus nives raro vel nunquam liquescunt. Nam calidissimum est animal, pernicitatis mirandæ, cornibus sese fulciens, quorum adminiculo ex altis montibus desilit, & cavet hoc modo ne saxis allidatur. Vivit autem continuo in locis asperis & inaccessis, nec facile in conspectum hominũ venit. Ex quo legimus in Iob. cap.* XXXIX. *Nunquid nosti partus ibicum in petris? Ob has proprietates hujus animalis, quidam nobilis juvenis, hoc Symbolum excogitavit, quo designare studuit, sibi eundem ad modum esse propositum, à consuetudine & consortio vulgi remotum, nihil aliud quærere ac desiderare, quam virtutem ipsam quamvis arduam, nec ullis illecebris aut voluptatib. persuasum ab hac sententia sua discessurum. Clemens Alexandrinus Stromat. lib.* IV. *hujus argumenti laudat Simonidis poetæ lyrici versum,*

τὴν ἀρετὴν ναίειν δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις, *id est,*

Virtutem habitare in rupibus accessu difficilibus.

Quem imitatus est Silius Italicus lib. XV.

Ardua saxoso perducit semita clivo
Aspera principio (nec enim mihi fallere mos est)
Prosequitur labor ad nitendum intrare volenti.

Cujus generis sunt tantopere commendati à Cicerone versus Hesiodei,

Virtutem posuere dii sudore parandam &c.

Quos in priore centuria quoque adduximus. Musæ etiam dicũtur in monte Parnasso versari, propter secessum & tranquillitatem, qua studia gaudent plurimumque adjuvantur, & antiquitas Palladem μονίαν *quasi solitariã eandem ob causam nominavit.*

INSUE-

LXVI.

INSUETUM PER ITER.

Rupis inacceſſæ Virtus habet ardua culmen,
Huc tendis? Sudor multus ad alta levat.

LXVII.

CAPRA *magno conatu sese erigens, & lauri surculos teneriores depascēs, ac inde tanquam ex nutrimento convenientiß. alimentum corpori & incremētū præbens, robustiorq; inde existens, symbolum habetur Iulii Capræ patricii Mediolanēsis, quo demōstrare voluit, se magno artis poëticæ (laurus enim Apollini erat dicata, & inde poëtæ coronabantur) & omniū liberaliū artium studio teneri, ceu quarum auxilio speraret se famam ac celebritatē nominis perpetuam esse consecuturū, cum secundū Horatiū quoq;,*

Dignum laude virum Musa vetet mori,
Cœlo Musa beet.

Cujus generis plurima præclara dicta passim sunt apud bonos autores obvia, & hic omnia recensere, instituti operis brevitas non patitur. Alter vero eiusdem familiæ Iurisconsultus excellens Hieronymus, similiter Capram salicum & aliorum amariorū virgultorum summitates, neglectis humi nascētibus etiā suavioribus herbis, carpentē, cū dicto, MIHI DULCE, *pro Symbolo usurpavit, ostendens sibi nullos labores nec molestias esse graves vel ingratos, immo illi videri jucundissimos & suavissimos ob virtutis & aliarū rerū laudabilium cognitionē & acquisitionē. Quod Phocylides poëta quoq; testatur hisce versibus:*

οὐδὲν ἄνδρὶ καμάτῳ πέλει ἀνδρασιν ἀπετὸς ἔργον,
οὐδ' ἀνδρῖς μακάρεσσι. πόνῳ δ' ἀρετὴ μέγ' ὀφέλλει. id est,
Nullum sine labore est hominibus facile opus,
Nec ipsis diis. labor autem virtutem valde adjuvat.

Et Manilius lib. IV.

Pro pretio labor est: nec sunt immunia tanta,
Ac nisi perfossis fugiet te montibus aurum.
Impendendus homo est, Deus esse ut possit in ipso.

Est autē utraq; hæc inventio eo ingeniosior, quod desumta fuit ex insignibus familiæ avitæ, in quib. capra depingitur, cum inde nomen quoq; habuerint. ERI-

LXVII.

ERIGOR UT ERIGAR.

Ardua ſecteris ſcanſurus culmen honorum,
Vt lauri capræ ſumma petunt folia.

LXVIII.

RUPICAPRA, *quod nomen inter veteres scriptores latinos (quantũ sciam) apud solũ Plinium legitur, Græcis forsitan est ἀίγαγρος, quasi αἴξ ἄγριος, id est, fera capra, secũdum latinæ linguæ quoque usum. Hæc à canibus agitata in præcipitia montis, alioquin effugia illis tutissima, non satis cautè sese confert, atque ibidem à canibus undique obsessa, tandẽ nullum exitum fugæ prospiciens à canibus capitur. Quod etiã sæpenumero ibicibus accidere perhibẽt. Idque sane in illos rectè potest convenire, qui suis consiliis atque actionibus nimis callidis & astutis, quibus se fore tutissimos opinantur, ac ideo temere & audacter omnia aggrediuntur, non raro seipsos evertunt, vel in ea conjiciunt pericula, unde vix sese possint extricare, cuius rei historica exempla plurima sese offerunt, quæ hîc commemorare nimis esset longum. Sic festive ludit Plautus in Captivis,*

Qui cavet ne decipiatur, vix cavet cum etiam cavet,
Etiam cum caviſſe ratus, sæpe is cautor captus est.

Qua in parte cujusdam veteris autoris (cuius nomen modo nõ succurrit) egregiam sentẽtiam me aliquando annotasse memini: Omnes, qui magnarum rerum consilia suscipiunt, æstimare debent, an quod inchoatur, Reipub. utile, ipsis glorioſum, aut promtum effectu, aut certe non arduum sit. Simul ipsẽ qui suadet considerandus est, adjiciatne consilio periculum suum, & si fortuna cœptis affuerit, cui summum decus acquiratur. Consiliis enim non semper respondet eventus, & sæpè quæ rectè instituta videbantur, turpiter in contrarium relapsa sunt. πολλὰ τὰ καλῶς δοκοῦντα βεβουλεῦσθαι, εἰς τοὐναντίον αὐχρῶς περιέστη.

EFFU

LXVIII.

EFFUGIA PERDUNT.

Æstus sæpe nocet: qui cavit ne caperetur,
Hoc ipso captum commemini citius.

LXIX.

DE *Capris sylvestribus dictamno tela ex corpore educentibus extat locus apud Aristotelem lib.* IX. *de historia animalium talis:* πολλὰ δὲ τῶν ἄλλων ζώων τῶν τετραπόδων ποιεῖ πρὸς βοήθειαν ἑαυτοῖς φρονίμως, ἐπεὶ καὶ ἐν κρήτῃ φασὶ τὰς ἀγρίας, ὅταν τοξεύθῶσι, ζητεῖν τὴν δίκταμνον· δοκεῖ γὰρ τὸ ἐκβλητικὸν εἶναι τῶν τοξευμάτων ἐν τῷ σώματι. *Quæ Gaza ita vertit: Sed ex ceteris quoque quadrupedibus multa sibi prudenter opitulari videntur. Nam & in Creta insula capras sylvestres sagittis transfixas dictamnum herbam quærere aiunt, hoc enim spicula ex corpore ejici. Idem tradunt Theophrastus, Dioscorid. Plutarchus, Aelianus, & inter latinos Cicero. Solus Plinius hanc proprietatem cervis ascribit, quod tamen videtur esse aut erratum γραφικὸν librarii, aut scriptoris μνημονικὸν, quemadmodum etiam Gesnerus existimavit. Hieronymus Ruscellus hoc Symbolum attribuit Ferdinando Caraffæ Comiti Neapolitano, & quamvis dicat esse satis difficilem & intricatã ejus interpretationem, conjectura tamen ducitur, propter amorem quendam honestum, qui non fuerit expers alicuius rivalis, hoc ab eo fuisse excogitatum. Vt scilicet vulnus à sagitta Capræ inflictum declaret animũ ipsius rei desideratæ stimulis vehementer affectum. Salus vero referenda sit ad Dictamnum, cujus auxilio speret se sanitatem esse recepturum. Vmbra autem sub arbore palmæ indicet spe victoriæ, cui est dicata, tandem superatis cunctis difficultatibus, se omnia mala esse superaturũ. Potest similiter transferri ad aliquem, qui magnis conflictatus calamitatibus, se tandem inspe-rato aliquo auxilio superiorem & voti compotem fore confidit.*

VUL-

LXIX.

VULNUS, SALUS ET UMBRA.

Ejicit è capræ dictamnus vulnere telum,
Sic fugat ex animo spesq́, salusq́, metum.

LXX.

VIS, *pecus alioquin imbelle, quod tamen instar validi arietis sceptrum & coronã regiam dejicit, typus est illius, qui à potentiore non levi affectus injuria, fert quidẽ ad certum tempus patienter se contemni, interea tamen observãs occasionem aliquam, ut se tandem quoque virũ ostẽdat, & adversarium suũ prosternat. Nam ut ait P. Syrus,*

Furor fit læsa sæpius patientia.

Est autẽ hoc desumtum ex Tragœdia Accii antiqui poëtæ, Bruto, cujus versus exponit Cicero lib. 1. de divinatione, quibus introducitur Tarquinius somnium quoddam recitans, ubi inquit,

Visus est in somnis pastor ad me appellere,
Pecus lanigerum eximia pulchritudine,
Duos consanguineos arietes inde eligi,
Præclarioremque alterum immolare me:
Deinde ejus germanum cornibus connitier
In me arietare, eoque ictu me ad casum dari, &c.

Vbi additur, à conjectoribus somniorum hanc interpretationẽ esse factam de Bruto illum expulsuro Roma.

Proin vide, ne quẽ tu esse hebetem deputes æque ac pecus,
Is sapientia munitum pectus egregie gerat,
Teque regno expellat.

Nota autem est historia de L. Tarquinii superbi filio, vim inferente Lucretiæ, quomodo Brutus antea se stolidum esse simulãs, patrem una cum filiis, ob tã nefandum facinus, regno exuerit, quæ prolixe describitur à Livio lib. 1. Decad. 1. Nullum itaque hostem quantumvis infirmum & despectum esse contemnendum, admonemur, cum secundum proverbialem versum,

Sæpe aquilam ad pœnas vel scarabeus agit.

Et Pausanias in Arcadicis sive lib. VIII. *recte ait: At enim vilioribus & abjectioribus plerũq; rebus vim eã indidit* DEUS, *ut ea superarẽt, quæ max. essent inter homines existimationis; quo in loco plura hujus rei exempla cõmemorat.*

NUNC

LXX.

NUNC NOSCITO VIRES.

Hostem quid spernis? Quamvis abjectior ille,
Sæpe irritatus maxima damna dedit.

LXXI.

OVIS *græce* πρόβατον *quasi* πρόβασις, *secundum Hesychium, quod proventum eorum quæ ad vitæ sustentationem requiruntur, significet, animal simplex est, innocēs, & generi humano utile (unde in sacris literis multæ præclaræ similitudines sumūtur) nā propter lanam, lac, carnes atque ipsam fœturam plurimum commodare potest. Quare ex hoc pecore omnibus temporibus & locis, apud plurimas gentes divitiarum non exigua pars conquisita, atq; ideo vita pastoralis olim in magno pretio habita fuit. In lege quoque Mosaica, inter mundas & innocentes pecudes primum locum obtinet. Quapropter hoc symbolum optime quadrat in hominem pium, innocentem, qui quamvis sit destitutus aliorum auxilio atq; subsidio, nihilominus omnibus inservire & gratum facere studeat, quemque innocentia sæpe inter medios hostes tutum & incolumem servet. Unde Nazianzenus præclare hoc quoque scripsit:* ἀφύλακτον ἡ ἀπλότης, καὶ ἥκιστα κακίαν ὑφορᾶται τὸ κακίας ἐλεύθερον, *id est, Expers custodiæ est simplicitas, & minime mali quicquam suspicatur is, qui à malo est immunis. Quali in sua simplicitate & innocētia acquiescenti semper esse debet ante oculos sentētia versuū horū,*

Hic scopus unus erit, cunctis prodesse, nocere
Nulli, & amare bonos ac tolerare malos.

Itemque hoc alterum,

Iuvare cunctos, at nocere nemini,
Est summa vitæ Christianæ regula.

Quemadmodum & Cicero lib. 1. de Offic. Virum bonum esse dicit eum qui prosit omnibus, noceat nemini, nisi lacessitus injuria. Alibi additur ex Claudiano in Epistola ad Hadrianum,

MENS IGNARA NOCENDI.

UNDI-

LXXI.

UNDIQUE INERMIS.

Commoda plurima ovis præbet, nocumenta q̃, nulla:
Sic benefac cunctis, nemini obesse velis.

LXXII.

PHILES *græcus autor, recentior tamen (floruit enim Michaelis Palæologi tempore) in libello de proprietatib. animalium scribit, pellem ovis, quam lupus suis dentibus laceraverit, non esse pro indumento corporis usurpandã, nam pruriginem quandã & cordis palpitationem excitare, caussam vero hujus rei addit nullum. Plutarchus autem cib. II. Symposiac. Quæst.* IX. *aliam quæstionẽ proponit, cur ovis à lupo demorsæ caro fiat suavior, lana autem pediculos generet, Rationẽ reddit de dulcedine, quod caro ejus, lupi morsu colliquetur: Esse enim istius feræ spiritum adeo fervidũ & quasi ignitũ, ut ossa etiã durissima in vẽtre emolliat atq; colliquet, atq; ideo à lupis morsa, celerius quam alia liquescere. Et olim propterea gulæ dediti expetebant hœdum lupi faucibus ereptum, quod Horatius quoque indicat in Epodis.*

Vel agna festis cæsa terminalibus,
Vel hœdus ereptus lupo. *Et Martialis versus idem declarant:*
Parvus onyx, una ponetur cœnula mensa,
Hœdus inhumani raptus ab ore lupi.

Convenit symbolum hominibus piis & probis, qui in hoc mũdo propter innocentiam vitæ, ac veritatis studium, variis periculis & tormentis sunt subjecti, ac sæpe ideo ab impiis extrema omnia patiuntur, tandemq; Deo acceptam hostiã sese offerunt, quo in numero omnes sãcti Martyres sunt ponendi. Sic legimus apud Eusepium lib. III. *cap.* XXXVI. *Ecclesiasticæ historiæ ex Irenæo, quod S. Ignatius ante martyrium hæc verba protulerit:* ὅτι σῖτος εἰμι θεοῦ, καὶ διὰ ὀδόντων θηρίων ἀλήθομαι, ἵνα καθαρὸς ἄρτος εὑρεθῶ, *id est,* Dei *frumentum sum, & bestiarum dentibus molor, ut purus & sincerus panis reperiar. Et B. Polycarpi apud eundem lib.* IV. *cap.* XV. *inter alias ipsius religiosiss. preces hæc verba leguntur:* προσδέχθείη ἐνώπιόν σου σήμερον ἐν θυσία πίονι καὶ προσδεκτῇ, *id est, Quæso ut hodie in cõspectu tuo pro hostia pingui & accepta admittar.*

FIT

LXXII.

FIT SUAVIOR.

Dum premitur justus, fit gratior hostia Olympo,
Sic quoque fit morsu suavior agna lupi.

LXXIII.

LEPORES *inter dormiendum apertos oculos tenere tanquam vigilantes, vel statim evigilaturi, constat, unde in proverbium abiit, leporinus somnus, cuius usus est creber etiam in nostra lingua. Hinc, secundum nonnullos,* λαγὼς *græce dicitur* ἀπὸ τοῦ λάειν, *quod est videre, quia oculos non claudit in somno; Quod Plinius & Suidas quoque annotarunt. Et Aegyptii ideo in suis Hieroglyphicis, ut Orus habet, & eius interpres Pierius, per leporem hominem vigilantem significare voluerūt. Quod ad mentis vigilantiam & attentionem transferre recte possumus. idque argumentum tractavimus quoque in priore centuria Emblemat.* XC. *Sic Cicero in orat. pro Plancio, Vigilādum est, inquit, semper, multæ insidiæ fiunt bonis. Potest similiter hæc vigilantia de Demosthenica intelligi, qui antelucanas opificum operas prævenire solitus est, qua & alii plurimi viri lelebres laudem & gloriam perpetuā sibi acquisiverunt. Est & elegans admodum sententia Platonis* III. *de Legibus hæc:* ὕπνος γὰρ δὴ πολὺς, οὔτε τοῖς σώμασιν, οὔτε ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, οὐδ' αὖ ταῖς πράξεσι ταῖς περὶ ταῦτα πάντα ἁρμόττων ἐστὶ κατὰ φύσιν. καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον μὴ ζῶντος. ἀλλ' ὅσις τοῦ ζῆν ἡμῶν καὶ τοῦ φρονεῖν μάλιστα ἐστὶ κηδεμὼν, ἐγρήγορε χρόνον ὡς πλεῖστον, τὸ πρὸς ὑγιείαν αὐτοῦ μόνον φυλάττων χρήσιμον. ἔστι δὲ τοῦτ' οὐ πολὺ καλῶς εἰς ἔθος ἰόν, *id est, Somnus enim multus neque corporibus nec animis nec rebus gerendis ex natura aptus est. Nemo enim profecto dum dormit, ullius est pretii, nihilo magis quam qui non vivit. Qui igitur vitæ & sapientiæ curam gerit, plurimo tempore vigilat, id solum providens atque observans, ut somni tantum capiat, quantum ad sanitatem potest pertinere. Ad cuius quidem conservationem non multo somno opus est, dummodo recte sit constitutus somni capiendi modus.*

VIGI-

LXXIII.

VIGILANDUM.

Luminibus dormit patulis lepus. Advigilandum est.
Insidiis quoniam cingimur innumeris.

LXXIV.

DESUMSIMUS *hanc quoq; historiam festivam, ex Plutarcho de sol. anim. ubi sic eam describit: Versutiæ autem cum sint multa exempla, omissis vulpium, luporum, gruum, graculorumq; commentis callidis (sunt enim nota) testem producam Thaletem antiquiss. Philosophum, quem ferunt nõ minimam laudem eo inveniſſe, quod artem arte dextrè superasset. Salem portantiũ mulorum quidam fluvium ingressus, fortuito concidit, & sale in aqua colliquato, cum surgens onere se animadvertisset levatũ, caussam sensit & memoriæ mandavit, ac quoties per amnem transiret dedita opera se demisit & in utramq; partem versavit, ut vasa in aquam demergerentur: Quod cum Thales audivit, jussit loco salis lana & spongiis vasa impleri, iisq; oneratũ mulum agi. Qui cum pro more suo egisset, & aqua onus suum implevisset, sentiens suas sibi argutias male cessisse, post hac ita caute fluvium transiit, ut ne invito quidem ipso vasa aqua attingerentur. Hæc ille. Et Aelianus eandem refert historiam. Quare verum est quod breviter Sophocles in Ajace dixit:*

οἱ γὰρ φρονεῖν εἰς εὖ κρατοῦσι πανταχοῦ.

Vbique prudentes viri palmam obtinent.

Ac Aristot. 1. Met. Sapientiæ divinam potius quam humanã dicit esse possessionem. Sed vera hujus Encomia melius ex ullo autore cognoscere non poterimus, quam quæ de illa Salomon in proverbiis, & Syracides in libro, cui ideo titulum fecit, σοφίαν ἢ παιδείαν, id est, sapientiam sive de universa virtute, copiose scripserunt, quæ ab omnibus piis crebro & diligenter sunt cognoscenda non solum, sed etiam animis plane infigenda, & studioſe moribus exprimenda. Ascribi quoque posset, ASTU DELUDITUR ASTUS, *Vel:* FRAUDEM SAPIENTIA PELLIT.

LXXIV.

ASTU SOLERTIA MAIOR.

Lana sali haud eadem est neque spongia mersa sub undas,
Quæque asinus nescit cernere scit sapiens.

LXXV.

DE naturali inimicitia inter asinum & acanthidem avem, quam Spinum & Ligurinum vertit Gaza, & quæ differre censetur à nostra carduele, utque Gesnerus conjicit, potius pro nostra luteola vulgari sumenda, hæc leguntur apud Aristotelem lib. IX. *de hist. anim. cap. I.* ἔνιοι καὶ ἀκανθίδες πολέμιοι. αἱ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν βιοτεύουσι, ἡ δ' ἄπαλὰς ἔσας ἐθίει τὰς ἀκάνθας, *id est. Asinus & Spini inter se sunt inimici. Victus enim Spinis è vepribus, quas asinus tenellas adhuc depascit. Quod Plinius iisdem ferme verbis expressit lib.* X. *cap.* LXXIV. *De quo Achilles Bochius lib. III. symbol. quæst. hos versus composuit,*

Cur tantula asinum tantum acanthis oderit,
Obscura non est caussa, spinis affricat
Sese ille acutis, in quibus cubilia
Texens avicula nidulatur, ejus &
Depascitur flores. Acanthis usque eo
Terretur, ut procul rudentem si audiat,
Dejiciat ova, decidant pulli metu
E nidulo. nec fert inultum hoc. nam illius
Qua fustibus, qua sarcinis facta ulcera
Parvo fodit rostro, atque pungit narium
Mollissimas partes. Id omnes admonet,
Ne humillimis quidem inferendam injuriam,
In parvulis vim sæpe inesse maximam.

Brasidas, auctore Plut. cum manum in caricas temerè immisisset, & à mure inibi fortè latente morderetur, Papæ, inquit, ut nullum est animal tam pusillum, neq; tam invalidum, quod lacessitum non cupiat ulcisci se. Pertinet huc proverb. Formicæ etiam est sua bilis.

ET

LXXV.

ET PARVIS SUAVIS.

Parvula, quæ de asino vindictam sumit acanthus,
Vim magnam & parvis rebus inesse monet.

LXXVI.

INTER *varia genera Simiarum apud Aristotelem & alios habentur quoque Cynocephali, quos Gaza canicipites interpretatus est. Sunt tamẽ ex sententia Plinii, Solini, Gellii, atq; etiam B. Augustini & homines monstrosi, qui capita instar canum habere dicũtur, de quibus hic non loquimur. Cynocephalus vero noster putatur illa esse bestia, quæ Italicè & à nostris quoq; vulgo Babiõ nominatur, & interdum apud magnates conspicitur. Est autem animal admodum irritabile & iracundum, quod Aristoteles etiam de hist. animal. lib.* II. *c.* VIII. *annotavit. quare Hieroglyphicè, teste Oro, iracundiæ typus est. Proprietas autem illi hæc inesse peculiaris perhibetur, quod luna silente tristetur & insuper cæcutiat, ac rursum ad illius ortum exultans, & visum recipiens, eam quasi veneretur & lætabũdus adoret. Vnde Aegyptii aliquid divini illi inesse arbitrantes cum aliis animalibus nonnullis in suis templis coluerunt. Quo symbolo vir quidam nobilis, & suæ conjugis, nomine Dianæ, quæ apud poëtas est Luna, admodum amans, declarare voluit, amorem erga ipsam ita singularem esse, ut illius non aliter tam in secundis quam adversis rebus afficiatur, ac si ad ipsum proprie pertineret. Quod Euripides quoque in Andromacha breviter retulit,*

ὅσοι γὰρ εἰς ἔρωτα πίπτουσι βροτῶν,
ἐὰν λῶν᾽ ὅταν τύχωσι τῶν ἐρωμένων,
οὐκ ἐσὶ ποίας λείπεται τὸ ἡδονῆς, *id est,*
Quicunque homines amore capti fuerint,
Si commodos nanciscantur amores,
Nullum eis abest voluptatis genus.

Plura qui volet de hoc legere poterit apud Plutarchum in præceptis conjugalibus, & consolatione ad uxorem.

PEN-

LXXVI.

PENDET AB ILLA.

Cum lunâ Caniceps visum perditque capitq́.
Sunt & conjugibus mutua fata bonis.

LXXVII.

SIMIARUM *generi, inquit Plinius lib.* VIII. *cap.* LIV. *præcipua erga fœtum affectio. Gestãt catulos, quos manſuefactæ intra domos peperere, omnibus demõſtrant, tractariq; gaudent, ſimiles gratulationem intelligentis. Itaque magna ex parte complectendo necant. Oppian. lib.* II. *Cyneget. paulo aliter hæc exponit. Simias enim ait ex duobus, quos pariunt, alterum amare, atque alterũ odiſſe, & hunc ſtatim arctiore complexu necare; quæ Solinus quoque in hunc modum cõmemorat: Immoderatè fœtus amãt, adeo ut catulos facilius amittant quos impendio diligunt, & ante ſe geſtant, quoniam neglecti pone matri ſemper hærent. Quod & Orus Niliacus tradit, & lepidè, quãvis paulo diverſè, deſcribit Avianus in fabulis. Icon hæc eſt cõveniẽtiſſima nimiæ indulgentiæ parentũ erga liberos, quæ ſæpe illis detrimẽtoſa vel etiã exitioſa eſſe ſolet; ut rectè monet græcus verſiculus,*

τὸ πρᾶον παιδῶν ἀλαφθείρειν τέκνα πέφυκεν.

Quem eruditiſs. vir Gabriel Faernus in fabulis ſic vertit:

Exitium natis parit indulgentia patrum.

Et ante eum Baptiſta Mantuanus fecerat,

Blanda patrum ſegnes facit indulgentia natos.

Nam, ut Plato V. *de legibus dicit,* τυφλὸν πᾶς ὁ φιλῶν περὶ τὸ φιλούμενον, *id eſt, Amãs omnis ſit cæcus circa rẽ amatam. Cujus indulgentiæ plurima mala & incommoda poſt Solonem, multis in locis Syracides enumerat, & exempla eius rei tam ex ſacris quam profanis hiſtoriis non pauca afferre poſſemus, etiam noſtrorum temporum, niſi ea ubiq; eſſent in promtu. Inter quæ illuſtre admodum eſt illud pontificis Iudaici Heli, qui ob nimiam erga ſuos filios indulgentiã, divinitus graviſſimè fuit punitus. Alibi legitur aſcriptum,* PERDIT AMANDO, *Vel,* SIT MODUS IN REBUS.

CÆCUS

LXXVII.

CÆCUS AMOR SOBOLIS.

Sæpè & amare nocet. Suffocat ſimia amando
Simiolum. Exemplum hoc o fugitote patres.

LXXVIII.

ELEM *dici Catum quasi cautum vulgo, quo nomine Palladius quoq; usus est,* αἴλουρον *vero gracis & Varino quoque* κάτλω, *neminiest dubiũ. Varro tamen & Columella felem videtur de marte vel ictide intellexisse, ut Augustinus Niphus quoque observavit, Apud Philostratum putatur esse* γαλεώτης. *Gaza* γάλλω *nõ semper etiam mustelam, sed interdum felem interpretatur, cum tamen Plinius ubique* αἴλουρον *felem, &* γάλλω *mustelam verterit. Huic animali innatum ac proprium est, ut sit libertatis cupidum admodum, & propterea carceris impatientissimũ. Quapropter, Methodio teste (ut refert in symbolis Heroicis Guilhelmus Paradinus) antiquis Alanis, Burgũdionibus & Suevis insigne militare fuit felis libere excurrentis delineatio, quo innuebant, se pro libertate defendenda animis paratis ac totis viribus semper pugnaturos esse, quod vere Germanicum & heroicum propositum firmiter multis seculis continuarunt. Præclarè apud Salustium C. Manlii Legati ad Martiũ Regem: Nos non imperium, neq; divitias petimus, quarum rerum caussa, bella atque certamina inter mortales omnia sunt: Sed libertatem, quam nemo bonus nisi cum anima simul amittit. Nam etiam secundum Plautum in Captivis:*

Omnes profecto liberi lubentius
Sumus quam servimus.

Si qui dicebantur olim milites Augustales sub magistro peditum, idem procul dubio significantes, felem in vexillo prasini coloris, & alii, qui Felices nominabantur, in rubro eandem: Milites vero Alpini appellati, in vexillo punicei coloris gestabant. De quibus omnibus qui plura velit cognoscere, legat inter alios Pierium Valerianum in Hieroglyphicis de fele.

ARBI-

LXXVIII.

ARBITRII MIHI IURA MEI.

Invicta letum pro libertate paciſci,
Gentis erat quondam gloria Teutonicæ.

Muste-

LXXIX.

MUSTELARUM *non unum genus habetur, inter quas ea quæ minima est, & Plinio vulgaris ac domestica dicitur, ubique est nota. De hac & testudine apud Aristotelem lib.* IX. *hist. animal. cap.* VI. *naturalis tam φρονήσεως, quam αὐτιπαθείας exempla leguntur memorabilia, quæ cum Græce eleganter sint exposita, placuit hoc loco referre.* ἡ δὲ χελώνη, ὅταν ἔχεως φάγῃ, ἐπεθίει τὸν ὀρίγανον, καὶ τοῦτο ὧπται. καὶ ἤδη κατιδών τις τοῦτο πολλάκις ποιοῦσαν αὐτὴν, καὶ ἐπειδὴ γλυκαμένη τῆς ὀριγάνου πάλιν ὅπου τὴν ἔχιν πορευομένην, ἐξέτιλε τὸ ὀρίγανον. τούτου δὲ συμβάντος, ἀπέθανεν ἡ χελώνη. ἡ δὲ γαλῆ, ἐάν ὄφει μάχηται, ἐπεθίει τὸ πήγανον. πολέμια γὰρ ἡ ὀσμὴ τοῖς ὄφεσιν. *Gaza hæc ita transtulit. Testudo cum viperam ederit, mox cunilam edit (Plinius bubulam cunilam origanum vocat) quod cum ita sæpe factum animal advertisset quidam, ut gustata cunila viperam testudo repeteret, herbam evulsit, quo facto testudo interiit. Mustela vero quoties dimicatura cum serpente est, rutam comedit. Odor enim ejus herbæ infestus serpentibus. Hoc symbolũ egregio Polemarcho Sfortiæ Palavicino contra Turcas sub Imperatore Ferdinando militanti, Iovius obtulit, monens illum, simul prudentiam cum fortitudine esse conjungendam, de quo & supra aliquid dictum est. Sereniß. Dux magnus Hetruriæ Franciscus addit bufonem, qui minatur se mustelam devoraturum, & ascribi curavit,* AMAT VICTORIA CURAM. *Nam bufo quoque similiter ut serpens rutam ferre nequit. Estq; hemistichium hoc sumtum ex Catullo in carmine nuptiali,*

Iure igitur vincemur, amat victoria curam.

Non absimile huic est, quod posuimus in priore nostra Centuria num. LXXXVI.

CAU-

LXXIX.

CAUTIUS UT PUGNET.

Obfirmet fortis prudentia pectus in hoſtem,
Muſtelæ velut i ruta dat antidotum.

LXXX.

DE inimicitia muſtelæ cum ſerpente & bufone, & ipſius cũ ruta munimento jam dictum eſt. Nihilominus perhibent hoc cautum & aſtutum alioqui animalculum (in quod propterea Galanthidem, quia partum Alcmenæ invita Lucina callide procuraſſet, transformatam fuiſſe fingit Ovid. lib. IX. Metamorphoſ.) perhibent neſcio quo errore vel temeritate indictum ſponte ſua interdum in os bufonis inimici ſui irruere atq; ita nonnunquam perire, haud aliter quam viperam caput maris ori ſuo inſertum præmordere quidam aiũt. Camillus de Camillis, & Ioannes Baptiſta Pittonus in Italicis ſuis ſcriptis de Impreſſis vulgo dictis, hoc quidem ita ſe habere affirmant, ſed apud veteres rerũ Naturalium autores (quod memini) nusquã reperitur annotatũ. Quadrat autem hæc ſimilitudo in illos, qui in aliis ſuis rebus ſatis caute ac prudenter verſantes, interdum tamen per cœcum impetum & impotentiam animi, vel ab aliis voluptatibus, vel inprimis amorum illecebris ſinũt ſe à virtutis tramite abduci, ac ita ſæpe in manifeſtam perniciem abripiuntur. Quem affectum admodum impetuoſum Seneca poêta in duobus locis egregie deſcribit, quorum prior extat in Tragœdia Hippolyto:

Furor cogit ſequi
Peiora: vadit animus in præceps ſciens
Remeatque, fruſtra ſana conſilia appetens.

Alter eſt in Medea,

Cœcus eſt ignis ſtimulatus ira,
Nec regi curat, patiturque frenos,
Haud timet mortem, cupit ire in ipſos
Obvius enſes.

Ipſa Medea apud Ovid. Heroid. ſimiliter ait:

Quo fert ira ſequar; facti fortaſſe pigebit.

VER-

LXXX.

VERSUTIOR ERRAT.

Cætera qui vincis, tibi cur dominata voluptas
Te haud improviſum mergit in exitium?

LXXXI.

PUTAT *Pierius lib.* XIII. *Hieroglyphicorum, Aelianum & alios per album murem intellexisse eum, quem Albertus Armenium & vulgo Armelinum nominant, quem videtur quoque sequi Georgius Agricola, atque idem existimat apud Plinium in sæpius allegato lib.* VIII. *cap.* XXXVII. *murem ponticum esse eum, quem album dunaxtat conspici ait, murem autem Fennicum vel Venetum potius, aut varium vocant, qui Agricolæ est Sciurus Fennicus. Sed Armelini proprietas fertur esse sane mira, quod nimirum fame aut siti prius moriatur, aut à venatoribus sese capi ferat, quam luto aut simili re immunda, quib. circumdata sit, suam pellem candidam & elegantem patiatur defœdari. Quod ingeniosiss. symbolum usurpavit Ferdinandus filius Alphonsi Regis* I. *Arragoniæ & Neapolis, propter Marinum de Marciano Ducē Suessæ ac Principem Rossani (ut Iovius memorat, & sculptura supra portam Castelli novi Neapolitani hoc confirmat) qui tametsi ejus esset propinquus, ad partes tamen sui hostis Ioannis Andegavensis se contulit, & insuper per insidias conatus est Regem è medio tollere. Sed Rex sibi cavens Marinū paulo post cepit, & suadentibus amicis, ut illum interfici curaret, non est illis obsecutus, dictitans quamvis in se proditoriè egisset, propter sanguinis tamen cognationem omninò nolle hoc facere. Quidam ingeniose rythmis hisce germanicis descripsit,*

Eh ich wider mein gwissen thett/
Will lieber sterb ich an der stett.

Sic Claudianus,

Nempe mori satius, vitæ quam ferre pudorem.

Et Pindarus in Olympiis, Hymno VIII.

ἀΐδα τοι λάθεται, ἄρμενα πράξας ἄνηρ:
Orci obliviscitur, qui facit ea quæ conveniunt.

MALO

LXXXI.

MALO MORI QUAM FOEDARI.

Omnibus antiſtat recti mens conſcia rebus;
Hoc bene emi vita tu quoque crede decus.

LXXXII.

QUAMVIS *multæ regiones abundent cuniculis, cum sint admodum fœcundi, maximus tamen eorum in Hispania semper fuit proventus, unde Catullus vocat cuniculosam Celtiberiam. Quin etiam Balearici auxilium militare ab Augusto Imperatore olim contra eos petierunt, teste Plinio lib.* VIII. *cap.* LV. *& Strabone lib.* III. *atq; etiam oppidum ab iis esse subversum narrat Varro, quem adducit Plinius eodem libro cap.* XXIX. *Et Strabo quidem in Turditania (quæ putatur esse Hispania ulterior sive Bætica) contra illorum copiam nimiam, plures esse modos inventos eos venandi & capiendi scribit, quorum unus fuit, quod γαλας ἀγρίας Africæ, id est, mustelas sylvestres, quas viverras esse putant (quamvis interpretes feles feras habeant) studiose adhibeant, ac ore obligato in foramina cuniculorum immittant, quæ eos unguibus extrahant aut expellant, ut ab astantibus capiantur, quod Plinius quoq; commemorat. Atq; hoc venationis genus adhuc in Anglia & alibi est usitatū. Nam venator viverras funiculo tenens in cavernas immittit, quæ ubi cuniculum apprehenderint, ita mordicus tenent, ut una cum ipsis extrahantur. Admonemur autem hoc Emblemate, quantopere clandestinæ insidiæ nobis sint cavendæ, quod quidem inprimis de calumniæ pessimo & valde occulto malo est intelligendum. Unde proverbium dicit: Non esse remedium contra sycophantæ & calumniatoris morsum, desumtum ex Aristophanis Pluto, ubi cuidam jactanti annulum se habere magicum, efficacem contra omne malorum genus, addit alter,*

ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντῃ δήγματος,

scilicet φάρμακον, id est, Non illi inest remedium contra sycophantæ morsum.

UNDI-

LXXXII.

UNDIQUE INSIDIÆ.

Protrahit abſtruſis muſtela cuniculum ab antris.
Et quis ſe tutum ſperet ab inſidiis?

LXXXIII.

INDICARUM *rerum scriptores, Gomara, Monardes, Lerius & alii plures, atque Bellonius quoque in Observationibus Hodœporicis describunt depinguntq; animal quoddam veteribus forsitan incognitum, cuius binas etiam exuvias, quæ inter se non parum differunt, in nostro rerum naturalium penu habemus. Hispani nominãt Armadillo, id est, armatum sive cataphractum, quod quasi panoplia vel armatura quadam loricata à capite usque ad pedes sit contectum. Inde Mexicani & Guinenses, apud quos copiose reperitur, & subterraneum animal esse dicitur magnitudine erinacei, sed lõgius; appellãt in sua lingua Tatou. Quemadmodum itaq; hoc rarũ animal munitur naturalibus armis, quibus sese defendit, nec externis indiget subsidiis: sic quoq; virtus instar loricæ in se munita tuta cõsistit, & insultus adversæ fortunæ facile superat ac cõtẽnit. Quæ Claudianus in Panegyri de consulatu Mallii Theodori his versibus pulchre exposuit:*

Ipsa quidem virtus pretium sibi, solaque late
Fortunæ secura nitet, nec fascibus ullis
Erigitur, plausuque petit clarescere vulgi:
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis
Divitiis animosa suis, immotaque cunctis
Casibus, ex alta mortalia despicit arce.

Nec minus eleganter Horatius lib. III. Ode II.

Virtus repulsæ nescia sordidæ,
Intaminatis fulget honoribus,
Nec sumit aut ponit secures
Arbitrio popularis auræ.

Menander: ὅπλον μέγιστόν ἐστιν ἡ ἀρετὴ βροτοῖσι: *Armatura maxima virtus est mortalibus.*

VIR-

LXXXIII.

VIRTUS LORICA FIDELIS.

Virtus ipsa suis firmissima nititur armis,
Sævam hiemem sortis spernere docta malæ.

LXXXIV.

HISTRIX, *qui vulgo porcus spinosus nominatur, sicuti apud Suidam* ἀκανθοχοιρος, *cum quo germanicum quoq; vocabulum,* Stachelschwein/ *convenit, è genere Erinaceorũ est, sed multo longioribus & acutioribus aculeis armata, atq; iis quidem (ut Plinius & Aelianus narrant,) cũ cutim intendit, missilibus: unde nõ solũ pungit illus & sauciat ora canum, sed lõgius quoq; in eos ejaculatur. Quod Aristot. quoq;, Athenæus & Suidas referunt. Hoc animal eruditi quidam arbitrantur apud Plautum in Pœnulo, nomine muris Africani notari, cum sit in Africæ & Indiæ regionib. frequens, quod interdum hodie quoq; spectandi caussa in Germania circumfertur, nec est* ἀμφίβιον, *sed terrestre tantum, ut Oppianus quoque III. Cyneget. affirmat. Extat autem apud Claudianum integrum poema de Histrice, ex quo nonnullos versus huc transferre placuit:*

Ecce brevis propriis munitur bestia telis,
Externam nec quærit opem, fert omnia secum,
Se pharetra, sese jaculo, sese utitur arcu.
Unum animal cunctas bellorum possidet artes.
Quod si omnis nostræ paullatim industria vitæ
Fluxit ab exemplis, quicquid procul appetit hostem,
Hinc reor inventum.

Similia ferè de Mantichora, India fera, Phile in Iambis scribit, eã videlicet è cauda spiculis armata sagittas emittere, quibus se persequentes feriat. Gratum hoc & familiare fuit symbolum Ludovici XI. *Regis Galliæ (unde corona illi additur) qui eo ostendere voluit, arma ipsi talia esse in promtu, quibus & in propinquo, & longius, si opus sit, hostem suum possit petere,* ἀγχίμαχον *nimirum pariter atque* τηλέμαχον. *Quidam ex versibus Claud. addunt:* FERT OMNIA SECUM, *Bene igitur Seneca in Medea dixit:*

Nemo potentes aggredi tutus potest.
Gravis *enim, ut ibid. ait,* ira regum est semper.

CO-

LXXXIV.

COMINUS ET EMINUS.

Cominus ut pugnat jaculis, atque eminus hiſtrix,
Rex bonus eſto armis conſiliisque potens.

LXXXV.

ERINACEUS, *vel secundum Plinium Herinaceus, forsitan quia infixa spinis illius inhæreant, dicitur quoque Ericius, & apud Plautum in Menechmis, ac Nemesianum in Cyneget. Eres, græcis est* ἐχῖνος. *De quo apud Plutarchum in cõment. de solertia animal. extat hæc jucunda narratio. Elegantior tamen est Erinacei pro catulis procuratio. Autumni enim tempore sub vites obrepens uvarum acinos pedibus in terram decutit, eosq; circum volutãs sespinis suis excipit, ac nobis aliquãdo omnibus hoc spectantib. speciem exhibuit ambulantis uvæ, deinde in cavernam suam discedens, catulis eas à se decerpẽdas præbet. Est autem dictum hoc, Non solũ nobis &c. ex Ciceron. lib. 1. de Officiis nota omnib. sententia desumpta, quam ille transtulit ex epistola Platonis ad Archytam Tarentinum, quæ omnia huc transferre nimis esset longum futurum. De amore vero erga liberos parentum eruditus commentar. Plutarchi* περὶ φιλοτεκνίας *legi poterit. Ac Menander unico versiculo id est complexus,*

τοῦτ' ἐστὶ τὸ ζῆν, ἑαυτῷ ζῆν μόνον.

Hoc vivere est, haud sibi uni vivere.

Guilhelmus Paradinus in symbolis heroicis addit, MAGNUM VECTIGAL, *ex Ciceronę in Paradoxis: O dii immortales, non intelligunt homines, quam magnum sit vectigal parsimonia. Apud Plinium lib.* VIII. *cap.* XXXVII. *habetur, præparare hieme Erinaceos sibi cibos, & volutatos supra jacentia poma affixa spinis, unum non amplius tenentes ore, portare ea in cavas arbores. Quod etiam Aelianus refert. Sic Plutarchus in cõment.* περὶ φιλοπλουτίας, *id est, de cupiditate divitiarum (quamvis ibi ab avaro in alium sensum detorquentur) ait,* ταῦτα μὲν ἐστιν, ἃ παραινοῦσι καὶ διδάσκουσι κέρδαινε καὶ φείδου, τοσούτου νόμιζε σεαυτὸν ἄξιον, ὅσου ἂν ἔχῃς, *id est, Hæc enim sunt quæ monent atq; docent: Lucrare & parce, & tanti te esse crede, quantũ est quod possides.*

NON

LXXXV.

NON SOLUM NOBIS.

Ericium hic qui ceu gradientem conſpicis uvam,
Frugi ſis, & opes tu quoque linque tuis.

LXXXVI.

ECHINUS *non sine vafricie quadam naturali, quando sentit canes in se impetum facere, convolvit se in formam pilæ, ut tantum in aculeos vim suam exerceant, Plutarchus in cõmẽtario toties adducto, de solertia animalium, paulo aliter ac vulpe hæc cõmemorat, & inde proverbiũ natũ dicit,*

Scit multa vulpes, magnum echinus unum habet.

Nam accedente, ut aiunt, vulpe,

Corpus convolvens pineæ in morem nucis
Spinas riget horrens, ne vel morderi queat,
Vel tangier.

Est autẽ prior senarius, secundum Xenodotum Archilochi,

πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μεγα.

Posteriores verò versus leguntur quoque apud Athenæum Dipnosophi. lib. III.

ἐχῖνος ἀμφ' ἄκανθαν εἰλίξας δέμας
κεῖται, δακεῖν τε καὶ θιγεῖν ἀμήχανος.

Significat autẽ hominẽ virtute ac integritate sua fretũ, fraudes & obtrectationes malevolorum facile contemnere & ab illis se cõservare posse: ac attribuitur hoc symbolũ à C. L. V. Ioan. Sãbuco illustri Baroni Carinthiaco Ioãni Kevenhüllero. Academici Brixienses occulti, solum Echinum pingunt in globum cõvolutum cum dicto, VNDIQUE TUTUS: *quod cum priore explicatione cõgruit. Scipio autẽ Amiratus in libello suo Italico attribuit hanc inventionẽ fortiss. Duci militari Vespasiano Gonzagæ, una cum parte versus Virgiliani Aeneid.* V. DECUS ET TUTAMEN IN ARMIS, *quod præstantes & fortes milites constantia & animositate in pugnando, nõ fugiendo turpiter, & seipsos salvos ac incolumes conservare, & veram gloriam bellicam conquirere studeant, quibus convenit istud Catulli in Argonaut.*

Expers timoris Achilles
Hostibus haud tergo, sed forti pectore notus. NIL

LXXXVI.

NIL MOROR ICTUS.

Integritas, virtusque suo munimine tutæ,
Non paret adversæ morsibus invidiæ.

SCIURUS

LXXXVII.

CIURUS *castaneã, quamvis aspero & spinoso cortice circumdatã, tam diu versat & laboriose tractat, donet aperiat, fructuq; illius interiore frui ad vescendum queat. Quo indicatur, sine labore ac sudore (ut sæpe jã dictũ) ad res laudabiles nullũ aditum nobis patere. Estq; hac similitudine quoq; Plautus usus in Curculione,*

Qui è nuce nucleum esse vult, frangat nucem,

Figura nimirum proverbiali monens eum, qui cõmodum quærit, laborem quoque non subterfugere debere. Quod B. Hieronymus ad diligentem lectionem sacrarum literarum accõmodavit. Cicero quoque ex Attio vetere poëta refert hos versus in orat. pro P. Sestio.

Sed te id quod multi invideant, multique expetant,
Inscitia sit postulare, si tu laborẽ sũma cum cura efferas nullũ,

Idq; de sapientiæ adeptione peculiariter pronunciat Turpilius Comicus referente Nonio in verbo spissum,

Ita est: verum haud facile est venire illo, ubi ipsa est sapientia,
Spissum est iter, adipisci haud possis nisi cũ magna miseria.

Et Pindarus (qui ubique ejusmodi sententiis plenus est)

Pyth. Ode ult.

εἰ δέ τις ὅλβος ἐν ἀνθρώποισιν, ἀνὰ καμάτῳ φαίνεται.

Si vero aliqua est inter homines felicitas, ea non sine labore existit.

Cui similis est Epicharmi sententia, πεπόντων πόνων πωλοῦσιν πάντ' ἀγαθὰ οἱ θεοί: *Convenientibus laboribus vendunt omnia bona dii. Totum vero hoc symbolum eleganter explicat Philo de vita Mosis lib. III. Alius quidam ascripsit,* VIRTUTE ET SAPIENTIA, *quibus duobus omnia laudabilia & præclara comparare sibi homines possunt. Ac Claudianus inter alias laudes Stiliconis lib. II. eadem quoque refert,*

Durum patientia corpus
Instruit, ut nulli cupiat cessisse labori.

LA-

LXXXVII.

LATET ABDITA.

Nucleus arridet? Spinosa putamina rumpe;
Non vult felices absque labore DEUS.

LXXXVIII.

De eodem Sciuro, quem græci quoq; καμψίουρον appellabant, Olaus Magnus lib. XVIII. *cap.* XVIII. *Historiæ Septentrionalis hæc literis mandavit. Tranat bestiola ista per amens exiguo ligno, caudam habēs pro velo expansam. Non enim natura alium cōcessit natandi modum, propter exiguum corpus & nimiam pilorum densitatem. in cauda villosa, qua cito imbuta aqua mergeretur in fundum. Quam rem Oppianus longe ante ipsum elegantibus versibus descripsit græcis, & Sciurum cum pavone caudam explicante confert. Nec absimilis est natatio piscis Nautili ab eodem copiose descripta in Halieut. lib. I. de qua,* DEO *volente, plura in* IV. *nostra Centuria de Aquatilibus & reptilibus dicemus. Est autem symboli huius cum aliis nonnullis commune argumentum hoc, quod sæpe ingenio & solertia in reb. difficilibus & admodum impeditis plus obtineatur, quam magnis viribus. In quā sententiam præclara extat oratio gravissimi historici græci Polybii, ubi loquitur de Xanthippo Lacedæmonio. nam inquit,* καὶ μὴν τὸ παρ' εὐριπίδῃ πάλαι καλῶς εἰρῆσθαι δοκοῦν, ὡς ἓν σοφὸν βούλευμα τὰς πόλλας χεῖρας νικᾷ, τότε δι' αὐτῶν ἔργων ἔλαβε τὴν πίστιν. εἷς γὰρ ἄνθρωπος καὶ μία γνώμη τὰ μὲν ἀήττητα πλήθη καὶ πραγματικὰ δοκοῦντα εἶναι, καθεῖλε. τὸ δὲ προφανῶς πεπτωκὸς ἄρδην πολίτευμα καὶ τὰς ἀπυλγηκυίας ψυχὰς τῶν δυνάμεων ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἤγαγεν, *id est, interprete Nic. Perotto: Præterea quod olim ab Euripide sapientissime dictum fertur, unicum rectum consilium multorum manus vincere, hoc tempore ex iisdem operibus fidem accepit. Siquidem unus homo atq; una sententia multitudinē, quæ antea invicta & insuperabilis fuerat, vicit ac profligatam urbem (Carthaginensem) & collapsos tot virorum animos instauravit atque erexit. Quidam addunt.* VIRIBUS INGENIUM POTIUS.

VINCIT

LXXXVIII.

VINCIT SOLERTIA VIRES.

Exiguus tranat ceu flumina magna sciurus,
Res gerimus magnas viribus ingenii.

LXXXIX.

ELIS, *muſcipulæ incluſa, circa quam captam ſaltant undique mures, & ſuo adverſario petulanter inſultant, donec tandem illa effractis repagulis liberata, meritas pœnas inſolētiæ ſumat, ſymbolum eſt, quod etiam Suidas & Adrianus Iunius in Emblemat. notarunt, nimiæ inſolentiæ ex ſumma impunitate ortæ, qua homines plusquam oportet ſuperbire, & ferociores fieri ſolēt. Maxima enim eſt illecebra, Cicerone in oratione Miloniana teſte, peccandi, impunitatis ſpes. Idq; etiam Arithmologica ſententia non improbanda declarat, quæ dicit à quatuor bonis matribus totidē peſſimos liberos procreari, nimirum, à veritate odium, proſperitate ſuperbiam, ſecuritate periculum, & familiaritate contemtum. Quod ſane inprimis de vulgi moribus intelligendum. Hæc enim, ut ait Livius lib.* XXIV. *natura multitudinis eſt; aut ſervit humiliter, aut ſuperbe dominatur; libertatem, quæ media eſt, nec ſpernere modice, nec habere ſciunt; & nō deſunt magiſtri, qui intemperantes animos irritent. Quapropter neceſſe fuit. ut reſpectu legum & ſuppliciorū homines petulantes & ſceleratiin officio ſevere continerentur, ne licentia ipſorum creſcente impune in alios quidvis tentare auderent. Itaq; Horatius quoq; ait,* I. *Serm. Sat.* III.

Iura inventa metu injuſti fateare neceſſe eſt,
Tempora ſi faſtosque velis evolvere mundi.

Et Iſidorus II. *Etymol. Factæ ſunt leges, inquit, ut earum metu humana coherceatur audacia, tutaq; ſit inter improbos innocentia. Contra verò, ut in Paradoxis Cicero præclare docet, ſapiens vir nonniſi recta ſequitur atq; colit, quia id ſalutare maxime eſſe judicat. Itemq;* II. *de legibus. Conſtat profecto ad ſalutem civium, civitatumq; incolumitatem, vitamq; hominum & quietam & beatam, inventas eſſe leges.*

CAPTI-

LXXXIX.

CAPTIVAM IMPUNE LACESSUNT.

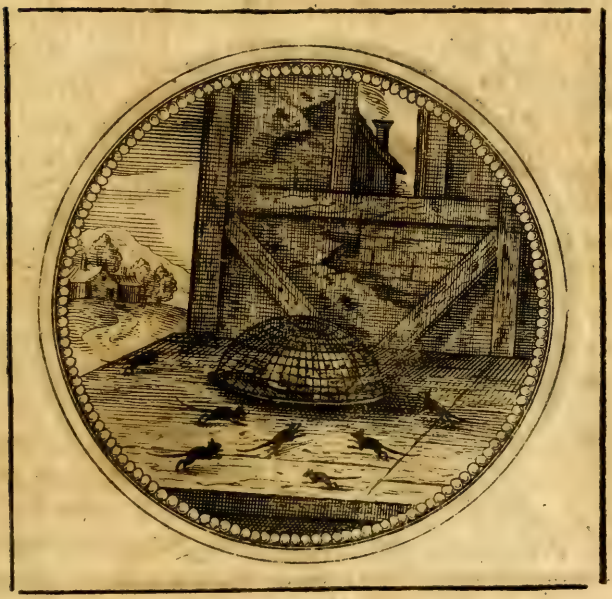

Hoſtem qui captum rides, fugerobur habentem;
Perrumpet felis carcere clauſa diu.

XC.

HAMÆLEON (*cuius accurata descriptio est Aristot. II. de hist. anim. cap.* XI. *animalculũ Africanũ est, nec infrequẽs Indiæ, magnitudine Lacertæ grãdioris, crura tamen sunt magis recta & alta, quod in varios colores mutari proverbium indicat, quo dicitur aliquis esse Chamæleõte mutabilior. Estq; satis appositè typus hypocritæ & assentatoris. Quod Plutarchus in erudito cõmentario de dignoscendo amico ab adulatore sic explicavit: Adulatori evenit quod Chamæleõti. hic enim omni colori se potest similẽ præstare demto albo, & adulator in iis quæ operæ pretiuũ habẽt simile se præstare nõ valens, nihil nisi turpe imitãdo exprimit. Idem autor alibi in cõment. de solertia animalium, ex Theoph. & Aristot. rationem conatur reddere, quod sit natura admodũ meticulosus Chamæleon. Cum enim parum absit, quin totũ eius corpus pulmone impleatur, is spiritu plenus ob raritatẽ & pellucidam cutim ita destenditur, ac aptam ad mutationẽ reddit superficiẽ corporis. Plinius verò paulo aliter lib.* VIII. *c.* XXXIII. *hæc de eo recensẽt. Ipse celsus hianti ore solus animaliũ nec cibo nec potu alitur, (notandum tamen, interdum muscis, formicis, & aliis insectis vesci) nec alio quam aëris alimento. Et coloris natura mirabilior, mutat namq; eũ subinde, & oculis & cauda & tõto corpore, redditq; semper quẽcunq; prox. attingit præter rubrum candidumq;. Quæ profectò assentatorib. opt. cõveniũt, quorũ scopus præcipuus est, omnia imitari, & assensum cunctis præbere quã iis, à quorũ ingenio longè absunt, qui scilicet cãdido simplicitatis & innocentiæ decore, ac pudoris verecundiæq; rubore sunt præditi. Quare Seneca Epist.* XLIV. *rectè disserit. veritas in omnem partem sui semper est eadem. Quæ decipiũt, nihil habent solidi. Tenue est mendacium, perlucet si diligenter inspexeris. Tractavit autem idem argumẽtum quoq; Alciatus, quod lector poterit cum his conferre. Additum etiam alibi legitur,* NON DURAT HYPOCRISIS. NIL

XC.

NIL SOLIDI.

Turpis adulator formas se vertit in omnes,
At verax similis mens manet usq; sui.

CXI.

Ex apologo Aesopico symbolum hoc originem duxit. Cum enim (ut est in fabula) Iuppiter ad Iunonis nuptias animantes universas invitasset, illis omnibus tempestive advenientibus, sola testudo nimiũ cessavit. De qua cum moræ causam sciscitaretur, respõdisse fertur, οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος, *domus amica, domus optima. Et Euripidis versus in hãc sententiam adducitur à Clemente Alexandrino* στρωματ. ς.

μακάριος ὅστις εὐτυχῶν οἴκοι μένει, *id est,*

Beatus est, domi qui agit feliciter.

Atque vetus est verbum Hesiodeum, οἴκοι βέλτερον εἶναι: *quia nusquam aliquis commodius ac liberius vivit quam domi suæ, & addit idem poeta,* ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θύραζε, *i quia molestum & noxium est foris versari. Quod tamen ita simpliciter non accipiendum, quasi etiã liberales & utiles peregrinationes non sæpe haberent suum locum, sed proprie ad* αὐτάρκειαν *quandam & animi trãquillitatem ab omni curiositate alienam & remotam referendum est, non ad ignaviam & negligentiam inutilem. Nam Pythagoram, Lycurgum, Solonem, Platonem & alios plurimos, doctrinæ liberalis caussa, suo tempore, etiam longinquas & difficiles profectiones suscepisse historiæ testantur. Et Plutarchus in libello* περὶ ἀδυμίας *nimiam* οἰκουρίαν καὶ ἀπραξίαν, *id est, propriæ domus custodiam & inertiam plane improbat, sicut etiam in altero cõmentario, quẽ scripsit contra* τὸ λάθε βιώσας; *id est, latenter esse vivẽdum, idem testatur. Referendi etiam huc sunt versus Ennii apud Cicer. in Ep. ad Trebatium, desumpti ex Medea Euripidis. Quidam ascribunt,* INTRA ME MANEO: *conveniens maxime virgini vel matronæ honestæ, domi se libenter continentis: atque ideo secundum Plutarchum in præceptis conjugalibus traditur, Phidiam pinxisse Venerem insistentem testudini.*

DOMUS

XCI.

DOMUS OPTIMA.

Est sua cuiq; domus tutissimus usque receptus,
Hanc ceu testudo fœmina casta colat.

CXII.

CYGNI *in vertice montis Parnassi Phœbo & Musis sacri commorantes, animi candorem ac integritatem designant, quæ propria & peculiaris inprimis verè doctis viris esse consuevit, qui suavi suo cantu, & dulcedine doctrinæ omnibus grati atq; fructuosi sunt. An verò Cygni ante mortem tam suaviter canant, quemadmodum multi ex Poëtis & Philosophis, atq; ipse Plato in Phædone sive animæ immortalitate, meminerunt, & Eustathius græcus interpres Homeri in Il. β. scribit, experientia esse cognitum, Cygnos esse canoros, cum Plinius, Aelianus, Athenæus alii, q; non pauci hoc negent, adhuc dubitatur, quãvis apud Græcos & Latinos κύκνειον ἆσμα, id est, Cygnæa cantio in proverbium abierit. Ad montis verò huius fastigium testudo tardigrada suo lento at sedulo gressu ascendere, eoq; tãdem pervenire nititur. Quo indicatur, nonnullos, quamvis ingenii tarditas vel alia eos non parum remorẽtur, assiduitate tamen & diligentia id omne compensare, ac tandem ad sapientiæ & doctrinæ veram possessionem ascendere, cum etiam Cato dicat (quæ sentẽtia B. Hieronymus quoq; usus est) sat cito, si sat bene. Quod breviter Aristoteles III. Ethic. dixit, βραδέως ἐγχειρῶν τοῖς πραττομένοις, ὅδ' ἂν ἕλῃ, βεβαίως μεμένειν, id est, Negocia quidem aggredienda cunctanter, sed in susceptis constanter inhærendum. Ac Periandro uni è septem sapientibus ascribitur, μελέτη τὸ πᾶν. In cura & diligentia consistunt omnia. Alibi legimus,* PEDETENTIM. *Vel,* AD LOCUM TANDEM. *Pertinet inprimis huc Homeri illud:*

κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν:
Nonnunquam assequitur tardus celerem citumq;.

ÆQUE

XCII.

ÆQUE TAN-DEM.

Tardigrada assequitur Cygnos testudo volucres,
Assiduus quo non scit penetrare labor?

XCIII.

QUAMQUAM *ex veteribus tàm Græcis quàm Latinis quidam, interq́ hos Aelianus, & Orus Niliacus, tradiderint, Fibrum sive Castorem, urgentibus venatoribus & canibus, sibi ipsi partes genitales amputare, gnarum se propter ipsas peti: contrarium tamen Dioscorides, & Sextius quidam antiquus autor apud Plinium scribunt, & plures etiam recentiores hoc nō posse fieri ostendunt, propter testes ipsius spinæ admodum inhærentes. Ad receptam tamen vulgo opinionem respiciens Tertullianus argutè dixit lib. I. adversus Marcionē: Quis enim tam castrator carnis Castor, quam qui nuptias abstulit? Et sanè cùm Alciatus, Iovius, Garzonius & alii hoc ad Symbola & Emblemata sua accommodaverint, ac Marcellus Virgilius Florentinus in comment. ad Dioscoridem lib. II. de Castore, talia scribat fuisse olim excogitata, quo aliqua autoritate munitæ ejusmodi subjectiones facilius vulgo possent imprimi, nos quoq́ hic ipsi locum concedamus, cum doctrinam perutilem in se contineat, quæ cognosci potest ex brevi* Ἀπμυθίῳ, *huic apologo Aesopico addito,* ὅτι τῶν ἀνθρώπων οἱ φρόνιμοι ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ζωτηρίας οὐδένα λόγον τῶν χρημάτων ποιοῦνται, *id est, homines prudentes propter suam salutem nullam habere rationem pecuniæ. Quæ admonitio ad alia omnia impedimenta vel famæ bonæ vel etiam vitæ causſa, abjicienda tempore necessitatis referri potest. Cujus rei tum aliæ tum præclaræ expositiones extant apud Ammianum Marcellinum lib. XVII. & Constantinum Manasſem, quem autorem nobilis & domus vir Ioannes Leunclavius in latinam linguam ex Græca erudite convertit. Paulus Iovius adhuc juvenis unica addita dictione,* ΑΝΑΓΚΗ, *hoc symbolum ipse usurpavit, quod ex Euripide in Hecuba forsitan sumsit, ubi ait,* σκληρὰ γὰρ ἀνάγκη: *Dura est necessitas.*

MODO

XCIII.

MODO VITA SUPERSIT.

Vt vivat Caſtor ſibi teſtes amputat ipſe,
Tu quoque, ſi qua nocent, abjice, tutus eris.

XCIV.

DE Talpa ex Aristotele hæc Plinius, eius hac in re interpres, lib. IX. cap. XXXVII. cõmemorat: Quadrupedum talpis visus non est, oculorum effigies inest, si quis prætensam detrahit membranam: atq; non levia etiam rudimenta pupillæ & albi circuli apparere in illis, sciunt qui diligenter per anatomen inspexerunt. Et secundum eundem Plinium, quamvis semper in terra defossa vivat, liquidius audit obruta terra tam denso elemẽto. Oppianus lib. III. Cyneget. vocat αὐτόχθονα φῦλα, quod ex terra & pluvia credãtur gigni. Apud Suidã proverbium legitur, ἀσπάλακος τυφλότερος, Talpa cæcior: Quo Cleomedes in Epicurum utitur lib. II. Et Aegyptii, teste Oro, hominem cæcum per eam denotabant, & apud Hesychium, ut Pierius refert, hieroglyphicũ est ignorantiæ. Hinc nobis discendum, quã cæca sit mortalitas, nisi aliunde cælesti luce illustretur. Vnde Socrates apud Platonẽ conqueritur, homines pauca scire vel potius nihil. Ac notum est Aristotelis dictum non quidem de talpis sed vespertilionibus, Metaphys. lib. II. cap. I. ὥσπερ καὶ τὰ τῶν νυκτερίδων ὄμματα πρὸς τὸ φέγγος ἔχει τὸ μέθ' ἡμέραν, οὕτω καὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ὁ νοῦς πρὸς τὰ τῇ φύσει φανερώτατα πάντων, id est, Quemadmodũ oculi vespertilionũ sese habent ad meridianã lucẽ, sic animi nostri mens ad ea quæ sui natura omnium manifestissima sunt. Similesq; querelæ extant multæ apud Pindarum, Lucretium, Persium & alios poëtas. Quibus tamen approbari Sceptico rum & Pyrrhoniorum ἀκαταληψίαν, id est, nullius rei veram & certam apprehensionem, minime est censendum; sed potius illis incitari debemus, ut eo accuratius veritati indagandæ & rerum causarũq; investigationi operam dare studeamus. Inscriptio est ex Symphosii Aenig.

ATRIS

XCIV.

A TRIS OBSCURA TENEBRIS.

Heu mortale genus ceu talpæ, lumine captum,
Cœlesti donec restituatur ope.

XCV.

VISUM *est in fine horum Symbolorum & Emblematum, quædam etiam ἀμφίβια & ἀμφοτερόζωα, id est, animalia ancipitia (ut Cicero vocat) quæ promiscue in aqua & terra vivunt, ad nostrum institutum transferre, qualia sunt lutra, fiber, & crocodilus. Lutram quidem græci vocant ἔνυδριν, vel secundum Varinum, ἔνυδρον, notam omnibus, præsertim illis qui piscinas habent uberiores, in quibus interdum magnas strages edit. Aelianus videtur caniculam fluviatilem nominare, quã nos cicuratam etiam vidimus. In piscibus & quidem meliorib. capiendis mira illi agilitas, & tanta sagacitas, ut dicatur ex aqua per rivulum effluente, longe admodum pisciũ odorem ex vivariis percipere, quæ ubi invaserit, in omnes sævit, quamvis non universos possit devorando absumere. Quæ profecto imago est admodum evidens tyrannicæ crudelitatis, quæ nil nisi cruentum & nefarium spirans omnibus est infesta, inprimis verò bonos & virtute præstantes viros è medio tollit. Nam secundũ Claudianum de* IV. *Consulatu Honorii,*

Sors ista tyrannis
Convenit, invideant claris fortesq; trucident.
Munitique gladiis vivant, septique venenis
Ancipites habeant artes, trepidiq; minentur.

Et Cicero in libello de amicitia ait: Hæc est tyrannorum vita, nimirũ in qua nulla fides, nulla charitas, nulla stabilis benevolẽtiæ potest esse fiducia, omnia semper suspecta atq; solicita sunt, nullus locus est amicitiæ. Nam, secundum Sophoclem in Oedipo,

ὕβρις φυτεύει τύραννον.
Injuria creat tyrannum.

Quare Antisthenes Philosophus, ut est in Stobæo, carnifices tyrannis in pietate præferebat, cujus caussam interroganti cuidã respondit: A carnifice quidem homines injusti interimuntur, à tyranno autem etiam innocentes.

SÆVIT

XCV.

SÆVIT IN OMNES.

Plures lutra necat pisces, quam condat in alvum:
Sic rabie tumidus sæva tyrannus agit.

XCVI.

CASTOR *Festo fiber quasi fimber dicitur, quod in extremis fluminum oris ac tãquam fimbriis degat, horrendi, quemadmodum Plinius loquitur, morsus, ut arborem ceu ferro cedat, adeo constãs in suo proposito atq; solers, ut quã ad ripas delegit primam dissecandam, eã non mutet, etiamsi diutius huic labori sit insistendum. Vnde Plautus: sic me subes cotidie, quasi fiber salicem. Quod si hominis partẽ aliquam apprehẽderit, nisi fracta cõcrepuerint ossa, nõ desistit. Quod tamẽ Aristoteles lib.* VIII. *de histor. animal. c.* V. *de lutra retulit, sicuti alterũ de arborib. lataci, quã vulgo Noerzam vocãt, ascribit. Nos hoc symbolo admonemur ad constantiam & perseverantiam in laboribus perferendis, secundum Virgilii* II. *Georgic. tritam γνώμην,*

Labor omnia vincit
Improbus, & duris urgens in rebus egestas.

Et sunt præclari hi versus Lucretii quoq; merito discendi, lib. I. *& in fine lib.* IV.

Nam leviter quamvis quod crebro tunditur ictu,
Vincitur in longo spatio tamen atq; labascit.
Nonne vides etiam guttas in saxa cadentes
Humoris longo in spatio pertundere saxum?

Atq; Ovidianum quoque distichum omnibus est notum:

Quid magis est durum saxo? quid mollius unda?
Dura tamen molli saxa cavantur aqua.

Hinc Charili versus proverbialis græcus apud Galenum lib. III. de Temperament.

πέτραν κοιλαίνει ὑδατος ἐντελεχείη, *id est,*
Gutta cavat lapidem non vi sed sæpe cadendo.

Ac Seneca VI. *Epist. ad Lucil. Nihil est quod non expugnet pertinax opera & intenta ac diligens cura. Item Epist.* XVI. *Perseverandum est & assiduo studio robur addendum, donec bona mens sit, quod bona voluntas est.*

PERSE-

XCVI.

PERSEVERANDO.

Quid non perficiat labor improbus? aspicis, arbor
Vt cadat à morsu Castoris assiduo.

XCVII.

CROCODILUS *Aegypti & Indiæ inquilinum animal est, & de eo Plutarchus in comment. de sollertia animalium hæc tradit: Divinationi, non rationi imputetur hujus animalis prænotio. Nam neque infra nec ultra illud spatium, ad quod Nilus sua annua eluvie perventurus est, progressus ova ponit, ut quicunq; agricola in ea incidat, cum ipse intelligere tum aliis prænarrare queat, quousque sit effluxurus amnis, adeo scite dimensus est, ne humidus ipse humido incubet. Plura idem autor in altero comment. de Iside commemorat, Plinius lib.* VIII. *ca.* XXV. *parit ova, inquit, quanta anseres, eaq; extra eum locum semper incubat prædivinatione quadam, ad quem summo auctu eo anno egressurus est Nilus. Huc etiam pertinet proverbium sive præceptum Pittaci, unius ex septem Sapientibus,* γνῶθι καιρόν, *id est, Tempus nosce. Et Hesiodus monet,*

μετρὰ φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος.
Observato modum, nam rebus in omnibus illud
Optimum erit, si quis tempus spectaverit aptum.

Et Pindarus Olymp. XII. ἕπεται δ' ἐν ἑκάστῳ μέτρον, νοῆσαι δὲ καιρὸς ἄριστος, *id est, consentaneus autem unaquaq; in re est modus, quem intelligere, opportunitas est optima. Quæ providentia quàm sit utilis, Sophocles in Electra demonstrat,*

πρόνοιας ἄδε ἀνθρώποις ἔφυ
κέρδος λαβεῖν ἄμεινον, ἢ δὲ νῦ σοφῆ:
Id Est.
Providentia nullum hominibus aptum natum est
Lucrum capere melius, neque mente sapiente.

Et breviter Pindarus in Pythiis:

ὁ δὲ καιρὸς ὁμοίως παντὸς ἔχει κορυφάν,
Tempus pariter in omni re fastigium obinet.

TEM-

XCVII.

TEMPORE ET LOCO.

Nosse modum tempusq́, doces, Crocodile magister,
Et ventura diu tempora prospicere.

XCVIII.

ARISTOTELES *lib.* IX. *de hist. animal. cap.* VI. *ubi loquitur de nonnullis animalibus, quæ ipsa natura quadam instruxit quasi prudentia, ait, Crocodilis hiantib. aves trochilos involãtes depurgare dentes, quo munere & ipsi aluntur, & Crocodilus sentiẽs commode secum agi, nihil ei nocet, sed cum egredi avem vult, cervices movet ne comprimat. Quidam hirudinibus, quib. os refertum Crocodilus habeat, ipsum à Trochilo liberari scribunt, ut Orus, (ex Phasianini versione.) Herodot. in Euterpe, Apulejus Apol.* I. *Amm. Marcellin. & Phile in Iamb. Plutar. in libello sæpius indicato paulo aliter hæc exponit: Trochilum nimirum avem ex earum genere, quæ circa lacus & fluvios versantur (quare de alio trochilo, quem ad regulum referũt, hic locus vix erit intelligendus) Crocodilũ custodire, non proprio victu, sed ejus reliquiis enutritã. Cũ enim sentit Ichneumonem luto, sicut athletæ pulvere solẽt, oppletũ crocodilo dormienti insidiari, vociferans & tundens rostro hunc excitat. Crocodilus vicissim ita se huic curẽ præbet, ut eũ aperto ore intromittat, gaudeatq; eo tenues carniũ particulas, quæ dẽtib. suis inhæserãt, rostro sẽsim legente & deradẽte auferre, ac ubi jã os claudere vult, leniter mandibulã inclinans id significet, neq; etiã prius demittat, quam trochilũ evolasse senserit. Est hoc insigne exẽplum gratitudinis, quod semper ante oculos nobis obversari debet,* ἀγαθοὶ γὰρ (*ait Xenophon*) μεγάλα ἀντὶ μικρῶν εὐεργετεῖν εἰώθασι, *id est, Boni pro parvis magna beneficia cõferre solent. Ac Cic. in orat. p Cn. Plancio summopere hanc virtutẽ plurib. verbis cõmendãs, Hæc, inquit, est mater omniũ virtutũ reliquarũ. & paulo pòst: Equidem nihil tam propriũ hominis esse existimo, quã nõ modo beneficio, sed etiã benevolentiæ significatione alligari, nihil tam inhumanum, tam immane, tam sævum, quã committere, ut beneficio non dicã indignus, sed victus esse videare.* Ac-

XCVIII.

ACCEPTUM REDDITUR OFFICIUM.

Vel trochili meritis Crocodili gratia conſtat,
Præclare meritis tu quoque redde vicem.

XCIX.

ICHNEUMON *Hesychio & Nicandro in Theriacis est* ἰχνεύτης, *magnitudine felis, vel, secundum Aristotelem, ictidis, lutræ colore & pilo, cuius species esse putatur, vulgò vocāt murem Pharaonis, qualem ante paucos annos vivum Francofurti ostenderunt. Plutarchus hæc de illo refert. Parum differt ab induto thoracē ad prælium milite, tantum sibi circumdat cœni, tamq; densam sibi circumlinit tunicam, aggressurus Crocodilum. Quod Isidorus etiam scribit lib.* XII. *cap.* VI. *Plinius addit, saturum Crocodilum in littore se supinum abjicere, ibi tum trochilum aviculam eius os purgare, in qua voluptate somno pressum eum Ichneumō conspicatus per eius fauces, ut telū aliquod immissus rodat alvum, & sic bestiam illam conficiat. Idem ferme scribūt Strabo, Diodorus Siculus & Oppianus, atq; hic quidem* III. *Cyneg. eleganter admodum & copiose. Et extat de eadem hac re ænigma apud Athæneum, eiq; subjecta* λύσις *ex Eubulo Comico. Aristoteles & alii Ichneumonis ita armati, etiam cum serpentibus pugnantis mentionem faciunt. Est autem icon tyranni, qui ut Crocodilus in Nilo injustum imperium exercens: hominibus & animantibus non parcit, attamen à parvo & contemtibili Ichneumone interficitur, ita quoque non raro à viliss. homine tyrannus è medio tollitur, Vnde Iuvenalis Sati.* X.

Ad generum Cereris sine cæde & sanguine pauci
Descendunt reges & sicca morte tyranni.

Qui vero huius argumenti plura cognoscere cupit, legat inprimis Xenophontis scriptum admodum eruditum, cui titulus Hiero, in quo tyrannum plane graphice depingit.

NUS-

XCIX.

NUSQUAM TUTA TYRANNIS.

Quem minime credas properabit fata tyranno:
Exitio Ichneumon sic crocodile tibi est.

C.

QUIDAM eruditus vir Cæsar Trevisanus integrum cōmentarium edidit Italicum, de quodam Symbolo sive Emblemate, quod ipse vel Impresam vulgari nomine, vel Insigne, vel saltem quandam ingeniosam & amœnam inventionem appellare voluit. Ex hoc scripto nos præcipua quædam capita tantum, paulo tamen verbosius quam in alius factum est, enarrare, & illo huic nostræ secundæ Centuriæ finem imponere constituimus. Curavit autem autor depingi quatuor diversi generis animalia, eo modo ut unum alterum respiceret. Inter illa aquila & leo è regione superius, & inferius Siren cum Dracone cōspiciebantur. His autem animalibus, amorum quatuor genera voluit repræsentare, nimirum desiderium & amorem veræ gloriæ & famæ, secundum virtutis & præstantiæ animi, tertium pulchri, quartum divitiarum; quibus eorum proprietates accōmodat. Nam ad primum quod omnia inferiora in altum ducit, & famæ ac gloriæ rebus præclaris & laudabilibus conquisitæ incumbit, aquila pertinet, quæ inter omnes alias aves volatu suo partes superiores cæli petit, & acie præterea oculorum singulari prædita est, unde veteres poëtæ Iovis esse ministrum fabulati sunt. Soli autem aquilæ corona in capite est addita, quæ amorem sanctum & divinum circa res cæleſtes designat. Leo secundo generi accommodatur, qui robore & quasi fortitudine quadam cæteris universis animalibus dominari dicitur, adeo generosi animi, & timiditatis atque ignaviæ expers, ut autores rerum naturalium scribant, quod hominibus dormientibus, vel in terram, quasi mortui essent, prostratis, vel etiam infantibus parcat, nec illis ullam noxam inferat, ac præterea in campis apricis & latentibus securus, spretis venatoribus, non mutato consueto ingressu, procedat: quod virtutis & magnanimitatis conveniens est exemplum. Ad tertium

genus

C.

AMOR CAUSSA OMNIVM.

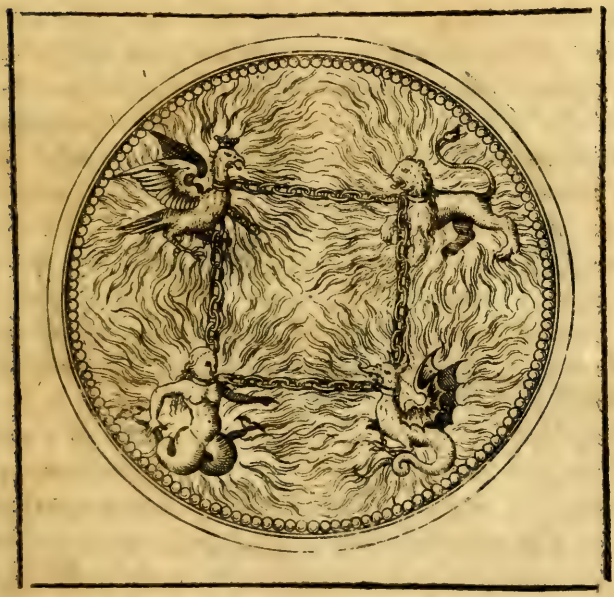

Si rerum quæras fuerit quis finis & ortus,
Desine. nam cauſſa eſt unica ſolus amor.

genus amoris, quod in vera rerum pulchritudine appetenda consistit, Siren additur, cui, ut fingunt poëtæ, tam suavis vox est, ut omnes qui audiãt ita demulceat, quod etiam somno inde corripiantur. (Alibi tamen ad ad illicitum amorem hanc similitudinem transferri, non est ignotum.) Draco ultimo generi comparatur, quod versatur circa divitias & opes mundanas; nam his illum præsidere ac custodire eas perhibent, & oculis quoque utitur acutissimis, quæ omnia divitiis conquirendis non male possunt applicari. Quod si cum μικροκόσμῳ quoque, id est, parvo mundo sive homine hoc conferre voluerimus, Aquilæ semper in altis locis viventi, & prædæ inhianti caput respondet, in quo est intellectus in perpetua rerum inveniẽdarum meditatione occupatus, deinde os quoque illi ad cibum ingerendum inest; Leoni cum pectore conveniet, in quo consistit fortitudo; Sireni tanquam voluptuariæ & in aquis degenti inferior venter; & tandem Draconi per terram repenti pedes & crura attribuentur. Circum hæc vero animalia undiquaque flamma mollis & lucida conspicitur, qua nobilitas & excellentia amoris denotatur. nam inter alia elementa ignis præcipuũ locum obtinet, tanquam magis efficax reliquis. Occupat autem hæc flamma universum spacium circa quatuor animalia, quoniam ipsius vis & potentia per cuncta res penetrat atque sese diffundit. Quod etiam catena indicat, quibus animalia invicem colligantur, & sæpe unum ad alterum pertrahitur. Est autem illa in superiore parte aurea circa Aquilam & Leonem, cum amor divinus & universalis sit præstantiss. circa inferiora autem animalia plumbea humanum atq; etiam bestialem significans. Huic μυθολογικῷ figmento autor addidit inscriptionem Græcam hanc, ὁ ἔρως ἀπάντων αἴτιον, καὶ πρὸς αὐτὸν ἅπαντα, id est, Amor caussa omnium, & ad ipsum omnia: quod nimirũ ex amore vero omnes res originem ducant primumq; rerum sit princi-

principium, & sic tandem in ipsum universa quoq; revertãtur. Ingeniosè hæc sane & eleganter excogitata fateor, quæ tamen in scholapietatis Christianæ multo melius & rectius explicantur. Nam, ut taceam de Amore DEI *erga genus humanum (cujus vim & præstantiam nulla unquam lingua humana satis exprimere vel laudare potest) primum est Amor sive dilectio, quo* DEUS *diligitur propter se, & proximus propter* DEUM, *ut docet B. Augustinus de doctrina Christiana: qui lib.* VIII. *de Civitate* DEI *quoque ait, Platonem non dubitare hoc esse philosophari, scilicet* DEUM *amare, de quo habemus præcepta sacrarum literarum plurima, quæ nunquam ex animis nostris sunt deponenda. Est deinde amor erga proximum, qui proprie Charitas dicitur, qui ex priore quasi uberrimo fonte promanat. qui enim* DEUM *amare negligit, diligere proximum nescit, ut veterum quidam dixit. Et secundum S. Paulum, 1. ad Timoth. 1. Finis præcepti est charitas ex corde puro, conscientia bona ac fide non ficta. Et* SALVATOR *noster, Ioan.* XIII. *certum ac indubitatum signum suorum discipulorum dicit esse mutuam dilectionem. Huc etiam referri debet amor patriæ. nam quid illa nobis potest esse proximior? quam Ethnici etiam adeo magni fecere, ut pro illa mortem sæpe obierint. Et Seneca dicat,*

Præferre patriam liberis regem decet.

Maxime autem charitati adversatur amor sui, cum quo congruit amor huius seculi, quæ græcis est Φιλαυτία, quæ omnium vituperabilium affectionum dicitur esse principium, sicut superbia est finis. Hũc stultum & improbum merito appellat Horatius, & Aristoteles VI. *Ethic. infamem, alii cœcum: à quo vitio omnes quam longiss. abesse debemus. Est denique amor honestus & laudabilis in rem aliquam vel animatam vel inanimatam (quem Plato etiam videtur describere in dialogo, quem Symposium sive de amore inscripsit) qui lõge lateq; sese extẽdit,*

ea tamen cõditione, ne ullo modo limites honesti excedat. Atq; extat egregium dictum apud Dionysium (ut fertur) Areopagitam in libro de divinis nominibus. Amorem sive divinum sive angelicum, sive spiritualem, sive animalẽm aut naturalem dicas, insitam quandam intellige & connascentem virtutem, quæ superiora quidem ad inferiorum Providentiam prolicit, æqualia rursum ad socialem sui invicem communionem conciliat, ac postremo infima quæq; incitat, ut sublimiora potioraq; convertantur, immo veluti fomite quodam igneo amplius succensa resiliant. Hæc ille. Postremo loco est inhonestus & voluptarius amor, priori plane contrarius, præsertim ille impudicus & ἐρωτικὸς, qui belluarum similes homines reddit, atq; ideo θηριότητα quandam Aristoteles vocat. Quantum vero libidines vagæ nocuerint omni tempore, & quo pacto propter illas non solum privati homines à DEO *puniti graviss. sed etiam ideo sæpe numero integra regna funditus, eversa fuerint, tam sacræ quam profanæ historiæ plurimæ testantur.*

FINIS.